

T.C

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER FAKÜLTESİ

TARİH ANA BİLİM DALI

**54 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİNE GÖRE ADANA'NIN
SOSYO-EKONOMİK DURUMU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

HATİCE BAYRAKTUTAR

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET ESAT SARICAOĞLU

KIRIKKALE- 2024

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- o Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- o Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- o Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- o Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- o Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İmza:

Hatice Bayraktutar

11.04.2024

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti, içerisinde farklı milletlerden ve dinlerden insanlarla, yüzyıllar boyu geniş bir coğrafyada hüküm sürmüş ve bu kozmopolit yapıyla oluşturduğu düzen-idare şekliyle tarih araştırmacılarını daima cezp etmiştir. İdari, siyasi, askeri her türlü yazışmalarını kayıt altına alan Osmanlı'nın bırakmış olduğu bu arşiv kayıtları tarih araştırmacılarına zengin bir başvuru kaynağı oluşturmuştur. Bu çok çeşitli arşiv kayıtları içinden Şer'iyye Sicilleri ise hem taşrada hem merkezde Osmanlı devletinin idari, siyasi ve sosyo-ekonomik açıdan bize birinci elden bilgilerini sunan en güvenilir kaynaklardan biridir. Ayrıca şehir tarihi çalışmalarında şehrin fiziki yapısının çözümlenmesinde ve demografik kimliğinin tespit edilmesinde de yine Şer'iyye Sicilleri büyük önem arz etmektedir. Mahallelerin ve evlerin fiziki özellikleri, aile hayatı, halkın giyim kuşamının nasıl olduğu, dini hayat, ticari hayat, dönemin örf ve adetlerinin mahiyeti hakkında en geniş bilgi veren kaynaklar şeriye sicilleridir. Farklı ırktan olanların veya gayri müslimlerin birbirleriyle olan sosyal ilişkileri ve devletin bu insanlara karşı bakışını da yine bu defterlerden öğrenmek mümkündür.

Üzerinde çalıştığımız bu sicilde öncelikli olarak Osmanlı hukuk sistemi, Osmanlı mahkemeleri, kadılık kurumu ve şer'îye sicilleri hakkında bilgi verilmiştir. Ardından Adana'nın coğrafi konumu ve yapısı anlatılarak bu coğrafyada Osmanlı öncesi ve Osmanlı sonrası Adana'nın tarihi gelişim süreci değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmamızda (H. 1225-1227/ M. 1810-1812) tarihli Adana şehrine ait 54 numaralı şer'îye sicilini transkribe ederek şehrin o döneme ait sosyo-kültürel yapısı, iktisadi durumu, mesleki ve ticari uğraş alanları, şehrin asayiş durumu, vakıf hizmetleri ile şehir halkının dini ve etnik yapısı hakkında çözümlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Devletin taşradaki otoritesi ve kanunların uygulanışı hakkında da veriler elde edilmiştir.

54 numaralı defter 82 sayfa olup toplam 110 belgeden oluşmaktadır. Sicildeki ilk belge 5 Cemaziye'l-ahir 1226 tarihli olup son belge ise 1227 Safer ayına aittir. Son sayfa olan 82. sayfada ise defterin hangi tarihi içerdiği ifade edilmiştir. Bazı belgeler numaralandırılmadığı için sayfa sayısı ile belirtilmiştir. Sicil transkribe edilirken okunmayan kısımlar (...) şeklinde gösterilirken emin olunmayan yerlerde ise (?) işareti konulmuştur. Yıpranan ve silinen kısımlar da (silik) şeklinde belirtilmiştir.

Bu sicil üzerinde çalışırken belgelerin okunması ve değerlendirilmesi başta olmak üzere tezin bütün aşamalarında benden yardımlarını esirgemeyen engin bilgileri ile karşılaştığım her problem durumunda beni aydınlatan değerli tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi M. Esat SARICAOĞLU'na ve tezi yazarken benden maddi manevi desteklerini esirgemeyen sevgili eşim Mahmut BAYRAKTUTAR'a muhterem annem ve babam, Fadime EKİCİ ile Mehmet EKİCİ'ye, kardeşlerim Cennet Ekici, Ayla Ekici, Emine Ekici Gök'e teşekkürlerimi bildiririm.

ÖZET

Osmanlı Devletinin kazalardaki idari teşkilatının temelini oluşturan ve ait olduğu bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu hakkında bilgi verirken hem genel hem de yerel tarih araştırmalarına kaynaklık eden Şer'îye Sicillerinden Adana sancağına ait olan 54 numaralı Şer'îye Sicili(H. 1225-1227/ M. 1810-1812), bu çalışmanın ana kaynağını oluşturmaktadır. Sicildeki belgeler tek tek incelenmiş ve şehrin o dönemdeki sosyo-ekonomik yapısı hakkında bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızın giriş bölümünde “Osmanlı Devletinde hukuk” başlığı altında Osmanlı mahkemeleri, kadılık müessesesi, şer'îye sicilleri ve muhtevası ile ilgili bilgiler verilmektedir.

İçindekiler kısmı üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Adana 54 numaralı Şer'îye Sicili'nin genel özellikleri ve belge özetleri yer almaktadır.

İkinci bölümde ise Adana'nın coğrafi özellikleri, Osmanlı öncesinde ve Osmanlı sonrasında Adana'nın tarihsel gelişim süreci hakkında bilgi verilmektedir.

Üçüncü bölümde Adana'nın sosyal-ekonomik yapısı ile ilgili değerlendirmeler yer almaktadır ve sosyal yapı hakkında bilgi verilirken bölgedeki Türkmenler ile yörük aşiretlerinden, nüfus sayısından, etnik yapıdan ve vakıf faaliyetlerinden bahsedilmiştir. İktisadi yapıda ise vergilendirme sisteminden, vergi çeşitlerinden, tarımsal faaliyetlerden, esnaf teşkilatlarından ve şehirdeki alacak-verecek davalarından bahsetmektedir.

Sonuç kısmında ise çalışmadan elde ettiğimiz bilgilerle genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Ekler kısmında 54 numaralı Şer'îye Sicil'inin transkripsiyonu ve orijinal metin fotokopi örneklerine yer verilmiştir.

Osmanlı devletinin hukuk sistemi, şer'îye sicilleri ve adana tarihi hakkında faydalandığım kaynaklar ise kaynakça kısmında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Adana, Şer'îye Sicili, Osmanlı Devleti

ABSTRACT

The 54th Sharia Register (H. 1225-1227/ M. 1810-1812) belonging to Adana province, which is one of the Sharia Registers that form the basis of the administrative organization of the Ottoman State in the districts and provide information about the socio-economic and cultural status of the region it belongs to, while also being a source for both general and local history research, constitutes the main source of this study. The documents in the register were examined one by one and an attempt was made to obtain information about the socio-economic structure of the city at that time.

In the introduction section of our study, information is provided under the title of “Law in the Ottoman State” regarding the Ottoman courts, the institution of judgeship, Sharia registers and their content.

The contents section consists of three sections.

The first section includes the general characteristics of the 54th Sharia Register of Adana and document summaries.

The second section provides information about the geographical characteristics of Adana and the historical development process of Adana before and after the Ottoman Empire.

The third section includes evaluations on the socio-economic structure of Adana, and while providing information about the social structure, the Turkmen and Yoruk tribes in the region, the population, ethnic structure and foundation activities are mentioned. In the economic structure, the taxation system, tax types, agricultural activities, tradesmen organizations and debt-receivables cases in the city are mentioned.

In the conclusion section, a general evaluation is made with the information we obtained from the study.

In the appendix section, the transcription of the 54th Sharia Registry and photocopy examples of the original text are included.

The sources I used about the legal system of the Ottoman state, Sharia registry and the history of Adana are included in the bibliography section.

Keywords: Adana, Şer’iye Register, Ottoman Empire.

KISALTMALAR

A.g.e.: Adı geen eser

A.g.m.: Adı geen makale

A.g.ř.s.: Adı geen şer'ie Sicili

C.: Cilt

S.: Sayı

Y.: Yıl

s.: Sayfa

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

DİA: Diyanet İslam Ansiklopedisi

TTK: Türk Tarih Kurumu

TAD: Tarih Araştırmaları Dergisi

ni.: niversitesi

Yay.: yayınları

T.C.: Türkiye Cumhuriyeti

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR.....	VI
İÇİNDEKİLER.....	VII

GİRİŞ

OSMANLI DEVLETİNDE HUKUK

1. Osmanlı Devleti’nde Mahkemeler.....	2
2. Osmanlı Devleti’nde Kadılık Müessesesi.....	4
3. Şer’iyye Sicilleri ve Muhtevası.....	6

1. BÖLÜM

1. 54 Numaralı Adana Şer’iyye Sicili’nin Genel Özellikleri.....	10
2. 54 Numaralı Adana Şer’iyye Sicilini’nin Belge Özetleri.....	22

2. BÖLÜM

ADANA’NIN TARİHTEKİ YERİ

1 . Adana’nın Coğrafi Özellikleri.....	31
2 . Osmanlı Devleti Öncesinde Adana’nın Tarihsel Gelişimi.....	31
3 . Osmanlı Devleti Döneminde Adana’nın Tarihsel Gelişimi.....	33

3. BÖLÜM

ADANA’NIN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

1. Adana’nın Sosyal Yapısı.....	35
---------------------------------	----

2. Adana'nın İktisadî Yapısı.....	46
SONUÇ.....	61
EKLER.....	63
1. 54 Numaralı Adana Şer'îye Sicili'nin Transkripsiyonu.....	64
2. 54 Numaralı Şer'îye Sicili Orijinal Metin Fotokopi Örnekleri.....	182
KAYNAKÇA.....	194

GİRİŞ

OSMANLI DEVLETİNDE HUKUK

Osmanlı Devleti'nde uygulanan hukuk sistemi, devletin kuruluşu itibarı ile bizzat oluşturduğu orjinal bir hukuk sistemi değildi. Osmanlı'da hukuk sistemi, büyük ölçüde kendinden önceki Türk-İslam devletlerinin de uygulamış olduğu sistemi tevarüs ederek oluşturulmuştu. Bu hukuk sistemi ise kaynağını İslam hukukundan almaktaydı. İslam hukukunda ise mevzuatı kur'an, sünnet, kıyas ve icma gibi normlar oluşturmaktaydı ve bunların toplamına şer'i hukuk denilmekteydi. Osmanlı şer'i hukuku uygularken aynı zamanda şer'i hukukun yetersiz kaldığı alanlarda yine İslam hukukunun devlet başkanına tanıdığı geniş takdir yetkisine dayanarak bir takım kanun ve düzenlemeler yapmaktaydı.

Osmanlı pâdişahlarının kendi dönemlerinde çıkarmış oldukları bu kanunlar ve fermanlar zamanla ayrı bir kategori oluşturmuş ve ayrı bir isimle anılmaya başlanmıştır. Buna bağlamda Osmanlı Devleti'nde, kaynağını İslam fıkından alan ve İslami hükümlerden oluşan hukuka “Şer'i Hukuk”, pâdişahların ferman ve kanunları ile düzenlenen hukuk alanına da “Örfî Hukuk” adı verilmiştir. Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin hukuku, şer'î ve örfî hukuk olmak üzere iki kısımda incelenmektedir¹. Bunun yanı sıra Osmanlı'da, fethedilen bölgelerin eskiden beri uygulanagelen örf-adet ve kanunlarının Osmanlı kanunları ile birlikte sancak kanunnamelerinde yer aldığı da görülmekteydi.

“Bilindiği gibi Örfî hukuk, bir anda değil, uzun bir zaman diliminde ve ihtiyaca göre yavaş yavaş şekillenmiştir. Bu şekillenme sırasında özellikle arazi ve vergi hukuku alanlarında mevcut örf ve âdetler ile mahallî şartlar göz önüne alınarak bütün ülkeye şâmil tek bir kanun yerine, her bölgenin coğrafî, ekonomik, sosyal ve hatta dinî şartlarına uygun livâ (sancak) kanunları hazırlanmıştır. Bu kanunlar, o bölgenin “Tahrir Defterleri”nin başına güzel ve okunaklı bir yazı stili ile kaydedilmiştir. Böylece zaman içerisinde oluşup gelişen bu esaslar, çeşitli pâdişahlar döneminde genel kanunlar halinde bir araya getirilmiştir. Hükümdarlar tarafından konulan hukukî esasların genel kanunnâmeler halinde bir araya getirilmesinin ilk defa Osmanlılar ile başladığı bilinmektedir. Öte yandan belirli konulardaki hukukî esaslar, Tevkiî Abdurrahman Paşa kanunnâmesi, Sofyalı Ali Çavuş kanunnâmesi, Müezzîn zâde Ayn Ali Efendi'ye ait Kavanin-i Âl-i Osman Der Hülâsa-i Mezâmin-i Defter-i Divan , Hezârfen Hüseyin Efendi'ye ait Telhisü'l-Beyân fî Kavanin-i Âl-i Osman adlı eserlerde olduğu gibi özel tedvinlere de konu olmuştu. Gerek resmî, gerekse özel tedvinler şeklinde ortaya çıkan bu kanunnâmelerin Osmanlı hukukunun düzenli uygulanmasında önemli rolleri olmuştur. Özel tedvinlerin mevcudiyeti ve Osmanlı hukukunun işleyişinde müsbet bir rol oynamaları ilk bakışta yadırganabilirse de bunların belli bir konuda çeşitli şekiller altında resmen ısdâr edilen (çıkarılan) kanunları bir araya topladığı göz önüne alınırsa, resmî nüshalardan çok farklı olmadıkları ve kadırlara büyük ölçüde uygulama kolaylıkları sağladıkları kabul edilir. Osmanlı kadısı, hükümlerini Hanefî mezhebindeki muteber kitaplara

¹ M. Akif Aydın, “*Osmanlıda Hukuk*”, Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, İstanbul, 1994, C. :1, s.: 376.

dayanarak vermekte idi. Bu noktada şer'î hukuk ile örfî hukuk arasında bir paralelliğin bulunduğu söylenebilir. Fâtih, II. Bâyezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanunî Sultan Süleyman dönemlerinde resmen kanunnâmelerin tedvin edildiği bilinmektedir. XVI. asra ait bir adâletnâmede Kanunî tarafından tanzim edilen kanunnâmenin her şehirdeki mahkemelere gönderildiğinden ve kadıların bunu uyguladıklarından bahs edilmektedir”².

Tanzimat'tan önceki klasik dönemde yargı teşkilatının temeli İslam hukukuna göre düzenlemeler yapan şer'î mahkemelerdi. Yargılama ise kadılar tarafından yapılmaktaydı. Osmanlı'nın müslim ve gayri müslim bütün teb'ası anlaşmazlıklarını çözmek için bu şer'î mahkemelere başvurabilmekteydi. Ancak 19. Yüzyılda ortaya çıkan bazı gelişmeler, klasik Osmanlı mahkemelerini çözüm mercii olmaktan çıkarmış ve yetersiz kalmaya başlamıştır. İslam hukukuna, oluşan bu ihtiyaçları karşılayacak yeni düzenlemeler de getirilemeyince, 19. Yüzyılda yeni bir hukuk düzeninin oluşması kaçınılmaz olmuştur. Böylece Osmanlı Devletinde İslam hukukundan bağımsız olarak oluşan ama aynı zamanda İslam hukuku ile birlikte yürürlükte olan bir hukuk düzeni oluşmuştur.³

Diğer yandan, Osmanlı teb'asının farklı din ve mezheplerdeki insanlardan oluşması ve bu farklı insan topluluklarının İslam hukukuna tabi olmaları ve kişisel sorunlarının İslam hukuku ile çözülmesi artık söz konusu değildi. Bu nedenle ülkedeki müslim ve gayri müslim her bireyin aynı hukuka tabi olmaları İslam hukukundan bağımsız özellikte yeni bir hukuk sistemi ile mümkün idi. Dolayısıyla, bu din ve mezhep çeşitliliğinin sonucu 19. Yüzyıldaki gelişmelerle birlikte Osmanlı hukuk sistemi "çok hukuklu" bir yapıya evrilmiştir⁴. Tanzimattan sonra Osmanlı Devleti'nde oluşan yargı sistemi şöyle idi: Şer'î hukukla yönetilen Kadı Mahkemeleri, batıdan alınan hukukun uygulandığı Nizamiye Mahkemeleri; sadece ticarî işlerle uğraşan Ticaret Mahkemeleri; gayri müslimlerin Cemaat Mahkemeleri; Konsolosluk Mahkemeleri ve yeni oluşmaya başlayan idari yargı⁵. Bu çoklu hukuki yapı devletin yıkılışına kadar devam etmiştir.

1.Osmanlı Devletinde Mahkemeler

Tanzimat öncesi klasik döneme kadar Osmanlı Devleti'nde her türlü davanın görüldüğü yer şer'îye mahkemeleri idi. Meclis-i şer' veya mahfil-i şer' olarak adlandırılan bu mahkemeler, devletin temel yargı kurumları idi. Bu mahkemeler genellikle tek dereceli ve tek hakimli mahkemelerdi. Yargı kurumu, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren hep var olmuştu. Şer'î hukuk ve örfî hukuk alanına giren tüm ihtilafların çözümünde yetkili olan kurum yine bu mahkemelerdi. Mahkemelerin başında adalet hizmetlerini yürütmekle birinci dereceden sorumlu memur olarak kadılar bulunmakta idi. Kadılar görevli oldukları yerde verdikleri kararlardan yalnızca padişaha ve divana karşı sorumlu olmuşlardır. Merkezde

² Ziya Kazıcı, *Osmanlı Devletinde Din ve Hukuk*, İstem, Y.:1, S.: 1, 2003, s.: 69

³ İbrahim Durhan, *Osmanlı Hukukunun Yapısı Üzerine Bir Etüd*, A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.: 3, S.: 1, s.: 232

⁴ Durhan, A.g.m., s.: 232

⁵ Ahmet Mumcu, "Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Neden ve Nasıl Kuruldu?", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi(1995), C.: 44, S.: 1, s.: 541

bulunan Divan-ı Hümayun, Şer'îye mahkemelerinde verilen kararların, icabında temyizine veya doğrudan kendisine başvurulmuş davalarda uyuşmazlıkların çözülmesine bakmaktadır.⁶ Kadılar şer'îye mahkemelerinde genellikle Hanefi mezhebine göre hüküm verirdi. Başta nikah, evlenme, miras paylaşımı davalarını, yetimlere ait malların paylaşımı ve muhafazasını, vasi tayini(ataması) ve görevden alınması, vasiyet yoluyla işletilen vakıfların davalarını, suç ve cinayet gibi davalar kadılar tarafından şer'i mahkemelerde hükme bağlanmaktaydı.⁷

Şer'îye mahkemelerinin 19.yüzyıl ortalarına kadar belirli bir mekanı yoktu. Kadı genellikle kendi evini mahkeme binası olarak kullanırdı. Bazen de duruşmalar camilerde görülürdü. Kadıların görev yerleri değiştiğinde ise bu mahkeme yerleri de değişmekteydi. Kadı yargılamalarında yaygın mezhep olan Hanefi fihhına göre karar verirdi fakat davacı, diğer üç mezhepten birinin ahkamına ve içtihadına göre bakılmasını talep ederse, kadı buna uygun davranmak zorundaydı.⁸ Mahkeme kapısı şüpheye yer vermemek için daima açık tutulurdu ve gece gündüz kadıya müracaat edilebilirdi. 1837 yılına gelindiğinde ise İstanbul'da kadının mahkemesi Bab-ı Meşihatteki boş odalara nakledilmiştir.⁹

Osmanlı'da erken dönem ve klasik dönem sonrası kadıya görevlerini yerine getirmede yardımcı olacak bazı yardımcılar tayin edilmekteydi. Bunlar: kadı vekili olan naip, mahalle imamı, subaşı, asesbaşı ve asesler, kale dizdarları, müftüler, mahkeme katipleri ve mübaşirler idi¹⁰. Tanzimat'tan sonra ise kadıya yardımcılar başkatip, katip, muhızırbaşı, muhızır, hademe, mübaşir, tercüman gibi görevliler idi. Osmanlı yargı sisteminin temel unsurlarını kadılar ve naipiler oluşturmaktadır. Naibler, kadı tarafından tayin edilen ve yargılama işlerinde kadıya yardımcı olan mahkemenin yardımcı çalışanıdır¹¹. Naipiler yargılama yetkisine sahip değillerdi. Keşif yapma, şahitlerin güvenilirliğinin soruşturulması, tarafların ifadelerinin alınması gibi görevleri yerine getirmekteydiler¹². Bazen de uzak yerlere tayin edilen kadıların yerine naip olarak yine kadı tarafından gönderilebilmekteydiler. Naipiler o bölgede medrese eğitimi almış kişiler arasından seçilmekteydi. Kadının yardımcılarında biri de başkatip idi. Ser katip, ser kütüp da denilen başkatip, mahkemelerde katiplerden sorumlu görevli idi. Kadı ve naipten sonra gelen en yetkili kişi olan başkatipler, katiplerin yetiştirilip eğitilmesinde de görevli idi. Ayrıca mahkemede her türlü davacı ve davalı isimlerini defterlere kaydetmek ve olay yeri keşfini yapmak, mahkemenin gelir ve gider defterlerini tutmak¹³ başkatibin görev alanı idi. Katipler ise kadıların verdiği hükümleri temiz ve düzenli bir şekilde deftere geçirip tarafların ifadelerini de deftere kaydetmekteydi.. Kadıların naipiler dışındaki bir diğer yardımcısı ise mahkemelere bir nevi müşahit sıfatıyla katılan şuhud'ül- haldir. İslam devletlerinde var olan ve içlerinde ileri gelen hukukçuların da bulunduğu bu şahitler, mahkemede görülen davaların şahidi değil yargılamanın gözlemcisidir. Bulundukları kaza

⁶ Ahmet Mumcu, "Dîvân-ı Hümayûn", TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 9, 1994, s.: 430.

⁷ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1965, s.:108.

⁸ Fahrettin Atar, "Mahkeme", DİA, C.: 27, İstanbul, 2003, s.: 339

⁹ A. Refik Gür, *Osmanlı İmparatorluğunda Kadılık Müessesesi*, İstanbul, 2015, s.:104

¹⁰ Tülin Çağdaş, *Türkiye'de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik*, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.: 30, S.: 1, 2011, s.: 395

¹¹ Hali Cin / Gül Akyılmaz, *Türk Hukuk Tarihi*, Sayram Yay., Konya, 2003, s.: 159

¹² Abdullah Demir, "Osmanlı Devletinde Kadılar ver Naipiler", *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, C.: 1, S.: 1, 2017, s.: 28-37.

¹³ Demir, A.g.m., 2017,s.: 37

bölgesinin ileri gelenleri içinden seçilirler. Sayıları bazen beş veya daha fazla kişiyi bulan şahitler mahkemenin işleyişine herhangi bir müdahalede bulunmayıp, kadıların adil davranabilmesinde dolaylı olarak etkili olan kişilerdir.¹⁴ Mahkemenin bir diğer yardımcısı da mübaşirlerdi. Mübaşirler duruşmalarda tarafları çağıran ve celp ve tebliğleri ilgili kişilere ulaştıran kişilerdi. Günümüzün adliye polisi görevini yerine getiren görevli memur ise muhızırdı. Mahkemede iç güvenliği sağlayıp tutuklanacak kişileri hapishaneye teslim eden kişilerdi. Ayrıca çok uluslu yapının gereği olarak mahkemelerde bir tercüman da bulundurulmaktaydı.

Osmanlı mahkemelerinde yargılama usulü ise basit bir şekilde uygulanmaktaydı. Davalı ve davacılar dinlenir, deliller toplanır, varsa şahitler dinlenir ve karar aşamasına geçilirdi. Kararlar katipler tarafından zapta geçirilirken şuhudü'l-hal de yargılama işlemlerine şahitlik ederdi.

2. Osmanlı Devletinde Kadılık Müessesesi

Arapça'da kazâ (kadâ) kökünden ism-i fâil olan kādî, fıkıh terimi olarak insanlar arasında meydana gelen çekişme ve davaları şer'î hükümlere göre çözümlemek için yetkili makamca tayin edilen kişiyi ifade eder (*Mecelle*, md. 1785).¹⁵ İdari bir birim olarak ise kaza; iktisadi, sosyal ve coğrafi şartlar bakımından belirli büyüklük ve nitelikteki köyler grubuna tabi yönetim merkezi durumunu kazanmış olan kasaba veya şehrin adlî, idarî ve diğer işlerini yürütmek üzere teşekkül etmiş bir yönetim kademesidir.¹⁶

Osmanlı Devleti'nde kadı, şer'î ve örfî yargının uygulayıcısı olarak belirli bir süreliğine kazalara tayin edilen, hem idarî ve beledî işlerinin sorumlusu hem de bölgenin emniyetinden sorumlu olan kişidir¹⁷. Osmanlı Devletinde Osman Gazi döneminde ilk kadı görevlendirmesinin yapıldığı bilinmektedir. 1. Murat döneminde ise kazaskerlik makamı oluşturulmuş ve kadılar, kazaskerlik tarafından görevlendirilmeye başlandı. Fethedilen yerlere ilmiye sınıfından kadılar tayin edilmiş ve bu kadılarla devletin bölgedeki otoritesi sağlanmıştır. Kadılar kendi içlerinde iki hiyerarşik gruba ayrılmışlardı. Eyalet, vilayet ve sancak kadılıkları gibi büyük ölçekli kadılıklara “mevleviyet” kadılıkları denirken daha küçük ölçekli kadılıklara ise kaza kadılığı denmiştir. İstanbul kadılığı en tepede bulunurken, İstanbul kadılığının altında ise Haremeyn Mevleviyeti (Mekke ve Medine kadılıkları) bulunmaktaydı.. Haremeyn Mevleviyetinden sonra da Edirne, Bursa, Şam, Mısır ve Filibe kadılıkları (Bilad-ı Hamse Mevleviyeti) daha sonra ise Mahreç Mevleviyetleri ve Devriye Mevleviyeti yer almaktadır¹⁸.

Kadılığa tayin edilecek kişiler belirlenirken bir takım özellikleri taşımasına dikkat edilmekteydi. Kadı olarak atanacak kişi erkek olmalı, reşit ve tam ehliyet sahibi olmalı,

¹⁴ Halil Cin/ Gül Akyılmaz, *Türk Hukuk Tarihi*, s.: 149

¹⁵ Fahrettin, Atar, “*Kadı*”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 24, İstanbul, s.: 69

¹⁶ Süleyman Oğuz, *Osmanlı Vilayet İdaresi ve Doğu Rumeli Vilayeti(1878-1885)* Ankara, 1986, s.: 17

¹⁷ Akgün, Bilgin, *Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Devlet Arşivlerine Göre Osmanlı Yargı Örgütü*, İstanbul, 2019, s.: 226.

¹⁸ Cin/Akyılmaz, *A.g.e*, s.: 146.

hukuki olarak donanımlı olmalı, dürüst ve tarafsız olmalıydı. Ayrıca merkezi otoritenin temsilcisi olarak rüşvet almayan, davaları şer’i ve örfî hukuka göre değerlendiren, saygın ve güvenilir bir kişi olması da beklenirdi.

Medreseden mezun olup kadılık eğitimin tamamlayan kadılar, kadı mahkemesinde 4-5 yıl süren bir staj yapmaktaydılar. Staj bitiminde ise bir yıl adaylık süresinden sonra kazalara tayin edilmekteydiler. Kadıların atamaları Rumeli ve Anadolu kazaskerinin Divan-ı Hümayun’da padişaha tavsiyesiyle ve padişahından da onaylamasından sonra yapıldı. Diğer İslam devletlerinde kadı tayini sözlü veya yazılı olarak yapılırken bu durum Osmanlı Devletinde mutlaka padişah beratı ile gerçekleşirdi. Kadıların görev süresi ise bir buçuk yıl ile üç yıl arasında değişirdi. Medreselerde müderrislik yapan kadıların dereceleri yükselirdi ve derecesine göre Anadolu ve Rumeli kazaskerliğine kadar yükselilebilirlerdi.

Kadıların kazalarda adli işlere bakmanın yanı sıra idarî ve beledî işlere de bakmaktaydı. Osmanlı fetihten sonra tahrir ile sayım işlemi tamamlandıktan sonra şehirde otorite, güvenlik ve şehrin diğer işlerini yapacak görevliler tayin etmekteydi. Osmanlı taşra idaresinin, hukuki ve idari görevleri yerine getirmesi yönüyle en önemli unsuru kadılık makamıydı. Kadılık, Osmanlıda şehir yönetiminin odak noktasıdır. Taşra yönetimi kadı üzerinden takip edilir ve diğer yerel yöneticilerden farklı olarak doğrudan merkeze bağlıdır.

Fetihden sonra bir kilisenin camiye çevrilmesi, şehrin İslamlaştırılması manasına gelir ve ardından da şehre bir kadı tayin edilirdi. Daha sonrasında ise şehrin asayiş, inzibat işlerini yerine getirmesi için kadıyla birlikte bir de subaşı tayin olunurdu¹⁹. Kadıların yetki alanı zaman ve mekâna bağlı olarak farklılık gösterirken hem kurumsal olarak hem de özel hukuk ve ceza hukukuna ilişkin davaları kapsıyordu²⁰.

İslam ansiklopedisinde kadı, *hukuki uyumsuzlukları ve davaları karara bağlamak üzere devlet tarafından tayin edilen hakim*²¹ olarak tanımlanmış olsa da ilmiye sınıfına mensup bir adli görevli olmasının yanı sıra şehrin yönetiminden sorumlu üst düzey bir mülki amirdi. Sonuç olarak kadının; şehrin güvenliğinden, mali işlerinden, adli meselelerinden ve şehrin idaresinden sorumlu bir yönetici olduğu anlaşılmaktadır.

Kadı merkezi hükümet tarafından atandıktan sonra kendisine idarî anlamda yardımcı olacak kişileri tayin ederdi. Çok fonksiyonlu bir görev alanı olan kadı, bölgedeki halkın sorunlarını, istek ve arzularını merkeze ileten köprü konumunda idi. Bulunduğu bölgenin beledi işlerini, vakıf ve cami gibi kurumların denetlenmesini, lonca teşkilatı ile ilgili

¹⁹ Halil İnalcık, Bülent Arı, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.: 3, S.: 6, 2005, s.: 27

²⁰ Şevket Alp, Habip Uluçay, *Osmanlı Kent Yönetiminde Kadı*, Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Y.: 6, C.: 6, S.: 2, 2020, s.: 329-358

²¹ İlber Ortaylı, “*Osmanlı Devleti’nde Kadı*”, TDV İslam Ansiklopedisi, 2001, C.: 24, s.: 69

düzenlemeleri, esnafın kontrolünü, çarşı pazarla ilgili fiyat belirlemesini(*narh*), şehrin imarı ile ilgili konuları takip etmekle görevli idi. Şehrin güvenliğini konusunda ise subaşı ile işbirliği içinde görev yapmaktaydı. Şehirdeki kişiler arasındaki anlaşmazlıkları, ölüm halinde miras taksimini, evlenme ve boşanma meseleleri yine kadının görev alanında idi ve bunları *Şer’iyye Sicil* defterlerine kaydederdi. Görev alanı çok geniş olan kadı, bütün bu görevleri tek başına yerine getiremeyeceği için kendisine şehir idaresinde yardımcı olacak *naip* ler seçerdi. Şehir yönetiminde; muhtesip, mimarbaşı, subaşı da kadının yardımcıları arasında idi. Ayrıca mahalle yönetiminde, muhtarlık görevini yerine getiren imam da şehir idaresinde kadının yardımcıları arasında idi.

Tanzimatın ilanından önce devletin diğer kurumlarında olduğu gibi adli kurumlarda da bir çözülme ve bozulma gerçekleşmiş, bunun sonucunda da kadılık mesleği saygınlığını yitirmiş ve insanlar kadılık yapmak yerine medrese hocalığı, müftülük gibi alanlara yönelmeye başlamışlardı. Kadılık kurumuna olan güvenin sarsılması neticesinde zaten geliri düşük olan kadıların geliri iyice azalmış ve rüşvet ile adil olmayan kararlar vermeye başlamışlardı. Islahatçı olarak tanınan 2. Mahmut adli sistemdeki bu bozuklukları düzeltmek için köklü değişiklikler yaptı. 1826 yılında beledi işler kadıların uhdesinden alınıp İhtisap Nazırlığına devredildi. Yine kadının görev alanında olan vakıflar 1836 yılında kurulan Evkaf Nezaretine devredildi. 1867’de çıkarılan Divan-ı Ahkam-ı Adliye Nizamnamesi ile de Şer’iye mahkemelerinin yetki alanı daraltılmış ve alınan bazı yetkiler Nizamiye Mahkemelerine devredilmiştir. Bu yeni kurulan mahkemelerle tek dereceli ve tek hakimli olan klasik Osmanlı mahkemeleri yerini çok hakimli mahkemelere bırakmaya başlamıştır.

3. Şer’iye Sicilleri ve Muhtevası

Osmanlı Devletinin kazalardaki idari teşkilatının esasını oluşturan Şeriye Sicilleri, kadılar tarafından tutulan defterlerdi. Bu defterler kadı sicilleri, mahkeme kayıtları, kadı divanı gibi adlarla anılsa da yaygın olarak Şeriye Sicilleri olarak adlandırılmaktadır. Kadılar bulundukları mahalde devlet ile olan resmi yazışmaları yapmakla sorumlu olan ve kazadaki diğer beledi işlerle ilgilenen resmi görevlilerdi. Ayrıca mahkemelerde halkın hukuki meselelerini çözüp istek ve şikayetleri de zapta geçiriyordu. Bu açıdan Şeriye Sicil defterleri bir bölgenin hem sosyal ve kültürel hem de ekonomik ve eğitim durumu ile ilgili geniş bilgiler içeren kaynaklardır.

“Şer’iye sicilleri Osmanlı kanunlarının uygulanış şeklini göstermesinin yanında; devletin sosyal ve siyasal kurumlarının işleyişi ve halkın gündelik hayatı hakkında da bilgi

vermesi bakımından önem arz eder. Günlük ve düzenli bir şekilde tutulan şer'iyye sicillerinde; devletin ekonomisi, aile, aile içinde kadının yeri, köle ve kölelikle ilgili durumlar, üretim ve tüketim emtialarının ekonomik mahiyeti, askeri konuların halka yansımaları, farklı ırk ve dine mensup bireylerin sosyal ilişkileri, devletin gayri müslim tebaaya karşı tutumu, halkın refah seviyesi ve sınıfsal farklılıklar gibi birçok konu görülmektedir. Sosyal ve iktisadi yapıyla ilgili geniş yelpazede bilgi sahibi olduğumuz bu veriler, şer'iyye sicillerinin arşiv kaynakları içindeki önemini daha çok ortaya çıkarmaktadır²².”

Osmanlı dönemine ait şer'iyye sicilleri içerisinde birçok kayıt türü vardır. Bunların bir kısmı bizzat mahkemedeki işlemler sonucu oluşanlar, bir kısmı da İstanbul'dan gelen belge sûretleridir. Birinci türden belgelere İ'lâm, hüccet, tereke kayıtları örnek verilirken ikinci türden belgelere ise ferman, emir, buyuruldu, tezkere, berat örnek verilebilir.²³ Mahallî konulara ilişkin olarak kadıların veya naiblerin verdiği kararları, sicillerin bir tarafına, merkezden gelen her türlü resmî yazılar ise öbür tarafına yazılırdı. Mahallî konuların yazıldığı bölüme "Sicil-i Mahfûz", merkezden gelen her türlü emirlerin yazıldığı bölüme ise "Sicil-i Mahfûz Defterlü" denilirdi²⁴.

“Genel olarak Şer'iyye Sicilleri'nin ihtiva ettikleri belge çeşitleri veya konular şunlardır;

- 1-Merkezden gönderilen her türlü ferman, berat, mektup vb. yazılar.
- 2-Ümeranın çeşitli konularda yayınlamış olduğu buyuruldular ile bunların gereğinin yerine getirildiğine yani icrasına dair kayıtlar.
- 3-Kadı veya naiblerin değişik konularda merkeze gönderdikleri i'lâmlar ile görev alanları dahilinde olan yerlerde kişiler veya kurumlar arasındaki anlaşmazlıkları çözmek için vermiş oldukları hüccetler.
- 4-Şehirlerin mahalle listeleri, dinî ve sosyal yapıları ve bu yapıların inşası, bakım ve onarım vb. imar faaliyetleri hakkında belgeler.
- 5-Şehir nüfusu ve bu nüfusun karşılaştığı salgın hastalık ve tabîî afet gibi olayların kayıtları.
- 6-Evlenme, boşanma, kız kaçırma, mehir bağlama, alım-satım, mukavele, kefalet senetleri vb. konulara ait kayıtlar.
- 7-Hırsızlık, kalpazanlık, yaralama ve öldürme suçları ile ilgili kayıtlar.
- 8-Şehirlerde satılan malların narhlarına ilişkin belgeler.
- 9-Sancak ve şehir halkından toplanan vergi miktarları ve avarız haneleri ile ilgili belgeler.
- 10-Altın veya para meseleleri ile ilgili kayıtlar.

²² Sevil Akyol, “Şer'iyye Sicillerinin Arşiv Belgeleri Arasında Osmanlı Sosyo-Ekonomi Tarihi Açısından Önemi” USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi, 2021, S.:6, s.: 1138

²³ Yunus Uğur, “Şer'iyye Sicilleri” TDV İslam Ansiklopedisi, 2010, İstanbul, C.:30, s.: 8

²⁴ Rıfat Özdemir, “Şer'iyye Sicilleri'nin Toplu Katoloğuna Doğru”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ-1987C.:1, S.:1, s.:192.

11-Tereke kayıtları.

12-Bir olayın resmen tespitine dair kayıtlar.

13-Eşkiya takipleri, göçebeler arasındaki anlaşmazlıklar ve yerleşme, yaylak-kışlak davaları ile ilgili belgeler.

14-Savaşa katılan yerli halk ile göçebelerin savaş zamanındaki vazifeleri, posta ve menzilhane işleri ile madenler, darphane ve tuzla işletmeleri ile ilgili belgeler.

15-Fetva makamından alınan bazı fetva suretleri.

16-Ru`yet-i hilâlin tespitine dair kayıtlar ile dinî günlerin ilanına dair ferman ve tezkere suretleri.

17-Bazı şair kadı ve naiblerin yazmış oldukları şiirler.

18-Mahkeme katiplerinin çeşitli yazı türlerinde yazmış oldukları hat örnekleri.

19-Savaş zamanlarında orduya aynî yardımda bulunan eşraf ve ileri gelenlerin isimleri ile söz konusu kişilerin yapmış oldukları yardımın miktar ve cinsine ait belgeler.

20-Vakıflara ait belgeler.

21-Bir bölgedeki müslim ve gayr-ı müslim halk arasındaki ilişkilere dair belgeler.

22-Bölgenin ekonomik durumunu aydınlatmaya yarayacak birtakım bilgiler.

23-Sancak veya kazalar dahilinde bulunan köylerin sayısı ve isimlerine ait bilgiler.

24-Bölge halkının kullandığı isim, lakap ve unvanlar hakkında bilgiler.

25-Halkın kullandığı günlük eşyalar ve yine halkın refah seviyesini tespit edebilmek için yardımcı olacak birtakım bilgiler.

26-Savaşlar ve yeni teşkil edilmeye çalışılan askerî birlikler için halktan asker temini, zahire temini ve bu hususlarda karşılaşılan güçlüklerle ait birtakım kayıtlar²⁵.”

Osmanlı Devleti'nin nihayete ermesi ve Cumhuriyet'in kurulup yapılan düzenlemeler ile Şer'iyeye Mahkemeleri ilga edilmiş ve Şer'iyeye Sicilleri yerine yeni kayıt sistemleri oluşturulmuştur. Bu defterler bir süre adliye mahzenlerinde arşiv olarak durmuştur.

“Milli Eğitim ve Adalet Bakanlıkları arasında yapılan anlaşma neticesinde 3 Kasım 1941'de Valilikler'e gönderilen 2182/4018 sayılı emir gereğince müzelik eşyaya karıştırılmamak ve ayrı bir yerde muhafaza edilmek kayıt ve şartı ile 1909'dan evvelki zamana ait ve Topkapı Sarayı'ndaki İstanbul ve çevresine ait olanlar hariç Şer'iyeye Sicilleri 18 İl Müzesine nakledilmişlerdir.

²⁵ İbrahim Yılmazçelik, *Diyarbakır Şer'iyeye Sicilleri (Katolog ve Fihristleri)*, Ankara, 2001, s.: 7; İbrahim Yılmazçelik, “Şer'iyeye Sicillerinin Toplu Kataloguna Doğru Diyarbakır Şer'iyeye Sicilleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.: 90, Ankara, 1994, s.: 42

Daha sonra alınan bir kararla Şer‘iyye Sicilleri Ankara’da Milli Kütüphane’de koruma altına alınmıştır²⁶.”

²⁶ Sevim Erdem, *1786-1789 (H.1200-1203) Tarihli 65 Numaralı Adana Şer‘iyye Sicili Tanıtımı ve Fihristi*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science C.: 20, S.: 1, s.: 494

1. BÖLÜM

1. 54 Numaralı Şer'iyye Sicilinin Genel Özellikleri

Adana Şer'iyye Sicilleri, daha sonra Adana Bölge Müzesi adını alacak olan ve 1924'te Cafer Paşa Medresesi adıyla kurulan müzede bulunmaktaydı. Daha sonraları ise İstanbul hariç Anadolu'ya ait tüm Şer'iyye Sicillerinin Ankara'da Milli Kütüphanede toplanmasına karar verilmiştir. Adana Şer'iyye Sicilleri de buraya taşınmıştır²⁷.

“1630 tarihinden 1908 tarihine kadar, 150 defter halinde günümüze intikal etmiş olan Adana Şer'iyye Sicilleri, bölgenin 300 yıllık tarihinin anlaşılması bakımından önemli bir kaynak grubunu oluşturmaktadır. Henüz büyük bölümü hakkında herhangi bir çalışma yapılmamış ve yeni harflere aktarılmamış bu sicillerdeki kayıtlar; sosyal, ekonomik, idarî ve kültürel tarihi hakkında önemli bilgiler içermektedir. Bu etüt çerçevesinde incelenen sicillerden, Adana'nın dinî-kültürel hayatı ile ilgili kayıtların tespitine çalışılmış, örnekler aktarılmıştır. Dinî kültürün günlük yaşam içindeki ve kültür kodlarının oluşumundaki etkileri incelenmiştir. Müslüman olmayan reayanın hak ve özgürlükleri ile bu özgürlüklerin kullanımı, Müslim-gayrimüslim ilişkileri yerel boyutuyla değerlendirilmiştir²⁸.”

Ankara'da Millî Kütüphane'de bulunan 54 Numaralı Adana Şer'iyye Sicili 19'a 45 cm ebatındadır. Defter 1225-1227 tarihleri arasındaki olayları içermektedir. Belgelerdeki tarihler bazen yazıyla bazen de rakamla belirtilmiştir. Ciltlenmiş bir halde ve ebrusuz özelliklerde olan defter, sayfa usulü toplam 82 sayfadan ve 110 belgeden müteşekkil olup 4 sayfası boştur. Bu boş sayfalar; 1 numaralı belgeden sonraki numaralandırılmamış sayfa, 38, 41, ve 58. sayfalardır. Sicildeki ilk belge 5 Cemaziye'l-ahir 1226 tarihli olup son belge ise 1227 Safer ayına aittir. Son sayfa olan 82. sayfada ise defterin hangi tarihi içerdiği ifade edilmiştir.

Defterin bazı sayfaları rutubetten dolayı çok yıpranmış ve bazı sayfalar da kenarlardan yırtılmış olmasına rağmen yazılara çok zarar vermemiş ve okunabilir durumdadır. Sicilin ilk sayfasında sadece birkaç satır yazı vardır. Ayrıca sicilin içinde iptal edilip üzeri çizilen belgeler de vardır. Bunlar 25. ile 27. sayfaların baş kısımları ve 72 numaralı belgenin tamamıdır. Numaralandırılmamış olan belgeler ise transkribe edilirken sayfa sayısı ile belirtilmiştir. Bunlar; 20, 25, 26, 56, 61(baş kısmı), 72, 73 numaralı sayfalardır.

Bazı belgelerde yazı stiline göre değişmesi katip değişikliğinin olabileceğini düşündürmektedir. Sicilde ferman, berat, buyruldu, hüccet, tereke , vakfiye gibi belge kayıtları bulunmaktadır. Sicilden bu kayıtlarla ilgili bazı örneklerle yer verebiliriz.

1225 senesinde Adana sancağından ve kazalarından Derssaadet'e gönderilmesi için talep edilen buğdayın Tarsus iskelesine nakliyesinin gecikmesi üzerine ilgililerin uyarıldığı ve talep edilen buğdayın en kısa zamanda gönderilmesine dair ferman belgesi örneği:

²⁷Erdem, A.g.m.

²⁸ İbrahim İslam,, *Adana Şer'iyeye Sicilleri ve Dini- Kültürel Hayata İlişkin Kayıtlar*, Harran Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 19, Ocak-Haziran 2008

“Mefâhirü'l-Kuzât ve'l-Hükkâm Ma'denü'l-Fezâ'il ve'l-Kelâm Adana Sancağında vâki' kazaların kadıları ve naibleri zide fazluhum ve kıdvetü'l-emacid ve'l-ayan Adana mütesellimi Mehmed Sâdık zide mecdihu ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân ayan ve zâbitan ve iş erleri zidehum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki sen ki mütesellim-i muma ileyhsin Asitane-i Devlet-i Aşyanımda makam-ı ibâdullahın tevşî'-i fevât-ı yevmiyeleri için iki yüz yirmi beş senesine mahsuben Adana Sancağında vâki' kazalardan maya mübaya'ası tertib ve fermanım olan otuz bin kıl râyic hintasının şimdiye kadar yerlü yerinden icab ve iktiza edenlerden tekmlen tahsil ve Tarsus İskeleyi'ne nakil ve tenzil ve sefâyine tahmilen Der-Sa'adet'ime irsal Tersane-i Amirem anbarlarına teslimi lâzımeden iken temvik ve te'hir ile ahalileri tereddüd ve taharrud eyledikleri mesmu'-ı şahanem olmağla işbu emr-i şerifim...”²⁹

Adana'da Es Seyyid Mehmet Paşa isimli bir hayır severin vakf ettiği Ada Bahçe isimli vakıf bahçesinin Es Seyyid Mehmet tarafından tasarruf edilmekte iken tevliyet kaydı olmadığından kendisine bir Berat'ı Şerif verilmesini rica ettiğini ve vakıf bahçesinin mütevellisi olarak kendisine bir Berat-ı Hümayun verildiğini ifade eden belge örneği:

“Nişan-ı şerif-i âli şan-ı sultani ve tuğra-yı gara-yı cihan sitani hakanî hükmü oldur ki

Medine i adana haricinde vaki' ashab-ı hayratından merhum es-seyyid Mehmed Paşa nam sahib ül hayrın vakf eylediği ada bahçe demekle mağruf bir kıt'a vakıf bahçasının ber muceb-i şurut vâkıf mütevellisi olan erbabı istihkaktan iş bu rafı'-i tevki'-i refi'-i şan-ı hakanî es-seyyid mehmed zid e gadruhu bil fiil hüccet-i şer'ie mutasarrıf olup lakin yerinde bir beratı olmayup bî berat olmakla der-saadetimden tevliyet-i mezkure tevcih olunup yerine müceddeden berat-ı şerif-i ali şanın virilmek ricasına es-seyyid Hasan zîde 'ılmuh arz etmenin ruz namçe i asakiriyeye nazar olundukta Adanada es-seyyid Mehmed nam sahibü'l hayrın vakf eylediği ada bahçesi demekle maruf bir kıt a bahçenin mütevellisi olan Ahmed fevt olup mahlulünden es-seyyid Mehmed'e ba arz-ı hal bin yüz yetmiş dört senesi Cemaziye'l ahirinde tevcih olunub hala üzerinde olduğu derun-u arzda mezkur tevliyet kaydı bulunmadığı Anadolu muhasebesi ve aklam-ı saireden başka başka derkenar olunmağın tevliyet-i mezkure kaydı mucibince...”³⁰

Adana'da Camii Cedit Mahallesi'nden Fatıma binti Abdullah ve Ali bin Öksüz'e Öksüz Ali Beşe'den miras kalan evin Fatıma binti Mehmet isimli kadın tarafından işgal edildiğini ifade eden hüccet örneği:

“Medine-i Adana mahallatından Cami'-i Cedit Mahallesi sakinlerinden işbu ba'isü'l-kitab Fatıma binti Abdullah nâm hatun ile Ali bin Öksüz Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i hatır-ı lazımlu'l-tevkîrde mahalle-i mezbure sâkinlerinden Fatıma binti Mehmed nâm hatun müvacehesinde şöyle da'va ve takrir-i kelim eylediler ki müverrisimiz müteveffa-ı merhum Öksüz Ali Beşe'nin terekesinden mahalle-i mezburede vâki' beynü'l-ahali ma'lumetü'l-hudud ve'l-cibrân bir bab fevkani ve tahtani beyt ve bir ortayı müştemil menzilini işbu merhum zabt etmekle su'al olunub takriresi tahrir ve keff-i yeddine tenbih-i şer'î murâdımızdır dedikde

²⁹ A.g.ş.s. 29/41

³⁰ A.G.Ş.S. 17/30

gıbbe's-su'al mezbure dahî cevabında benim dahî müverrisim zevc-i nâkihim müteveffa İbrahim Beşe işbu merkumeden iştira eylediğine binâ'en ben dahî bi'l-verâse zabt ederim deyü bir kıt'a hüccet-i şer'îye ibrâz ve def'le mukabele edicek gıbbe'l-istintâk...³¹

Kerime binti İbrahim'in Kasap Bekir Mahallesi'nde kurmuş olduğu vakfın vakfiye belge örneği:

“Elhamdülillahi'l vakf-ı ali küll-i hal 'ılmı'l gayb-ı veş-şehadet-i kebirü'l müteal vessalavat-ü selam âli Mehmet el-meb'usı beyanı'l helal ve'l haram ve alâ 'alihî ve eshabî hayrallah ve hayra'l eshab. Emma b'ade işbu vak'ay-ı salahiye-i şer'iyenin tahrîr ve imlasına bâ'is ve bâdî budur ki Medine-i Adana mahallesinden Kasap Bekir mahallesi sükkanından sahibü'l hayrat ve'l hasenat Kerime-binti İbrahim nam hatun tarafından vakf-ı ati'z-zıkr takrire vekil-i müseccil-i şer'îyesi olup vekaleti Mehmet Efendi bin Ahmet nam seyyid Halil bin Yusuf şehadetleriyle vekil olan Ali Efendi bin Mehmet nam kimesne meclis-i şer'i şerif ahmed-i mahfil-i din-i menafî mahalde şöyle ikrar-ı tam ve takrir-i kelim ider ki...³²”

54 numaralı Şer'ye Sicilinin konularına göre tasnifini belge numaralarına göre iktisadî, sosyal, idarî, askerî olarak sınıflandırabiliriz.

İktisadi konularla ilgili belgeler

İktisadi konularla ilgili belgeler toplam 25 adettir. Bunlar; 1,2,6,13,15,19,28,35,37,39,41,49,51,54,55,56,57,59,60,61,94,101,104,105,107 numaralı belgelerdir.

Sosyal konularla ilgili belgeler

Sosyal konularla ilgili belgeler toplam 42 adettir. Bunlar; 3,4,5,10,11,12,16,17,22,26,36,43,58,62,64,65,66,67,68,69,70,73,74,75,76,80,81,82,83,84, 85,86,88,89,90,91,92,93,100,102,103,108 numaralı belgelerdir.

Sicilin iktisadî ve sosyal yönü ayrı bir başlıkta değerlendirileceği için idari ve askeri açıdan içerdiği bilgi ve belgelere burada yer verebiliriz. Sicilde mütesellim tayini, kadı tayini, naiplik belgesi, başkatip, katip ve mahzar başlık gibi atama belgeleri bulunmakla beraber imam ve müezzin tayini, mescitlere temizlikçi tayini ve esnaf şeyhliği tayin emirleri de bulunmaktadır.

İdari konularla ilgili belgeler

İdari konularla ilgili toplam 28 adet belge bulunmaktadır. Bunlar; 7,8,9,21,23,24,27,29,30,31,32,44,46,52,53,63,77,78,79,87,95,96,97,98,99,106,109,110 numaralı belgelerdir. Sicildeki idarî konularla ilgili belgelerden bazı örneklere yer verebiliriz.

1226 senesinde Ahmet Paşa'nın vefatı üzerine Mehmet Bey'in Adana mütesellimi olarak tayin edildiğine dair belge örneği:

³¹ A.G.Ş.S. 49/64

³² A.g.ş.s. 76/100

“İşbu bin iki yüz yirmi altı senesi mâh-ı Şevvalü'l-mükerremmin altıncı günü yevm-i Çarşamba sâbık Adana mütesellimi ser-bevvâbin-i Dergâh-ı Â'li Hasan Paşa zâde Ahmed Bey vedâ'-ı â'lem-i fânî' edüb yevm-i mezburda ma'ifetimiz ve cümle vücûh-ı ahali ma'rifet ve iltimasıyla biraderi ser-bevvâbin-i dergâh-ı âli Mehmed Bey Adana eyaletine mütesellim nasb ü ta'yin olunub Asitane-i 'Aliyyede ferman-ı şerif-i â'lişân zuhuruna kadar bâ-mürâsele zabt ve umur-ı mütesellimlik idâreye ta'ahhüd etdiklerinde yeddine-i verilen mürasele-i şer'iye işbu mahalle kayd ve şerh verildi³³.”

Adana kadısı İbrahim Efendi vefat etmesiyle ve yerine Hasan Efendi'nin tayin edildiğine dair 1225 tarihli belge örneği:

“İzzet me'âb Şeri'at-nisâb Eşrâf-ı kudât-ı kirâmdan Mevlana Es-Seyyid Hasan Efendi Kâmyâb

Ba'de's-selâm inhâ olunur ki: Masarif-i seferiyemize imdâd için memalik-i mahrusetü'l-mesâlik Anadolu'da vâki' sene menâsıbının işbu bin iki yüz yirmi beş senesi Recebü'l-Ferdi guresinden dizdarlık bâ-hatt-ı hümayun-ı şevket-makrun tarafımıza ihsan ve elan mutasarrıflarının müddetlerine noksan tertib itmeyüb şuhur-u Erbaa-i (?.?) sonra bakiye-i müddetlerini zabtıyla tekmil eylemeleri emr-ü ferman olmağla hâlen Adana kadısı es-Seyyidd İbrahim Efendi vefât itmekle sene-i merkume Şa'banü'l-Muazzama guresinden kaza-ı mezburun emr-i şer'iyyesi tarafımızdan cenabınıza ihale ve tefviz olunmuşdur gerekdir ki kaza-ı mezburda gurre-i merkumeden beyne'l-ahali icra-yı ahkâm-ı şer'iyye kâ'im ve dâfi olan mevta-yı askeriye ve belde-yi muhallefatını tahrir ve terkim ve beyne'l-verese bi'l-farizatü'l-şer'iye tevzi' ve taksim eyleyüb cadde-i şer'i münirden serim-u inhirafa cevâz göstermeyesün ve's-selam³⁴.”

1226 senesinde Süleyman Efendi'nin mahkemeye başkatip olarak atandığına dair belge örneği:

“Baisü'l mürasele-i Medine-i Adana mahallesinde kitab-u kiram zaviyye'l ihtiramdan kıdvetü'l erbab el-tahrirü'l kalem ve asibüt-takrirü'r-rakam es-seyyid Süleyman Hulusi efendi gabe'l tahiyyetü'l vafiye inha olunurki memalik-i islamiyede vak'i mahkeme başı katiblerinin ber ati kayd-ı terkin olunub hin-i iktizada hamilinin emin-i müntehib-i erbab-ı ma'arifden birinin mürasele ile baş katib t'ayin olunması babainda mukaddema şerefrîz emr-i ali vürud itmekle senin her vecihle mümtaz-ı faik el-akran olduğun indimizde zahir ve vücuh-u ahalinin dahi emin ve sadıki olduğun bahir olmağla cümlelerin marifeti ve marifetimiz ile Medine-i mezkura mahkemesinde seni baş katib nasb-u t'ayin ve hidmet-i lazimesi sana ihale ve tefviz kılındığını havi hassaten işbu mürasele-i tahrir yedine ita olundu gerekdir ki hidmet-i merkumda kemal-i sadakat ve istikamet ve cümle ile iltifat idüb kema hüve yenbai'eslâfın misüllü amel ve hareket mucib-i mürasele ile amel olasız vessalam³⁵.”

Yüreğir nahiyesinin adlî işlerinin Hasan Efendi'ye verildiğine dair naiplik belgesi:

³³ A.g.ş.s. 71/95

³⁴ A.g.ş.s. 4/8

³⁵ A.g.ş.s 74/97

“İzzet-meab şeri’bin-neseb eşraf-ı gazat-ı kiramdan Mevla es-seyyid Hasan Efendi kamyab

Bağdel tahiiyeti’l vafiye inha olunur ki iş bu bin iki yüz yirmi altı senesinin Rebiü’l ahiri guresinden ber vechi mansıb-ı mutasarrıf olduğum Adana ma’ Yüreğir kazasının umur-u şer’ iyesi tarafımızdan cenabınıza ihale ve tevfiz olunmuştur gerekir ki kazay-ı mezkuru mah-ı mezkure guresinden zabt idüp beynel ahali i icrayı ahkamı şer’i şerif ve vaki’ olan mevta-yı askeriyenin muhallelfatını tahrir ve terkim ve beyne’l verese bil-farizat’iş-şer’iyye tevzi’ ve taksim eylemeyüb cadde-i şer’i münifden şer’i mû inhiraf eylemeyesin vessalam³⁶.”

Adana’nın Çukur Mescit mahallesinde bulunan mescide müezzin tayin edildiğine dair belge:

“Medine-i Adana’da çukur mescid mahallesinde vak’i asahab-ı hayratdan küncî zade el-hac Mahmud nam sahibü’l hayrın bina eylediği mescid-i şerifin yevm-i Cuma ve ‘iydinilerde ser mahfil müezzini olmayub nasbü’l ‘ayn olmak lazım ve mühim olmakla erbab-ı istihkakdan işbu vazî’i teviz’i ve refiü’l şân-ı hakani es-seyyid molla Ali bin Mustafa bir vecihle layık ve mahal ve müstehak olmağın müezzinin mezbur ber vech-i tevcih olunub yerine müceddeden berat-ı şerif ayetname virilmek babında bâ faal vakf-ı mezburun mütevellisi el-hac zîde gadre arz itmeğın mucibince merhum tevcih ve sıdk idüb bu berat-ı hümayun saadet makrunu virdüm ve buyurdum ki...³⁷”

Adana’da kalaycılar esnafı şeyhi Ali’nin ölmesi üzerine yerine oğlu Durmuş Ali’nin şeyh olarak atandığına dair belge:

“Medine-i Adana’da vâki’ kalayciyan ve tevâbi’ esnafının şeyhi olan Ali fevt oldukda yerine erbab-ı istihkâkdan esnaf-ı mezburun muhtarı ve müteveffâ-yı merkumun sulbi oğlu işbu râfi’-i tevkî’-i refi’ü’ş-şân-ı hakâni Durmuş Ali her vechle lâyük ve mahal ve müstehak olmağın meşihat-ı mezkure müteveffa-ı mezbur babası mahlulünden kendüye tevcih olunmak iktiza eder iken ashab-ı iğrâzdan İbrahim bin El-Hac Ali ber-takrib üzerine tevcih ve berat etdirüb merhum Durmuş Ali’ye külli gadr eylediğini mahallinde meclis-i şer’e inhâ ve ihbâr etmeleriyle meşihat-ı mezkure müteveffa babası mahlulünden ve mezbur İbrahim’in ref’inden merkume müteveccih olunub yeddine müceddiden berat-ı şerif-i alîşanım verilmek babında nâ’ibi mevlana es-Seyd Hasan zide ilmihi ‘arz etmeğın mucibince merkume tevcih ve sadk edüb bu berat-ı hümayun-ı sa’adet-makrunu verdim ve buyurdum ki...³⁸”

Görevlerini yerine getirmeyen kefeşkeran esnafı şeyhi Mehmet’in azledilip yerine Hasan isimli kişinin şeyh olarak tayin edildiğine dair belge:

“Medine-i Adana’da vak’i kefeşkeran esnafının üzerlerine şeyh olan el-hacı Mehmed nam kimesne umur-u hususlarında vak’i olan hizmet-i lazimesi mer’i ve müerri kılmayub adem-i istikamet ile irtikab ve irtışan ile meluf olub şer’an halef ve kanunen mugayir her bir hareket nâbecay-i cay-ı tasaddi ve ezkadim meyan-ı ızafide cari olan resm ve kanuna adem-i

³⁶ A.g.ş.s 17/29

³⁷ A.g.ş.s. 43/52

³⁸ A.g.ş.s. 62/79

kanaatden naşı merkurum vakt-i meşihatde bil cümle rahatlar meslub birle mezbur Mehmed'in evza-u tavrından bir dürlü hoşnud ve razılar olmadıklarını mahallinde meclis-i şer'ide bil cümle esnafın ihtiyarları haber vormeleriyle ref olunub yerine erbab-ı istidattan cümlelerin muhtarı işbu ref'i tevki'i refi'uş-şan-ı hakani ilhah-ı 'ömr-ü zîde salaha her vecihle layık ve mahal-i müstehak olmağın meşihat-ı mezkura el hacı Mehmet'in ref'inden tevcih olunub yerine müceddeden berat-ı şerif-i ali şan virilmek babında naib-i mevlana es-seyyid Hasan zîde âliye 'arz itmek mucebince vak'i işbu mezburun ref'inden tevcih ve sıdk idüb bu berat-ı hümayun sa'adet makrunu virdim ve buyurdum ki...³⁹”

Askeri konularla ilgili belgeler

Askeri konularla ilgili belgeler toplam 14 adettir. Bunlar; 14,18,20,25,33,34,38, sayfa 25,40,42,45,47,48,50 numaralı belgelerdir. Sicildeki askeri konularla ilgili bazı belge örneklerine yer verebiliriz.

Rusya ile savaş halinde olan devletin daha evvel Adana sancağının her bir kazasından süvari ve piyade olarak istenilen bin askerin hala gönderilmediği ve daha evvelki emrin derhal yerine getirilmesi gerektiğini rehavet gösterenlerin ise cezalandırılacağını haber veren belge örneği:

“Asâkir Emri

Mefahirü'l-kuzat ve'l-hükkam ma'denü'l-fezâ'il ve'l-kelam Adana sancağında vâki' kazaların kadıları ve nevvabı zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran Adana Sancağı mütesellimi ve zikr-i ati 'askeri ihrâca bu def'a Der-Sa'adetimden mübaşir ta'yin olunan hassam hasekilerinden Hasan ve sa'ir zabitan vücûh-ı ahali zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki bi-Hüvellahu Te'ala ordu-ı hümayunumda hüsn-i tedbire sa'y ve gayr birle eyali-i destimden olan memalik-i İslamiyenin istilasıyla Rusçuk tarafından ve Yukarı Vidin cânibinden Tuna'nın karşı yakasında 'ubur olunarak vaki olan bunca muharebelerde tensim-i fevz ve galibiyet canib-i İslamiyândan vezân-ı ibârü'l-nusriyet ve mağlubiyet taraf-ı î'dada nümayan olarak nice küffar tam mazhar kahr ve (...) niceleri dahi kahr-u esre giriftar olarak külliyyetlü gülle ve top ve esliha-ı îda ahz ve itminana birle şünce İslamiyân mal-ı ganayime müstakrın oldukları ve 'avn ve inayet-i Hazret-i Hayru'l-Nasirine itiyad ve merd-u i'ane-i cenab-ı Resul(...) istinad ederek bi'l-fi'il sadrazam-ı(...) vekil-i mutlak-ı zafer-rehberim müsta'niyan-ı Billahi Te'ala mevcut-ı ta'yini olan sunuf-ı askeriye-i dilaverân-ı İslamiye ile Eflak'a doğru azimet ve Eflak'dan ve Boğdan'ın ve İbrail ve İsmail ve serhadlerinin dahî istilasına bezl-i mukadderet üzere olduğu aşikar olub lakin küffar askerinin hamsiyetine nazaran sadrazam-ı müşarü'l-ileyhin (...) olan gaza-ı müminin kadr-i kifayeden dün olduğu ve sen ki mütesellim-i muma ileyhsin ...⁴⁰”

Adana'da 1225 senesinde ordunun ihtiyacı olan un ve ekmeğin Tarsus iskelesine nakledilmesi bildirilmesine rağmen ekmeğin üretilmemesi üzerine ordunun ihtiyacının temin edilmesi için yeniden emir verildiğine dair ferman belgesi örneği:

³⁹ A.g.ş.s. 75/99

⁴⁰ A.G.Ş.S. 21/34

“Kıdvetü’l-kuzât ve’l-hükkâm ma’denü’l-fezâ’il ve’l-keîâm mevlana Adana Kadısı zîde fazluhu ve peksimed tabhına me’mur ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân ayan ve zabitan ve iş erleri ve bu hususa mübaşir ta’yin olunan hassam silahşörlerinden Süleyman zîde kadruhum tevki’-i refi’-i hümayun vâsil olıcak ma’lum ola ki sen ki tabh peksimede me’mur muma ileyhsin bin iki yüz yirmi beş senesine mahsuben ordu-ı hümayunumda mevcut ‘asker-i muvahhadinin ta’yinatları lazımesi için ma’rifetinle tabhını tertib olunan on bin kantar peksimede muktezi olan yirmi beş bin kile dakiki Adana Eyaletinde vâki’ kazalardan mübaya’a olunarak tabh ve Tarsus İskelesine nakli babında ordu-ı hümayunum tarafından evamir-i şerifem ısdâr ve irsal olunmuş olmakdan nâşi peksimed-i mezkurun bu ana kadar tekmlen tabh ve irsalî lazımeden iken hala tabh olunduğuna da’ir bir haber ve eser zuhur etmediği bu def’a sadrazam tarafından iş’âr ve isti’cali havi emr-i şerifim ısdârıyla mahsusi mübaşir ta’yin olunması inhâ olunmakla bâ-isticâr-ı mezkur ordu-ı hümayunumda mevcut asakir-i muvahhaidenin ta’yinatları için tertib olunmuş olduğundan bir sa’at evvel tekmlî ehemmi-i umurdan olmağla fi mâ-ba’d te’hirini tecvîz etmeyerek vusul-i emr-i şerifimde derhal dakiki mürettib olan kazalardan mübaya’a ve tahsik ile tekmlen tabh ve hitâmı haberini Der-‘Aliyyeme tahrîre müsara’at eylemen fermanım olmağın ...⁴¹”

Seferi Hümayun sırasında ordunun erzak kıtlığı yaşamasından dolayı Anadolu taraflarından ordu için erzak ve peksimet gönderilmesine şiddetle ihtiyaç duyulduğundan gerekenin yapılmasına dair ferman belgesi örneği:

“İftiharü’l-Emacid ve’l-ekarim cami’ü’l-mehâmid ve’l-mekarim el-muhtassu bi mezid-i inayetü’l-mülk-üddâ’im dergah-ı muallam kapucubaşılardan Adana mütesellimi Ahmed Bey dâme mecdihû ve mefahirü’l-kuzât ve’l-hükkâm mea’denü’l-fezâ’il ve’l-keîâm Adana Kadısı ve Adana Sancağının hâvi olduğu kazaların kadıları ve nâ’ibleri zide fazluhum ve mefahire’l-emasil ve’l-akrân ayan ve zabitan ve sa’ir iş erleri ve hususen atil mezkûre mübaşir ta’yin olunan sadrazam çukadarlarından Hasan zîde kadruhum tevki’-i refi’-i hümayun vâsil olıcak ma’lum ola ki sen ki mütesellim-i muma ileyhsin...⁴²”

Rusya ile savaş halindeyken Rus casuslarının ve bazı hainlerin savaşın bittiğinde dair yalan beyanlar yaydıkları fakat Rusya’nın bu sırada İslam memleketine hücum için içerilere doğru geldiklerinerâğmen halkı rehavete itip kandırmaya çalıştıklarına dair fermanbelgesi örneği:

“Düsturûn-ı mükerrerun müşirûn-ı müfahhamûn nizamü’l-alem müdebbirü’l-umuru’l-cumhur bi’l-fikr-i sâkîp mütahavvül-u mehamil’l-enâm bir-ra’yi-sâ’ib mümehhid-ü bünyanü’d-devlet-i ve’l-ikbâl müşeyyid ve’l-erkanü’s-saâdeti ve’l-iclal el-mahfûfune bi’s-sınufi-ı avâtifü’l-meilkü’l-âla Anadolu’nun orta kolunun yemin ve yesarıyla nihayetine varıncaya vâki’ vüzerâ-ı ‘azam edamAllahu Te’âla iclalehum ve ‘azamü’l-umera’i’l-kiram efahimü’l-küberai’l-fiham ulu’l kadr-i ve’l-ihtiram ashabu’l ‘izzî ve’l-ihtîşâm el-muhtassûn bi-mezid-i inayetü’l-meliki’l-allam mir-i miran-ı kiram dame ikbalühüm ve akda-ı kudatü’l-müslimîn evlâ[vülatil] muvahhadin me’adanü’l- fezâ’il ve’l-yakîn râfi’ü’ alami’ş-şer’iati ve’l-din varis-u ulumi’l-enbiyâ ve’l-mürselin el-muhtassûn bi-mezid-i inayetü’l-melikü’l-

⁴¹ A.g.ş.s. 28/40

⁴² A.g.ş.s. 7/14

mu'in mevali-i fiham-ı zidet fezâilühüm ve mefahirü'l-kudât ve'l-hükkam me'adinü'l-fezâ'il ve'l-kelam sa'ir kuzat ve nüvvab zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran mütesellimin ve voyvodagân ve ayan ve bi'l-cümle zabitan ve iş erleri zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki a'dâ-yı din olan Moskov keferesi üzerine berren ve ubren ve sefer-i Nusret eserim derkar olduğundan taraf taraf kefer-i mersume hazır ve tazyik olunmakda olduğu bedihatdan iken bu esnada bazı Moskof keferesi casusları ve kendüyü bilmez hayır ve şerri fark ve temyiz itmez ha'in makule ile mesaliha veyahut mütareke olunmuş ve sefer hitam bulmuş ve Moskovlu 'avdet itmiş deyü taraf ve eknâfa neşr-i erâcif itmekde oldukları...⁴³,

Adana sancağı'nın 1226 zilhiccesi itibarı ile tutulan asker kaydına dair belge örneği:

“Defter olur ki bundan akdem ve bu def'a bâ emri âli matlub-u cihandarî buyrulan asakir-i mâlum olmaktadır ki ber muceb-i sahl mahfuz Adana sancağının havi olduğu kaza ve nevahi dahi cemaat ve aşairine cümle marifeti ve marifetimiz ile tarh taksim olunan asakir neferatından ber vech-i âti zikr olunur huruf-u evail-i şehir-i zi'l-hiccetî's-şerife sene sitte ve işrin ve mieteyn elf

Nüfus-u Adana ve kaza

Ve nevahisi

Nefer 120

Kasaba-i Sis

Nefer 88

Cebel-i Kozan

Nefer 162

Karacalı Aşireti

Nefer 43

Karsantı Cemaa'ti

Nefer 41

Cem'an yekün Neferât 454

Has ta'bir olunur ikraz-ı zü'l-kadriye cema'ti beyan olunur...⁴⁴,

⁴³ A.g.ş.s. 12/20

⁴⁴ A.g.ş.s. 24/38

2. 54 Numaralı Adana Şer'îye Sicili'nin Belge Özetleri

S.1/B.1: Fukaraya yapılan harcamaların icmal muhasebe kaydı.

S.2/B.2: 1225 senesine mahsuben, Adana cizye malından ödenmesi gereken meblağın mütesellim Ahmet Bey'den tahsil edildiğine dair senet kaydı.

S.2/B.3: 1226 senesi Safer ayının yarısından İhtiyarzade Abdülkerim Efendi'nin Ahmet karaçorlu'ya verdiği 1209 kuruşluk borcu gösteren belge.

S.2/B.4: Mehmet Ağa bin Hasan ve Hasan Ağa bin Mustafa isimli kişilerin cumartesi gecesi saat 4.30'da Ramazan hilalini gördüklerini ve cumartesinin Ramazan'ın başlangıcı olduğuna hilafet mahkemesinde şehadet ettiklerini haber veren kayıt.

S.2/B.5: 1225 yılında Adana'da Konyalı kızı olarak bilinen bir kadın Hacı Mahmut huzurunda beş sene öncesinde bir zımkiye kefil olduğunu iddiadan aciz kalmış ve Hacı Mahmut'un bu iddiayı yemin ile reddetmiş olduğuna dair kayıt.

S.3/B.6: 1225 senesi hesabına mahsuben Karaisalı kazasının vergisinin 1 ve 2 taksitinin görevli kişi eliyle 520 kuruş olarak teslim alındığını anlatan kayıt.

*1226 senesinde Karaisalı ve Dinarlı'nın iki taksiti ve Karakışla'nın ilk taksiti toplamı 2420 kuruş.

*1225 senesinde Karaisalı'dan başka diğer kazalardan toplanacak vergi 3100 kuruş, 1226 senesinde Sarıçam ve Karakışla'nın toplam vergisi 1200 kuruş, toplamda 4.300 kuruş bahsi geçen kazalardan toplanacak vergi bulunmakta.

S.4/B.7: Adana kadılığına tayin beratı.

S.4/B.8: 1225 senesi Şaban ayının başında Adana Kadısı İbrahim Efendi vefat ettiğinden yerine Hasan Efendinin tayin edildiğine dair.

S.4/B.9: Mehmet Efendi'nin mahkemeye katip olarak atandığına dair belge.

S.5/B.10: Ali Bey'e Piri Mehmet Paşa Vakfı'nın tevliyeti tevcih edilmiş fakat evladı vakıftan olan diğer kişiler; Mehmet, İsmail, Mahmut itiraz edip kendilerine tevcih edilmesini istemeleri üzerine Ali'nin vakıf sahibinin eşi Zahide Hatunun oğlu olmadığı için evlad-ı vakıftan olamayacağını iddia ettiler. Bunun üzerine Ali Bey'in Zahide Hatun'un oğlu olduğu ispatlandıktan sonra vakıf tevliyetinin kendisine verildiğini ifade eden ferman.

S.6/B.11: Ali Bey ve Necip Bey tarafından idare edilen Ramazanoğlu Piri Mehmet Bey ve Halil Bey vakfının yıllık gelirinden hak sahibi olanların dava sonucu haklarını aldığına dair ferman.

S.7/B.12: Yüreğir nahiyesine bağlı Eski Basril'deki Ali Bey'e ait vakfın 6000 akçelik hissesini kimsenin zapt etmemesi gerektiğini bildiren ferman.

S.7/B.13: Adana'da Yüreğir nahiyesindeki Eski Basril ve Karayün mezralarının 11.500 akçelik hasılatının 6.000 akçesinin Cami ve İmaret için vakfın tasarrufuna bırakılmasını bildiren ferman.

S.7/B.14: Seferi Hümayun sırasında ordunun erzak kıtlığı yaşamasından dolayı Anadolu taraflarından ordu için erzak ve peksimet gönderilmesine şiddetle ihtiyaç duyulduğundan gerekenin yapılmasına dair ferman.

S.8/B.15: İstanbul'un yıllık buğday ihtiyacı için Anadolu'daki bölgelerden mübayası yapıp Tarsus iskelesi ile İznik iskelesine nakledilmek durumunda olan zahirenin gönderilmesi ile alakalı ferman.

S.10/B.16: Adana kadısı iken vefat eden İbrahim Efendi'nin mirasının Tatar Mehmet Arif Ağa vekaleti ile ilgililerden tahsiline dair belge.

S.10/B.17: Adana kadısı İbrahim Efendi'nin vefatı üzerine mirasından alacaklı kişilere ödeme yapılmasına dair belge.

* Adana'da Kazancı iskelesinde Hacı Musa Efendi'nin Hacı Salih Ağa'dan almış olduğu borcunu tamamen ödediğine dair belge.

S.11/B.18: Ordunun ihtiyacı olan develerin ücretleri için Adana'dan 1221- 22 senelerinde 70.500 kuruş tahsil edilmiş, 24 senesi için eksik kalan kısmın talep edildiğine dair ferman.

S.12/B.19: 1226 yılı Muharrem'inin başında Kethuda Efendi'nin Adana mütesellimi Hasan Paşazade Ahmet Bey Efendi'deki alacağından İnce Usta oğlu Mehmet Ağa tarafından 30.000 kuruşunun teslim edilmek üzere alındığını bildiren belge.

S.12/B.20: Rusya ile savaş halindeyken Rus casuslarının ve bazı hainlerin savaşın bittiğinde dair yalan beyanlar yaydıkları fakat Rusya'nın bu sırada İslam memleketine hücum için içerilere doğru gelmelerine rağmen halkı rehavete itip kandırmaya çalıştıklarına dair ferman.

S.12/B.21: Adana'da demirciler esnafının şeyhi çocuğu olmayan Ahmed'in vefatı üzerine yerine Hafız Mehmet Çelebi'nin tayin edildiğine dair belge.

S.13/B.22: Eski Basril'de malikane olarak idare edilmekte olan mezraaya hariçten kimsenin karışmaması hak sahibi olanlara da haklarının ödenmesine dair ferman.

S.14/B.23: Rumeli'deki seferberlik dolayısıyla Tırnovi muhafızlığına tayin edilen Adana valisi Ahmet Paşa'nın yerine Hasan Paşa zade Ahmet Bey'in mütesellim olarak tayin edildiğine dair belge.

S.15/B.24: Adana eyaleti ve daha evvelde İçil sancağının mutasarrıfı olan Seyyid Ahmet Paşa'nın Tırnovi muhafazasına tayin edildiğini haber veren ve yerine de Adana eyaletinin idaresi için liyakatli birinin atanması gerekli görüldüğünden Adana hanedanından Hasan Paşazade Ahmet Bey'in istenilen vasıfları taşıdığı düşünülerek Adana eyaletine mütesellem olarak tayin edildiğini bildiren mütesellimlik emri.

S.15/B.25: Adana valisi Seyyid Ahmet Paşa Tırnovi muhafazasına tayin edildiğinden valinin sefer masraflarının Adana eyaletindeki kazalardan imdad-ı seferi olarak tahsil edilmesine dair ferman.

S.16/B.26: Darüssaade ağasının nezaretindeki Halil Efendi vakfına ait Adana eski hamam Mahallesi'ndeki vakfın gelirlerinden olan binanın idaresi ile alakalı belge.

S.16/B.27: Adana kalaycılar esnafı şeyhliğine Ali'nin atandığına dair belge.

S.16/B.28: Adana ve Tarsus mukataalarının 1226 yılına ait gelir taksitinin ödendiğine dair tahvil.

S.17/B.29: Yüreğir kazası adli işlerinin Hasan Efendi'ye verildiğine dair naiplik belgesi.

S.17/B.30: Adana'da Es Seyyid Mehmet Paşa isimli bir hayır severin vakf ettiği Ada Bahçe isimli vakıf bahçesinin Es Seyyid Mehmet tarafından tasarruf edilmekte iken tevliyet kaydı olmadığından kendisine bir Berat'ı Şerif verilmesini rica ettiğini ve vakıf bahçesinin mütevellisi olarak kendisine bir Berat-ı Hümayun verildiğini ifade eden belge.

S.18/B.31: Adana dellalbaşılık görevinin babasının yerine Ali'ye verildiğine dair belge.

S.18/B.32: Adana Çakallı'daki mescide Ali Halife'nin imam olarak atandığına dair berat.

S.19/B.33: Adana'nın Tarsus dışındaki bölgelerinden bin askerlik bir ihtiyat birliği oluşturulmasına dair belge.

S.20: Kili mukataacısı Mehmet Raif'ten 1224 ve 25 senelerinde Adana kazalarından tahsil edilecek olan verginin bir kısmının Rikab-ı Hümayun kaymakam çavuşlarından Hüseyin'e Dersaadet'e gönderilmek üzere teslim edilmesini ve kalan vergi bedelin ise kadı tarafından ahalinin ödeyecek durumu olmadığı gerekçesi ile affının istenmesi talebinin kabulünün mümkün olmadığını bildiren belge.

S.21/B.34: Rusya ile savaş halinde olan devletin daha evvel Adana sancağının her bir kazasından süvari ve piyade olarak istenilen bin askerin hala gönderilmediği ve daha evvelki emrin derhal yerine getirilmesi gerektiğini rehavet gösterenlerin ise cezalandırılacağını haber veren belge.

S.22/B.35: 1225 senesine mahsuben Orduy-ı Hümayun için Adana sancağından toplanacak olan 6250 kuruşluk vergi bedelinin derhal yerinden tahsil edilmesini ve görevli kişiye vakit kaybetmeden teslim edilmesi gerektiğini bildiren belge.

S.23/B.36: Padişahın kız kardeşinin çocuğu olması münasebetiyle kutlama törenlerinin yapılmasına dair ferman.

S.24/B.37: Adana'da 1225 senesi Şevval'inden Cemaziye'l-evvel sonuna kadar mahallelere dağıtılan menzil atlarının kiralarının Sarioğlu zimmiye teslim olunduğunu, Sarioğlu'nun da alacağı kalmayıp, vereceğinin de olmadığını bildiren belge.

*1226 senesi Cemaziye'l-ahirinin başında Sarioğlu zimminin ilgili kişilere verdiği at kiralarına dair belge.

S.24/B.38: Adana sancağı'nın 1226 zilhiccesi itibarı ile tutulan asker kaydına dair belge.

S.25: 1227 Muharrem ayı itibarı ile Adana sancağından talep edilen asker kaydına dair belge.

S.26: 1225- 26 senelerine mahsuben Adana kazalarına taksim olunan nakil hayvanı kaydına dair belge.

S.27/B.39: Sadrazam emriyle Adana ve kazalarından talep edilen toplam küçükbaş hayvan alışverişine dair belge.

S.28/B.40: Adana'da 1225 senesinde ordunun ihtiyacı olan un ve ekmeğin Tarsus iskelesine nakledilmesi bildirilmesine rağmen ekmeğin üretilmemesi üzerine ordunun ihtiyacının temin edilmesi için yeniden emir verildiğine dair ferman.

S.29/B.41: 1225 senesinde Adana sancağından ve kazalarından Derssaadet'e gönderilmesi için talep edilen buğdayın Tarsus iskelesine nakliyesinin gecikmesi üzerine ilgililerin uyarıldığı ve talep edilen buğdayın en kısa zamanda gönderilmesine dair ferman.

S.30/B.42: Rusya ile savaş halinde olan devletin, Adana, Karaman ve Anadolu eyaletlerinden ordu için talep ettiği askerlerin gönderilmemesi ve askerlerin mevsiminde orduya katılmaması üzerine tekîden gönderilen ferman.

S.32B.43: Sultan 5. Murat'ın doğumu dolayısıyla yayınlanan kutlama fermanı.

S.33/B.44: 1225 senesi itibariyle Adana mütesellimi iken süvari muhafızlığına atanan Ahmet Paşa'nın yerine Hasanpaşazade Mehmet Bey'in mütesellim olarak atandığına dair ferman.

S.34/B.45: Kış ordusu için Adana sancağından 1000 asker Tarsus sancağından 300 askerin gönderilmesine dair belge.

S.35/B.46: Süleyman Paşa'nın Kudüs ve Nablus sancaklarına tayini dolayısıyla İstanbul'dan Şam tarafına yapacağı yolculukta kendisinin ve hane halkının konaklama ihtiyacının giderilmesine dair ferman.

S.36/B.47: 1226 senesine mahsuben ordu için Adana sancağındaki kazalardan gönderilmesi istenen 250 nakil hayvanının vaktinde gelmesi mümkün olmadığından yerini bedelinin ödenmesine dair ferman.

S.37/B.48: 1227 senesinde seferde kullanılmak üzere aylığı 1000 akçe ücret ile 250 devenin talep edildiğini, rûz-ı hıızra kadar gönderilmezse develere el konulacağına dair belge.

S.39/B.49: Adana Yörük han mukatasının 1226 senesi hesabına göre 4 taksit olan toplam 2727 kuruşu bu senenin Şaban ayında teslim edilmesine dair belge.

S.40/B.50: Geçen sene Anadolu'dan talep edilen askerler mevsiminde gelmediğinden bu sene de aynı hatanın yapılmamasını bildiren ve Adana, Anadolu ve Karaman eyaletlerinden süvari ve piyade olarak 1000 askerin tertib edilmesine dair belge.

S.42/B.51: Ramazanoğlu evkafı mütevellisinin İstanbul'da mukîm Garipzade Ahmet Seyyit Efendi'ye olan borcunun parti parti ödendiğine dair defter.

S.43/B.52: Adana'nın Çukur Mescit Mahallesi'nde bulunan mescide Ali bin Mustafa'nın müezzin olarak tayin edildiğini bildiren belge.

S.43/B.53: Adana'nın Çukur Mescit Mahallesi'nde bulunan mescidin temizlikçisi olarak Ahmet Halife bin Mehmet'in atandığına dair belge.

S.44/B.54: Adana'da Seracan Mahallesi sakinlerinden Kına Hasan zade Hasan Ağa'nın vefatı üzerine mirasının varisi olmadığı için hazineye aktarılacağına dair belge.

S.44/B.55: Adana'da tamire ihtiyacı olan Balcıoğlu Halil isimli hanın tamiri için 1227 senesi muharreminden itibaren 10 sene boyunca tekalif-i örfiyeden muaf tutulduğuna dair belge.

S.45/B.56: Akkapı'da bulunan bir bahçenin Telli zade Hacı Mehmet Ağa'ya ve zevcesi Hacı Aişe hatuna satıldığına ve bedelin eksiksiz bir şekilde teslim alındığına dair belge.

S.45/B.57: 1226 senesinde Adana sancağı kazalarında satılan hayvanlardan Adana nahiyeleri ve kazalarına isabet eden 180 hayvanın her biri beşer kuruştan 900 kuruş bedelinin Adana mütesellimi Mehmet Bey'in elinden teslim alındığına dair belge.

S.46/B.58: Kürt Bayramoğlu Mehmet Paşa'nın anadolu'daki vakfı ile alakalı varisleri arasında geçen dava.

S.47/B.59: Kürt Bayramoğlu Mehmet Paşa vakfının alım,satım ve kira işleri ile ilgili belge.

S.48/B.60: Şam valisi Mehmet Paşa'nın Adana'da kurmuş olduğu vakfın vakıf senedi.

S.48/B.61: Adana'da merhum Mehmet Paşa bin Derviş Ağa isimli hayır sahibinin vakfında müteveli olan Ahmet bin Mehmet isimli kişi, vakıf binasının tamire ihtiyacı olduğunu fakat vakfın tamire gücü olmadığından binanın Hasan Ağa'ya iki katına kiraya verilip, 200 kuruşunun peşinat olarak alınmasına karar verildiğine dair belge.

S.48/B.62: Hacı Fakih Mahallesi'nde bulunan Kınacı Osman isimli kişinin Medine'ye vakfettiği ev Mehmet Ağa'nın evinin dahilinde olduğundan ve ehil olmayan birine kiraya verilemeyeceğinden tamir masrafı 1000 kuruşu aşarsa aslı üzere kalmasını veya yıkılmasına sebep olursa 1000 kuruşluk bir şey ile mübadele edilip vakfa senede 8 kuruş vermesini karara bağlayan belge.

S.49/B.63: Adana'da vefat etmiş olan Mehmet Ağa bin Abdullah'ın kızı Fatıma Hatun'a intikal eden mirasa Ali Ağa bin Hasan'ın vekil tayin edildiğine dair belge.

S.49/B.64: Adana'da Camii Cedit Mahallesi'nden Fatıma binti Abdullah ve Ali bin Öksüz'e Öksüz Ali Beş'e-den miras kalan evin Fatıma binti Mehmet isimli kadın tarafından işgal edildiğini ifade eden belge.

S.50/B.65: Adana sakinlerinden olup İstanbul'da ikamet eden Çopurzade kızı Fatıma binti Mehmet Ağa isimli kadın ile annesi Hatice binti Mehmet Ağa'ya intikal eden mirasın paylaşımına dair belge.

S.51/B.66: Adana'da Kasap Bekir Mahallesi sakinlerinden Fatıma isimli kadının baktığı yetim Mehmet'in nafakası için kendisine günlük 5 para verilmesine izin verildiğine dair belge.

S.51/B.67: Adana'da Hurmalı Mahallesi sakinlerinden Hasan bin Musa'nın karısı Sultan'ın, aynı mahalleden Ali bin Durmuş tarafından darp edilip vefatına sebep olduğu ve tarafların 8 dönüm bağ ve 1 beygir karşılığında aralarında sulh yaptığına dair belge.

S.52/B.68: Adana'da 1224 senesi Rebiü'l-ahir ayında Osman Çavuş'un vakfettiği meyveden kesilmiş meyve bahçesinin Abdülkerim Efendi'ye yıllık 5 kuruşa kiraya verildiğine dair belge.

S.52/B.69: Adana'da Ağca mescit Mahallesi'nden Şerife Aişe isimli kadının ceddi Osman Çavuş'un vakfettiği zamanla harap olmuş meyve bahçesinin kira bedelinin yıllık 5 kuruş olarak vakfa teslim edildiğine dair belge.

S.53/B.70: Abdülaziz Ağa'nın Adana Kapalı Bağ Mahallesi'nde vakfetmiş olduğu gayrimenkulu ile alakalı Abdülbaki bin Ömer Ağa'nın Mehmet Efendi'ye açmış olduğu vakıfla alakalı dava.

S.56/57: Dergah-ı Ali çavuşlarından Mehmet Bey'in vilayetten talebi ile alakalı defter.

S.59/B.73: Adana mütesellimi Hüseyin paşa zade Ahmet Bey'in vakfiyesi.

S.61/B.74: Abdülfettah Efendizade Mehmet Efendi'nin salyane ve diğer tekaliften muaf olduğuna dair.

S.61/B.75: İnce Ağa'nın oğlu Hasan'ın Ali Efendi'den sahte senetle alacak tahsili talebinin reddi.

S.61/B.76: Adana'da yeni hamamın su ihtiyacı için kiracısı tarafından yapılan sözleşme.

S.62/B.77: 1226 senesi Ramazan ayının ilk günü Hasan Efendi'ye Adana kazasının kadılık görevinin verildiğine dair belge.

S.62/B.78: Adana'da kadı olarak tasarrufta bulunan El-Hac Hasan'ın 1226 Zi'l-ka'desinin ilk günü yeni tayin edilen Hasan Efendi'ye kadılık görevini devrettiğine dair belge.

S.62/B.79: Adana'da kalaycılar esnafının şeyi Ali'nin ölmesi üzerine yerine oğlu Durmuş Ali'nin şeyh olarak tayin edildiğine dair belge.

S.63/B.80: Adana'da Serecan Mahallesi'nden zevcesi Zeynep bin Hacı'dan başka varisi olmayan Hasan Ağa bin İbrahim Ağa'nın 1226 senesi Zi'l ka'desinde kayda geçirilen miras listesine dair belge.

S.64/B.81: Adana'da Sofu Bahçesi Mahallesi'nden Emine binti Hasan'ın vefat etmeden evini manevi evlatları olan Bilal ve Mehmet'e bırakması üzerine vefatından sonra yeğeni hafız Mustafa'nın İtiraz edip miras için mahkemeye başvurduğuna dair belge.

S.65/B.82: Adana'da Eski Hamam Mahallesi'nden Aşağı Kinise mütevellisi olan Nikol isimli zımminin mahkemeye gelip Bucak Mahallesi'nde bulunan bir dükkan ve bir evin

eski müteveli Mıgırdıç'a satıldığını söyleyip itiraz etmesi üzerine mahkemeden adı geçen mülkler için bir hüccet-i şeriyye istediğine dair belge.

S.65/B.83: Adana'da Çorak Mahallesi'nden Varnahun isimli zımmının, evini öldükten sonra Aşağı Kinisaya müteveli olacak kişiye kiraya verilmesini vasiyet etmesi üzerine vekili olan Bazargan Nikol'ün mahkemeye gelip bununla ilgili bir hüccet-i şeriye istediğine dair belge.

S.66/B.84: Hasan kızı Afife'nin tesis etmiş olduğu vakfın vakıf senedi.

S.66/B.85: Kara Hacı aşiretinden Ahmet ve kardeşi Halil, babalarının, Hızır İlyas Mahallesi sakinlerinden Onan veled-i Vartan ve Ohannes isimli zımmilerde olan alacaklarını eksiksiz aldığına dair belge

S.67/B.86: Adana'da Camii Cedit Mahallesi'nden Mehmet Emin Efendi isimli kişinin mahkemeye gelip mütevellisi olduğu İshak Efendi evkafından Mahkeme Hanı olarak bilinen yerin kiracısı olan Mustafa Ağa'nın zikrolunan yeri tamir etmeye gücü olmadığı için Ali Efendi ve Agop isimli zımmiye kiraya verilmesini talep ettiğine dair belge.

S.68/B.87: Eski Adana valisi Mehmet Paşa'nın vakfettiği Ada Bahçesi isimli meyve bahçesinin mütevellisi olan Ali Efendi'nin ölmesi üzerine yerine oğlu Mehmet Efendi'nin tayin edildiğine dair belge.

S.68/B.88: Adana'da Bucak Mahallesi'nden Kehr isimli kişinin mahkeme huzurunda Bucak Mahallesi'ndeki evini oğlu Minasi'ye hibe ettiğine dair belge.

S.69/B.89: Adana'da Serecan Mahallesi'nden Aişe isimli kadın kendisine hibe edilen evinin havlusuna ev yaptıkları iddiasıyla Huri isimli kadından davacı olduktan sonra Huri isimli kadının bahsedilen evi eşi Ahmet'in, Yahya Efendi'den satın aldığını ispat etmesi üzerine mahkemenin Aişe Hanımı iddiasından men edip Ahmet'e hüccet-i şeriye verdiğine dair belge.

S.69/B.90: 1224 senesinde Hacı Ali Bey, Hacı Mustafa ve Adana mütesellimi Mehmet Bey'in Ada sokağında bulunan Değirmenli bahçe ve değirmende bulunan hisselerini talibi olan Mehmet kethüdaya sattığına ve bedelini eksiksiz aldıklarına dair belge.

S.70/B.91: Adana'da Zambak mahallesinde bulunan harabe bir arsa hayatta iken İgor isimli kişi tarafından Güher isimli kiye satılmış ve Güher arsaya bir ev yaptırdıktan sonra Nikol ve Semek isimli kişiler tarafından yeniden icara verilen arsanın, şahitlerin şهادetinden sonra mahkeme kararıyla binanın mülkünün Güher isimli kişiye ait olduğunu ifade eden belge.

S.70/B.92: Ramazanzade Piri Mehmet Paşa ve Halil Bey isimli kişilerin evkafından olan Eski Çarşı Mahallesi'ndeki arsayı tasarruf eden İbrahim Beşe ve Abdulkadir isimli kişilerden İbrahim Beşe vefat edince arsanın diğer yarısının tasarrufu için Halil Ağa'ya kiraya verildiğine dair belge.

S.71/B.93: Adana'da Cami-i Kebir imamı Mehmet Emin Efendi'nin, Hamide binti Yusuf isimli bir kadının, kardeşi Ömer'in oğlu İbrahim'in neslinin ve Camii Kebir imamının bu tasarruf olması şartıyla vakfettiği binayı İbrahim'in neslinden olmayan ve evi işgal eden

Teslime binti İbrahim' den davacı olup mahkemeden vakfın tevliyeti ve tasarrufu için izin belgesi talep ettiğine dair belge.

S.71/B.94: 1226 senesi Ramazan ayında 1225 senesi hesabına Adana sancağında cihat hizmetinde bulunmaları sebebiyle İsmail, Numan ve Muhtar bölükbaşılara aylık olarak verilecek olan deve bedelinin Adana mütesellimi Ahmet Bey'den 4500 kuruş olarak tahsil edildiğine dair belge.

S.71/B.95: 1226 senesi Şevval ayının Çarşamba gününde Adana mütesellimi Ali Hasan Paşazade Ahmet Bey'in vefat etmesi üzerine yerine biraderi Mehmet Bey'in Adana mütesellimi olarak tayin edildiğine dair belge.

S.72: Adana'da Su gediği Mahallesi'nden Abdülcélil bin Abdi isimli kişi, annesi Emine binti Abdülcélil'den kendisine intikal eden evin tasarrufuna, Mustafa isimli kişinin evin kendisine annesi Emine Binti Mehmet'ten intikal ettiği gerekçesiyle engel olduğunu mahkemeye bildirdikten sonra şahitlerin de evin Abdülcélil'e ait olduğunu, Emine binti Mehmet'in kiracı olduğunu söylemesi üzerine evin mülkünün Abdülcélil'e verildiğine dair belge.

S.73: 1226 senesinde Muharrem ayı itibarıyla Adana'nın cizye tahsili görevinin Hüseyin Paşazade Ahmet Bey Efendiye verildiğine dair belge.

*1226 senesi Muharrem ayı itibarıyla Adana'nın cizye tahsili görevinin Mehmet Bey'e verildiğine dair belge.

S.74/B.96: 1227 senesi Muharrem ayında mahzar başlığın intizamına Halil Ağa'nın tayin edildiğini ve iltizam bedelinin Halil Ağa'nın elinden eksiksiz olarak tahsil edildiğine dair belge.

S.74/B.97: Süleyman Hulusi Efendi'nin mahkeme baş katibi olarak tayin edildiğine dair belge.

S.75/B.98: Adana'da mahkemede kitabet görevi için Mehmet Halimî isimli kişinin katip olarak tayin edildiğine dair belge.

S.75/B.99: Adana'da kefeşkeran esnafının şeyhi olan Mehmet isimli kişinin görevlerini yerine getirmediği gerekçesiyle görevden alınıp yerine Hasan isimli kişinin tayin edildiğine dair belge.

S.76/B.100: Kerime binti İbrahim'in Kasap Bekir Mahallesi'nde kurmuş olduğu vakfın vakfiyesi.

S.76/B.101: Adana vilayetine ait imdad-ı seferiyenin tahsiline dair tahvil kaydı.

S.77/B.102: Su gediği mahallesi sakinlerinden Emine binti Mehmet'in ölen kocası üzerindeki mehrini vasiden talep ettiğine dair dava kaydı.

S.78/B.103: Bağ Bekir bin Mustafanın borçlarını karşılamaya yetmeyen tereke kaydı.

S.79/B.104: Ahmet Bey'in Adana vilayetinde görevi dolayısıyla oluşan alacağına dair defter kaydı.

S.79/B.105: Hüseyin Efendi'ye adana vilayetindeki görevi dolayısıyla ödenecek meblağa dair defter kaydı.

S.80/B.106: Adana'da Hacı Hamit Mahallesi'nde bulunan mescidin müezzini Ali'nin ölmesi üzerine yerine İbrahim Halife'nin müezzin olarak tayin edildiğine dair belge

S.80/B.107: Adana kazasının muhızır başılığı görevinin bir sene boyunca Mehmet Ağa'ya iltizam edildiğine ve iltizam bedelinin Mehmet Ağa'nın elinden eksiksiz alındığına dair belge.

S.80/B.108: Arabsun kazasına bağlı Medazi köyünden olan Yusuf bin Süleyman isimli kişi Aişe binti Mustafa'dan kendisine bir ev intikal etmesi gerekirken Mehmet Ağa isimli kişinin buna engel olduğunu mahkemeye bildirmesi üzerine Mehmet Ağa'nın da evi vefat etmeden evvel Aişe binti Mustafa'dan satın aldığını şahitler huzurunda ispat etmesi üzerine evin mülkünün Mehmet Ağa'ya geçtiğine dair belge.

S.81/B.109: 1226 senesinin Rebiü'l-ahir ayının başından Rebiü'l-evvel'in sonuna kadar bahçeciyan için lazım olan temizlik hizmeti için 350 kuruş ücret ile Molla Mehmet'in görevlendirildiğine dair vesika.

S.81/B.110: 1227 senesi Safer ayı başından bir sonraki sene Muharrem ayı sonuna kadar saray ve mahkemenin ahırlarının temizliği ve bahçe vergilerinin toplanması işi için Abdi bin Hasan isimli kişinin 350 kuruş ve 16 yük saman karşılığında görevlendirildiğine dair belge.

S.82: Defterin hangi tarihi içerdiğini ifade etmektedir.

2. BÖLÜM

ADANA’NIN TARİHTEKİ YERİ

1. Adana’nın Coğrafi Özellikleri

Adana, Anadolu’nun güneyinde, Akdeniz bölgesinin doğusunda yer alan ve Seyhan nehrinin iki yakasında kurulmuş olan bir şehirdir. Kuzeyinde Kayseri, güneyinde Akdeniz, batısında Mersin, kuzeybatısında Niğde, doğusunda Osmaniye, kuzeydoğusunda Kahramanmaraş, güneydoğusunda Hatay illeri bulunmaktadır. Batıdan Uzun Yayla ve Elbistan’a kadar uzanan Toroslar ve Amanos dağları ile çevrilmiştir. Bu dağlarda sert yamaçlar ve derin vadiler bulunmaktadır. İki dağ sırası arasında Toroslarda, İç Anadoluyu Çukurovaya bağlayan Gülek Geçidi bulunmaktadır. Çukurova, Toroslar ve Amanos dağları arasında kalan düzlüktür. Çukurovayı “aşağı ova” ve “yukarı ova” şeklinde ikiye bölen dağlar ise Misis dağlarıdır. Yukarı ovanın içinde tarihi “Anavarza” şehrinin kalıntıları bulunmaktadır. Misis dağlarının en yüksek kısmı ise 770 metre ile Nur dağıdır. Bölgenin en önemli nehirleri Seyhan ve Ceyhan olmakla birlikte birçok küçük akarsu da bulunmaktadır. Kaynağını Uzun yayladan alan Seyhan nehrinin uzunluğu 560 kilometredir. Ceyhan nehri ise kaynağını Elbistan ovasındaki dağlardan alır ve uzunluğu 509 kilometredir. Türkiye’nin en geniş delta ovası olan Çukurova Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin getirdiği alüvyonlarla oluşmuştur. Yüz ölçümü 14.125 km² olan şehrin denizden yüksekliği 23 metredir. Şehrin Akdeniz kıyı uzunluğu ise 160 km’yi bulmaktadır. Adana kent merkezinin toplam beş metropol ilçesi bulunmakta(Seyhan, Yüreğir, Çukurova, Sarıçam, Karaisalı) ve kent toplamda 15 ilçeden oluşmaktadır.(Seyhan, Yüreğir, Aladağ, Ceyhan, Feke, İmamoğlu, Karaisalı, Karataş, Kozan, Pozantı, Saimbeyli, Tufanbeyli, Yumurtalık, Çukurova ve Sarıçam)

Adana’nın Toros dağları dışında kalan bölgelerinde Akdeniz iklim özellikleri görülür. Yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlıdır. Dağlık alanlarda kara iklimi hakim olup kışın kar yağışı olabilirken ovalık alanlarda sıcaklık sıfırın altına düşmemektedir. Ayrıca 700-800 metreye kadar bodur ağaçlardan oluşan ve maki adı verilen bitki örtüsüne sahiptir.

2. Osmanlı Devleti Öncesinde Adana’nın Tarihsel Gelişimi

Coğrafi şartlar bakımından yerleşmeye uygun bir bölgede ve özellikle Anadolu’nun güney kapısı sayılan Gülek Boğazı’na yakın mesafede kurulmuş olması, şehrin tarihinin çok eskilere gitmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.⁴⁵ Adana ve çevresi M.Ö.II. Binyıl’dan günümüze dek çeşitli isimlerle anılagelmiştir. Şimdiye dek belirlenebilen en eski isim

⁴⁵ Erdem Sargon,, “Adana”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 1, İstanbul, 1988, s.: 349

Kizzuwatna'dır(Kilikya). Bu isim Asurca'daki Hilakku'dan kaynaklanmaktadır, ama ne anlama geldiği henüz bilinmemektedir⁴⁶.

Adana şehir adı hakkında bilgi veren diğer eski bir kaynak, milâttan önce IX-VIII. yüzyıllara tarihlenen Karatepe iki dilli kitâbeleridir. Kadirli ilçesinin 25 km. güneydoğusunda Karatepe mevkiindeki müstahkem Geç Hitit harabelerinde bulunan, Fenike alfabesi ve Hitit hiyeroglifleri ile yazılmış kitâbeler, Karatepe'nin “Adana Kralı Awarikus'a tâbi olduğunu” bildirmektedir. Aynı devir Assur vesikalarında adı Que (Kilikya) Kralı Urikki şeklinde geçen bu kral, Karatepe kitâbelerine göre Danunalar'ın kralıdır. Adlarına ilk defa, milâttan önce XIV. yüzyılda Mısır'a gönderilmiş olan çivi yazılı mektuplarda (el-Amarna arşivi) rastlanan Danunalar'ın Amanos dağları dolaylarında, doğu Kilikya'da güçlü bir krallığa sahip oldukları ve başşehirlerinin de muhtemelen Pakhri adını taşıdığı bilinmektedir⁴⁷.

Adana'nın bilinen ilk sahipleri M.Ö. XV. yüzyılda Hitit federasyonu olup, bunlardan sonra da Asur hakimiyetine girdiği anlaşılmaktadır. Bölge M.Ö. 621- 333 yıllarında Keyhüsrev (Cyrus) zamanında İran'ın, M.Ö. 333'ten itibaren de Büyük İskender'in eline geçmiş, onun ölümünde Selefkîler'in hissesine düşmüş, neticede bu hanedan ile Mısır Batlamyos hanedanı arasındaki mücadele sonucunda Mısır'ın eline geçmiştir. Nihayet M.Ö.12'de Pompe tarafından Roma İmparatorluğu topraklarına katılmıştır.Adana Çukurova ile birlikte Roma'nın M.S. 395'de ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma (Bizans) sınırları içinde kalmış, bu dönemde gelişerek oldukça önemli bir ticaret bölgesi haline gelmiştir. Nitekim bu dönemde başta meşhur 21 gözlü köprü olmak üzere pekçok imar faaliyetinde bulunulmuştur⁴⁸.

Bölgenin islamla tanışması Hz. Ömer devrine kadar gitmektedir. Emevi halifesi Abdülmelik döneminde ise bölge fethedilmiştir. Türk-İslâm toplulukları tarafından iskâna açılması ise Abbâsîler zamanında Hârûnürreşîd döneminde Horasanlı kumandan Ebû Süleyym et-Türkî tarafından gerçekleştirilmiştir. Adana X. yüzyılda Rumlar'ın, XI. yüzyıl sonlarında Selçuklular'ın ve bir müddet de Haçlılar'ın eline geçmiş, XII. yüzyılda bir ara Konya Selçukluları'nın idaresine girmiş ise de bu hâkimiyet uzun sürmeyerek tekrar Bizans İmparatorluğu ile Kilikya Ermenileri arasında el değiştirmiştir. Bundan sonra Adana, XIV. yüzyıl ortalarından itibaren Memlükler'in ve bunlara bağlı olarak 1378-1562 yılları arasında Türkmenler'in Üçok koluna mensup Yüregir boyu beylerinden Ramazan Bey'e ve ailesine intikal etmiştir⁴⁹.

⁴⁶ Ahmet Ünal, “ *Eski Çağlarda Çukurovanın Tarihi Coğrafyası ve Kizzuwatna Krallığının Siyasi Tarihi*” ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,C.: 15, S.: 3 (Arkeoloji Özel Sayısı), 2006, s.: 17

⁴⁷ Sargon, A.g.m., s.: 349

⁴⁸ Yusuf Halaçoğlu,(2004)*Adananın Tarihçesi*. 22.10.2024 tarihinde <https://turkoloji.cu.edu.tr/> adresinden erişildi.

⁴⁹ Yusuf Halaçoğlu,, “*Adana*”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 1, İstanbul, 1988, s.: 350

3. Osmanlı Devleti Döneminde Adana'nın Tarihsel Gelişimi

Adana 11. yüzyılda Selçukluların eline geçtikten kısa bir süre sonra Haçlı hakimiyeti yaşamış, 12. yüzyılda ise Konya Selçuklularının idaresine girmiştir. Sonrasında ise Bizans ve Kilikya Ermeni prenslikleri hakim olmuş ve nihayet 14 ve 16. yüzyıllar arasında Ramazanoğlu Beyliği bölgeye hakim olmuştur. Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferinden sonra ise bölge Osmanlı hakimiyetine girerek Ramazanoğulları vasıtası ile idare edilmiştir⁵⁰.

Osmanlı hakimiyetindeki Adana, zaman zaman Halep eyaletine tabi bir sancak, bazan da müstakil bir eyalet halinde Osmanlı idari teşkilâtında yer almıştır. Nitekim, 1608-1833 yılları arasında ise mütesellimlik şeklinde idare edilen Adana, 1867'de Kozan, Cebel-i Bereket, İç-il sancaklarının birleştirilmesiyle eyâlet haline getirilmiştir. 1833-1840 yılları arasında Mısır valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın isyanıyla başlayan harekât sonunda, Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın eline geçmiş, Londra Muahedesi ile de 1841'de tekrar Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır. I. Dünya savaşı sonunda (1914-1918) 24 Kânun-ı evvel 1918'de Fransızlar tarafından işgal edilen Adana, ahalisinin şiddetle mukavemeti neticesinde iki yıllık bir Fransız hakimiyetinden sonra 1921'de Ankara İtilâfnamesi'yle Türkiye'ye teslim edilmiş ve 5 Ocak 1922 de Fransızlar şehri kendilerine yardımcı olan Ermenilerle birlikte terketmişlerdir. Bu tarih bugün Adana'nın kurtuluş günü olarak kutlanmaktadır.⁵¹

Adana şehrinin gelişmesi ve genişlemesi Osmanlılar döneminde olmuştur. Adana, 1516 yılında Osmanlı egemenliğine girmesinden sonra Seyhan Irmağı'nın batısında yer alan merkezinden çıkarak kuzey, güney ve batı yönlerinde hızlı bir gelişme göstermiş ve buralarda yeni mahalleler oluşmuştur. Bu yeni oluşan mahallelerde hemen bir mescit ya da cami yapılmış ve çoğu kez de mahalle bu mabedi yaptıranın adıyla anılmıştır.

1525 yılı tahririnde Adana'da 17 mahalle kaydedilmiştir⁵². 1536 yılından 1547 yılına kadar şehre 4 yeni mahalle eklenerek toplam mahalle sayısı 25'e yükselmiştir.⁵³ Bu dönemde Ulucami'nin doğusunda Emirlü Mahallesi, şehrin güneyinde Yortan Mahallesi, Baytemur Mahallesi ile Sugediği Mahallesi arasında Mescid-i Ramazanağa Mahallesi, şehrin kuzey yönünde ise Tepebağ Mahallesi ortaya çıkmıştır⁵⁴. Cami-i atik, Cami-i Cedid Halil Bey, Çukur Mescid, Hacı Fakihoğlu, Emirlü, Karasofulu, Keçeci, Kayalıbağ, İsa Hacıoğlu, Debbağan gibi mahalleler de bu dönemde oluşan mahallelerdendir.

İncelenen arşiv kaynaklarında Osmanlıların Adana şehrine yönelik olarak planlı bir iskan politikası izlediklerine dair bilgiler bulunmamaktadır. Bunun nedeni Adana'nın daha Osmanlılar tarafından ele geçirilmeden önce bir Türk-İslam şehri olmasından kaynaklanmış

⁵⁰ Halaçoğlu, Yusuf, (2004) *Adananın Tarihçesi*. 09.08.2024 tarihinde <https://turkoloji.cu.edu.tr/> adresinden erişildi.

⁵¹ Halaçoğlu, A.g.e. TDV

⁵² Saim Yörük, (2012), *Adana Şehrinin Tarihsel Gelişimi (XVI-XVIII. Yüzyıllar)* Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.: 21, S.:3, s.: 291.

⁵³ Yılmaz Kurt, (2005), *Çukurova Tarihinin Kaynakları III (1572 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrir Defteri)*, TTK, s.:7-22

⁵⁴ M. H. Altay, (1965), *Adım Adım Çukurova*. M. Alkan, (2004), *Adana'nın Bütüncül Tarihi Çerçevesinde Adana Sancağı Vakıflarının Analizi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*, Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

olmalıdır⁵⁵. Adana'nın nüfus artışında etkili olan diğer bir etken ise bölgesinde yaşanan asayiş olayları, isyanların ortaya çıkmasıdır. 1527 yılında Adana çevresinde çıkan Karaisalı Türkmenlerinden Mustafaoğlu Veli Halife, Berendi Nahiyesi'nde Domuzoğlan ve Tarsus'un Ulaş Nahiyesi'nde Beyce Bey ayaklanmaları, 1529 yılında Kınık, Berendi ve Sis (Kozan) taraflarında Seydi'nin etkili olması, 1556 yılında Pir Ahmed ve Bende adlı kişilerin Adana, Tarsus, Kars-ı Zülkadriye (Kadirli), Uzeyr ve Bagras bölgelerinde, yine Adana ve Tarsus çevresinde Arap Hacı'sının eşkıyalık yapmaları, 1607 yılında Adana ve çevresinde yaşanan Cemşid'in başını çektiği Celalilerin isyanı, XVII. yüzyıl sonları ve XVIII. yüzyıl başlarında Adana çevresinde aşiretlerin neden olduğu eşkıyalık hareketleri sonucu bölgede asayiş ve güvenliğin zayıflaması Adana şehir nüfusunun artmasında önemli etkisi olmuştur. Köylerde ve kasabalarda bulunan geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan insanlar asayişsizliğin ve isyanların sebep olduğu güvensiz ortamdan kendi can ve mal güvenliklerini sağlamak ve geçimlerini temin etmek için daha güvenli buldukları Adana'ya göç etmişlerdir.

Adana şehrinin gelişmesinde diğer bir etken ise idari merkez olmasıdır. İdari merkez olması sebebiyle şehirde birçok asker ve devlet görevlisi oturmaktadır. Bunun dışında şehrin ticarî konumu ve sağladığı iş imkanlarına bağlı olarak geçimlerini sağlamak için tarım, ticaret, ilim veya daha başka amaçlarla yakın ve uzak yerlerden sürekli kalmak üzere birçok kişi Adana'ya gelerek yerleşmiştir.⁵⁶

⁵⁵ Saim Yörük, (2012). *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.: 21, S.: 3, s.: 297

⁵⁶ Yörük, A.g.m. s.: 298

3. BÖLÜM

ADANA’NIN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

1. Adana’nın Sosyal Yapısı

Bir şehrin sosyal yapısını anlayabilmek için öncelikle o toplumun temel yapı taşı olan aile kurumunun anlaşılması gerekmektedir. Fakat incelemiş olduğumuz 54 numaralı şer’iyye sicilinde bize aile ile ilgili genel bir çerçeve çizecek kadar veri sağlayacak olan; evlilik, çocuk sayısı, tereke kaydı vs gibi yeterli veri olmadığından incelenen döneme dair bu konuda yeterli bilgi edinilememiştir. Ancak bölgede genel olarak Türkmenlerin ve yörük aşiretlerinin olduğu sicildeki belgelerden anlaşılmaktadır. Yine sicildeki belgelerden bölgede arap, kürt ve zımmîlerin birlikte yaşadığını ve bölgenin çok etnili bir yapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır. 54 numaralı sicilde geçen aşiret isimleri ise şöyledir: Karacalı, Cerit, Tecirli, Kayalar, Kürekçi, Karalar, Kara hacılı, Akça koyunlu, Mihmancı, Kara İsalu, Menemenci, Şambayadı, Kürkcü, Karakayalı, Kibarlı aşiretleridir. Karsantı, Ulaşlı, Ağyarlı, Dereli, Kebeli, Erzinli, Başlamışlı, İsalu, Musa fakılı, Neccarlı, Turuklu, Duralı ise sicildeki cemaat isimleridir. 54 numaralı sicilde Adana sancağındaki asker tespiti kaydında bu cemaat ve aşiretlerdeki asker sayısı toplamda 1454 olarak kayda geçilmiştir. Sicilde aşiret ve cemaat isimlerini tespit etmemizi sağlayan asker tespiti kaydını gösteren belge örneklerinden biri şöyledir:

“Defter olur ki bâ emr-i âli Adana sancağından matlub buyrulan asakir-i taksim ki ber vech-i ati zikr olunur

Hurrire Fi 11 Muharrem

Sene 227

Kürekçi Aşireti

Nefer 5

Karalar Aşireti

Nefer 12

Kara Hacılı Aşireti

Nefer 10

Akça Koyunlu Aşireti

Nefer 14

Cem’an yekün 41

Neferât 41

Mihmancı Aşireti

Nefer 16

Kara İsalu Kazası

Nefer 6

Nahiye-i Dindarlu

Nefer 8

Kara Kayalı

Nefer 10⁵⁷.”

1831 sayımına göre şehirdeki erkek nüfus 32.073 iken 1860’larda şehir merkezindeki nüfus 30.000 kişi civarında idi. 1885’de Adana Vilayeti’ nin nüfusu 341.376, müslim ve 58.742 gayrimüslim olmak üzere toplam 400.118 kişiden oluşmaktaydı⁵⁸.

“1890’nın hemen öncesindeki Adana Vilayeti’nin nüfus yapısı şöyledir: Adana’nın nüfusu toplam 403.430 kişidir ve km başına 11 kişi düşmektedir. Bu nüfus 4 sancak, 19 kaza, 23 nahiye ve 1.629 köyün toplamıdır. Nüfusun 158.000’i Müslüman, 173.389’u Hristiyan ve 72.050’ si diğer farklı dinlerdendir: Müslüman ve Osmanlı kökenli olanlar genellikle resmi görevlerde ve yönetici kademedede istihdam edilirdi ve bölgede geniş mülklere sahip idi. Çerkezler çoğunlukla Adana, Kozan ve Cebeli Bereket çevresinde bulunurlar ve son 25 yıl içinde buraya göç etmiş durumda idi. Kürtler ve Türkmenler ise. göçebe durumda idi. Yörükler ise İçel sancağı civarında idi ve toprağı işlemezlerdi. Fellahlar, Adana ve Cebeli Bereket sancakları civarında bulunur ve tarım ve bahçecilikle uğraşırdı. Tahtacılar, tahta işleri ile uğraşırlar ve cami ve kiliseye pek gitmezlerdi ve “boğma” denilen içkiyi severlerdi. Ermeniler daha çok Adana, Kozan ve Cebeli Bereket sancakları civarında bulunurdu. Ortodoks Rumlar İç Anadolu’daki Kapadokya’dan (özellikle Niğde’den) göç etmişti, bunlar çok çalışkandı ve özellikle ticaretle uğraşırlardı. Müslüman Araplar ve Ortodokslar Suriye ve Lübnan kökenli idi ve özellikle Tarsus ve Mersin civarında otururlardı. Katolik Latinler ise Adana sancağında ve Mersin’de otururlardı. Ayrıca çok az Yahudi bulunurdu. Bunların yanında, 2.000 kadar İranlı Adana’da ve Mersin civarında yerleşmişti. Tarsus’ta da az miktarda Afgan kökenliler vardı. Adana merkez sancağının nüfusu 174.602 idi⁵⁹.”

Osmanlı’da bir şehrin sosyal ve kültürel yapısını anlayabilmek için o bölgedeki vakıf kurumlarını ve bu kurumların faaliyetlerini de bilmek gereklidir. Vakıflar, şehrin beledi

⁵⁷ A.g.ş.s. s.: 25

⁵⁸ Nihat Falay, 19. Yüzyılda Adana’nın Sosyo Ekonomik Yapısında Gerçekleşen Değişimler, Journal of Aplied and Theoretical Social Sciences, C.: 2, S.: 2, s.: 47

⁵⁹ Nihat Falay, A.g.m.

hizmetlerinden başka toplumun sosyo-kültürel hayatına da büyük hizmetler sunmuştur. Halkın dini ve ahlaki eğitimini yaptığı kurumların her türlü masrafı vakıflar tarafından karşılanıyordu. Eğitim görevlilerinin maaşı, talebelerin bursları ve bunların dışında kalan kültürel faaliyetlerinin giderleri vakıfların karşıladığı hizmetlerdendi. Şehirdeki medreseler, sıbyan mektepleri, darul kura ve darul hadisler, vakıflar tarafından inşa edilip giderleri karşılanmış ve halka eğitim hizmeti verilmiştir. Bu kurumlarda görev yapan hocaların eğitimi olmasını şart koşup, halkın eğitimini ehil insanların yapmasını sağlamıştır. Her türlü toplumsal dayanışmanın sağlanması için ayrıca avarız vakıfları kurulmuş, salgın hastalık, doğal afet vb. durumlarda halkın dayanışma içinde olmasını sağlamıştır. İhtiyaç sahibi insanlara her alanda destek verip fakirler ve zenginler arasındaki gelir eşitsizliğinden kaynaklanan olası sorunların önüne geçerek toplumsal huzurun sağlanmasına katkıda bulunmuşlardır. Bunlardan başka dini hizmetlerin görüldüğü sosyal bir mekan olan ama aynı zamanda mahallelerin yönetim merkezi ve oturma bölgelerinin temel mekansal ögesi olan, camiler inşa etmiştir. Böylece halk namaz vakitlerinde camilerde toplanıp birbirleriyle kaynaşmışlar, bulundukları bölgenin sorunlarını istişare edip çözüme kavuşturmaya çalışmışlardır. Ayrıca devletin emir ve yasakları camiler yoluyla halka duyurulmuş ve çok fonksiyonlu bir görev ifa etmiştir. Şehrin planı çerçevesinde şehrin odak noktasında olan camilerin etrafındaki; imarethaneler, hastaneler, eğitim kurumları vs. camiye salt ibadethane olması dışında, sosyo-kültürel bir kimlik kazandırmıştı. Tüm bu kompleks yapıların yapımı ve finansmanı ise vakıflar tarafından karşılanıp her alanda halka hizmet götürülüyordu.

54 numaralı şer'îye sicilinde vakıflarla ilgili tespit edilen belgeler ise başta Ramazanoğlu Pirî Mehmet Paşa Vakfı ve Halil Bey Evkafı ile alakalı olan 10, 11, 51 numaralı belgeler ile diğer vakıfların idaresi yıllık gelirleri ile alakalı olan 12, 30, 58, 59, 60, 61, 62, 68, 69, 70, 73, 82, 83, 84, 86, 92, 93, 100 numaralı belgelerdir.

“Vakıfları kuruluş amacına göre gruplandırıdığımız zaman karşımıza şu tablo çıkmaktadır.

1-Hayrî Vakıf: Dinî, sosyal, kültürel amaçlar için tahsis edilen vakıflardır. Bunlar, aynıyle intifa olunan, yani bizzat kendisinden yararlanan vakıflardır. Bu tür vakıflara dinî, sosyal, kültürel amaçlar için tesis edilmeleri ve bunların dışında başka bir gayeye mâtuf olmadıklarından "müessesât-ı hayriye" adı verilmektedir. Bu grup içerisine camiler, mescitler, medreseler, imaretler, hanlar, zâviyeler, hastahaneler, kütüphaneler, sebiller, su yolları, mezarlıklar v.s. girmektedir. Hayrî ve şerî vakıflar türünde, çoğunlukla kurduğu bu vakıftan

vakıf, ilahî lütuftan başka bir menfaat beklememektedir. Bazen şöhret ve nüfuz gibi maddi menfaatler beklenirse de amaç, Allah'ın rızasına matuftur. Vakıf ile kuruluş arasında herhangi bir münasebet söz konusu değildir⁶⁰.” 54 numaralı sicilde geçen Hayri Vakıf kuruluşlarına aşağıdaki belgeleri örnek olarak verebiliriz:

“Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-keîâm Mevlana Adana kadısı zîde fazluhu tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki Adana Kadısı mevlana es-Seyyid İbrahim zîde fazlunun bu def'a Der-Sa'adetime takdim eylediği 'arz mefhumunda sadrazam nezaretinde olan evkafdan Adana'da müteveffa Ramazan oğlu Piri Mehmed Paşa ve Halil Bey veled-i Ramazan Vakıfları tevliyetinin nısfına berât-ı â'lişanımla mutasarrıf olan es-Seyyid Ali Bey asaleten ve tevliyet-i mezkurun nısf-ı âherine dahi berat-ı şerifim ile (mutasarrıf olan) Necib Bey tarafından vekâleten huzur-ı şer'e gelüb izhar-ı şer'-i şerif itdürdüğü es-Seyyid Mehmed muvacehesinde üç kıt'a ferman-ı şerif ibrâz edüb şöyle takrir-i kelam eylediler ki zikrolunan emr-i şerifin derunlarında Yüregir Nahiyesinde Yüregir Nahiyesine tabi' Nehr-i Çeltük Eski Basril mezra'sında ve Kara Yük / Yün nâm mezra'nın hasılatında hinta ve ş'ir ve resm-u tapu yekûn ma' gayrihi on bir bin beş yüz akçe...⁶¹”

“Ber vech-i âti el hac Mustafa ağanın vakf-ı tevliyeti

Atiyyetullah hatunun el yevm üzerindedir

Darül saadetü'l şerife ağası hazretlerinin nezaretlerinde olan evkaftan sabık kethüda katibi merhum Halil efendi vakfının berat ı âlişan ber vech i meşruta mütevellisi Ali Efendi ibni Abdullah meclis i şer'i hatir-i lazım-üt-tevkirde sabık matbah ı amire emini el hac Mustafa ağa mahzarında bit-tevliye takrir i kelam ve tabir-i anil-meram idüp mumaiyleh El-hac Mustafa ağa vakf ı mezburu musakkafatından ba temessük bil'icareteyn mutasarrıf olduğu Medine i adanada eski hamam mahallesinde vaki' ber tarik i cami i şerifi imamına meşrut olan menzil-i mevkuf bir taraftan tarik i has öbür taraftan tarik i 'am ile mahdud-u fevkani ve tahtani otuz yedi bab oda ve ahır ve bi'rime ve kenif-i havlu-yı müştamil yevmi on akça müecceleli bir bab ı kebir i hasın icarı yevmi on akça icare-ı müeccele olduğu iş bu mahalli kayd şud.⁶²”

“2-Avâriz Vakıfları: Avâriz vakıfları, mahalle ve köylerde hastalanan fakirlerin tedavisi ve hastalık sebebiyle kâr-u kisbden âciz kalanların ailelerinin infâk ve iâşesi ve kimsesiz çocukların bakılıp gözetilmesi ve fukara cenazelerinin techiz ve tekfini gibi insanî

⁶⁰ Ömer Faruk Teber, “Osmanlı Toplumunda Bir Sosyal Kurum Olarak Vakıf Çeşitleri Ve İşleyişi”. Dini Araştırmalar C.: 4, S.:12, 2002.

⁶¹ A.g.ş.s. 6/11

⁶² A.g.ş.s. 16/26

gayelerle yapılan vakıflardır ki; bunların cemiyet hayatının gereksinimlerine ne kadar uygun olduğu izaha muhtaç değildir.

Bu vakıflar varlıklı kimseler tarafından zamansız gelen vergi paylarını ödemek veya köy ve mahalle sakinlerinin belirttiğimiz türden birçok ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan vakıflardır. Ayrıca bu vakıflar sayesinde vergisini ödeyemeyen fakirlerin payları ödendiği gibi köy ve mahallede yol, kaldırım, kuyu ve su yolu gibi ortak hizmetlere de katkıda bulunmaktadır. Paranın işletilmesi ise köylülerden seçilen bir mütevellî tarafından yürütülmektedir⁶³.

3-Aile Vakıfları: Gelirinin bir kısmı sosyal, kültürel ve dinî amaçlara; bir kısmı da vakıf kurucusunun kendisine, aile fertlerine, akrabalarına ve diğer kişilere tahsis edilen vakıflardır. Temelde dinî, sosyal, kültürel ve ekonomik amaçlı hayır işlerine adanmış ve bu gaye ile ortaya çıkmış olan vakıf müessesesi, zamanla vakıf kurucularının aile bireyleri ve diğer yakınları lehine gelir, menfaat, mal, mülk tahsis etme (vakfetme) amacına yönelmiştir. İslâm'ın getirmiş olduğu miras sisteminden kaçış, müsadere endişesi vakıf kurucularının herhangi bir yoldan ulaştıkları servetin ve hayat seviyesinin çocuklarına güvenle bırakabilme düşüncesi ve siyasi güvensizlik, ailevî vakıfların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Çünkü ailevi vakıflar böylesi bir felaket karşısında ailenin sefaletе düşmemesini temin eden bir tür sigorta vazifesi görüyordu⁶⁴.” İncelemiş olduğumuz sicilden aile vakfı ile ilgili kayıtları örnek olarak verebiliriz:

“Medine-i Adana mahallatından Çukur Mescid Mahallesi sükkânından işbu ba’isü’l-kitab Musa Balı demekle arîf es-Seyd Abdülbaki ibn-i Ömer Ağa nam kimesne meclis-i şer’-i şerif-i şeri’at-garra ve mahfil-i din-i münif-i tarikat-zehrâda Sofu Bağçesi sükkânından es-Seyd Mehmed Efendi ibn-i Beşir Beşe nâm kimesne üzerine şöyle dava ve takrir-i kelim ederek bundan akdem Sacılı Hamid Mahallesi sükkânından Abdülaziz Ağa ibn-i İbrahim nam sahibü’l-hayrın Kapalı Bağ Mahallesi vâki’ ma’lumetü’l-hudud beyne’l-ahali ve’l-cıran iki bab fevkani ve tahtani beyt ve bir orta sofa ve bir yan sofası ve bi’r-i ma’ ve kenif ve bir mikdar havluyu müştemil menzil ile hariciye iki bab tahtani bi-cümleti’t-tevabi’ ve’l levâhık mülk menzili bin iki yüz otuz altı senesi Recebü’l-Ferinde huzur-ı şer’de Adana Kadısı Rahmetullah Efendi Hazretlerinin imzasıyla temezzu ve hâtemi ile mahtûm hüccet-i şer’iyesiyle hasbeten-illahi’s-samed vakf ve habs ve tevliyetini evvelen kendi nefesine vefatıhi

⁶³ Teber, Ömer Faruk. A.g.m.

⁶⁴ Teber, Ömer Faruk. A.g.m.

evladı ile karındaşı İbrahim'in evladları 'ale'l-iştirâk mütevellî ve mutasarrıf olalar deyü şart ve ta'yin ve tasrîh eylediği menzil-i mezkur-ı mevkûfumu pederim merhum Ömer Ağa bir sene icâre gitmeyüb hâli kaldığı...⁶⁵

“Elhamdülillahi Rabbü'l-Alemin El-Vâkıf-ı 'Alâ külli hal Âlemü'l-Gayb ve'l-Şehâdetü'l-Kebirü'l-Müte'âl ve's-Salavat ve's-Selam 'alâ Muhammedü'l-Meb'ûsü'l-Beyyanü'l-Haram ve'l-Helal ve 'alâ âlihi ve ashâbihi hayru'l-ashâb ve hayru'l-âl. Emma ba'd işbu kitab-ı sıhhat-nisâbın tahrir ve inşâsına bâ'is ve bâdi budur kim medine-i Adana mahallâtından Karasoku mahallesi sakinlerinden zâtı ta'rif-i şer'î 'Afife bint-i Hasan nâm hatun tarafından vakf-ı atiyü'z-zikri takrire vekil olub vekaleti zat-ı mezbureyi bi'l-ma'rifetü'l-şer'îye â'limân olan Mehmed Efendi ibn-i Ahmed ve Halil Bey ibn-i nâsîh Beşe nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübutuna hükm-i şer'î lâhık olan Seyyid Hasan ibn-i Hüseyin nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i şeri'at garra ve mahfel-i din-i münif-i tarikat-zehrâda vakf-ı âtiye'l-beyâna li-eclî'l-tescîl ve'l-imrâ el-tamam ve'l-tekmîl mütevellî nasb ü ta'yin eylediği katib-i mahkeme Kul zâde Mehmed Efendi ibn-i Mustafa Ağa nâm kimesne muhazzırında şöyle ikrâr-ı tam ve ta'bir-i 'ani'l-merâm ederek müvekkilem işbu sahibetü'l-hayrat ve'l-hasenat merkume Afife nam hatunun vakf-ı atı süduruna değin...⁶⁶

İncelemiş olduğumuz sicilde yetim bir çocuğa bakan kişiye bağlanan maaş da şehirdeki sosyal yapı hakkında fikir vermektedir.

“Medine-i Adana mahallâtından Kasab Bekir Mahallesi sâkinlerinden Fatıma bint-i nâm hatun işbu rafî'ü'l-vesika meclis-i şer'-i şerif-i enverde şöyle takrir-i kelam edüb bundan akdem cami kapusundan ahz eylediğim hazır-ı bi'l-meclis işbu yetim-i sagir Mehmed hâlen terbiyemde olmağla sagir-i merkum Mehmed'e kadr-i kifâye bir mikdar akçe nafaka karz ve takdir olunmak taleb ederim dedikde zeyl-i vesikada muharrirü'l-esami Müslimîn-i bi-farz-ı Muhammedînin tahmin ve takvimleri üzere hakim-i mevki'-i sadr-ı kitab tûba lehü ve hüsn-i me'ab hazretleri sagir-i merkum Mehmed'e levazım-ı zaruresi için beher yevm nafaka behası beş para karz ve takdir edüb hin-i zaruretden mezbur beş parayı eşedâne edüb vech-i meşruh üzere merkum yetim Mehmed'in levazım-ı zaruresi için nafaka beha harc ü sarf ve min lehü hakkı'l-taleb ve'l-ahz üzere ve lede'l-zaferden rücu'a izin verilmiştir deyü ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu tahriren fi el-yevmü'l-sabi'-i aşer min şehr-i Muharrem sene seb'a ve işrîn ve mieteyn ve elf.”⁶⁷

Yine sicildeki mehir ile ilgili verilerden İslam hukuku çerçevesinde kadın haklarına ihtimam gösterildiği anlaşılmaktadır.

“Medine-i Adana mahallesinden Su Gediği mahallesi sükkanından zeameti tarif-i şer'i ile Emine binti Mehmet nam hatun meclis-i şer'i şerif hatır-ı lazım'el-tevkirde işbu b'ais-i tahrir-i kitab Medine-i mezbur Portan mahallesi sükkanından iken bundan akdem fevt olan

⁶⁵ A.g.ş.s. 53/70

⁶⁶ A.g.ş.s. 66/84

⁶⁷ A.g.ş.s. 51/66

zevc-i Bağ Bekir ibn-i Mustafa nam müteveffânın varisleri ve vasîsi olan mahzarında şöyle dava ve takrir ider ki mezbur müteveffânın zimmetinde iki yüz elli guruş mihr-i müeccelim olmağla taleb iderim didikde t'arir-i tahrir gab es-sual mezkurları cevabında müteveffay-ı mezburun duyun-u kesiresi olmağla bil cümle eshab-ı hukuk m'arifeti ve marifet-i şer' ile terekisi temrir olunub ber vech-i gurrehâ beher guruşa on bara isabet itmekle mezbure Emine hatun mihr-i müecceli olan iki yüz elli guruş ber vech-i gurrehâ taksim-i hissesine altmış iki buçuk guruş isabet idüb...⁶⁸

Sosyal yapıyı incelerken şehirdeki suç kayıtlarına da bakmak gerekmektedir. İncelemiş olduğumuz sicilde defterin kayıt tarihleri içerisinde kayda geçmiş bir kaç dolandırıcılık ve bir tane taksir ile adam öldürme suçundan başka vaka kayıtlara girmemiştir. Örnek olarak Adana'da Hurmalı Mahallesi sakinlerinden Hasan bin Musa'nın karısı Sultan'ın, aynı mahalleden Ali bin Durmuş tarafından darp edilip vefatına sebep olduğu ve tarafların 8 dönüm bağ ve 1 beygir karşılığında aralarında sulh yaptığına dair sicildeki belge gösterilebilir:

“Fi'l-Asl Malatya ahalisinden olub bi'l-misafire medine-i Adana mahallatından Hurmalı mahallesi sükkânından Hasan bin Musa nam kimesne kendi tarafından asaleten ve sulb-i sagir oğlu Ali ve sulbiye-i sagire kızı Hadice tarafından vesayeten medine-i mezburede meclis-i şer'-i şerif-i enverde mahfel-i din-i münif-i izhârda mahalle-i mezbure sükkânından râfi'ü'l-vesika Güzülü Ali bin Durmuş nâm kimesne muhazzırında üzerine şöyle dava ve takrir-i kalam edüb işbu tarih-i kitabdan kırk beş gün mukaddem zevcem Sultan nâm hatun işbu Güzülü Ali nam kimesne taş ile darb ve curh edüb ve müte'essiren fevt olmağla zevcem müteveffîye-i merkumenin ber mucib-i şer' iktiza eder bi'l-asale ve bi'l-vesaye merkum Güzülü Ali'den taleb ve dava eylediğimde beynimiz müslimûn-ı musalahadan tavassut edüb el-sulhü'l-hâkim ve'l-salih akd-i şerifi üzere...⁶⁹

2. Adanan'ın İktisadi Yapısı

Osmanlı Devleti'nde kuruluştan itibaren devlet düzeninin sistemli bir şekilde devamı için vergilendirme sistemi çok önemliydi. Vergiler Osmanlı Devletinin mali kaynaklarının büyük birkısmını oluştuyordu ve devletin ekonomik istikrarı sağlaması askeri gücünü sürdürebilmesi ve idari işleyişi devam ettirebilmesi için gerekli koşulların korunmasında önemli bir faktördü. Hazine gelirleri; üretim, ticaret, mülkiyet üzerinden alınan gelir vergilerinin yanı sıra cizye gibi askeri vergiler, olağanüstü durumlar için alınan vergiler ve yerel vergiler gibi çok geniş bir çeşitlilik göstermekteydi. Vergi politikası, Osmanlı İmparatorluğu'nda merkezi otorite tarafından belirlenirken, vergi toplama ve hazineye aktarma görevleri, merkezden atanan kişilerin yanı sıra devletin yerel idare birimleri olan sancak ve kazalardaki görevliler aracılığıyla yürütülürdü. Bu işle görevli kişiler belirli bir bölge veya topluluk üzerinde vergi toplama sorumluluğunu üstlenirdi. Vergi politikası, İmparatorluğun bölgeleri ve toplumsal grupları arasında farklılık gösterirdi. Bu politika, devletin mali kaynaklarını sağlamak ve idari ihtiyaçlarını karşılamak için önemli bir araç

⁶⁸ A.g.ş.s. 77/102

⁶⁹ A.g.ş.s. 51/67

olmuştur. Vergi toplama yöntemleri, vergi miktarları ve vergi muafiyetleri gibi unsurlar, zaman içinde değişmiştir ve dönemlere göre de farklılık göstermiştir⁷⁰.

54 numaralı şer'îye sicilinde vergi tahsili ile alakalı hem örfî hem de şer'î vergiler olmak üzere çok sayıda belge bulunmaktadır. 6 numaralı belgede Adana'nın Karaisalu kazasının toplam vergi miktarının 1810 yılında taksid-i ula ve taksid-i sani şeklinde ilk iki taksidinin 520 kuruş olarak alındığı, aynı yıl Karaisalu dahil diğer tüm kazalardan toplanacak vergi miktarının ise 4300 olarak kayda geçtiği görülmektedir.

“ Kaza i Karaisalu bin ikiyüz yirmi beş senesine mahsuben

Guruş 520 Ber mutâd-ı kadîm taksid-i ulâ ve taksid-i sanisi teslim vekil-i fukara yediyle beşyüz yirmi guruş teslim olunmuştur.

Guruş 2420 26 senesine mahsuben Karaisalu ve Dinarlu kazalarının iki taksidi tamamen Karakışlanın fakat taksid-i ulâsı tahsil-i cem'an ikibin dört yüz yirmi guraşdır.

Bakaya Der-Kazâhâ

Guruş

3100 25 senesine mahsuben Garaisaludan maada kazaların taksid-i ulâ ve taksid-i sanisi ahalisi zimmetlerinde adem-i tahsil birle baki kalan

1200 26 senesine mahsuben Sarıçam kazasının iki taksidi ve Karakışla kazasının taksid-i sanisi tahsil birle baki

4300 Cem an dörtbin üçyüz guruş kaza-i mezbur ahalisi zimmetlerinde kaldığı işbu mahalle kayd şud.⁷¹”

28 numaralı belgede 1227 yılında Adana ve Tarsus mukataalarından da gelir taksidi olarak 2727 kuruş tahsil edildiğini görmekteyiz.

“Bais-i tasdir-i tahvil olur ki

Bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben ber vechi iştirakı malikane devletlü Ahmet bey ve biraderi Mehmet Bey ve Hasan Bey ve Hacı Bekir zade Mustafa bey hazretlerinin uhdelerinde olan yörükân-ı Adana ve Tarsus mukataasının ma'harcı vezne taksit akçası olan iki bin yedi yüz yirmi yedi kuruşu mübaşeretim hasebiyle an-nakdin umera-i muma ileyhim yedlerinden bittamam sağ akça olmak üzere ahz u kabz eylediğini müş'ir ve mübeyyin tarafından iş bu tahvil tahrir ve yed'i müşarün ileyhime ita olunmuştur lede'l hace ibraz oluna vesselam⁷².”

⁷⁰ Filiz Yaşar, *XVII Yüzyıl Osmanlı Taşra Bürokrasisinin Vergi Toplama İşlemlerinde Kocabaşılar*, TAD, C.: 42/S.: 74, 2023, s.: 157.

⁷¹ A.g.ş.s.3/6

⁷² A.g.ş.s. 16/28

Numaralandırılmamış olan 20. Sayfa ile 28, 35, 37, 49 numaralı belgeler ve sayfa 56-57’de de yine Adana sancağının ve kazalarının vergi kayıtları bulunmaktadır.

Kili mukataacısı Mehmet Raif’ten 1224 ve 25 senelerinde Adana kazalarından tahsil edilecek olan verginin bir kısmının Rikab-ı Hümayun kaymakam çavuşlarından Hüseyin’e Der Saadet’e gönderilmek üzere teslim edilmesini ve kalan vergi bedelin ise kadı tarafından ahalinin ödeyecek durumu olmadığı gerekçesi ile affının istenmesi talebinin kabulünün mümkün olmadığını bildiren aşağıdaki belge Adana sancağının vergi kaydı örneklerinden biridir.

“İftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim câmi’ü’l-mehâmidü’l-mekarîm el-muhtassu bi-mezid-i inâyetü’l-mülkü’l-dâ’im Dergâh-ı Mu’allam Kapucubaşlarından hâlen Adana mütesellimi Hasan Paşa zâde Mir Ahmed dâme mecdihu ve mefâhirü’l-kuzât ve’l-hükkâm ma’denü’l-fezâ’il ve’l-keâm Adana Sancağında vâki kazaların kadıları ve na’ibleri zîde fazlulum ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-âyan bu hususa mübaşir ta’yin olunan havacegân-ı divan-ı hümayundan Kili Mukata’acısı Mehmed Ra’if zîde mecdihu ve ayan ve zabitan ve sa’ir iş erleri zide kadruhuma tevki’-i refi’-i hümayun vâsıl olıcak ma’lum ola ki bin iki yüz yirmi dört ve yirmi beş senelerine mahsuben ordu-ı hümayunum için Adana kazalarından ihracı tertib olunan ikişer yüz ellişer mihar şiranın aynen tahsili mümkün olamayub beher mehârı yüz ellişer guruşdan icab eden otuz yedişer bin beş yüz guruş bedelleri sen ki mütesellim-i muma ileyhsin ma’rifetinle tahsil ve kabzına me’mura teslimine ordu-ı hümayunum hazinesine ba’s ve teslim olunmak babında ısdâr ve irsâl olunan emr-i şerifimin vusulünden...”⁷³

Ayrıca şer’i bir vergi olan bölgedeki zimmîlerden alınan cizye vergisinin mütesellim vasıtası ile tahsil edildiği 2 numaralı belge ve sayfa 73’teki kayıtlarda görülmektedir.

“Bahis-i tahrir-i tahvil olur ki

İş bu bin iki yüz yirmi beş senesine mahsuben hala Adana mütesellimi ser bevvâbîn-i dergâh-ı alî devletli Ahmet Bey Efendinin uhdesinde olan cizye malından Adana menziline ba ferman-ı alî merbut olan iki bin beş yüz guruşu cizye malından olmak üzere mir-i müşarü’n ileyh efendimiz yedinden sene-i merkûme mahsuben meblağ-ı mezkûru tamamen ve kâmilan ahz-u kabz eylediği mü’şir iş bu memhur tahvil ita olundu. Vakt-i hacetine ibraz oluna.”⁷⁴

Cizye vergileri alâ(yüksek), evsat(orta), edna(düşük) şeklinde gelir seviyesine göre toplanıyordu. Kadınlar, çocuklar, sakatlar, ihtiyarlar ve ruhban sınıfı bu vergiden muaftı.

“İşbu bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben gurre-i Muharremü’l-Harâm î’tibâriyle Adana cizyesinin cibâyetini ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı Â’li Hüseyin Paşa zâde Ahmed Bey Efendi hazretinin ‘uhdesine ihâle buyrulmağla ma’rifet-i şer’le güşâd olunan boğça-yı evrâkdır ki ber vech-i âti zikr olunur

Fî Gurre-i Muharremü’l-Harâm Sene 1226

⁷³ A.g.ş.s. sayfa 20

⁷⁴ A.g.ş.s. 2/2

Aded-i Evrâk

0444	Â'la
3594	Evsat
0708	Ednâ
4746	cem'an ⁷⁵

“Osmanlı’da cizye gibi dine dayalı olarak alınan vergi çeşitlerinden biri de ağnam vergisi idi. Ağnam vergisi de tıpkı aşar gibi dine dayalı olarak alınan bir vergiydi. Şeri hükümlere göre verginin oranı kırkta bir (%2,5) iken Osmanlı’da %10 olarak uygulanmıştır. Vergi önceleri aynı olarak tahsil edilmekteyken son zamanlarda değer üzerinden de tahsil edilmeye başlanmıştır. Vergi önceleri hayvan varlığı üzerinden yani servet üzerinden alınmaktayken 1859 yılından itibaren gelir üzerinden alınmaya başlanmıştır. Her eyalet ve sancakta bir koyun ve keçinin bir yılda yavrusu, sütü ve yünü itibarıyla getirebileceği hasılat tespit ediliyor ve bu hasılat üzerinden %10 ağnam resmi alınıyordu⁷⁶.” İncelediğimiz sicilin 57 numaralı belgesinde de Adana’nın nahiye ve kazalarına isabet eden 180 hayvanın her biri beşer kuruştan toplam 900 ağnam bedelinin Adana mütesellimi vasıtası ile tahsil edildiğine dair kayıt bulunmaktadır.

“Ba’is-i Tahvil-i Tahrir-i Hülas Oldur ki

Bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben Adana Sancağı kazalarından mübaya’ası tertib olunan bin beş yüz re’s ağnamın bâ-ferman-ı â’li tahsiline me’muriyetim hasebiyle ağnam-ı mezburdan ber-mucib-i sicil-i mahfuz nefsi-i Adana ve nevâhi ve civarında olan kazalara isabet eden yüz seksen re’s ağnamın ber-mucib şurûat beşer guruştan icab eden yalnız yalnız dokuz yüz guruş bedeliyesini hâlen Adana mütesellimi Hasan Paşa zâde ser-bevvâbin-i Dergah-ı Âli Mehmed Bey Hazretleri yeddinden tamamen ahz ü kabz eylediğimi müş’ir li-ecli’l-sened işbu mühürlü tahvil tahrir ve mir-i muma ileyh yeddine ita olundu gerekdir ki ‘anhü’l-hâce ibrâz ve ihticac oluna ve’s-selam⁷⁷.”

Yine 39 numaralı belgede Adana ve nahiyeleri ile bölgede yaşayan aşiret ve cemaatlerden alınacak olan ağnam vergisi için toplam 1500 küçük baş hayvan tespiti yapılmıştır.

“Defter olur ki bâ emr-i â’li matlub buyrulan ağnam mübayaa’sının taksimidir ki ber vech-i âti zikr olunur

Hurrire Fî 15 Muharrem

Nüfus-u Adana ve kazası

⁷⁵ A.g.ş.s. s.: 73

⁷⁶ Onur Eroğlu, *Osmanlı Devletinin Son Dönemlerinden Cumhuriyetin İlk yıllarına Kamu Maliyesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.: 12, Özel S., 2010, s.: 57-89 (Basım Yılı: 2012)

⁷⁷ A.g.ş.s. 45/57

Ve nevahisi ağna Re's 180

Kasaba-i Sis

Ağnam Re's 132

Cebel-i Kozan

Ağnam Re's 243

Karacalı Aşireti

Ağnam Re's 64

Karsandılı cemaati

Ağnam Re's 62

Cem'an yekün ağnam re's 681...⁷⁸

“Osmanlı devletinde şer’i hukukun cevaz verdiği ölçüde olağan üstü durumlarda alınan vergilere avarız vergisi denilmekteydi. Bu vergi Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat’ın ilanına kadar fevkâlade hallerde hükümdarın emri ile halkın doğrudan doğruya devlete vermekle yükümlü tutulduğu askerin geçeceği menzillere gerekli zahireyi götürüp satmak, ordunun ihtiyacı olan harp malzemesi, arpa ve samanı tedarik etmek, araba ve hayvan bulmak, kürekçi, azeb vb. gibi orduya yardımcı sınıflar temin etmek, hisar yapmak ve “avarız akçesi” veya “avarız bedeli akçe” adı altında nakit para olarak devletin sefer masraflarına iştirak olarak aldığı vergiye verilen genel isimdir. Bu vergi başlangıçta savaş harcamalarını finanse etmek için konmuş, ancak XVII. yüzyılın sonlarından itibaren olağan bir vergi haline gelmiştir⁷⁹.” İlk uygulamalarda genellikle “imdâd-ı seferiyye” adıyla anılan ve ârızî bir özellik taşıyan imdâdiyye, XVIII. yüzyıldan itibaren “imdâd-ı seferiyye” ve “imdâd-ı hazariyye” diye ikiye ayrılarak düzenli vergiler halini almıştır. Avârız türü bu olağan üstü vergiler, daha sonra beylerbeyi ve sancak beyi gibi yüksek dereceli taşra görevlilerinin de gelirlerini teşkil etmiştir. Bu gelirler önceleri haslardan, sonraları ise has karşılığı nakdî ödemelerden ve nihayet halkın bu ad altında ödediği vergilerden karşılanmıştır⁸⁰. 54 numaralı sicildeki, Adana valisi Seyyid Ahmet Paşanın Tırnovi muhafazasına tayini dolayısıyla sefer masraflarının Adana ve kazalarından tahsil edileceğine dair tutulan 25 numaralı kayıt, imdad-ı seferi örneklerinden biridir.

“Mefahirü’l-kudat ve’l-hükkam me’adinü’l-fezâil ve’l-kelam Adana eyaletinde vâki kazaların kudat ve nüvvabı zide fazluhum mefâhirü’l-emasil ve’l-akran ayanu’l eyalet zide kadruhum tevki’-i refi’-i hümayun vâsıl olıcak ma’lum ola ki hâlen Adana Valisi düstur-ı

⁷⁸ A.g.ş.s. 27/39

⁷⁹ Ömer Döşemetaş, *Osmanlı Devletinde Avarız Vergisi: XVII Yüzyılın İkinci Çeyreğinde Kastamonu Örneği*, Akademik Matbuat, <http://dergipark.gov.tr/matbuat>, Y.: 3, C.: 3, S.: 2, Aralık , 2019,

⁸⁰ Ahmet Tabakoğlu, “İmdadiyye” TDV İslam Ansiklopedisi, 2000, C.: 22, s.: 221

mükerrem müşir-i müfehhem nizamü'l-alem vezirim es-seyd Ahmed Paşa edamAllahu Te'ala iclalehu Tırnovi muhafazasına me'mur olub seferber olmak hasebiyle masarif-i seferiyesine 'avn ve medar zımnında eyalet-i merkumede vâki' kazalardan ve vali için seferler vuku'unda tertib ve tayin kılınan imdad-ı seferiye'nin işbu bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben bermuceb-i şurut-ı seferiye defa'aten tevzi'i ve tahsil ve kabzına me'mura te'diye ve teslim olunması hususuna irade-i hümayunum ta'alluk etmekle siz ki mevlana ve ayan-ı muma ileyhümasız eyalet-i mezkurede vâki' kazalardan seferler vuku'unda vali için tahsis kılınan altmış altı kise akçe imdad-ı seferiye'nin sene-i mezbure mahsuben bir senesi gurre-i Muharremi itibar olunarak şurut-u seferiye mucebince defa'ten kazalar emsaline tevzi' ve tahsil ve müşarül ileyh tarafından kabzına memura eda ve teslim olunmak fermanım olmağın şita-i orduy-u hümayunumdan işbu emr-i şerifim ısdar ve irsal olunmuştur imdi...⁸¹”

101 numaralı belgede ise 1126 yılında alınan imdad-ı seferiye vergisinin mütesellim vasıtası ile tahsil edildiği görülmektedir.

“Ba’is-i tastir-i tahvil budur ki

Bin iki yüz yirmi altı senesi mah-ı rebî’ul-ahiri evasıtında sene-i merkume mahsuben imdad-ı seferiye akçasından memurîyeti hasebiyle ser bevvin-i dergah-ı aliden hala Adana mütesellimi devletlü Ahmed Bey Efendi yedinden yalnız beş bin gurus ahz-u kabz eylediği müş’ir-i mübin tarafımızdan mir-i müşarü’l ileyh hazretletine işbu tahvil virilmiştir lede’l vecche ibrar oluna.”⁸²

Çukurova’nın verimli toprakları üzerinde kurulmuş olan Adana Osmanlı Devleti için önemli tarım merkezlerinden biridir. 1800’lü yıllarda bölgede buğday, arpa, susam, pamuk ve çok çeşitli sebze ve meyve üretimi yapılmaktaydı. Bölgede buğday üretimi yapıldığı hatta İstanbul’un yıllık buğday ihtiyacı için Adana ve kazalarından buğday talep edildiği 15 ve 41 numaralı belgelerden anlaşılmaktadır. 41 numaralı belgede 1225 senesinde Adana sancağından ve kazalarından Deressaadet’e gönderilmesi için talep edilen buğdayın Tarsus iskelesine nakliyesinin gecikmesi üzerine ilgililerin uyarıldığı ve talep edilen buğdayın en kısa zamanda gönderilmesine dair ferman örneği bulunmaktadır.

“Mefâhirü’l-Kuzât ve’l-Hükkâm Ma’denü’l-Fezâ’il ve’l-Kelâm Adana Sancağında vâki’ kazaların kadıları ve naibleri zide fazluhum ve kıdvetü’l-emacid ve’l-ayan Adana mütesellimi Mehmed Sâdık zide mecdihu ve mefâhirü’l-emâsil ve’l-akrân ayan ve zâbitan ve iş erleri zidehum tevki’-i refi’-i hümayun vâsıl olıcak ma’lum ola ki sen ki mütesellim-i muma ileyhsin Asitane-i Devlet-i Aşyanımda makam-ı ibâdullahın tevşî’-i fevât-ı yevmiyeleri için iki yüz yirmi beş senesine mahsuben Adana Sancağında vâki’ kazalardan maya mübaya’ası tertib ve fermanım olan otuz bin kıl râyic hintasının şimdiye kadar yerlü yerinden icab ve iktiza edenlerden tekmilen tahsil ve Tarsus İskeleyi’ne nakil ve tenzil ve sefâyine tahmilen Der-Sa’adet’ime irsal Tersane-i Amirem anbarlarına teslimi lâzımeden iken temvik ve te’hir ile ahalileri tereddüd ve taharrud eyledikleri mesmu’-ı şahanem olmağla işbu emr-i şerifim vusulünde ne vechle ve ne tarîk ile olursa olsun hinta-ı mürettibe-i mezkureyi

⁸¹ A.g.ş.s. 25/15

⁸² A.g.ş.s. 76/101

yerlü yerinden ve icab ve iktiza edenlerden müddet-i kalile tahsil ve sefayine tahmilen Der- Aliyyeme irsal ve tesbile müsara'at ve ba'de izin dahî te-iyesinde muhalefet ederi olur ise te'dibat-ı lâyükeleri icra kılınacağı emr-i mukarrır olmağla iktiza edenlerin gûş-ı hûşlarına ilkâ ve tefhim eyleyerek bâ vechegân müddet-i kalilede tahsil ve tekmiline sarf ü sa'y-ı ma'deret eylemen fermanım olmağın...⁸³”

Ayrıca ordunun erzak ihtiyacı için yine adana sancağından un ve ekmek talep edildiğini gösteren 14 ve 40 numaralı belgeler bölgenin tarımsal faaliyetlerinin yoğun olduğu hakkında fikir vermektedir. Seferi Hümayun sırasında ordunun erzak kıtlığı yaşamasından dolayı Anadolu taraflarından ordu için erzak ve peksimet gönderilmesine şiddetle ihtiyaç duyulduğundan gerekenin yapılmasına dair ferman örneği:

“İftiharü'l-Emacid ve'l-ekarim cami'ü'l-mehâmid ve'l-mekarim el-muhtassu bi mezid-i inayetü'l-mülk-üddâ'im dergah-ı muallam kapucubaşlarından Adana mütesellimi Ahmed Bey dâme mecdihû ve mefahirü'l-kuzât ve'l-hükkam mea'denü'l-fezâ'il ve'l-kelam Adana Kadısı ve Adana Sancağının hâvi olduğu kazaların kadıları ve nâ'ibleri zide fazluhum ve mefahire'l-emasil ve'l-akran ayan ve zabitan ve sa'ir iş erleri ve hususen atil mezkûre mübaşir ta'yin olunan sadrazam çukadarlarından Hasan zîde kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki sen ki mütesellim-i muma ileyhsin bîmennih-î teala işbu hengâm-ı nusret-encâmde ordu-ı zafer-bû-yı şahanemde tecemmü' iden 'asker-i külliye'nin ta'yinatları külliyetli zehayirin vücuduna menut ve bir müddetden berü mütedavir sefer-i hümayunum takribiyle Rumili Beyi canibinden dahî zehâyirin killet ve 'usreti derkar olub beher hâl Anadolu canibinde zehayir ve peksimed celbine eşedd-i ihtiyac bedidar...⁸⁴”

Adana'da 1225 senesinde ordunun ihtiyacı olan un ve ekmeğin Tarsus iskelesine nakledilmesi bildirilmesine rağmen ekmeğin üretilmemesi üzerine ordunun ihtiyacının temin edilmesi için yeniden emir verildiğine dair ferman örneği:

“Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm mea'denü'l-fezâ'il ve'l-kelâm mevlana Adana Kadısı zîde fazluhu ve peksimed tabhına me'mur ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân ayan ve zabitan ve iş erleri ve bu hususa mübaşir ta'yin olunan hassam silahşörlerinden Süleyman zîde kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki sen ki tabh peksimede me'mur muma ileyhsin bin iki yüz yirmi beş senesine mahsuben ordu-ı hümayunumda mevcut 'asker-i muvahhadinin ta'yinatları lazımesi için ma'rifetinle tabhını tertib olunan on bin kantar peksimede muktezi olan yirmi beş bin kile dakiki Adana Eyaletinde vâki' kazalardan mübaya'a olunarak tabh ve Tarsus İskelesine nakli babında ordu-ı hümayunum tarafından evamir-i şerifem ısdâr ve irsal olunmuş olmakdan nâşi peksimed-i mezkurun bu ana kadar tekmilen tabh ve irsali lazımeden iken hala tabh olunduğuna da'ir bir haber ve eser zuhur etmediği bu def'a sadrazam tarafından iş'âr ve isti'cali havi emr-i şerifim ısdârıyla mahsusi mübaşir ta'yin olunması inhâ olunmakla bâ-isticâr-ı mezkur ordu-ı hümayunumda mevcut asakir-i muvahhaidenin ta'yinatları için tertib olunmuş olduğundan bir sa'at evvel tekmili ehemmi-i umurdan olmağla fi mâ-ba'd te'hirini tecviz etmeyerek vusul-i emr-i şerifimde derhal dakiki mürettib olan kazalardan mübaya'a ve tahsik ile tekmilen tabh ve hitâmı

⁸³ A.g.ş.s. 29/41

⁸⁴ A.g.ş.s. 7/14

haberini Der-‘Aliyyeme tahrir müsarâ’at eylemen fermanım olmağın te’kid ve isti’cali havi işbu emr-i âlişanım ısdâr ve ile irsal olunmuşdur imdi vusulünde ber vech-i muharrir peksimed-i mezkur ordu-ı hümayunum tertibatından olub bir sa’at evvel tabh ve tekmili ehem-i umurdan idüğü ma’lumun olundukda fermanım olduğı....⁸⁵”

Osmanlıda iktisadî hayatın önemli unsurlarından biri de esnaf teşkilatları idi. Lonca, esnaf arasında dayanışma sağlamak amacıyla kurulan ve devlet denetimi altında olan organizasyonların bulunduğu yere verilen isimdir.⁸⁶ Osmanlı devletinin ekonomisinin temelindeki ilkelerin en önemlisi olan iaşecilik ilkesine göre ülke içindeki mal ve hizmet arzı olabildiğince bol ve kaliteli olmalıydı. Osmanlı şehirlerinde bu görev loncalar tarafından yerine getiriliyordu.

Loncaların en önemli görevi, şehrin nüfusuna göre gerekli gündelik ihtiyaçları karşılayacak iktisadi sistemi kurmaktır: Hammaddelerin temini, hangi sektörden ne kadar ustaya, dükkâna ihtiyaç bulunduğunun tespiti, sonra da bunların iş yapma usul ve esaslarının belirlenmesi ve takibi. Her bir esnaf ve zanaatkâr grubunun kendi loncası bulunur, lonca olma sistematığıne erişemeyen iş kolları da en yakın lonca sahibi iş koluna yamak olurdu.⁸⁷

Her esnaf birliğinin idare heyeti ayrı idi. Birlikten birliğe değişmekle beraber şeyh, kethüdâ, yiğitbaşı, nakib, duacı ve ihtiyar ustalarından oluşan heyetin başı “şeyh” unvanıyla anılırdı. Çoğunlukla merasim işlerini yürüten esnaf şeyhi esnaf teşkilâtının en üst noktasında bulunan kişiydi ve esnafın genel meseleleriyle ilgileniyordu. Şeyhlerin yerini XVIII. yüzyıldan itibaren kethüdâ almaya başladı. Okur yazar yaşlı esnaf arasından seçilen şeyhin görevi bağlı olduğu kadı tarafından hükümete arzedilerek tasdik edilirdi. Esnaf kethüdâsı da ilgili iş veya sanat kolunun mensupları tarafından seçilir ve görevi yine hükümetçe onaylanırdı.⁸⁸ İncelediğimiz sicilde 21, 27, 79 numaralı belgelerde demirciler ve kalaycılar esnafına şeyh tayin edildiği görülmektedir. Adana’da demirciler esnafının şeyhi çocuğı olmayan Ahmed’in vefatı üzerine yerine Hafız Mehmet Çelebi’nin tayin edildiğine dair belge örneğı:

“Medine Adana’da vâki’ demirciler esnafının şeyhi olan es-Seyd Ahmed bilâ veled fevt olub yeri hâli ve hıdmet-i lâzimesi mahlul olmağla yerine erbab-ı istihkâkdan esnaf-ı mezkurun muhtarı işbu râfi’-i tevki’-i refi’ü’ş-şân Hafız Mehmed Çelebi zîde kadruhu her vechle layık ve mahal-ü müstehak olmağın meşihhat-ı mezkure müteveffa-ı mezburun mahlulünden tevcih olunub yedine müceddiden berat-ı şerif-i alişanım verilmek babında naibi mevlana Seyyid Hasan zide ilmuhu arz etmeğın mucibince merkuma tevcih edün bu berât-ı hümayun-ı sa’adet-makrunum verdim ve buyurdum ki ba’de’l-yevm merkum Mehmed Çelebi

⁸⁵ A.g.ş.s. 28/40

⁸⁶ Halil Emre Akbaş, Serdar Bozkurt, Kübra Yazıcı, *Osmanlı Devletinde Lonca Teşkilatı Yapısı ve Yönetim Düşüncesi ile Karşılaştırılması*, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, Eylül 2018

⁸⁷ Yunus Uğur, *Kent Sosyolojisi*, s.: 165, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını: 3676

⁸⁸ Ahmet Kala, “*Esnaf*”, TDV İslam Ansiklopedisi, 1995, İstanbul, C.: 11, s.: 423

zide kadruhu varub kaza-ı mezburede demirciler esnafının müteveffa-ı mezburun yerine şeyh olub hıdmet-i lazmesin mer'î ve mü'eddi kıldıkdan sonra bundan akdem ne vechle mutasarrıf olagelmışler ise merkum dahî ol vechle mutasarrıf olub devam-i ömr-i devlet için du'aya müdavemet göstere şöyle bilüb alamet-i şerife itimad kılalar tahriren fi el yevmi't-tasi' şehr-i Zi'lkadeti'ş-Şerife sene Hamse ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf."⁸⁹

Ayrıca 99 numaralı belgede kefeşkeran(ayakkabıcılar) esnafının şeyhinin görevlerini aksattığı ve vazifesine gereken ihtimamı göstermediği için görevden azledilip yerine yeni bir şeyhin atandığı anlaşılmaktadır. Bu durum ticari hayatın önemli unsurlarından olan esnaf teşkilatlarının denetiminin ve şehirdeki iktisadi düzenin korunmaya çalışıldığının göstergesidir.

“Medine-i Adana'da vak'i kefeşkeran esnafının üzerlerine şeyh olan el-hacı Mehmed nam kimesne umur-u hususlarında vak'i olan hizmet-i lazimesi mer'î ve müerri kılmayub adem-i istikamet ile irtikab ve irtışan ile meluf olub şer'an halef ve kanunen mugayir her bir hareket nâbecay-i cay-ı tasaddi ve ezkadim meyan-ı izafide cari olan resm ve kanuna adem-i kanaatden naşi merkumun vakt-i meşihatde bil cümle rahatlar meslub birle mezbur Mehmed'in evza-u tavrından bir dürlü hoşnud ve razılar olmadıklarını mahallinde meclis-i şer'ide bil cümle esnafın ihtiyarları haber vormeleriyle ref' olunub yerine erbab-ı istidattan cümlelerin muhtarı işbu ref'i tevki'i refi'uş-şan-ı hakani ilhah-ı 'ömr-ü zîde salaha her vecihle layık ve mahal-i müstehak olmağın meşihat-ı mezkura el hacı Mehmet'in ref'inden tevcih olunub yerine müceddeden berat-ı şerif-i ali şan virilmek babında...”⁹⁰

Sicildeki belgelerde alacak- verecek davalarına dair bilgiler de mevcuttur. 3 numaralı belgede, 1226 senesinde İhtiyarzade Abdülkerim'in Ahmet karaçorluya verdiği 1209 kuruşluk borcun defter kaydı; 17 numaralı belgede, vefat eden Adana kadısı İbrahim Efendinin mirasından alacaklılarına ödeme yapılmasına dair karar; 85 numaralı belgede, Kara hacı aşiretinden Ahmet ve kardeşi Halil'in iki zımmîden alacaklarını tahsil ettiğine dair kayıt alacak-verecek davalarına örnektir.

Sicildeki tereke örnekleri ise terekesi borçlarını karşılamaya yetmeyen Bağ Bekir Mustafa'nın tereke kaydı ve Serecan Mahallesi'nden zevcesi Zeynep bin Hacı'dan başka varisi olmayan Hasan Ağa bin İbrahim Ağa'nın 1226 senesi Zi'l ka'desinde kayda geçirilen miras listesine dair belgedir.

“Medine Adana Mahallatından Yurt Mahallesi sükkânından bundan akdem fevt olan Bağ Bekir bin Mustafa nâm müteveffanın veraseti zevce-i menkûhesi Emine bint-i Mehmed nâm hatun ile sulb-i kebir oğlu Mustafa'ya ve sagîr oğlu Ali ve sulbiye kızı Hadice ve Fâtıma'ya münhasıra olmağla lakin düyun-ı kesiresi olub bi'l-cümle ashab-ı hukuk ma'rifeti ve marifet-i şer'le tahrir olunub düyûn-ı müsebetesine tevzi' ve taksim olunan guremanın

⁸⁹ A.g.ş.s. 12/21

⁹⁰ A.g.ş.s. 75/99

müfredat defteridir ki ber vech-i âti zikr olunur min şehr-i Zi'l-Ka'de sene Hamse ve İşrîn ve mi'eteyn ve elf

Hınta Kîle: 25= 300	Şi'r Kîle: 1,5 = 10	Koza Çeki: 23 = 207,5
Çift Demiri: 2= 5	Kazma Aded: 11 = 11	Harman Dükkanı: 2 = 8
İnek Düğesi: 6 = 9	İki Beşer DON: 1 = 10	Kilim: 1 = 20
Aba: 1 = 1,5	Evan Nühâs Kıyye: 142 = 37,5	Balta: 1 = 1
Buzağı: 1 = 3	Kahve İbrığı: 1 = 1	Kahve Toy: 1 = 0,5
Kaşık: 0,5... ⁹¹		

“Medine-i Adana mahallatından Seracan Mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Hasan zâde Hasan Ağa ibn-i İbrahim Ağa nâm müteveffanın veraseti zevcesi Zeyneb bin Hacı Mehmed nâm hatundan gayrı zâhirde vâris-i ma'rufesi olmayub taraf-ı beytü'l-mâla â'id olmağla beytü'l-mal ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le müteveffa-ı mezburun tahrir olunan muhallefât defteridir ki ber vech-i âti zikr olunur tahriren fi el yevmü'l-sâlis min şehr-i Zi'l-Ka'detü'l-Şerife sene sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Mahalle-i mezburda vâki ma'lumetü'l-hudud ve'l-cibrân iki bab fevkâni ve bir bâb tahtani beyt: 1500

Şeyhzâde Mahallesinde vâki' bir bab fevkani ve tahtani beyt nısf hisse: 250...⁹²

⁹¹ A.g.ş.s. 78/103

⁹² A.g.ş.s. 63/80

SONUÇ

Tarihte büyük bir imparatorluk kurmuş olan Osmanlı Devleti idari, askeri, iktisadi ve kültürel her türlü yazışmalarını kayıt altına almıştır. Bunlardan Şer'îye Sicilleri, ait olduğu döneme ait içerdiği bilgilerle şehir tarihi araştırmalarında özellikle önem arz eden birinci elden kaynaklardır.

Bugün bu siciller tarih araştırmalarına birinci elden kaynak olarak kullanılmakta ve tarihimizin bilinmeyenlerine ışık tutmaktadır. Bu çalışmada da 54 numaralı Şer'îye Sicili ana kaynak olarak kullanılmıştır ve defterdeki belgeler tek tek transkribe edilerek belgelerin içeriği tespit edildikten sonra belgeler; idari, askeri, sosyal ve iktisadi olarak kategorize edilmiştir. Belgelere konu olan olayları, olayların geçtiği yer adları ve topluluk isimlerinin daha anlaşılır olması için Adana'nın tarihi gelişimi ve sosyal yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Defterdeki her belgenin ana konusu tek tek belirlenip özet olarak fihristi oluşturulmuştur. Ayrıca 1810-12 yıllarına ait bu sicildeki kayıtlar Adana şehrinin sosyo-kültürel yapısı, halkın iktisadi durumu ve şehrin demografik yapısı hakkında bilgi verirken merkezden gelen belgeler ise Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu siyasi ve askeri durum hakkında da bilgi vermektedir. Bu açıdan bu sicil çalışması hem mahalli tarih araştırmalarına ve hem de Osmanlı Devleti tarihi araştırmalarına katkı sağlayan bir çalışmadır.

1630'dan 1908'e kadar olan süreçte 150 defter şeklinde Adana'nın 300 yıllık tarihini aydınlatması açısından önemli bir kaynak olan Şer'îye Sicilleri'nin henüz büyük bir kısmının üzerinde çalışılmamıştır ve bölge tarihinin aydınlatılabilmesi için araştırmacılarını beklemektedir.

H. (1225-1227/) M. (1810-1812) tarihleri arasını kapsayan 54 numaralı Şer'îye Sicilini inceledik ve sicildeki kayıtlar yoluyla bahsedilen tarihler arasında Adana'nın sosyo-ekonomik, askeri ve idari durumu hakkında bilgi edinmeye çalıştık. Defterin kaydının Osmanlı-Rus savaşının olduğu yıllara rastlaması, devletin siyasi ve askeri durumunu ortaya koyarken aynı zamanda taşrada merkezi otoritenin de korumaya çalışıldığını göstermektedir. Savaş ortamına ve bölgedeki aşiret ve cemaatlerin başına buyruk davranmalarına mukabil devlet, merkezi otoriteyi sıkı tutabilmek adına bölgeye merkezden atamalar yapmış, vergiler düzenli olarak toplanmaya çalışılmış, vakıflar yoluyla bölgenin beledî ihtiyaçları yerine getirilmeye çalışılmıştır. Kadı tayini, katip, başkatip tayini, imam ve müezzin tayini, camilere temizlikçi tayini dahi yapıldığı sicilden anlaşılmaktadır.

54 numaralı sicil bölgenin etnik yapısı hakkında bilgi vermektedir. Bölge nüfusunun çoğunluğunu Müslüman aşiretler ve cemaatler oluştururken sicildeki kayıtlardan bölgede gayrimüslimlerin de bulunduğunu anlaşılmaktadır. Ayrıca bölgede yoğun olarak yaşayan aşiretlerin hayvancılıkla meşgul oldukları görülmektedir. İncelemiş olduğumuz sicilden Çukurovanın verimli topraklarında kurulan Adana şehrindeki tarımsal faaliyetler hakkında da fikir edinmek mümkündür. Bölgede yetistirilen buğdayın hem aynî olarak hemde un ve ekmek olarak ihracının Tarsus iskelesi üzerinden yapıldığı da yine belgeler üzerinde görülmektedir.

Osmanlıda devletinde ekonomik düzen için çok önemli bir unsur olan vergilendirme sisteminin de bölgede titizlikle takip edildiği anlaşılmaktadır. Bölge halkından hem şer'i vergiler hem de örfi vergiler görevliler vasıtası ile düzenli olarak toplanmaya çalışılmıştır. Vergiler halkın gelir seviyesine göre alınmıştır. Geciken vergi ödemelerinde ise merkezden sert uyarılar gelmiştir. Bölge ekonomisinin bir diğer dinamiği olan esnaf teşkilatlarında ise denetim yapıldığı gerekli görüldüğünde azl ve tayin yapılarak teşkilat düzeninin korunmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Sicilden kalaycılar esnafı, demirciler esnafı ve kefeşkeran(ayakkabıcı) esnafının faaliyette bulunduğu anlaşılmaktadır.

İdari açıdan bölgeye hem örfi hem de şer'i görevlilerin tayin edildiğini gösteren belgeler de bulunmaktadır. Bu görevliler idari ve iktisadi açıdan merkezi otoriteyi temsil etmesi açısından önemlidir. Belgelerde bölgede yaşayan aşiret ve cemaatlerin isimleri, han, hamam, cami, mescit, mahalle isimleri geçmekte ve o dönem hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Sicilden tespit ettiğimiz bölgede yaşayan aşiret cemaat isimleri şöyledir: Karacalı, Cerit, Tecirli, Kayalar, Kürekçi, Karalar, Kara hacılı, Akça koyunlu, Mihmancı, Kara İsalu, Menemenci, Şambayadı, Kürkçü, Karakayalı, Kibarlı aşiretleridir. Karsantı, Ulaşlı, Ağyarlı, Dereli, Kebeli, Erzimli, Başlamışlı, İsalu, Musa fakılı, Neccarlı, Turuklu, Duralı. Yine sicilden tespit ettiğimiz bölgedeki mahalle isimleri ise şöyledir: Debbag Yunus, Eski Hamam, Çukur mescit, Serrecan, Bemhal, Camii atık, Kanvat, Mihral/ Behral, Hacı Fakih, Camii Cedit, Kasap Bekir, Hurmalı, Ağca Mescid, Saçlı Hamit, Kapalıbağ, Bağ bağan, Debbaghane, Sarrachane, Şeyhzade, Sofu bahçe, Bucak, Çorak, Karasoku, Hızır İlyas, Durmuş Fakih, Zambak Bucak, Eski Çarşı, Su Gediği, Baba Dursun, Portan, Yurt,Hacı Hamit mahalleleri.

Bir şehrin sosyal yapısını anlayabilmek için öncelikle o toplumun temel yapı taşı olan aile kurumunun anlaşılması gerekmektedir. Fakat incelemiş olduğumuz 54 numaralı şer'iyye sicilinde bize aile ile ilgili genel bir çerçeve çizecek kadar veri sağlayacak olan; evlilik, çocuk sayısı, tereke kaydı vs gibi yeterli veri olmadığından incelenen döneme dair bu konuda yeterli bilgi edinilememiştir. Bununla beraber şehrin hem sosyal hem de iktisadi durumunu yansıtmaları açısından vakıflar önemli kurumlardır ve sicilde bölgede irili ufaklı vakıflardan bahsedilmektedir. Sicildeki vakıflar ise genel olarak hayrî vakıflar ve aile vakıfları olarak görülmektedir. Bunlardan en önemlisi ise belgelerde de geçen Ramazanoğlu Pirî Mehmet Paşanın kurmuş olduğu vakıftır. Defterde bölgenin asayiş durumunu yansıtacak kadar belge bulunmamaktadır. Gayrimüslimlerin de gerekli gördüklerinde şer'i mahkemeye başvurdıkları ve çözüm aradıkları, sicilde görülmektedir.

Sicilin tutulduğu dönemde Osmanlı-Rus savaşının olduğu belgelerden anlaşılmaktadır ve devlet bölgeden asker talbinde bulunmuştur. Taşıma için nakil hayvanı adı altında at ve develerin kullanıldığı da yine belgelerden anlaşılmaktadır. Ayrıca yük hayvanı olarak develerin ordu içinde de kullanıldığı belgelerden görülmektedir.

EKLER

1. 54 Numaralı Adana Şer'îye Sicili'nin Transkripsiyonu

SAYFA 1

NUMARA 1

Guruş

0344,5 Kuba karyesindeki bedel-i iltizamı akçesinden tevzi' a vaz' olundukta bakî kalan

+0138 Yüreğir nahiyesinde mahiyeden baki kalan ki

+0450 Ahali-i vilayetin bizden istidâne eyledikleri mebalığden baki ceman yekûn dokuz yüz otuz iki buçuk kuruş faziletli hakim efendi hazretine

=0932,5 Taraf-ı vilayette tahsil olacak mebalığı cümle ma'rifetle işbu mahalli kayd şud

Guruş

138 Bin iki yüz yirmi iki senesinden iki yüz yirmi altı senesi Mah-ı Cemaziyel-âhîrinin nısfında huzur-ı şer' de cümle ma'rifetliyle vekil-i fukaranın hesap ve kitabı ru'yet olunub baki kalan matlubu

Hurrire fi 5 Cemaziyel-âhîr sene 226

Özet

Fukaraya yapılan harcamaların icmal muhasebe kaydı.

SAYFA 2

NUMARA 2

Bahis-i tahrir-i tahvil olur ki

İş bu bin iki yüz yirmi beş senesine mahsuben hala Adana mütesellimi ser bevvâbîn-i dergâh-ı alî devletli Ahmet Bey Efendinin uhdesinde olan cizye malından Adana menziline ba ferman-ı alî merbut olan iki bin beş yüz guruşu cizye malından olmak üzere mir-i müşarü'n ileyh efendimiz yedinden sene-i merkûme mahsuben meblağ-ı mezkûru tamamen ve kâmilan ahz-u kabz eylediği mü'şir iş bu memhur tahvil ita olundu. Vakt-i hacetine ibraz oluna

Bende
El-hac Ali

Vekil-i
Fukara
hâlâ

Özet

1225 senesine mahsuben, Adana cizye malından ödenmesi gereken meblağın mütesellim Ahmet Bey'den tahsil edildiğine dair senet kaydı.

SAYFA 2

NUMARA 3

Vech-i tahrir-i huruf oldur ki

Bin ikiyüz yirmi altı senesinden mah-ı saferü'l hayrın nısfından (?.) ağamız İhtiyar zade Abdülkerim efendi yedinden bin iki yüz dokuz guruş aldım nısfı altıyüz dört buçuk guruş ider ve deynimdir inşallahu te'ala eda ve teslim iddükde yedinden olan temessükümüz şâk ola

Bende
Ahmet Karaçorlu Kürt
Hâlâ

Özet

1226 senesi Safer ayının yarısından İhtiyarzade Abdülkerim Efendi'nin Ahmet karaçorlu'ya verdiği 1209 kuruşluk borcu gösteren belge.

SAYFA 2

NUMARA 4

Hukûkullahda dava şart olmadığına binaen iş bu sene i mübarekede Asitane-i Aliyye sakinlerinden Mehmet Ağa bin Hasan ve Hasan Ağa bin Mustafa nam kimesneler yevm-i cuma vakti (sebt gecesi) vakt-i gurubda hilal-i Ramazanü'l mübareki kartal ahalisi ru'yet ve saat dört buçukda Darü'l-Hilafet mahkemesinde şehadet ve şehadetleri mucibince yevm-i sebt gurre-i Ramazanü'l mübarek olduğuna hükmi-i şer'î lâhik olub ahâl-i Âsitâne-i Aliyye bâ-cem'ihim yevm-i sebt saim olduklarını hademe-i devlet-i aliyyeden mûsiku'l-kelim kimesneler alâ tarikîş's-şehâde inha ve ihbar itmek mûcibince yevm-i ahed bâdet'-tekmîl yevmü'l isneyn şer'an îd-i fitr olduğu kayd şud.

Fi Gurre-i Şevval Sene 1225

Özet

Mehmet Ağa bin Hasan ve Hasan Ağa bin Mustafa isimli kişilerin cumartesi gecesi saat 4.30'da Ramazan hilalini gördüklerini ve cumartesinin Ramazan'ın başlangıcı olduğuna Hilafet mahkemesinde şehadet ettiklerini haber veren kayıt.

SAYFA 2

NUMARA 5

Medine i Adana mahallatından Konyalı kızı dimekle ma'ruf meclis-i şer'i şerifde fıl-asl (silik) Hacı Mahmud mahzarında dava ve takrir-i kelam idüb beş sene mukaddem bir zımmîye kefaletim hasebiyle yüz otuz (?) ve altı batman penbe harcı ve yirmi beş kalıb sabun teslim eyledim ve penbe mahalline teslim olmasını taleb iderim dedikde davasına mutabık beyyineye havale olundukta mezkûr hatun beyyineden âcize ve mezbur hacı yemin-i billah idüb bir şey lâzım gelmediği kayd şud. Sene 1225

Fî 17 Muharrem

Özet

1225 yılında Adana'da Konyalı kızı olarak bilinen bir kadın Hacı Mahmut huzurunda beş sene öncesinde bir zımmiye kefil olduğunu iddiadan aciz kalmış ve .Hacı Mahmut'un bu iddiayı yemin ile reddeetmiş olduğuna dair kayıt.

SAYFA 3

NUMARA 6

Kaza i Karaisalu bin ikiyüz yirmi beş senesine mahsuben

Guruş 520 Ber mutâd-ı kadîm taksid-i ulâ ve taksid-i sanisi teslim vekil-i fukara yediyle beşyüz yirmi guruş teslim olunmuştur.

Guruş 2420 26 senesine mahsuben Karaisalu ve Dinarlu kazalarının iki taksidi tamamen Karakışlanın fakat taksid-i ulâsı tahsil-i cem'an ikibin dört yüz yirmi guruşdur.

Bakaya Der-Kazâhâ

Guruş

3100 25 senesine mahsuben Garaisaludan maada kazaların taksid-i ulâ ve taksid-i sanisi ahalisi zimmetlerinde adem-i tahsil birle baki kalan

1200 26 senesine mahsuben Sarıçam kazasının iki taksidi ve Karakışla kazasının taksid-i sanisi tahsil birle baki

4300 Cem an dörtbin üçyüz guruş kaza-i mezbur ahalisi zimmetlerinde kaldığı işbu mahalle kayd şud

Hurrire fî Gurre-i Muharrem Sene 1227

Özet

1225 senesi hesabına mahsuben Karaisalı kazasının vergisinin 1 ve 2 taksitinin görevli kişi eliyle 520 kuruş olarak teslim alındığını anlatan kayıt.

1226 senesinde Karaisalı ve dinarlı'nın iki taksiti ve Karakışla'nın ilk taksiti toplamı 2420 kuruş.

1225 senesinde karaisalı'dan başka diğer kazalardan toplanacak vergi 3100 kuruş, 1226 senesinde Sarıçam ve Karakışla'nın toplam vergisi 1200 kuruş, toplamda 4.300 kuruş bahsi geçen kazalardan toplanacak vergi bulunmakta.

SAYFA 4

NUMARA 7

Hüvel-Mu'in ve'l-Fettâh

Kabze-i Şemşir-i Kelâm-ı Kadim Bismillahirrahmanırrahim

Ve bihi-Nesta'în

(?) minel vekayi's-şer'iyye ve'l-hüceci'l-mer'iyye kad veka'a fî zemeni'l- abdil müznib el fakir ila inayet-i vehhbi's-sa'âdeh es-seyyid Hasan el Mevla li hilafeti rızkıhi'l-hüsna ve'z -ziyâde sânehâllâhu te'âla ani'l- hata ve'z-zenbi ve hemâhu fî'l-hükmi anil hâlel el Mevla li- hilafeti bi-medineti Adana min kıbeli hazreti men lehül emr ve izevin fî zâlike aleyhi bi-hâlikıl- kevneyn ve kaza fî külli'l-umur li cerimetihî Muhammed aleyhi's-selatü ve's-selam karara ve fî yevmi'l-ehad min şehr-i Şabani'l-muazzam li'sene hamse ve işrin ve mieteyn ve elf fî'l- hicre men lehül izzü ve's-sa'âde ve's-şeref

Özet

Adana kadılığına tayin beratı.

SAYFA 4

NUMARA 8

İzzet me'âb Şeri'at-nisâb Eşrâf-ı kudât-ı kirâmdan Mevlana Es-Seyyid Hasan Efendi Kâmyâb

Ba'de's-selâm inhâ olunur ki: Masarif-i seferiyemize imdâd için memalik-i mahrusetü'l-mesâlik Anadolu'da vâki' sene menâsıbının işbu bin iki yüz yirmi beş senesi Recebü'l-Ferdi guresinden dizdarlık bâ-hatt-ı hümayun-ı şevket-makrun tarafımıza ihsan ve elan mutasarrıflarının müddetlerine noksan tertib itmeyüb şuhur-u Erbaa-i (.?.) sonra bakiye-i müddetlerini zabtıyla tekmil eylemeleri emr-ü ferman olmağla hâlen Adana kadısı es-Seyyidd İbrahim Efendi vefât itmekle sene-i merkume Şa'banü'l-Muazzama guresinden kaza-ı mezburun emr-i şer'iyyesi tarafımızdan cenabınıza ihale ve tefviz olunmuşdur gerekdir ki kaza-ı mezburda gur-re-i merkumeden beyne'l-ahali icra-yı ahkâm-ı şer'iyye kâ'im ve dâfi olan mevta-yı askeriye ve belde-yi muhallefatını tahrir ve terkim ve beyne'l-verese bi'l-farizatü'l-şer'iye tevzi' ve taksim eyleyüb cadde-i şer'i münirden serim-u inhirafa cevâz göstermeyesün ve's-selam

El-Fakr Mehmed Tahir El-Kadıasker-i Anadolu

Özet

1225 senesi Şaban ayının başında Adana Kadısı İbrahim Efendi vefat ettiğinden yerine Hasan Efendinin tayin edildiğine dair.

SAYFA 4

NUMARA 9

Baisü'l mürasele-i Abdü'lğani Efendi zade es-seyyid Mehmed Efendi ba'des-selam inha olunur ki

Medine-i Adana mahkemesinde reisü'l küttab olan imam zade es-seyyid Ali Efendi bi emrillah fevt olub yeri ve hali ve hidmet-i lazimesi muattal olmağla ve mahkemeye dahi bir küttab labid ve lazım olmağın (...) kitabet uhdesinden gelüb ve ef'al-i akvaliniz şer'i şerîfe muvafık ve mutabık (...) tarafımıza ifade ve ihbar itmeleriyle mahkeme-i mezkureye reisü'l küttab nasb olunub umur-u tahriratı rü'yet eylemeniz için işbu (...) tahrir tarafınıza ita olundu hurrirre fi yevm-i hadi'l aşara min şehr-i şevval-i şerif sene hams ve işrin ve mieteyn elf

Özet

Mehmet Efendinin mahkemeye katip olarak atandığına dair belge.

SAYFA 5

NUMARA 10

Kıdvetü'l-kudât ve'l-hükkâm mea'denü'l-fazl ve'l-keîâm mevlana Adana Kadısı zîde fazluhu tevki'-i refi'-i hümayunum vâsıl olıcak ma'lum ola ki kıdvetü'l-emasıl ve'l-akran es-Seyyid Ali zîde kadruhu rikâb-ı hümayunuma 'arz-ı hâl idüb sadrazam vakfı nısf tevliyeti bundan akdem kendüye tevcih ve yeddine berât-ı şerif ita olundukdan sonra derecat-ı esfelde bulunan evlâd-ı vâkıfdan Mehmed ve İsmail ve Mahmud mücerred bizler mütevellî oluruz dâyesiyle merkumel evladdan değildir deyü rikab-ı hümayunuma 'arz-ı hal takdim idüb Evkaf Müfettişi ve İslambol Kadısı müvacehelerinde terâfi'-u şer' olundukdan sonra derhayat yeddine istihkâmen müceddid berat-ı şerif dahi ita ve balâsına mucibince 'amel oluna deyü mübarek hatt-ı hümayun-ı şevket-makrun keşide kılındıktan sonra yine merkumân kâni' olmayub mücerred garaz-ı nefsanîyelerin icrâ kasdıyla li-ecli'l-terâfi' çavuş ma'rifetiyle Der-Sa'adetime ihzâr ile gadr-ı külli sevdasında olduğunu inha ve merkumlar ile Evkaf Müfettişi ve İstanbul Kadısı müvacehelerinde tekrar terâfi'-i şer' olunub merkumların bî vech vâki' olan müdahale ve ta'arruzlarının men' ü def'i için emr-i şerifim sudurunu istida'-ı inayet eylediği ecilden Adana'da Ramazan oğlu Piri Mehmed Paşa vakfı Halil Bey Evkâfının nısf hisse tevliyeti evlâd-ı vâfiyeden es-Seyyid Ali Bey zîde kadruhunun berat-ı alışanımla üzerinde olub berat-ı mezburun üzerine mucibince 'amel oluna deyü hatt-ı hümayun-ı şevket-makrunum keşide kılınub hazine-i 'amirem defterlerinde kaydı balâsına şerh virüldüğü Anadolu Muhasebesinde ba'de'l-ihrac istida'sı üzere terâfi-yi şer' olunmak için İstanbul Kadısı ve Evkaf Müfettişi zîde fezâilühümaya havale olundukda es-Seyyid Mehmed Bey ibn-i Es-Seyyid Davud Bey nam kimesne hâlen Evkaf Müfettişi müvacehesinde zikr-i ati husus için bâ-emr-i âli Adanadan ihzar olunan es-Seyyid Ali Bey bin Ali Bey nâm kimesne müvacehesinde Adana'da Ramazan oğlu Piri Mehmed Paşa ve evkâf-ı Halil Bey veled-i Ramazan Vakfının vazife-i mu'ayyene ile tevliyet-i evlad-ı vâkıfdan müteveffa es-Seyyid Mehmed Sâdık Bey'in mahlulünden sâbık evkaf müfettişi Mehmed Seyda ilamıyla nısf-ı tevlit evlad-ı vâkıfdan es-Seyyid Ali Bey'e ve nısf-ı âheri gâ'ib-i 'ani'l-meclis Mehmed Necib'e tevcih ve yedlerine berat-ı şerif-i alışan virülüb ünvanına hatt-ı hümayunum keşide kılındıktan sonra sâbık İstanbul Kadısı Murad zâde Es-Seyyid Murad zîdet fezâ'ilihuma ve evkaf müfettişi muma ileyh es-Seyyidd Mehmed huzurlarında 'akd olunan meclis-i şer'de tevliyet-i mezbure bana ve gâ'ibân-ı 'ani'l-meclis yedi nefer cem'an sekiz nefer derece-i müsavisi evlâd-ı vâkıfdan olub cümlemize 'ale's-seviye tevcih iktiza ideriken ecanibden mezbur es-Seyyid Ali Bey nısf-ı tevliyet-i mezbureyi ber takrib tevcih ittirmekle ref'inden 'ale's-seviye bize tevcih olunmak murâdımızdır deyü dava ve es-Seyd Ali Bey dahi vakf-ı mezburun tevliti evlad-ı evlad-ı evlâd-ı vâkıfın batnen ba'de batn meşruta ve vâkıf-ı merkumun evlâd-ı evlâdından Zahide Hatun'un oğlu Ali Bey'in oğlu Ali Bey'in sulbi oğlu

olduğunu ve ol vechle gaib-i mezbur Mehmet Necib bey ile dereceden müsavi ve ekber-i evlad-ı vakıfdan olduğunu şühud-u âdul ile isbat ve hükm olunub tevhit-i mezkure merkumân es-Seyyid Ali Bey ve Mehmed Necib Bey ber mucib-i ilam-ı mezbur münkasım tevcih ve istihkâmı hâvi berat-ı alışan dahî ita olunmuş olub lakin es-Seyyid Ali Bey vâkıf-ı mezbure kat'a karabeti ve mezbure Zahide Hatunun evladından olmayub ber vech-i muharrir evlâd dahî olmaklığına ikamet eylediği şâhidler şehâdetinde kâzib olmağla nısf tevliyet-i mezbureden merkum es-Seyyid Ali Bey kasr-ı yedine beyin tenbih olunmak matlubumdur deyü da'va itdikde müdde'-i-i mezburun takriri üzere merkum es-Seyyid Ali Bey'in mezbure Zahide Hanım'ın evladından olduğunu vech-i muharrir üzere isbat ve mucibince hükm olduğunu ikrâr itdikden sonra tasaddi eylediği davası meşru' olmamağla mezbur es-Seyyid Mahmud Beyin nısf-ı tevliyet-i mezbure niza'yla ber vech-i şer'î muarazadan men' olunub mezbur es-Seyyid Ali Bey'in Der-Sa'adeti'e ihzârı hususuna sâdır olan emr-i alışanımın kaydı mahallinden ref' ve terkin olunmak iktiza eylediğini İstanbul Kadısı bi'l-mu'ayyene Evkaf Müfettişi muma ileyhâ memhûr ilam olunmaları ilamları mucibince virilen emrin kaydı ve Divan-ı Hümayun tarafına ilm ü haberi ve kaydı bâlasına şerh verilmekle imdi zabt için ilamı hali mütezemmin ferman-ı alışanım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-i şerif vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzere 'amel idüb dahî ber vech-i muharrir mevlana-ı muma ileyhânın ilamları mucibince mezbur es-Seyyid Ali Bey'in Der-Sa'adeti'e ihzârı hususu için verilen emrin kaydı ref' ve terkin ve Divan-ı Hümayunumun ilm ü haberi tarafına ve Hazine-i Amirem defterlerinde kaydı bâlasına şerh verildiğini havi şerefyafıta-ı südur iden işbu emr-i alışanım mucibince 'amel ve hareket ve nısf-ı tevliyet-i mezburenin muma ileyh tarafından zabt ve rabt itdürdüb hilaf-ı emr-i alışanım zabt-u tasarrufuna taraf-ı âherden bir dürlü müdahale ve ta'arruz itdirmeyesin alamet-i şerifime itimad kılasın el yevmü's-sabia 'aşara Zilhicce sene isnâ ve 'aşer ve mi'eteyn ve elf

Özet

Ali Bey'e Piri Mehmet Paşa Vakfı'nın tevliyeti tevcih edilmiş fakat evladı vakıftan olan diğer kişiler; Mehmet, İsmail, Mahmut itiraz edip kendilerine tevcih edilmesini istemeleri üzerine Ali'nin vakıf sahibinin eşi Zahide Hatunun oğlu olmadığı için evlad-ı vakıftan olamayacağını iddia ettiler. Bunun üzerine Ali Bey'in Zahide Hatun'un oğlu olduğu ispatlandıktan sonra vakıf tevliyetinin kendisine verildiğini ifade eden ferman.

SAYFA 6

NUMARA 11

Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-keîâm Mevlana Adana kadısı zîde fazluhu tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki Adana Kadısı mevlana es-Seyyid İbrahim zîde fazlunun bu def'a Der-Sa'adeti'e takdim eylediği 'arz mefhumunda sadrazam nezaretinde olan evkafdan Adana'da müteveffa Ramazan oğlu Piri Mehmed Paşa ve Halil Bey veled-i Ramazan Vakıfları tevliyetinin nısfına berât-ı â'lişanımla mutasarrıf olan es-Seyyid Ali Bey asaleten ve tevliyet-i mezkurun nısf-ı âherine dahi berat-ı şerifim ile

(mutasarıf olan) Necib Bey tarafından vekâleten huzur-ı şer'e gelüb izhar-ı şer'-i şerif itdürdüğü es-Seyyid Mehmed muvacehesinde üç kıt'a ferman-ı şerif ibrâz edüb şöyle takrir-i kalam eylediler ki zikrolunan emr-i şerifin derunlarında Yüregir Nahiyesinde Yüregir Nahiyesine tabi' Nehr-i Çeltük Eski Basril mezra'sında ve Kara Yök / Yün nâm mezra'nın hasılatında hinta ve ş'ir ve resm-u tapu yekûn ma' gayrihi on bir bin beş yüz akçe yazu ile defter mufasssalında muharrer kalemiye tahrir ve defter icmalinde yazu-i mezkuresinde altı bin akçesi ikrâz ve muma ileyh Halil Bey ibn-i Ramazan ve Piri Mehmed Paşa ve Mahmud Bey imaret ve cami' vakfı tarafından zabt olunageldiği ve bâki' beş bin beş yüz guruş ma gayrihi tevabii ile akçesi akçesi bir gönderilüb on bir bin akçe sipahi ve sa'ir müşterekleriyle taksim olunmuş olduğu ve eski Basril ve Kara Yün/Yök karyesinde altı bin akçe vakf-ı şerif için mutalebe ma' nehr-i sa'ire 'aded-i enhâr-ı mezbure sabıkan sehven havas-ı hümayunuma kayd olunmuş olduğu ve Ramazan Oğlu Piri Paşa Vakfı olub hâlen ellerinde olan bir berat-ı şerif-i alişan ve hüccet-i şer'iyeye mucibince kadimi üzere 'amel olunmak fermanım ve hükm-i hümayunum olduğuna binâ'en merkurum es-Seyyid Mehmed'in mezraa'tında ta'sir eylediği hasılatdan vakf-ı şerif için altı bin akçe mutalebe eyledikde merkurum mezraa'tının ta'siri ikrâr idüb ve lakin vakf-ı şerifi inkâr eyledikde vechi muharrer üzere olduğunu hüsn ve ihtiyâr-ı mevkufu'l-kelim kimesneler 'ala tarikü's-şehâde huzur-ı şer'de inhâ ve ihbâr etmeleriyle merkurumdan tahsil ve ta'sir olunan hasılatdan vakf-ı şerif için tayin olunan altı bin akçenin tahsil olunması ve bundan sonra dahî sipahi ve sa'ir havass-ı hümayundan müşterekleri tarafından dahl ve ta'arruz olunmaması bâbında bir kıt'a emr-i celilü's-şânım ısdâr ve ita olunmasını kendi-ı muma ileyhanın vürud iden ilamında tahrir ve inhâ eyledikleri ecilden Hazine-i Amiremnden mahfûz Anadolu Muhasebesi Defterlerine nazar olundukda Adana Nahiyesine tabi Evkaf Cami'-i Şerifi ve Medrese-i Halil Bey bin Ramazan ma' evkaf-ı medrese ve imaret-i Piri Bey bin Halil Bey el-mezbur deyü yazıldığı mülk-i tahtındadır ve nefsi-i Adana Hamam-ı Cedid ma'dolab ve buyut ve hâneha-i müteveffa Halil Beyin fi sene ma' mevâd-ı sa'ire ve der nahiye-i Yüregir tahtında mezra'-ı megare asiyabına Çeltük Nehri üzerinde binâ olmuşdur fi sene ve Nehr-i Eski Nasril ve Kara Yün fi sene altı bin akça yekûn ma gayruhi altmış bin dokuz yüz elli akça yazu tahtında bi cihat-i tevliyet eski nasril olan evlad-ı kendi nefesine ve ba'dehu ekber evlâd-ı vâkıfa meşrutadur fi yevmi yüz akçe ma' cihâd-ı sa'ire aded deyü defter-i evkâfda muharrer kalemiyle ve tahrir defter olmuşdur ve Yüregir Nahiyesine tabi' mezra'-ı Eski Nasril Cema'ati Kasaba-ı Hacılı ve Saruhanlu ve Kumeli ve Köse Hacılı ve ba'zı haricden zira'at olunur ve Hasılı Tahtında hinta ve ş'ir yekun ma gayra on bir bin beş yüz akçe yazu ile defter mufasssalında muharrer kalemiyle tahrir ve defter-i icmalde yazu-ı mezkuresinde altı bin akçesi ikrâz birikdirilüb yekun ma' gayrahi on bir bin akçe ber icmal ve icmal-i mezkurun altı bin akçesi tekâ'üd İsmail'in ve bin üç yüz akçesi Veli'nin ve bâkisi sa'ir müşterekler kaydlarında olub bu takdirce ber-mukteza-ı defter-i hakani Nehr-i Eski Nasril Der-Mezraa-i Eski Basril ve Kara Yün el-mezburların müteveccihâtı Cami'-i Şerif ve medrese-i müteveffa Halil Bey bin Ramazan ile medrese ve imaret-i Piri Bey bin Halil Bey evkafı taraflarından ve Mezraa-i Eski Basril el-mezburenin mahsulat ve rûsumatı dahi merkurum İsmail ve Veli ile sa'ir müşterekleri taraflarından zabt olunmak iktiza ile eylediğini mukaddema defterhane-i amirem emini vekili Mehmed Emin firdevsî'arzu mucibince bin iki yüz on beş senesi evasıtı saferinde emr-i şerifim virildiği muhasebe-i merkurumdan der-kenar olunmağla imd-i istida'sı ve derkenarı mucibince te'kidi havi ferman-ı alişanım olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerifim vardıkda bu babda sâdır olan

emrim üzere ‘amel idüb ve dahi husus-ı mezbur üzre ber mucib-i defter-i hakani fi tarih-i mezburda emr-i şerifim virildiği hazine-i amirem defterlerinde mukayyed olmağın sen ki kadı-ı muma ileyhsin mukaddem verilen emr-i şerifin te’kidini havi şerefyafıta-ı südur iden işbu emr-i şerifimin mazmun-u münifî üzere â’mil olub hilafına rıza ve cevâz göstermeyesin şöyle bilesin alamet-i şerife itimad kılasın el yevmü’s-sabi’-i ‘aşer min Rebi’ü’l-ülâ sene hamse ve işrin ve mi’eteyn ve elf

Özet

Ali Bey ve Necip Bey tarafından idare edilen Ramazanoğlu Pîri Mehmet Bey ve Halil Bey vakfının yıllık gelirinden hak sahibi olanların dava sonucu haklarını aldığına dair ferman.

SAYFA 7

NUMARA 12

Halen Mir-i Evkâf Es-Seyyid Ali Bey’e İnhâ Olunur ki

Derûn-ı mürasele-i şer’iyesinde tastîr olduğu üzere Yüreğir Nahiyesinde Eski Basril’de vâki’ vakf-ı şerîfin altı bin akçe hissesi olub ferman-ı ali mucibince zabtına kimesne tarafından müdahale olunmamak için mürasele ve buyrıldı ile zabt eylesiz

Fî Rebi’ü’l-Ahir Sene 25

Es-Seyyidd Ahmed Ser Bevvabin Mütessellim-i Adana Eyaleti

Özet

Yüreğir nahiyesine bağlı Eski Basril'deki Ali Bey’e ait vakfın 6000 akçelik hissesini kimsenin zapt etmemesi gerektiğini bildiren ferman.

SAYFA 7

NUMARA 13

Bâ’isü’l-Mürâsele Fahrü’l-Emasil Ve’l-Ayan Ramazan Oğlu Evkâfı Mütevellisi Es-Seyyid Ali Bey

Ba’de’l-tahiyyeti’l vâfiye inhâ olunnur ki medine-i Adana nevâhisinde Yüreğir Nahiyesinde vâki’ Mezra-ı Eski Basril ve der nezdi Kara Yün nam mezra’atın Nehr-i Çeltük Eski Basril el-mezburenin hasılatından olarak on bir bin beş yüz akçeden cami’i şerif ve imaret için bâ-ferman-ı şerifi alışan ifraz ve ta’yin buyrulub altı bin akçeye vakf-ı şerif için mutasarrıf olub

mezra-ateyn-i mezkureteynin aşar-ı şer'îye ve rûsumat-ı örfîye yedine ita buyrulan ferman-ı şerif-i celilü's-şân mucibince aheri dahl-ü ta'arruz itdirmemek için kıbel-i şer'-i aliden işbu mürasele-i şer'îye ita olundu gerekdir ki vusulünde ber vech-i meşruh mucib-i mürasele ile âmil olasız vesselam

Hurire Fî Rebi'ü'l-Ahir Sene 1225

Mine'l-Fakr Es-Seyd İbrahim El-Kadı-ı Medine-i Adana

Özet

Adana'da Yüreğir nahiyesindeki Eski Basril ve Karayün mezralarının 11.500 akçelik hasılatının 6.000 akçesinin Cami ve İmaret için vakfın tasarrufuna bırakılmasını bildiren Ferman.

SAYFA 7

NUMARA 14

İftiharü'l-Emacid ve'l-ekarim cami'ü'l-mehâmid ve'l-mekarim el-muhtassu bi mezid-i inayetü'l-mülk-üddâ'im dergah-ı muallam kapucubaşlarından Adana mütesellimi Ahmed Bey dâme mecdihû ve mefahirü'l-kuzât ve'l-hükkam mea'denü'l-fezâ'il ve'l-kelam Adana Kadısı ve Adana Sancağının hâvi olduğu kazaların kadıları ve nâ'ibleri zide fazluhum ve mefahire'l-emasil ve'l-akran ayan ve zabitan ve sa'ir iş erleri ve hususen atil mezkûre mübaşir ta'yin olunan sadrazam çukadarlarından Hasan zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olacak ma'lum ola ki sen ki mütesellim-i muma ileyhsin bîmennih-î teala işbu hengâm-ı nusret-encâmda ordu-ı zafer-bû-yı şahanemde tecemmü' iden 'asker-i külliye'nin ta'yinatları külliyetli zehayirin vücuduna menut ve bir müddetden berü mütedavir sefer-i hümayunum takribiyle Rumili Beyi canibinden dahî zehâyirin killet ve 'usreti derkar olub beher hâl Anadolu canibinde zehayir ve peksimed celbine eşedd-i ihtiyac bedidar ve memalik-i mahrusemde sâkin bi'l-cümle ehl-i imanın gazât-ı muvahhidine ianet ve mucib-i sebatları olacak esbabın istihsaline dikkat eylemeleri cümle'nin vazife-i zimmetleri idüğü 'aklen ve naklen zâhir ve 'aşîkar olduğuna binâ'en Adana Sancağında vâki' kaza

Özet

Seferi Hümayun sırasında ordunun erzak kıtlığı yaşamasından dolayı Anadolu taraflarından ordu için erzak ve peksimet gönderilmesine şiddetle ihtiyaç duyulduğundan gerekenin yapılmasına dair ferman.

SAYFA 8

NUMARA 15

Bin iki yüz yirmi beş senesinde yirmi dört ve yirmi beş senesine mahsuben elli bin kile zahire mübaya'ası için virilen emr-i şerif suretidir

İftiharü'l-emicid ve'l-ekarim câmi'ü'l-mehâmidü'l-mekârim el muhtassu bi-mezid-i inayetü'l-meliki'd-dâ'im dergah-ı muall'am kapucubaşlarından mir-i ahur-u evvelim payesiyle Bozok Sancağı Mutasarrıfı Cebbar zâde Süleyman Bey ve Tarsus mütesellimi Mehmed Sadık Bey dâme mecdihuma ve mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana ve Tarsus Sancaklarında vâki' kazaların kadıları ve nâ'ibleri zide fazluhum ve kıdvetü'l-emicid ve'l-ayan Adana ve Tarsus Sancakları mübaya'acısı zide mecdihu ve mefâhirü'l-emasil ve'l-akran ayan ve zabitan ve işbu erleri zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki sen ki mutasarrıf-ı muma ileyhsin bu def'a tarafından cedd-i bâr-ı hilafet-i medarıma tevârüd iden tahriratın havali-i mefhumundan Asitane-i Sa'adetim lazimesi için işbu sene-i mübarekeye mahsuben Bozok ve Kengiri Sancaklarıyla elviye-i sa'ireden nısfı Tarsus İskelesie'ne ve nısf-ı aheri İznikmid İskelesine nakl olunmak üzere tertib olunan iki yüz bin kile hıntanın bir mikdarı senin çiftlikâtın mahsulünden mürettib ise de senin çiftlikâtın olmayub matlubu üzere benim olan zehayirin mecmu'u sancaklarda ve bulunan mahallerden tanzim ve tedarik ve tahric sancakların hasları dahî vüsa'tlerinden hâric olmağın ol mikdar hıntanın tamamen tedâriki bir vechle mümkün olmadığından rahme'l-lil fukara geçen sene olduğu misillü Bozok Sancağından kırk bin ve Kengiri Sancağından otuz bin ve Kayseriye Sancağından yirmi bin ve Çorum Sancağından on bin kile ki işbu dört sancaklardan yüz bin ve Niğde Sancağından on bin ve Kırşehir ve Aksaray Sancaklarından dahi beşer bin ve Adana ve Tarsus Sancaklarından dahî mukaddema ta'ahhüdleri üzere otuz bin kıl ki cem'an yüz elli bin kıl hınta tertib ve tanzim olunub bu def'a Dergâh-ı mu'allam kapucubaşlarından kapu kethüdası Mir Mustafa dâme mecdihu ile bir kıt'a pusulası takdim olumuş olduğuna mebni ol vechle iktiza iden evamiri başka başka tastîr ve tarafına irsâl olunmuş ve İznikmid İskelesine nakl olınacak zehâ'yir husunda geçen sene deve sâhibleri olan aşâ'ir ta'ifesinin çekdiği zahmetin ve meşakkatin nihayeti olmadığından başka esnâ-yı rahda şitadan ve huçurdan bin kadar develeri telef olduğundan iskele-i merkumeye yine zahire nakl idün deyü teklif olunsu ve hıntanın bahâsı kiralari yerine kendülere verilse hayır anlamayub nakl itmelerin sureti bulunmayacağı ve cebr olunduğu surette nihayetde perişaniyetlerini mucib olacağı tarafına ifade eylediklerinden bahisle şimdi yine İznikmid'e zahire nakl itmelü olunsu mahal-i âhere firar idecekleri ve aşâ'ir-i merkum Harameyn mukata'ası olub bu vesile ile Harameyn aşâ'iri dağılmış olacağını ve aşâ'ir-i mezkurenin medar-ı ta'işleri ancak develerine münhasır ve İznikmid'de zahire nakl itdiklerinde bahara kadar meşgul olub bir taraftan külliyyetlü develeri telef olarak külliyyetli hasaretlerini mucib olacağına binâ'en zehâ'yir-i mezkure İznikmid'e nakl ile aşâ'ir-i mezkuru itmekde ise cümlesi Tarsus İskelesine nakl olunsu hem kalilü'l-zamanda maslahat husule pezir birle idari olunacağı ve hem aşâ'ir taifesine lâ ve neam bir cevap olmayacağı ve Tarsus'a naklinde ikdamında kusur olmayacağı zahir ise de Aistaneme nakline ve cedd-i hâline ve sefine noksanına karışmayacağını ve maslahat-ı şuru' olundukda der-Aliyye'den tahrir ve iktiza iden sefâyin ve kabiz-i zehâ'yir ta'yin olunması mukteza-ı maslahatdan idüğü ve bu sene-i

mübarekede ekseri mahsul cidd-ü killet üzere olduğundan her tarafda zehâyirin behası galî olub ve gün be gün tezayüd ve terakki bulmak hasebiyle fiyatı ma' nakliye beher kilesi iskele-i merkume dörder guruşdan nakil olmayacağı ve icab eden behaları dahi an-nakdin ashabına ve kira sahiblerine eda olunması lazımeden idüğü işbu yüz elli bin kîle hintanın dörder guruşdan icab eden behası altı yüz bin guruşa bâliğ olub teslihi'l en lil-maslaha bir sene esham virilmek üzere mukaddemâsından matlub olunub darbhone-i amireme teberru' ile yüz bin guruş ve bu def'a Ankara ve iki nahiyesinden mürettib asâkirin tahsili mümkün olmadığına mebnî canib-i miriden tanzim olunan elli bin guruş bedeli tahsil olunub ilamı Der-Aliyyeme irsal olunduğuna binâ'en meblağ-ı mezburu Abad ayan Genç Mehmed'in muhallefâtından gayrı ez-teslim bâki kalan otuz bin guruş ve Tarsuslu Maktul Kelek / Gülek oğlunun muhallefâtı bedeliyesini ne vechle eda ve teslim ta'alluk iderse ânı dahi işbu zehâyir behasına havale ve iktiza iden evamir-i şerifesini irsal olunmasını bu def'a Der-Aliyye'ne takdim eylediğin tahriratında terkim ve iş'ar eylemişsin hazine-i amiremde mahfuz Mevkufat Defterlerine müraca'at olundukda Asitane-i Sa'adetimde mukim ibâdullahın me'kulatı için yirmi beş senesine mahsuben ma'rifet ve ikdam-ı külli şer'an Der-Aliyyeme nakl olmak üzere Bozok Sancağından vâki' kazalardan seksen bin ve Kayseriye Sancağında vâki' kazalardan kırk bin ve Çorum ve Aksaray ve Kırşehir ve Niğde Sancaklarından

SAYFA 9

vâki' kazalardan yirmi beş bin kîl ve ashab-ı 'alâf ve aşar ve erbab-ı çift ve anbardan iki yüz bin kîle ve senin voyvodaların 'alaf ve 'aşâr ve çiftlikâtı mahsulatından başkaca yüz bin kîle ki cem'an üç yüz bin kîl hinta mübaya'ası tertib olunmuşken suhulet-i madde zımında sülüsleri tevkif sülüsani olan iki yüz bin kîle hintanın nısfı Tarsus İskelesine ve nısf-ı aheri İznikmid İskelesine nakl ve tenzil olmak üzere tanzim ve bundan başka sene-i mezbure mahsuben hassam silahşörlerinden Seyyid Mehmed zîde mecdihu ma'rifetiyle İznikmid İskelesine nakl olunmak üzere Ankara Sancağında vâki' kazalardan altmış bin ve Kengiri Sancağında vâki' kazalardan altmış bin Beybazarı voyvodalıği dahilinde olan kazalardan yirmi bin kîle hinta ki mübaya'acı-ı muma ileyh ma'rifetiyle yüz kırk bin kîl hinta mübaya'ası tertib olunub Ankara sancağı kazaları mübaya'acı-ı muma ileyhe tamamen edâ ve teslimi ta'ahhüdlerini mübeyyin vârid olan ilam-ı şer'îye mahalline kayd olunmuş olduğu ve Adana ve Tarsus Sancaklarında vâki' kazalardan yirmi dört senesine mahsuben hassam hasekilerinden Ahmed zîde mecdihu ma'rifetiyle mübaya'ası mürettib yüz elli bin kîle hintanın fakat yirmi kîlesine ve yirmi beş senesine mahsuben mütesellim-i muma ileyh Mehmed Sâdık dâme mecdihu ma'rifetiyle mübaya'ası mürettib yüz bin kîle hintadan otuz bin kîlesinin edasına ta'ahhüdlerini mübeyyin vârid olan 'ilâm ve tahrirat mazmunları kaydları bâlasına şerh ve kayd olundukdan sonra tertib-i mezkurun nısfı tamamen eda olunmak şartıyla nısf-ı aheri istirhamlarına mebnî tevkif-gayri ez-navul ve ma'aşı Tarsus İskelesine nakliyesiyle mâ'en beher kîle emsâline kıyâsen üçer guruş olarak mübaya'ası için emr-i şerifim ısdâr ve behâsı için 'ale'l-hesâb otuz bin guruş zâhire hazinesinden itası için ka'ime verilmiş olub ve bu makule Asitane-i Sa'adetim tertibatının ber-mukteza-ı vakt-u hal bir kîle ve bir habbesinin 'afv ve tenzili sâire sâri ve Der-Aliyyem'de mukîm 'ibâdullah'ın zahire hususunda muzayakalarına bâdi olacağından bir vechle câ'iz olmayub tenzili bâ-hatt-ı hümayunum

olduğunu derkâr ve bâ ‘arz olunan Adana ve Tarsus tertibleri başka başka ve elviye-i sa’ire tertibleri başka olub Adana ve Tarsus tertiblerinin mikdar ve fiy’atı ta’dil ve tanzim birle ber vech-i muharrer ahd-i karîbde emr-i şerîfîm verilmiş olmağla elviye-i saire dahi âna göre kıyâsen tanzim olunmak ve zikrolunan asakir ve muhallefât bedellerinden Genç Mehmed muhallefâtı kusuru darbhane-i amireme irad ve masârif kayd olunmağla ma’ada Ayaş Voyvodası Mes’ud’un ta’ahhüd eylediği mebalîğden beş bin ve ‘asâkir bedeli olan elli bin ve darbhane-i amireme teberru’ eylediğin yüz bin gurus yüz elli beş bin gurus zahire-i merkurum behâsına mahsuben havale ve hazine-i ‘amirem defterlerinde irad ve masarifat kayd olunmak ve sâlifü’l-zikr asitane-i sa’adetim tertibatından edasına müteahhidler oldukları inhâ olunan yüz elli bin kıl hintanın tahririn vechle cümlesi Tarsus İskelesine ve diğer yetmiş beş bin kilesi dahî maa novul ve masarifât-ı sâbika üzere beş gurus olarak nakliye me’luf olan sefayinin ol havaliden amed-i şuudlarında suubet derkâr olunduğundan mârû’l-zikr yüz elli bin kıl hintanın yetmiş beş bin kilesi gayr ez navul ve ma’ası üç gursa olarak Tarsus İskelesine ve ve diğer yetmiş beş bin kilesi maa navul masarifât-ı sâbika üzere beşer gurus olarak İznikmid İskelesine seriyyen ve acilen evvel be evvel nakl ve kabzına ve me’murlara teslim olunmak hususuna irade-i seniyyem ta’alluk idüb ol babda derkenârı mucibince Bozok ve elviye-i sâ’ireden matlub-ı hümayunum olan ma’lumu’l-mikdâr kîle hinta için başka başka evâmîr-i şerîfîm ısdâr ve irsâl olunmağla mârû’z-zikr Adana ve Tarsus Sancaklarından vâkıf kazalardan yirmi dört ve yirmi beş senelerine mahsuben gayri ez tevkîf matlub-ı hümayunum olan yüz yirmi beş bin kîle hintadan edasını ta’ahhüd ve mahalline kayd olan elli bin kîle hintayı evvel be evvel fiyat-ı merkurum ile mübaya’a ve âcilen ve seri’an Tarsus İskelesine nakl ve tenzil ve hitâmı haberini Der-Aliyyeme tahrîre müsara’at eylemek fermanım olmağın te’kiden ve isti’calen işbu emr-i şerîfîm ısdâr ve ile irsal olunmuştur imdi vusulünde bâlada mezkur ve beyan olunan vechle maru’z-zikr Adana ve Tarsus Sancaklarında kazalardan yirmi dört ve yirmi beş senesine mahsuben gayr ez tevkîf mahsub-ı hümayunum olan yüz yirmi beş bin kîle hintadan edasına ta’ahhüd ve mahalline kayd olunan elli bin kıl hintayı evvel be evvel fiyat-ı merkume ile mübaya’a ve tahsil ve ser’an Tarsus İskelesine nakl ve tenzil ve hitâmı haberini Der-Aliyyeme tahrîre müsara’at eyleyesin ve siz ki kudât ve nüvvab ve mübaya’acılar ve ayan ve zabitan-ı muma ileyhim ve sa’irlersiz ber mucib-i ta’ahhüd hinta-yı mezkureyi seri’an ve âcilen fiyat-ı merkume ile mübaya’a ve tedârik ve mir-i muma ileyh ma’rifetiyle irsali hususuna bi’d-defa’at ihtimamıyla ve vakt-u hilafından hazer ve mücanebet eylemek babında ferman-ı âlişanım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfîm ile vardıkda ol babda vech-i meşruh üzere şerefyafat-ı sudûr olan işbu emr-i alişanımın mazmun-ı münîfî üzere â’mil olası söyle bilesiz alamet-i şerife itimad kılasız Tahrîren el yevm fi el yevmü’l-sâmin-e işrîn Ramazan sene hamse ve işrin ve mi’eteyn ve elf

Be Makam-ı Kostantiniyyeti’l-Mahruse

Özet

İstanbul'un yıllık buğday ihtiyacı için Anadolu'daki bölgelerden mübayası yapıp Tarsus iskelesi ile İzmit iskelesine nakledilmek durumunda olan zahirenin gönderilmesi ile alakalı ferman.

SAYFA 10

NUMARA 16

El emr-u kemâ zükira fîhi

Mehmed Hamid el kassamü'l askerî bî dari'l hilafeti'l aliyye

Mahmiyye-i İslambol'da Sultan Selim Cami'i şerîfî kurbunda Debbağ Yunus Mahallesi ahalisinden olub vilayet-i Anadolu'da Adana kazasında hakimü'l-şer' iken bundan akdem vefat eden İbrahim Efendi bin Halil bin İbrahim'in veraseti zevce-i menkuhe-i metrukesi Şerife Saliha Hanım ibnet-i Hafız Ahmed Efendi ile sulb-i sagir oğlu Seyyid Mehmed Ataulah'a ba'de'l-inhisar sagire-i mezburun validesi ve tesviye-i umuruna bâ-hüccet vasi-i mansubesi olub zatı ta'rif-i şer'le muarrefe olan zevce-i mezbure Şerife Saliha Hanım meclis-i şer'-i şerif-i enverde işbu ba'isü'l-kitab Tatar Mehmed Arif Ağa bin Hasan mahzarında bi'l-verase ve bi'l-vesâye ikrar ve takrir-i kelim edüb zevcim müteveffa-ı mezburun hin-i fevtinde yanında mevcut terekesini vaziu'l- yed olanlardan ve zimem-i nasda olan hukuku ashabından taleb ve da'va ve ahz ü kabzına ve lede'l-iktiza sulh ve ibrâya ve bunlar mutavakkıf olduğu umurun küllisine tarafımdan mezbur Tatar Mehmed Arif Ağa'yı bi'l-verâse ve bi'l-vesaye vekil ve na'ib-i menab nasb ü ta'yin eylediğimde ol dahi vekalet-i merkumeyi kabul ve hıdmet-i lazımesini kemayenbağı eda ve ta'ahhüd ve iltizam eyledi dedikde gibbe't-tasdikü's-şer' ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu fi el yevmü'l-hamis-i 'aşer min Şevvalü'l-Mükerrem sene hamse ve işrin ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Tatar Ali Ağa bin Mustafa

Muhzır El-Hac Süleyman Ağa

Tatar Mehmed Ağa bin es-Seyyid Hasan Molla

Özet

Adana kadısı iken vefat eden İbrahim Efendi'nin mirasının Tatar Mehmet Arif Ağa vekaleti ile ilgililerden tahsiline dair belge.

SAYFA 10

NUMARA 17

Ba'is-i nemîka Budur ki

Mahmiye-i İslambol'da Sultan Selim Cami'i şerîfi kurbunda Debbağ Yunus Mahallesi ahalisinden olub bundan akdem Adana kazasında hakimü'l-şer' iken bi-Emrullah-ı Te'ala vefat eden Es-Seyyid İbrahim Efendi'nin vârislerinden Es-Seyyid Ata'ullah ile zevce-i menkuhe-i metrukesi Şerife Hanum nâmân kimesnelere inhisarı tahakkukundan sonra eytam-ı mezbur ata'ullah'ın tesviye-i umuruna bâ-hüccet-i şeriye vasi-i mansubesi olub mezbure vâlidresi Şerife Saliha Hanum tarafından zevc-i müteveffa-ı merkum es-Seyyid İbrahim Efendi'nin terekesini vâziu'-l yed olanlardan ahz ve vasi-u mezbure validesi Şerife Saliha Hanım tarafına îsale bâ-hüccet-i şer'iye vekil olduğum hasebiyle medine-i Adana'ya duhulümde terekesinden istintak olundukda hal-i hayatında ve kemal-i 'akl-i sıhhatinde yaylaya gitdiği vakitlerde kendi yeddiyle mührüyle memhûr ve mümza emval ve eşyasını derun-ı sanduka vaz' etmiş olub huzur-ı şer'de sanduk derununda tamamen eşya çıkub vekaletim hasebiyel ahz ü kabz eyleyüb zaruret-i deyn içün eşya-ı mezkureden bir mikdarını fûruht birle ashab-ı düyuna ba'de'l-sübut eda ve teslim eyleyüb beş yüz on bir guruş nakd akçe ile iki bin otuz yedi guruşluk cem'an yekunu bâ-defter-i kassam iki bin beş yüz kırk guruş ahz ü kabz eyledim gerek Hakim Hasan Efendi zimmetinde ve gerek ahali-i belde zimmetlerinde hasbe-i vâhide kalmayub tamamen ahz ü kabzı müş'ir işbu tahvil tahrir ve ahali-i belde yedlerine bi'l-vekâle ita olundu

El-Fakr Mehmed Arif Tatar veled-i Ali

Fî 19 Zi'lkade Sene 1225

Özet

Adana kadısı İbrahim Efendi'nin vefatı üzerine mirasından alacaklı kişilere ödeme yapılmasına dair belge.

Kazancı İskelesi'nden Hacı Salih Ağa'nın Medine-i Adana sükkânından Hacı Musa Efendi'ye Verdiği Tahvil Hülasasıdır

Vech-i Tahrir-i Huruf Budur ki

Bin iki yüz yirmi beş senesinin mâh-ı Zi'l-Kadetü'l-Şerifinin yirmi bir gününden bundan akdem Hacı Musa Efendi'nin yedlerinden ahz eylediği alaca behasından üç yüz kırk guruş merkum Musa Efendi yeddinden tamamen ve kamilen ahz ü kabz edüb bundan akdem verdüğü deyn temessükü zâyî olub bu def'a merkumun zimmetinde habbe-i vahide alacağım olmadığını müş'ir işbu memhur ve mümza hallacî Hacı Musa Efendi yedine ita olunmuşdur vesselam

El-Fakr El-Hac Salih

Şuhudü'l-Hal

Çiftçi Başı oğlu Ali Ağa

Belekli Ali Beşe

Karındaşı oğlu Yusuf Ağa

Amuca zâdesi Ali Ağa

Özet

Adana'da Kazancı iskelesinde Hacı Musa Efendi'nin Hacı Salih Ağa'dan almış olduğu borcunu tamamen ödediğine dair belge.

SAYFA 11

NUMARA 18

İftirharü'l-Emacid ve'l-ekarim câmi'ü'l-hâmid ve'l-mekarim el-muhtassu bi-mezid-i inâyetü'l-melikü'd-dâ'im Dergâh-ı Mu'allam Kapucubaşlılarından hâlen Adana mütesellimi mîr Ahmed dâme mecdihu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm mea'denü'l-fezâ'il ve'l-keîâm Adana Sancağında vâki' kazaların kadıları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akran bu hususa mübaşir ta'yin olunan hassam silahşörlerinden El-Hac Mustafa ve Ayan ve zâbitan ve vücuh-ı memleket ve iş erleri zide kadruhum tevki'-i ref'-i hümayun vâsıl olunacak ma'lum ola ki bin iki yüz yirmi bir ve yirmi iki senelerine mahsuben ordu-ı hümayunum lazımesi için Adana Sancağında vâki' kazalardan tertib olunan şüturânın bedeliyesi olan yetmiş bin beş yüz guruş ve yirmi dört senesine mahsuben kezelik tertib olunan şüturânın bedeliyesi olan otuz yedi bin beş yüz guruş ki cem'an sekiz bin guruş yerlü yerinden cem' ve tahsil ve mübaşirine teslimen Der-Sa'adetime irsâl ve hazine-i amireme teslim olunmak babında sâdır olan emr-i şerifim vâsıl olub ancak yirmi bir ve yirmi iki senelerinden matlub şüturândan nefis-i Adana'ya isabet eden altmış mehar şüturân 'aynen mukaddemâ irsal olunmuş olmağla yirmi dört senesine mahsuben mürettib olan şüturândan kezelik isabet eden otuz mehâr şüturânın bedeliyesi olan dört bin beş yüz guruş rikab-ı hümayunum ka'immakamı Enderun İkinci Çavuşu Hüseyin zide kadruhuya teslimen irsal olunmuş olduğu beyanıyla kusur kalan şüturân bedeliyesi aşaa'ir ve kabâ'il zimmetlerinde kalub tahsili gayr-ı mümkün olduğunu Adana kadısı ilamında tahrir ve inha edüb lakin bedel-i mezkur sen ki mütesellim-i muma ileyhsin tamamen tarafından tahsil ve zimmetinde olub fukara ve aşâ'ir zimmetlerinde bir akçe kalmadığı ihbar olunmuş ise de sen hanedan-ı huzuruma Devlet-i 'Aliyyemden olub bu makule emval-i mirinenin tahsil hususuna sa'y-u gayret edeceğin zahir ve bedeli mezkuru tahsil eylediğin suretde bila tevakkuf hazine-i amireme teslim ideceğin aşikar olduğuna binâ'en bu mezkur tahsil olunmuş ise vusul-i emr-i

şerifde der-akab mübaşirine teslimen irsal ve henüz tahsil olunmamış ise ba'de ez-in ahali-i mezkurenin irad edecekleri o makule 'özü ve illetlerine kat'a havale-i sem'-i itibar etmeyerek mukaddem ve bu def'a sâdır olan emr-i şerifim muciblerince 'alâ icâlin tamamen ve kâmilan yerlü cem' ve tahsil ve mübaşir-i merkuma teslimen bir gün akdem ve bir sa'at mukaddem Der-Sa'adeti'şme irsal ve hazine-i â'mireme teslimi hususuna ihtimam ve dikkat eylemen fermanım olmağın te'kidin ve isti'calen işbu emr-i şerifim isdâr ve mübaşir-i merkum ile irsal olunmuştur imdi vusulünde bedeliye-i mezkure sefer-i hümayunum masarfine tertib ve tahsis olunmuş olduğuna binaen bir gün evvel gelüb hazine-i amireme teslimi matlub-ı hüsvânem idüğü ma'lumun oldukda meblağ-ı mezkur tahsil olunmuş ise vusul-i emr-i şerifde der-akib mübaşirine teslimen irsal ve henüz tahsil olunmamış ise ba'de ez-in ahali-i mezkurenin irad edecekleri özür ve illetlerine kat'a havale-i sem'-i itibar etmeyerek mukaddem ve bu def'a sâdır olan evâmîr-i şerifem muciblerince bil-i'câl tamamen ve kâmilan yerlü yerinden ve icab ve iktiza edenlerden bi't-temam cem' ve tahsil ve mübaşir-i merkuma tesliman bir gün akdem ve bir sa'at mukaddem Der-Sa'adetime irsal hazine-i amireme teslimi esbabının istihsaline bezl-i himmet eyleyesin ve sen ki mübaşir-i merkumsun tahsiline memur olduğun yüz sekiz bin gurus şütürân bedeliyesini mütesellim-i muma ileyh ma'rifeti ve ma'rifet-i şer' ve ma'rifet-i mübaşiretinle 'alâ icalin tamamen ve kâmilan tahsil bi'l-istishâb bir gün evvel getirüb hazine-i amireme teslimine ihtimam ve dikkat ve hilaf-ı emr-i şerifim bedeliye-i mezkureyi tahsil eylemedikde bir hatve hareketden hazer ve mücanebet eyleyesin ve siz ki kuzât-ı ve nüvvâb ve ayan-ı muma ileyh ve sairersiz siz dahi mukteza-ı emr-i şerifime imtisal ve müba'adet eylemeniz babında ferman-ı alışanım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-i şerifimle vardıkda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafta-ı südur olan işbu emr-i celilü'l-şân-ı vacibü'l-ittibâ' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı münifi üzere â'mil olası şöyle bilesiz alamet-i şerife itimad kılasız el-yevm sâdis-a 'aşera Cemaziyü'l-Ahir sene hamse ve işrin ve mi'eteyn ve elf

Özet

Ordunun ihtiyacı olan develerin ücretleri için Adana'dan 1221- 22 senelerinde 70.500 kuruş tahsil edilmiş, 24 senesi için eksik kalan kısmın talep edildiğine dair ferman.

SAYFA 12

NUMARA 19

Ba'is-i Tastir-i Tahrir budur ki

İşbu Bin iki yüz yirmi altı senesi Muharremü'l-Haram'ının guresinde kethüda-yı bâb-ı vüzerâ-yı 'izam devletlü Hasan efendi Efendimizin ser-bevvabin-i 'aliyeden Adana mütesellimi devletlü Hasan Paşa zâde Ahmed Bey Efendi hazretlerinin zimmetinde olan elli sekiz bin sekiz yüz kırk dokuz buçuk gurus matlubatından kabzına me'muriyetim hasebiyle İnce usta oğlu Mehmed Ağa'ya havale bir kıt'a elli bin gurusluk temessük ile yirmi dört bin gurusluk poliçe temessükâtı cem'an otuz bin gurus ber vech-i poliçe ahz ü kabz eylediğimi

müş'ir ve mübeyyin tarafımızdan mir-i müşarü'n-ileyhe işbu memhur tahvil virilmiştir lede'l-hâce ibraz oluna vesselam

Mine'l-Hazır Hasan Hıdmat-ı Tâbi'-i Hasan Efendi hazarî

Özet

1226 yılı Muharrem'inin başında Kethuda Efendi'nin Adana mütesellimi Hasan Paşazade Ahmet Bey Efendi'deki alacağından İnce Usta oğlu Mehmet Ağa tarafından 30.000 kuruşunun teslim edilmek üzere alındığını bildiren belge.

SAYFA 12

NUMARA 20

Düsturûn-ı mükerrerun müşirûn-ı müfahhamûn nizamü'l-alem müdebbirü'l-umuru'l-cumhur *bi'l-fikr-i sâkîp* mütahavvül-u mehamil'l-enâm bir-ra'yi-sâ'ib mümeħhid-ü bünyanü'd-devlet-i ve'l-ikbâl müşeyyid ve'l-erkanü's-saâdeti ve'l-iclal el-mahfûfune bi's-sınuḡi-ı avâtifü'lmeilkü'l-âla Anadolu'nun orta kolunun yemin ve yesarıyla nihayetine varıncaya vâki' vüzerâ-ı 'azam edamAllahu Te'âla iclalehum ve 'azamü'l-umera'i'l-kiram efahimü'l-küberai'l-fiham ulu'l kadr-i ve'l-ihtiram ashabu'l 'izzı ve'l-ihtışam el-muhtassûn bi-mezid-i inayetü'l-meliki'l-allam mir-i miran-ı kiram dame ikbalühum ve akda-ı kudatü'l-müslimîn evlâ[vûlatil] muvahhadin me'adanü'l- fezâ'il ve'l-yakîn râfi'ü' alami's-şer'iati ve'd-din varis-u ulumi'l-enbiyâ ve'l-mürselin el-muhtassûn bi-mezid-i inayetü'l-melikü'l-mu'in mevali-i fiham-ı zidet fezâilühüm ve mefahirü'l-kudât ve'l-hükkam me'adinü'l-fezâ'il ve'l-kelam sa'ir kuzat ve nüvvab zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran mütesellimin ve voyvodagân ve ayan ve bi'l-cümle zabıtan ve iş erleri zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki a'dâ-yı din olan Moskov keferesi üzerine berren ve ubren ve sefer-i Nusret eserim derkar olduğundan taraf taraf keferesi mersume hazır ve tazyik olunmakda olduğu bedihatdan iken bu esnada bazı Moskov keferesi casusları ve kendüyü bilmez hayır ve şerri fark ve temyiz itmez ha'in makule ile mesaliha veyahut mütareke olunmuş ve sefer hitam bulmuş ve Moskovlu 'avdet itmiş deyü taraf ve eknâfa neşr-i erâcîf itmekde oldukları bi'l-ihbâr vâsıl-ı sâmia'-i şahanem olub maa'haza keferesi mersumenin tavrı memalik-i İslamiye'ye hücum ile berülere gelmekde olduğu ve bahane ile menvi-i zamiri olan mekrû ve mekrini icraya çalışmakda idüğü güneş gibi zâhir ve casusları tarafından neşr-i eracîf ile heyecan-ı hamıyyet-i İslamiye ile emr-i gaza ve cihâda niyet-i câzimesi derkar olan mü'minin-i muvahhadine fütur iras eylemek ve her kime rehavet getirüb sefer yoğmuş deyü cümleyi iğfal eylemek garazından 'ibaret idüğü gaza ve cihad nefer-i â'mm tarikiyle kaffe-i ümmet-i Muhammed'e farz-ı 'ayn olmakdan nâşi

Özet

Rusya ile savaş halindeyken Rus casuslarının ve bazı hainlerin savaşın bittiğinde dair yalan beyanlar yaydıkları fakat Rusya'nın bu sırada İslam memleketine hücum için içerilere doğru geldiklerine rağmen halkı rehavete itip kandırmaya çalıştıklarına dair ferman.

SAYFA 12

NUMARA 21

Medine Adana'da vâki' demirciler esnafının şeyhi olan es-Seyd Ahmed bilâ veled fevt olub yeri hâli ve hıdmet-i lâzimesi mahlul olmağla yerine erbab-ı istihkâkdan esnaf-ı mezkurun muhtarı işbu râfi'-i tevki'-i refi'ü's-şân Hafız Mehmed Çelebi zîde kadruhu her vechle layık ve mahal-ü müstehak olmağın meşihhat-ı mezkure müteveffa-ı mezburun mahlulünden tevcih olunub yedine müceddiden berat-ı şerif-i alışanım verilmek babında naibi mevlana Seyyid Hasan zide ilmuhu arz etmeğın mucibince merkuma tevcih edün bu berât-ı hümayun-ı sa'adet-makrunum verdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm merkum Mehmed Çelebi zide kadruhu varub kaza-ı mezburede demirciler esnafının müteveffa-ı mezburun yerine şeyh olub hıdmet-i lazmesin mer'î ve mü'eddi kıldıkdan sonra bundan akdem ne vechle mutasarrıf olagelmişler ise merkum dahî ol vechle mutasarrıf olub devam-i ömr-i devlet için du'aya müdavemet göstere şöyle bilüb alamet-i şerife itimad kılalar tahriren fi el yevmi't-tasi' şehr-i Zi'lkadeti's-Şerife sene Hamse ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf

Ve mahruse-i konstantiniyye

Özet

Adana'da demirciler esnafının şeyhi çocuğu olmayan Ahmed'in vefatı üzerine yerine Hafız Mehmet Çelebi'nin tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 13

NUMARA 22

Kıdvetü'l-nevvâbü'l-müşerri'in Yüregir Nâ'ibi mevlana zîde ilmihu tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki Mir Mehmed iffet zîde kadruhunun Adana Sancağında Yüregir Nâhiyesine tâbi' mezra'i eski Basril deyü mukayyed mezra'anın dört yüz elli akçesi Osman veled-i Halil Bey dokuz yüz doksan dokuz akçesi Ali Arif'in ve iki bin akçesi Ali veled-i Ahmed'in kaydlarında iken ber vech-i mâlikâne havass-ı hümayun tashih olunub hâlen berat ile üzerinde olmağla mezra'-ı mezbureyi ber mucib-i defter-i hakani müşterekleriyle zâ'im ve sipahiler ile zabt ve vâki' olan mahsulat ve rüsumatından havass-ı hümayun ile tashih olunan yazulara göre hissesine isabet edeni kanun ve defter mucibince ahz ü kabz ve berat eyledikde dahl olmak icab itmez iken mezra'-ı mezburede müşterekleri olan

Adana Sancağı'nda Kara İsalu Nahiyesinde mezra'-ı Çömlek ve virân ve gayriden on bir bin otuz iki akçe timara mutasarrıf sekiz yaşında Ahmed'in velisi ile Menteş ve Adana Sancaklarında Sivas ve gayrî nahiyeelerde Sevesil nam karye ve gayriden on yedi bin beş yüz akçe ber vech-i tekâ'üd timara mutasarrıf Halil ve Kayseriye ve Adana Sancaklarında Fevtmâr ve gayri nahiye Sarmanlu nam karye ve gayriden otuz beş bin yirmi altı akçe ze'aimete mutasarrıf Dergah-ı Mu'allam mütefferrikalarından Mehmed Nuri ve Adana Sancağında Yüregir nahiyesinde mezra'-ı Üyük ve gayriden elli yedi bin yedi yüz yirmi dört akçe zeamete mutasarrıf defterha-i amire kaleminin mürettib mülazımlarından Mehmed İzzet Kurbî veled-i Mehmed Sa'id Kurbî nam za'im ve sipahi ve katib beratları yazularına göre hisselerine isabet eden Adana'da Halil bin Mezat ve Piri Bey bin Halil Cami ve İmaret ve Medresesi evkafı mütevellisi nahiye-i mezburede Nehr-i Eski Basril ve Kara Üyük müteveccihatını ahz ü kabzına kana'at etmeyüb bunun havas-ı hümayuna tashih olunan yazularına göre hissesine isabet eden mahsulat ve rüsumata hilaf-ı defter-i hakani ve mugayir-i kanun fuzuli müdahale ve niza'dan hâli olmadıklarından mukaddema bâ-arz-ı hal lede'l-inhâ ve'l-istida' ve defterhane-i amiremde mahfuz ve ruzmançe-i hümayun ve defter-i icmale müraca'at olundukda Yüregir nahiyesine tabi' on bir bin akçe Bazar mezra'-ı eski Basrilin altı bin akçesi ifrâz ve birükdürölüb gayra on bir bin akçe ber icmal ve icmal-i mezburun dört yüz elli akçesi Osman veled-i Halil'in kaydında iken iki yüz on altı tarihinde ber vech-i malikane havas-ı hümayun tashih olunmuşdur ve bin üç yüz kırk altı akçesi İsmail veled-i Ahmed'in kaydında iken fevtinden sekiz yaşında oğlu Ahmed'e tevcih ve tahvil ve tereke ile üzerinde ve altı bin akçesi tekâ'üd Halil'in ve bin akçesi mütefferrika Mehmed Nuri'nin kaydlarında ve yine mezra-ı mezburenin yazusundan dört bin akçesi dahi ifrâz ve ber-icmal ve icmal-i mezburun bin dokuz yüz doksan dokuz akçesi Ali Arif'in kaydında iken tarih-i mezburda ber vech-i malikane havass-ı hümayun tashîh ve iki bin akçesi dahî Ali veled-i Ahmed'in kaydında iken iki yüz on sekiz tarihinde ol dahi ber vech-i malikane havass-ı hümayuna tashih olunmuşdur ve mezra'-ı mezbur yazusundan bin beş yüz akçesi mahlul ve mufassal olmak üzere Defterhane-i Amirem Kaleminden mürettib kaydı meşruh mülazımlarından Mehmed İzzet Kurbî veled-i Mehmed Sa'id Kurbî kaydında ve Adana Nahiyesine tabi' evkaf-ı cami-i şerif ve medrese Halil Bey bin Ramazan evkaf-ı medrese ve İmaret-i Piri Bey bin Halil Bey el-mezbure deyü yazıldığı mümkün-i bi-tahtındadır nefsi-i Adana Hamam-ı Cedid maa'dolab ve buyut-ı hanehâ-ı merhum Halil Bey ve der-nahiye-i Yüregir tahtında mezra'-ı Me'abire maa'eşya-i ve Çaltuk-i miri üzerinde bina olunmuşdur fi sene ve yine Nehr-i Eski Basril ve Kara Üyük fi sene altı bin akçe yekun ma'gayrihi altmış bin dokuz yüz elli akçe münteha'l-masraf be-cihet-i tevliyet evvela kendü nefsiine ba'de gerü evlad-ı vâkıfa meşrutdur fi yevm yüz akçe fi sene kırk altı bin akçe cem'an ma'gayrihi üç yük altmış iki bin dört yüz otuz dört akçe ile fi yirmi bir bin beş yüz yetmiş akçe deyü defter-i evkafda Mehmed kalemiyle tahrir defter olmuşdur bu takdirce ber-mukteza-ı defter-i hakani ve ber mucib-i taksim-i mezra' Eski Basril il-mezbure iki bin iki yüz kırk dört akçesi havas-ı hümayundan ber vech-i malikane mutasarrıfının bin iki yüz akçesi diğer havas-ı hümayunun ve yedi yüz otuz dört akçesi Sabi Ahmed veled-i İsmail'in ve üç bin iki yüz yetmiş iki akçesi tekaüd Halil'in ve beş yüz kırk beş akçesi mutasarrıf Mehmed Nuri'nin ve iki bin akçesi diğer havas-ı hümayunun ve bin beş yüz akçesi Katib Mehmed izzet Kurbî veled-i Mehmed Sa'id Kurbi'nin hisselerine isabet ve iktiza edüb ve şehir-i Eski Basril'de mezra-ı Eski Basri ve Kara Üyük el-mezbure fi sene müteveccihatı nefsi-i Adana'da vaki Halil Bey bin Ramazan ve Piri Bey bin Halil Bey Cami-i

Şerif ve medrese ve İmaretları ve evkafı taraflarından zabt olunmak iktiza eylediğın rikab-ı hümayununda sabık defter emini olan Mehmed Arif dame mecdihû arz etmeğın arzı mucibince amel olunmak babında iki yüz yirmi dört senesi evasıt-ı Recebinde sâdır olan emr-i şerifim mucibince ‘amel olunmak babında ferman-ı alışanım sâdır olmuştur

Buyurdum ki vusul buldukda bu babda sâdır olan emrim üzere ‘amel dahi salifü’l-zıkr mezra’-i Eski Basril ber mucib-i defter-i Hakani müşterikleri merkumun ile mir Mehmed iffet zide kadruhuya zabt

SAYFA 14

Zabt ve vâkı’ olan mahsulat ve rüsumatdan havass-ı hümayuna tashih olunan yazulara göre ber mucib-i taksim hissesine isabet eden kanun ve defter mucibatınca ahz ü kabz etdirüb müşterekleri mezburûni beratları yazılarından ziyadeye tecavüz ile hissesine isabet eden mahsulat ve rüsumuna hilaf-ı defter-i hakani ve mugayir-i kanun bir dürlü dahl ve ta’arruz ve niza’ etdirmeyüb men ü def’ eylesesin min ba’d defter-i hakaniye ve kanun ve emr-i alışanıma muhalif kimesneye iş etdirmeyüb husus-ı mezur için bir dahi emrim varmalu eylemeyesin şöyle bilesin alamet-i şerifime itimad kılasın tahriren evahir-i şehir-i Zi’l-Hiccetü’l-Şerif sene hamse ve işrin ve mieteyn ve elf

Özet

Eski Basril’de malikane olarak idare edilmekte olan mezraaya hariçten kimsenin karışmaması hak sahibi olanlara da haklarının ödenmesine dair Ferman.

SAYFA 14

NUMARA 23

Şera’î şi’âr nefis-i Adana ile Adana Sancağında vaki’ kazaların kadıları efendiler zide fazluhum ve mefâhirü’l-emasil ve’l-akran vücuh-ı memleket ve ayan-ı vilayet ve sair söz sahibi ve bi’l-umum iş erleri zide kadruhum ba’de’s-selâm inhâ olunur ki işbu bin iki yüz yirmi beş senesi mâh-ı Zi’l-Ka’de-i mübarekenin ikinci günü vuku’ bulan tevcihat-ı hümayunda avatıf-ı aliyye-i mülükane ve avatıf-ı seniyye-i hüsrevâne Adana Eyaleti bâ-ferman-ı celilü’ş-şan uhde-i acizanemize tevcih ve ihsan buyrulub eyalet-i merkumenin zabt ü rabtı ve sükkân-ı ahalisinin vekayat ve himayesi hususuna dikkat lazıme-i zimmet ve mukteza-ı usul ve kaide-i me’muriyetden ise de el-halet-i hinde seferber olduğumuz ecilden Rumeli canibinde Tırnovi ve etraf ve enhâsı muhafızlığı ba-irade-i seniyye uhdemize ihale kılınmış olmağla bu takdirce Adana Sancağına tarafımızdan kâr-güzâr ve zabt ü rabt-ı memleket ve idare-i umur ve hususi fukara ve ra’iyyete liyakatdâr bir kimesnenin mütesellim nasb olunması lâbid ve muktezi olmakdan nâşi Dergâh-ı Â’li kapucubaşlarından Hasan Paşa

zâde iftihârü'l-emacid ve'l-ekarim Ahmed Bey dâme mecdihu öteden berü Adana'nın hanedân-ı ocakzadesi ve evsaf-ı mezkurenin muttasıfı olub umur-ı mütesellimliği ru'yyete ve idareye istihâtı der-kâr olmağla mir-i muma ileyh tarafımızdan bâ-emr-i ali mütesellim nasb olduğu siz ki mevlana ve sair-i muma ileyhimsiz ma'lumunuz oldukda gerek ru'yyet-i umur ve hususi memleket ve idare-i mesâlih-i fukara ve ra'yyet ve gerek zuhur eden umur-ı hususumuzu vakt-ü zamanıyla tesviye ve tanzime mütesellim-i muma ileyh ile bi'l-ittifak sa'y ve gayret ve hilaf-ı rıza hareketden tehaşi ve müba'adet eyleyesiz ve sen ki mütesellim-i mir-i muma ileyh sin sen dahi umur-ı mütesellimlikde kaffe-i tavır-u ve hareketini şer'-i şerif ve kanun-ı münife tatbik ve tevkife rağbet ederek cümle ile ittifak ve merasim-i ittihadı riayet ve vediatullah olan fukara ve mesâkinin himayet ve sıyanetleri hususuna ve gerek vâki' olan umur ve maslahatımızın vakt ü zamanıyla ru'yyet ve tanzimine bi'l-vücut sa'y ve gayret eylemenizi vesâyasını mütezemmin sâdır olan mütesellimlik emr-i şerifi mucibince divan-ı ordudan ve Tirnovi muhafazasından işbu buyruldu ısdâr ile irsâl olunmuşdur İnşallah-ı Te'âla vüsulunde gerekdir ki ber-mantuk-ı emr-i ali ve buyruldu 'amel ve hareket ve hilafını mucib-i tecvizden hazer ve mücanebet eyleyesiz deyü

Sene 1225

Özet

Rumeli'deki seferberlik dolayısıyla Turnovi muhafızlığına tayin edilen Adana valisi Ahmet Paşa'nın yerine Hasan Paşa zade Ahmet Bey'in mütesellim olarak tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 15

NUMARA 24

Mütesellimlik Emri

Mefahirü'l-kudat ve'l-hükkam me'adinü'l-fezâil ve'l-kelam Adana kadısıyla Adana eyaletinde vâki kazaların kudat ve nevvabı zide fazluhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki işbu bin iki yüz yirmi beş senesi Zi'l-Ka'desinin ikinci günü 'avatıf-ı aliyye-i şahanemden Adana Eyaleti sabıkan İçil Sancağı mutasarrıfı düstur-ı mükerrerem müşir-i müfehhem nizamü'l-alem vezirim Seyyid Ahmed Paşa edamAllahu Te'ala iclalehuya tevcih ve ihsan-ı hümayunum olub müşarü'l-ileyh Tırnovi Muhafazasında olmak mülasebesiyle tarafından re'ayaperver ve zabt ü rabt-ı memlekete liyakatı ezher birinin mütesellim nasbı lâbid ve muktezi olmakdan naşı Adana Hanedanından Dergâh-ı Mu'allam Kapucubaşılardan Hasan Paşa zâde iftiharü'l-emacid ve'l-ekarim Ahmed Bey dâme mecdihu evsaf-ı mezkurenin muttasıfı olduğuna binaen eyalet-i merkumeyi mütesellim nasb ü ta'yin olunması hususuna bu def'a bâ-takrir ifade olunmağla vech-i meşruh üzere mütesellim nasb olunmak fermanım olmağın imdi siz ki mevlana-ı muma ileyhimsiz keyfiyet ma'lumunuz oldukda ber vech-i muharrir muma ileyhe mütesellimlik-i merkumu zabt ve müşarü'l-ileyh tarafından râci'-i â'idat ve tayyaratı öteden berü ve olageldiği vechle ahz ü

kabz etdirüb mütesellimlik umuruna aheri dahl ve ta'arruz etdirilmemek babında fermân-ı alîşanım sâdır olmuşdur buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafte-ı sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-emsâlimin mazmun-ı ita'at-makrunuyla 'amel ve hareket ve hilafından ittika ve müba'adet eyletesiz şöyle bilesiz alamet-i şerifime itimad kılâsız tahrîren evasıt-ı şehr-i Zi'l-Kadetü'l-Şerife sene hamse ve işrin ve mieteyn ve elf

Seferiye Emiri

Özet

Adana eyaleti ve daha evvelde İçil sancağının mutasarrıfı olan Seyyid Ahmet Paşa'nın Tırnovi muhafazasına tayin edildiğini haber veren ve yerine de Adana eyaletinin idaresi için liyakatli birinin atanması gerekli görüldüğünden Adana hanedanından Hasan Paşazade Ahmet Bey'in istenilen vasıfları taşıdığı düşünülerek Adana eyaletine mütesellem olarak tayin edildiğini bildiren mütesellimlik emri.

SAYFA 15

NUMARA 25

Mefahirü'l-kudat ve'l-hükkam me'adinü'l-fezâil ve'l-kelam Adana eyaletinde vâki kazaların kudat ve nüvvabı zide fazluhum mefâhirü'l-emasıl ve'l-akran ayanu'l eyalet zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki hâlen Adana Valisi düstur-ı mükerrerem müşir-i müfehhem nizamü'l-alem vezirim es-seyd Ahmed Paşa edamAllahu Te'ala iclalehu Tırnovi muhafazasına me'mur olup seferber olmak hasebiyle masarif-i seferiyesine 'avn ve medar zımnında eyalet-i merkumede vâki' kazalardan ve vali için seferler vuku'unda tertib ve tayin kılınan imdad-ı seferiye'nin işbu bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben bermuceb-i şurut-ı seferiye defa'aten tevzi'i ve tahsil ve kabzına me'mura te'diye ve teslim olunması hususuna irade-i hümayunum ta'alluk etmekle siz ki mevlana ve ayan-ı muma ileyhümasız eyalet-i mezkurede vâki' kazalardan seferler vuku'unda vali için tahsis kılınan altmış altı kise akçe imdad-ı seferiye'nin sene-i mezbure mahsuben bir senesi gurre-i Muharremi itibar olunarak şurut-u seferiye mucebince defa'ten kazalar emsaline tevzi' ve tahsil ve müşarül ileyh tarafından kabzına memura eda ve teslim olunmak fermanım olmağın şita-i orduy-u hümayunumdan işbu emr-i şerifim ısdar ve irsal olunmuşdur imdi ber vech-i muharrir bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben re'si sene gurre-i Muharrem itibar olunarak muayyen olan salifü'l-zikr altmış altı kise akçe imdad-ı seferiyemi şurut-ı seferiye üzere kazalar ahalisine defa'aten tevzi ve yerlü yerinden cem' ve tahsil ve müşarü'l-ileyh tarafından kabzına memura eda ve teslim etdirüb avn ve te'hirden ve mikdar-ı mu'ayyenden ziyade seferiye tahsilinden ve kazalara kesret üzere mübaşir irsaliyle ahaliye te'addi vuku'undan bi-gayet hazer ve mücanebet eylemeniz babında buyurdum ki

Vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafta-ı sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımlı'ı-ımtisalimin mazmun-ı ita'at-makrunuyla amel ve hareket ve hilafından tehaşi ve müba'adet eylesiz şöyle bilesiz 'alamet-i şerife itimad kılasız tahriren eva'il-i şehir-i Muharrem sene sitte ve işrin ve mieteyn ve elf

Be Meşta-i Şumnî

Özet

Adana valisi Seyyid Ahmet Paşa Tırnovi muhafazasına tayin edildiğinden valinin sefer masraflarının Adana eyaletindeki kazalardan imdad-ı seferi olarak tahsil edilmesine dair ferman.

SAYFA 16

NUMARA 26

Ber vech-i âti el hac Mustafa ağanın vakf-ı tevliyeti

Atiyyetullah hatunun el yevm üzerindedir

Darül saadetü'l şerife ağası hazretlerinin nezaretlerinde olan evkaftan sabık kethüda katibi merhum Halil efendi vakfının berat ı âlişan ber vech i meşruta mütevellisi Ali Efendi ibni Abdullah meclis i şer'i hatir-i lazım-üt-tevkirde sabık matbah ı amire emini el hac Mustafa ağa mahzarında bit-tevliye takrir i kelim ve tabir-i anil-meram idüp mumaileyh El-hac Mustafa ağa vakf ı mezburu musakkafatından ba temessük bil'icareteyn mutasarrıf olduğu Medine i adanada eski hamam mahallesinde vaki' ber tarik i cami i şerifi imamına meşrut olan menzil-i mevkuf bir taraftan tarik i has öbür taraftan tarik i 'am ile mahdud-u fevkani ve tahtani otuz yedi bab oda ve ahır ve bi'rima ve kenif-i havlu-yı müştemil yevmi on akça müecceleli bir bab ı kebir i hasın icarı yevmi on akça icare-ı müeccele olduğu iş bu mahalli kayd şud

Özet

Darüssaade ağasının nezaretindeki Halil Efendi vakfına ait Adana eski hamam Mahallesi'ndeki vakfın gelirlerinden olan binanın idaresi ile alakalı belge.

SAYFA 16

NUMARA 27

Medine-i adanada kalaycıyan esnafının şeyhi olan Ali fevt olub yeri hali ve hidmet –i lazımesi mahlul olmağla yerine erbab-ı istihkakdan cümlelerin muhtarı işbu raf'i tevk'i refi's-

şan-ı hakani İbrahim bin el-hac Ali zîde salahuhu her vecihle layık ve muhil ve müstehak olmağın meşihat-i mezkure müteveffay-ı mezburun mahlulünden tercih olunub yedine müceddeden berat-ı şerif-i ali şan virilmek babında adana kadısı mevlana es-seyyid İbrahim zîde fazluhu arz itmeğın mucibince merkuma tevcih ve sadaka idüb bu berat-ı hümayun-u meserret makrunu virdim ve buyurdum ki b'ade'l yevm merkum İbrahim bin el-hac Ali zîde salahuhu varub kaza-i mezburede kalaycıyan ve tevabi-i esnafının müteveffay-ı mezburun yerine şeyhi olub hidmet-i lazımesin mer'i ve müeddi kıldıktan sonra bundan akdem ne vecihle mutasarrıf ola gelmişler ise merkum dahi ol vecihle mutasarrıf olub duaya müdavemet göstere ol babda taraf-ı aherden ferd mani ve müzahim ve muarız olmayub asla dahl ve taarruz kılmyalar şöyle bileler alamet-i şerife itimat kılalar tahriren fi'l yevmis-sab'i aşara şehir-i şabani'l muazzam sene hams ve hamsin ve mieteyn ve elf

Be Mahruse-i Konstantiniyye

Özet

Adana kalaycılar esnafı şeyhliğine Ali'nin atandığına dair belge.

SAYFA 16

NUMARA 28

Bais-i tasdir-i tahvil olur ki

Bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben ber vechi iştirakı malikane devletlü Ahmet bey ve biraderi Mehmet Bey ve Hasan Bey ve Hacı Bekir zade Mustafa bey hazretlerinin uhdelerinde olan yörükân-ı Adana ve Tarsus mukataasının ma'harcı vezne taksit akçası olan iki bin yedi yüz yirmi yedi kuruşu mübaşeretim hasebiyle an-nakdin umera-i muma ileyhim yedlerinden bittamam sağ akça olmak üzere ahz u kabz eylediğini müş'ir ve mübeyyin tarafından iş bu tahvil tahrir ve yed'i müşarün ileyhime ita olunmuşdur lede'l hace ibraz oluna vesselam

Tokatlı Kara Ali Tatar Rikab-ı Hümayun hala

Özet

Adana ve Tarsus mukataalarının 1226 yılına ait gelir taksitinin ödendiğine dair tahvil.

SAYFA 17

NUMARA 29

İzzet-meab şeri'bin-neseb eşraf-ı gazat-ı kiramdan Mevla es-seyyid Hasan Efendi kamyab

Bağdel tahiyeti'l vafiye inha olunur ki iş bu bin iki yüz yirmi altı senesinin Rebiü'l ahiri guresinden ber vechi mansıb-ı mutasarrıf olduğum Adana ma' Yüreğir kazasının umur-u şer' iyesi tarafımızdan cenabınıza ihale ve tevfiz olunmuştur gerekir ki kazay-ı mezkuru mah-ı mezkure guresinden zabt idüp beynel ahali i icrayı ahkamı şer'i şerif ve vaki' olan mevta-yı askeriyenin muhallelfatını tahrir ve terkim ve beyne'l verese bil-farizat'ış-şer'iyye tevzi' ve taksim eylemeyüb cadde-i şer'i münifden şer'i mû inhiraf eylemeyesin vesselam

El- Fakr Es Seyyid Hasan El Kadı

Bî Kaza-i Adana Ma' Yüreğir

Özet

Yüreğir kazası adli işlerinin Hasan Efendi'ye verildiğine dair naiplik belgesi

SAYFA 17

NUMARA 30

Nişan-ı şerif-i âli şan-ı sultani ve tuğra-yı gara-yı cihan sitani hakanî hükmü oldur ki

Medine i adana haricinde vaki' ashab-ı hayratından merhum es-seyyid Mehmed Paşa nam sahib ül hayrın vakf eylediği ada bahça dimekle mağruf bir kıt'a vakıf bahçasının ber muceb-i şurut vâkıf mütevellisi olan erbabı istihkaktan iş bu rafi'-i tevki'-i refi'ş-şan-ı hakanî es-seyyid mehmed zid e gadruhu bil fiil hüccet-i şer' iye mutasarrıf olup lakin yerinde bir beratı olmayup bî berat olmakla der-saadetimden tevliyet-i mezkure tevcih olunup yerine müceddeden berat-ı şerif-i ali şanım virilmek ricasına es-seyyid Hasan zîde 'ilmuh arz etmenin ruz namçe i asakiriyeye nazar olundukta Adanada es-seyyid Mehmed nam sahibül hayrın vakf eylediği ada bahçesi dimekle maruf bir kıt a bahçenin mütevellisi olan Ahmed fevt olup mahlulünden es-seyyid Mehmed'e ba arz-ı hal bin yüz yetmiş dört senesi Cemaziye'l ahirinde tevcih olunub hala üzerinde olduğu derun-u arzda mezkur tevliyet kaydı bulunmadığı Anadolu muhasebesi ve aklam-ı saireden başka başka derkenar olunmağın tevliyet-i mezkure kaydı mucibince darende-i arz

Es-seyyid Mehmed'e tevcih ve sıdk idüp bu beratı hümayun-u sadet-makrun virdüm ve buyurdum ki ba'del yevm ve merkum diğer es-seyyid Mehmed zîde gadruhu varub zikrolunan vakıf bahçasının mezburun yerine mütevellisi olup hürmet-i lazımesin mer'i ve müe'eddi kıldıktan sonra ber-muceb-i şart-ı vakıf mutasarrıf olub vâkıfın ruhu ve devam-ı ömr-ü devletim için dua'ya müdavemet göstere ol babda taraf-ı aherden mani' ve mezahim ve mu'ariz olmayub asla dahl-i ve tararuz kılmıyalar söyleyebileler

Alamet-i şerîfe itimat kılalar tahriren fi selh-i Cem'aziye'l-ahire sene sitte ve aşırın ve mieteyn elf

Be Mahruse-i Konstantiniyye

Özet

Adana'da Es Seyyid Mehmet Paşa isimli bir hayır severin vakf ettiği Ada Bahçe isimli vakıf bahçesinin Es Seyyid Mehmet tarafından tasarruf edilmekte iken tevliyet kaydı olmadığından kendisine bir Berat'ı Şerif verilmesini rica ettiğini ve vakıf bahçesinin mütevellisi olarak kendisine bir Berat-ı Hümayun verildiğini ifade eden belge.

SAYFA 18

NUMARA 31

Adana ihtisali mülhekatından bac-i bazar-i sipah ma' bazar işbu dokuz bin akçe mal ile Adana sukunun dellal başılığı beher sene mirisin vermek şartıyla mutasarrıf olan El-Hac Ali fevt olub dellal-i başılık-i mezbure ol vechle hali ve mahlul oldukda sulb-i kebir oğlunun 'adem-i rağbet ve kifayetinden işbu rafi'-i tevki'-i refi'ü's-şan-i hakani kıdvetü'l-emasil ve'l-akran es-Seyd Ali zide kadruhu her vechle layık ve mahal ve müstehak olduğuna binaen dellal başılık-i mezbur merhum Ali'nin fevtinden ve oğlunun keff-i yedinden muma ileyh es-Seyd Ali zide kadruhuya verilmek babında inayet ricasına Adana kazası na'ibi kıdvetü'l-nevvab el-müteşerr'in mevlana es-Seyd Hasan zide ilmihi ilam ve dellal başılık-i mezbur mezkur El-Hac Ali'nin fevtinden ve sulbi oğlunun keff-i yed ve 'adem-i rağbetinden muma ileyh es-Seyd Ali zide kadruhuya beher sene mirisin verilmek şartıyla tevcihi için divan-i (.?) çavuşbaşı olan iftiharü'l-emacid ve'l-ekarim mir-i ibad-i 'iffet dame mecdihu ilam etmeğin beher sene mal-i maktu'u eda etmek şartıyla baş muhasebeye ilm ü haberi verilmekle mucibince muma ileyh ber-minval-i muharrir tevcih olunub işbu berat-i sa'adet-ayat ve behiyyet-gayatı verdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm muma ileyh es-Seyd Ali zide kadruhu varub müteveffa-i mezburun yerine zikrolunan Adana ihtisali mülhekatından bac-i bazar-i sipah ma' bazar otuz dokuz bin akçe mal-i maktu'un beher sene eda ve teslim eylemek şartıyla zikrolunan Adana sükunun dellal başısı olub hıdmet-i lazımesin bi-kusur mer'i ve mü'eddi kıldıkdan sonra ol babda efrad-i aheriden hiç ahd mani' olmaya şöyle bileler alamet-i şerifime itimad kılalar tahriren fi el yevmü'l-aşer min Şevvalü'l-mükerrem sene sitte ve 'işrin ve mi'eteyn ve elf

Be-Makam-i Kostantiniye El-Mahruse

Özet

Adana delalbaşılık görevinin babasının yerine Ali'ye verildiğine dair belge

SAYFA 18

NUMARA 32

Medine-i Adana nevâhisinden Çakallı karyesinde vâki' Ashab-ı Hayratdan Fakih zâde Mustafa Bey nam sahibü'l-hayrın müceddiden bina eylediği mescid-i şerifde imam olmayub nasb ve ta'yin olunmak lazım ve mühim olmağla erbab-ı istihkakdan işbu râfi'-i tevki'-i refi'ü'l-şân hatunu mevlana Es-Seyd Hafız Ahmed Halife ibn-i Ali her vechle layık ve mahal ve müstehak olmağın imamet-i mezkure ber vech-i hasb'i tevcih olunub yeddine müceddiden berat-ı şerif-i alışanım verilmek babında naibi mevlana es-Seyd Hasan zîde ilmihu arz etmeğın mucibince merkuma tevcih ve sadk edüb bu berat-ı hümayun-ı sa'adet-makrunu verdüm ve buyurdum ki ba'de'l-yevm merkum es-Seyd Hafız Ahmed Halife varub zikrolunan mescid-i şerifde imam olub hıdmet-i lazımesin mer'î ve mü'eddi kıldıkdan sonra ber vech-i hasbi mutasarrıf olub vâkıfın ruhu ve devam-i 'ömr-i devletim için du'aya müdavemet göstere ol babda taraf-ı aherden ferd mâni' ve mu'arız olmayub asla dahl ve ta'arruz kılmayalar şöyle bilüb 'alemet-i şerife itimad kılalar tahriren fi-el yevmü'l-sani ve'l-işrîn min şehr-i Cemaziye'l-Ahir sene sitte ve işrin ve mieteyn ve elf

Be-Makam-ı Kostantiniye

Özet

Adana Çakallı'daki mescide Ali Halife'nin imam olarak atandığına dair berat.

SAYFA 19

NUMARA 33

Asakir Emri Sureti

İftiharü'l-ematicid ve'l-ekarim camiu'l mehamid ve'l mekarim el muhtassu bi-mezid-i inayetü'l-melikü'l-ihtram Dergah-ı Muallam Kapucubaşlılarından Adana mütesellimi

dâme mecdihu ve mefahirü'l-kuzat ve'l-hükkam me'adenü'l-fezâ'il ve'l-kelam Adana Sancağında vâki' kazaların kuzat ve nevvâbı zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran zikr-i ati askeri ihraca mübaşir ta'yin kılınan dergah-ı mu'allam gediklilerinden Osman mîr dâme mecdühü ve ayan ve zabitan ve vücuh-ı memleket zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki dinimizin düşmanı olan Moskov keferesi yazı kış dimeyüb bir taraftan memalik-i mahruseme hücum mütecasir ve ehl-i İslam hakkında mezalime müzemmir olan ihaneti icraya fırsat olduğu â'mme-i âlimyâna ma'lum olan mevaddan ve 'avn-i inayet-i hazret-i Nassa mutlaka itimad ve recasına cenab-ı Fahrü'l-Risalete istinad olunarak bu sene-i mübarekede fütüvvetlü ve mekremetlü üzerine bâ-hücum ve yedlerine geçen bunca nisvan ve zâbitanın istihlâsına ve cevâmi' ve mesâcidin ve arazi-i İslamiye'nin vücud-ı küffar-ı lâşiden tasfiye ve tathirine ikdam ve gayret olunmak ahassî-i mutâlib-i tacdârem olduğu vâsihatdan olduğuna binaen küffar-ı hâkesâr üzerine tedârikât-ı kuvviye ile vaktiyle hücum kılmak için bundan akdem Anadolu canibinden evvel bahar tertib

olunmak üzere ordu-ı hümayunumdan asakir-i kesire tertib ve iktiza eden evamir kezelik ordu-ı hümayunumdan ve mahsus mübaşirler ile eğerçü mahallerine tesyir kılınmış idi ancak tertib-i mezkurun defteri ba'de manzur-ı şahanem oldukda te'addiler tesviye üzere olmayub ya'ni bi'l-nefs me'mur olanların ba'zıları hadden ziyade asakir ile matlub ve ba'zı kazalardan hiç 'asker kılınmayarak zî-kudret nâmıyla ba'zı kesân kendü yedlerinden 'asakir-i kesire ile me'mur kılınmış olduğuna binaem asl-ı maksud olan 'asker ihrâcî maslahatı görülmez suretde anlaşıldığı ve ba'del hamd Anadolu gibi memâlikin kaza ve nevahisinde birkaç kerre yüz bin güzide ve harb ü darbe muktedir ahali-i İslâm mevcut iken ta'dil ve tesviyeye ri'âyet olunmaksızın tertib kılındığına mebnî mürettib olan asakirin ihracî derece-i istihâlede olub me'mur olanların mevâ'id ve ru'us arzıyla birle kat' etdireceklerine binâ'en ehem-i umur-ı cihad misillü mesubât-ı celileden î'râz ile isim ve hem ve hatb-i cesm-i adât-ı aliyyemden olan sefer ve asker maddesine külli halel mucib olduğundan başka hareket ve azimet edenler dahi vaktiyle ordu-ı hümayunuma erişmeyeceklerinden kefare-i fecr-ü ferce bularak menvi-i zamirleri olan hasaret ve ihaneti icra eylediği bedidar olmakdan nâşi sefer-i hümayunum için tertib kılınan 'asakirin ta'dil ve tesviyeye ri'âyet olunarak tertibi vacibât-ı umurdan olmak hasebiyle her bir kazadan tertib kılınan asakirin bazı kazaların ayanları ve ba'zıların münasib başbuğularıyla ihrac olanları için rikab-ı hümayunumdan müceddiden asakir tertibine irade-i seniyyem müte'allik olduğundan mukaddemce ordu-ı hümayunum tarafından isdâr ve tesyâr olunmuş olan evamirin hükmü mensûh ve mülga olarak rikab-ı hümayunumdan tertib kılındığı vechle me'mur kılınmaları babında hatt-ı hümayun ve mehabet-makrun-ı mülûkanem sâdır olmağla sen ki mütesellim-i muma ileyhîsin rikab-ı hümayunumdan tertib kılındığı vechle nefis-i Tarsus'dan ma'ada liva-ı mezbure vâki' kazalardan bin nefer 'asker tertib ve muktedir kaza ayanları baş buğuluklarıyla ordu-ı hümayunuma irsal ve tesyîr eylemek hususuna irade-i kat'iyye-i hüsrevânem müte'allik olmuş ise de bu sefer esfâr-ı sâbık misillü olduğu ve gaza ve cihad umumen ehl-i İslâm'a farz-ı ayn olduğu ve hem bu babda canib-i şeri'at-garrâdan fetva-yı şerif verilmiş olduğundan başka Ve câhid fî Sebilillah-i bâ mevâliküm ve enfûseküm Nas-ı kerimiyle mâlen ve bedenen gazaya kudreti olan cem'-i ehl-i iman me'mur olduğu bedihi ve bâhir olub hamîyyet-i İslamiye ile sefere gidenler men' olmayub bu misüllü zî kudret olanlar bi'l-küllîye avf olmadıkları ve fakat gayret-i diniyye ve hamîyyet-i İslamiyesine havale olunduğu ve gazaya şitaban olarak fî Sebillillah-i Te'ala farziye-i cihadiye ile nail-i mesubât olmak esbabını istihsale dikkat eylemeleri cümle müminine farziye-i zimmet olduğundan o makule mâlen bedenen kudreti olanların her sefer-i hümayunuma azimet ile icra-ı lazime-i diyanet eylemeleri ve me'mur olanların her kim olur ise olsun bir sebebdan bed olunmak ve memuriyeti avf olunmak min külli vücuh memnu' olmağla her kim bu cihetle esbaba teşebbüs eyer ise istidasına müsa'adet olunmayarak işbu ukubet ile tedib ve tenkil olunmaları hatt-ı şerif-i şevket-i mülûkânem olmakdan nâşi siz ki mevlana ve sair-i muma ileyhümasız maznun-ı emr-i alişan ve suret-i irade-i kat'iyye-i mülûkânem malumunuz oldukda derhal nefis-i Tarsus'dan ma'ada zikr olunan kazalardan mürettib olan bin neferin sülûsânı piyade ve sülûsü süvari olarak harb ü darbe muktedir ayanlar başbuğuluklarıyla on beş gün zarfında yola ihrac etdiresin rûz-ı Hızır'dan mukaddem ordu-yı hümayunuma bi't-tamam inbat-ı vücud etdirilmeğe müsara'at eylemeniz fermanım olmağın rikab-ı Asitanemden işbu emr-i alişanım isdâr ve mübaşir-i muma ileyh ile irsal olmuşdur imdi bu vakt evkât-ı saireye nakıs olmayub düşmanın derece-i hücumuna menvi-i zamiri olan imanını icraya çalışmakda idüğüne nazaran zebur-ı iman ile münhal olanların

semt-i garrâya senâb olmaları münhetim-i zimmet-i diyanetleri idüğü zâhir olduğuna binâ'en bin neferin sülüsü süvâri ve sülüsânî piyade olarak heman tertib birle seriyyen ve acilen ihrac ve muktedir ayanlar

Özet

Adana'nın Tarsus dışındaki bölgelerinden bin askerlik bir İhtiyat birliği oluşturulmasına dair belge.

SAYFA 20

İftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmidü'l-mekarîm el-muhtassu bi-mezid-i inâyetü'l-mülkü'l-dâ'im Dergâh-ı Mu'allam Kapucubaşılardan hâlen Adana mütesellimi Hasan Paşa zâde Mir Ahmed dâme mecdihu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fezâ'il ve'l-keâm Adana Sancağında vâki kazaların kadıları ve na'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-âyan bu hususa mübaşir ta'yin olunan havacegân-ı divan-ı hümayundan Kili Mukata'acısı Mehmed Ra'if zîde mecdihu ve ayan ve zabitan ve sa'ir iş erleri zide kadruhumu tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki bin iki yüz yirmi dört ve yirmi beş senelerine mahsuben ordu-ı hümayunum için Adana kazalarından ihracı tertib olunan ikişer yüz ellişer mihar şiranın aynen tahsili mümkün olamayub beher mehârı yüz ellişer guruşdan icab eden otuz yedişer bin beş yüz guruş bedelleri sen ki mütesellim-i muma ileyhsin ma'rifetinle tahsil ve kabzına me'mura teslimine ordu-ı hümayunum hazinesine ba's ve teslim olunmak babında ısdâr ve ırsâl olunan emr-i şerifimin vusulünden diğer dört senesi şetratından nefsi-i Adana kazasına isabet eden otuz mehar şetrânın bedeli olmak üzere dört bin beş yüz guruş mukaddema ahali-i kazadan ba'de'l-tahsil kabzına me'mur mübaşiri rikab-ı hümayunum kaymakamı çavuşlarından İkinci Hüseyin zîde kadruhuya teslimen Der-Sa'adetime ırsal ve yeddinden makbuz-ı tahvil ahz olunmuş olduğundan ve yirmi beş senesi şetrâtından dahi hisselerine isabet eden otuz mehâr şetrânın bedellerinin edasına müte'ahhid olduklarından bahsle kusur kalan şehrânın sa'ir kazalarından tahsili muttasır olub bekaya-ı mezkurenin dahi ahali-i merkumeye tevzi' ve bedellerinin tahsili perişanlıklarını mucib olacağına bina'en affi niyazında oldukları Adana kadısı tarafından bu def'a vârid olan iki kıt'a ilam mefhumunda müsteban ve yirmi dört senesi şetrân bedeliyesinden fakat iki bin beş yüz guruş hazine-i amire teslim olunmuş olduğu kuyudatından nümayan olmağla bu suretle sinin-i merkumenin bedellerinden gayraz tahsil kusur kalan yetmiş iki bin beş yüz guruşdan bir guruşunun 'af ve tenzili ve 'avk ve te'hiri bir dürlü ca'iz olmayub 'alel ical tahsili mukteza-ı irade-i seniyyimden olmakdan naşı vusul-i emr-i şerifimde ma'rifetin ve ma'rifet-i şer'le yerlü yerinden ve icab ve iktiza edenlerden 'ala ical tahsil ve mübaşirine teslimen ırsal ve hazine-i amireme teslim olunması hususuna mezid-i sa'y ve gayret eylemen fermanım olmağın te'kidten ve isti'calen işbu emr-i celilü'l-kadrim ısdâr ve mübaşir-i muma ileyhe ırsâl olunmuşdur işbu emr-i celilü'l-şân-ı vâcibü'l-ittiba' ve lazımu'l-misâlimin mazmun-ı münifi birle âmil olası şöyle bilesiz alamet-i şerifime itimad kılâsız tahriren el yevmü'l-salis Safer sene sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Özet

Kili mukataacısı Mehmet Raif'ten 1224 ve 25 senelerinde Adana kazalarından tahsil edilecek olan verginin bir kısmının Rikab-ı Hümayun kaymakam çavuşlarından Hüseyin'e Der Saadet'e gönderilmek üzere teslim edilmesini ve kalan vergi bedelin ise kadı tarafından ahalinin ödeyecek durumu olmadığı gerekçesi ile affının istenmesi talebinin kabulünün mümkün olmadığını bildiren belge.

SAYFA 21

NUMARA 34

Asâkir Emri

Mefahirü'l-kuzat ve'l-hükkam ma'denü'l-fezâ'il ve'l-kelam Adana sancağında vâki' kazaların kadıları ve nevvabı zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran Adana Sancağı mütesellimi ve zikr-i ati 'askeri ihrâca bu def'a Der-Sa'adetimden mübaşir ta'yin olunan hassam hasekilerinden Hasan ve sa'ir zabitan vücûh-ı ahali zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki bi-Hüvellahu Te'ala ordu-ı hümayunumda hüsn-i tedbire sa'y ve gayr birle eyali-i destimden olan memalik-i İslamiyenin istilasıyla Rusçuk tarafından ve Yukarı Vidin cânibinden Tuna'nın karşı yakasında 'ubur olunarak vaki olan bunca muharebelerde tensim-i fevz ve galibiyet canib-i İslamiyândan vezân-ı ibârü'l-nusriyet ve mağlubiyet taraf-ı î'dada nümayan olarak nice küffar tam mazhar kahr ve (...) niceleri dahi kahr-u esre giriftar olarak külliyyetlü gülle ve top ve esliha-ı îda ahz ve itminana birle şünce İslamiyân mal-ı ganayime müstakrın oldukları ve 'avn ve inayet-i Hazret-i Hayru'l-Nasirine itiyad ve merd-u i'ane-i cenab-ı Resul(...) istinad ederek bi'l-fi'il sadrazam-ı(...) vekil-i mutlak-ı zafer-rehberim müsta'niyan-ı Billahi Te'âla mevcud-ı ta'yini olan sunuf-ı askeriye-i dilaverân-ı İslamiye ile Eflak'a doğru azimet ve Eflak'dan ve Boğdan'ın ve İbrail ve İsmail ve serhadlerinin dahî istilasına bezl-i mukadderet üzere olduğu aşîkar olub lakin küffar askerinin hamsiyetine nazaran sadrazam-ı müşarü'l-ileyhin (...) olan gaza-ı müminin kadr-i kifayeden dûn olduğu ve sen ki mütesellim-i muma ileyhsin Adana Sancağında vaki kazalardan muktedir ayanlar başbuğuluklarıyla sülüsü sivari ve sülüsânı piyade olarak ordu-ı hümayunuma mürettib ve matlub olan bin nefer askerinin tamamen ihrac ve ordu-ı hümayunuma irsalleri farize-i zimmetin iken liva-ı mezbur kazalarından henüz bir nefer asker gönderilmediği sadrazam-ı müşarü'l-ileyh tarafından bu def'a Der-Sa'adetime tevârüd eden tahrirat me'alinden zâhir ve bu asker din-i maslahat için mürettib ve matlub olduğundan bu babda rehavet(...) hareket edenler her kim olursa olsun te'dibat-ı meşru'alarının icrası mukarrır idüğü bedihi ve bâhir ise de asakir-i mezkurenin şitay-ı ordu-ı hümayunuma sarf ve tahviline irade-i seniyyem mutellaik olduğundan bundan sonra dahi bu emr-i ehemmdede rehavet ve asakir-i mezkurenin seriyyen irsalinde batıyyane hareket eylemek ihtimali olursa bu babda vaki olacak(...) illetin karinü'l-tefat olmayub hakkında vehamet ve nedameti mukarrır idüğünü bilüb ana göre hareket ve asker-i mezkurenin tamamen ihrac ve muktedir ayanlar başbuğuluklarıyla çünd ruz zarfında irsalleriyle isaat-ı sabıka gibi imhaya dikkat

eylemen fermanım olmağın tehdiden ve tehziyen rikab-ı hümayunumdan işbu emr-i şerifim ısdar ve mübaşir-i muma ileyh ile ırsal olunmuşdur imdi işbı emr-i şerifim tarafına vüsulu dakika liva-ı mezbur kazalarından mürettib olub henüz ihrac olunmayan bin neferin biri noksan (...) olmaksızın ala vechgan çünd ruz zarfında ihrac ve muktedir ayanlar başbupuluklarıyla seyr-i seri ile ordu-ı hümayunuma irsallerine dikkat eylemen irade-i muktezasından idüğü ve bundan sonra dahi özr ve illet iradıyla te'hir ve ta'vifleri veyahud bir neferi noksan gönderilmesi lazım gelür ise vehamet ve nedameti taraflarına raci' olacağını bilüb ana göre hareket ve tahsil-i selametiliğe dikkat ve imaz ve rehavetle vehamet ve nedameti müşahededen hazer ve mücanebet eyleyesin ve siz ki mevlana ve sair muma ileyhümasız asakir-i mezkure ihrac olunmayarak ta'ahhüdü şamil ilamat-ı nakdiyesine cesaretiniz icra-ı tedibinizi icab etmiş ise de asakir-i mezkureyi tamamen irsal eylemeniz şartıyla icra-ı te'dibinizden imaz olunduğnu bilüb ana göre harekete ve asakir-i mezkurenin 'ala ay-ı hal imzac ve ayanlar başbuğuluklarıyla ordu-ı hümayunuma irsal ederek tahsil-i selametinize dikkar ve hilafından mücanebet eyleyesiz ve sen ki mübaşir-i muma ileyşin mukteza-ı me'muriyetin üzere bu taraftan mu'eccela hareket ve ol canibe varub kimesnenin özr ve illetine iltifat etmeyerk ve dakika-ı vahide imrar-ı vakte ruhsat vermeyerek kazalardan mürettib bin nefer askeri 'ala vechegan tamamen ihrac ve ordu-ı hümayunuma irsale dikkat ve imaz ve rehavetden ve taahhüd ilamatı ahzıyla avdetden mücanebet eylemen babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdur buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafta-ı sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımü'l-imtisalimin mazmun-ı ita'at-makrunuyla 'amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücânebet eyleyesiz şöyle bilesiz alamet-i şerifime itimad kılāsız tahriren evasıt-ı şehir-i Ramazanü'l-Mübarek sene sitte ve işrin ve mieteyn ve elf

Özet

Rusya ile savaş halinde olan devletin daha evvel Adana sancağının her bir kazasından süvari ve piyade olarak istenilen bin askerin hala gönderilmediği ve daha evvelki emrin derhal yerine getirilmesi gerektiğini rehavet gösterenlerin ise cezalandırılacağını haber veren belge.

SAYFA 22

NUMARA 35

İftihârü'l-Emâcid ve'l-ekârim câmi'ü'l-mehâmid ve'l-mekârim el-muhtassun bimezîd-i inâyetü'l-mülke'l-dâ'im Dergah-ı mu'allam kapucularından mîr-i ahur-ı evvelim pâyesiyle Bozok Sancağı Mutasarrıfı Cebbar zâde Süleyman Bey ve Adana mütesellimi Hasan Paşa zâde Ahmed Bey dâme mecdihüma ve mefâhirü'l-kuzat ve'l-hükkâm ma'denü'l-fezâ'il ve'l-keîâm Adana Sancağı'nın hâvi olduğu kazaların kadıları ve nâ'ibleri zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akran ayan ve zabitan ve yeniçeri serdârı ve bu hususa mübaşir ta'yin olunan zide kadruhum tevzi'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki siz ki Cebbar zâde Süleyman Bey ve mütesellim-i mir-i muma ileyhümasız iki yüz yirmi beş senesine mahsuben

ordu-ı hümayun lazimesi için Adana Sancağında mürettib şütran bedelinden üç kıt'a ruznamçe-i hümayunum temessükâtı muciblerince ordu-ı hümayunumda hıdmât-ı cihâdide istihdam olunmakda olan İsmail ve Nu'man ve Muhtar Bölükbaşılar güzeşte mâhiyelerine mahsuben havale olunan altı bin iki yüz elli guruşun der-akib yerlü yerinden tahsil ve mübaşirine teslimine irade-i kat'iyye-i tacdârânem ta'alluk etmekle meblağ-ı mezburu bir an ve bir dakika te'hîr etmeyerek ser'iyen ve acilen tahsile ve kabzına ve me'mura teslim olunmasına sarf-ı nakdiyesine himmet eylemeniz fermanım olmağın hasseten işbu emr-i şerifim ısdâr ve ile tesyâr olunmuştur imdi vusulünde liva-ı mezburun sene-i mezkure şetrani bedelinden havale olunan mâru'z-zıkr altı bin iki yüz elli guruş fermude-i hümayunum üzere bilâ ta'vîf velâ te'hîr yerlü yerinden tahsil ve kabzına me'mura teslim olunması esbabının istihsaline dikkat eyleyesiz ve siz ki kuzât ve nevvâb ve ayan ve zabitan ve yeniçeri serdarı ve sa'ir-i muma ileyhâsız siz dahi mucib-i emr-i şerifimle 'amel ve hareket ve hilaf ve mugayirini tecviz ile mu'atab olmakdan bi-gayet hazer ve mücanebet eyleyesiz ve sen ki mübaşir-i merkumsun sen dahi mantuk-ı emr-i münif üzere 'amel ve harekete mübâderet eylemen bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-i şerifimle vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafta-ı südur olan işbu emr-i şerif-i alişan-ı vâcibü'l-ımtisal ve lâzımü'l-ittiba'ımın mazmun-ı ita'at-makrunuyla âmil olasız şöyle bilesiz alamet-i şerifime itimad kılasız tahriren fi el-yevmü's-sâbi'-i aşer şehri Safer sene sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Özet

1225 senesine mahsuben Orduy-ı Hümayun için Adana sancağından toplanacak olan 6250 kuruşluk vergi bedelinin derhal yerinden tahsil edilmesini ve görevli kişiye vakit kaybetmeden teslim edilmesi gerektiğini bildiren belge.

SAYFA 23

NUMARA 36

Düstûrûn-ı mükerrremûn müşîrûn-ı müfehhimûn nizamü'l-alem müdebbir'ul-umur'ul-cumhur bi'l-fikri's sâkıb mütemimmu mehâmi'l-enâm bi'r- re'yi's-sâ'ib mûmehhidu bünyanü'd-devle ve'l-ikbâl müşeyyidu erkanü'l-sa'ade ve'l-iclâl mahfufûn bi-sunuhi avatıfû'l-mülkü'l-ala Anadolu'nun orta kolunda vâki' vüzerâ-yı azam edamAllah-ı Te'ala iclâlehum ve 'azimü'l-ümerâ'i'l-kirâm efhemü'l-küberâ'i'l-fihâmü'l-ıhtirâm ashabü'l-'izz ve'l-ıhtişâm el-muhtassûn bi-mezid-i inayetü'l-mülkü'l-âla mir-i mirân-ı kirâm dâme ikbâlehum ve akza-ı kuzâtü'l-müslimîn evlâ-yı vülâtü'l-muvahhadin me'âdinü'l-fezâ'il ve'l-yakîn râfi'ü'l-'allâmü'l-bi's-şeri'yye ve'd-din vârisü'l-ilâmü'l-enbiyâ ve'r-mürselîn el-muhtassu bi-mezid-i inayetü'l-mülkü'l-mu'in mevâli-i fihâm ve zîde fazluhum ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkam ma'de'nü'l-fezâ'il ve'l-keâm sa'ir kuzat ve nevvâb zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran ayan ve sa'ir zabitan zide kadruhum tevkî'-i refi'-i hümayûn vâsil olıcak ma'lum ola ki Cenab-ı sâni-i mülk ve'l-hükümet ve mükerrirü'l-duhûr ellezi yehabu li men yeşâ'u inâsen ve ve

yehebu l-men yaşâu'z-zukûr te'âlâ şânuhû samdetü'l-idrâke ve'l-şu'ur ki irade-i 'aliyye-i ezeliyye ve müsbet-i samedaniyye müsibet-i samedâniyye-i lem-yezeliyyesiyle selatin-i izâm-ı adâlet-âyin ve havakin-i ma'delet-güzinin zât-ı sermedi- elhatları def'-i mezalim ve cibâbere inam ve tahsil ü'l-esbab nizam için ru-i arzda eser-i celb-i hükümet-i riyanîye ve latif-i cemil-i kudret-i Sübhaneye olub teshil-i hilafetşaları sebep-i imtidad-ı ıslah-ı cihan ve beka-yı nizam-ı hâl-i âlemyan olmakdan nâşi sülalesiyle saltanatımın mimarisi zımında sulb-i tabyân-ı hüsvânemden bir dirgiran-ı behanın zeyb-i kehvâre-şuhûd ve unûda teshir olmasına münevvec-i derkâra cenab-ı ecdât iken Elhamdülillahi'l-meliki'l-Vedud Hazretlerinin eltâf-ı hafiye-i subhaniyesinden tesnim-i behşâyîş ve itâvezan olub işbu bin iki yüz yirmi altı senesi mâh-ı Cemaziye'l-Evvelinin yirmi dördüncü Pazar günü duhter-i pâkize-i ihtişam Saliha Sultan aliiyetü's-şân asâle-i 'ömr-i hâmidü'z-zan vücud kılub in'am olunur yaşı sürur-ı na ma'dud olub bi'l-cümle fâtneyn-i mukırr-ı hükümetim mesrur ve şâduman olarak gülben-i devher-i şevket-i şahane ve nihâl-i riyaz-ı hilafet-i şehinşahânem olan nice şehzadegân-ı civanpahtin kariben cilve-sâza zuhur olması dergah-ı hazret-i mu'atta lâ âmal olmalarıyla ve ve emmâ bi-ni'meti Rabbike fe-haddis âyet-i kerimesine tevessülen bu inayet-i İlâhiye ve i'tâyâ-ı Subhaneyye tahris ve teşekkür ile mukırr-ı hilafet-i şahanem olan İstanbul ve cevânib ve eknâfında üç gün rüsûm-ı ıyd icrâ ve livâ-yı zimem-i meserret ve handânî ifa olduğuna işbu besâr-ı mübahasa ke-mâ fî memalik-i mahruseme teşir ve ilanıyla cümle ibâdın hisseyâb-ı şevk mesar olması tahris-i ni'met-i Bâri olmak hasebiyle viladet-i dahter-i sa'id-i ihtiram zımında rikâb-ı müstetâbımıza işbu emr-i şerifim ısdâr ve rikab-ı hümayunum kaimmamakamı tatarlarından kıdvetü'l-emasil ve'l-akran Mustafa zide kadruhu ile irsal olunmuşdur imdi siz ki vüzerâ-yı müşar ve mir-i miran ve mevlana ve sa'ir-i muma ileyhâsız vücuh-ı tebşirname-i mülükânemde ol pâküze-i hadika-ı saltanatımın imtidad-ı 'ömr-i devleti ve nice şehzadegân-ı cevânibin dahi zuhur olması için meşahatim ve rehâd ve bendegân-ı ced ve sa'ir havas ve avam taraflarından mesacid ve mehafilde te'diye ve du'a tertib ile derbar-ı saltanatımda olduğu misillü on / ol gün hasûn ve kal'adan top ve tüfenk şenlikleriyle şân ve şevket-i saltanat-ı seniyyemi ifaya ve izhar-ı müserret ve şâdumanîye ve def' ve ref'-i erbab-ı bagî ve fesâd ile zat-ı hilafet-semât-ı hüsvânem vedi'yye-i cenab-ı Bâri olan fukara ve berâyanın vücuh-ı ta'addiyatından vekayalarıyla istihsal esbab-ı emn ve istirahatlerine bi'l-ittifak ihtimam ve dikkat ve hilafından ziyade hazer ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı âlişanım

Özet

Padişahın kız kardeşinin çocuğu olması münasebetiyle kutlama törenlerinin yapılmasına dair ferman

SAYFA 24

NUMARA 37

Medine-i Adana'da mürur-u ubur iden gerek ulakları devlet hademelerine ve sair mahalle virilen bin iki yüz yirmi beş senesi itibariyle menzil-i bâkirleri şevvali'l mükerrerem itibariyle cema'ziye-l evveli gayetine gelinceye kadar mahallata tevzi' olunub Sarioğlu zımmiye kiraları teslim olunub gerek mesfur Sarı oğlunun taraf-ı velayetde bir pare kirası kalmayub kendi dahi vilayetin bir pare alacağı kalmayub hesabı rü'yet olunub iş bu mahalli kayd şud

Fî evahir-i Cema'de-l ûla

Sene 1226

Özet

Adana'da 1225 senesi Şevval'inden Cemaziye'l-evvel sonuna kadar mahallelere dağıtılan menzil atlarının kiralalarının Sarioğlu zımmiye teslim olunduğunu, Sarioğlun'un da alacağı kalmayıp, vereceğinin de olmadığını bildiren belge.

Bin iki yüz yirmi altı senesinde mah-ı cema'ziye-l ahir gurrende Sarioğlunun zımminin virdüğü beygir kiraları beyan olunur

Bâkir

- +4 Haseki ağaya virilen beygir yaylağı
- +2 Bayburdu ağanın yaylağa ademine virülen
- +2 Mehmet Bey Efendiye yaylağa virilen bâkir
- +1 Sekbanlara yaylağa virilen bâkir
- +2 Ali Ağanın karındaşına yaylağa
- +3 Kethüda Bey çukadarına Tarsus
- +2 Kal'a ağasına
- =16

Özet

1226 senesi Cemaziye'l-ahirinin başında Sarıoğlu zimminin ilgili kişilere verdiği at kiralalarına dair belge.

SAYFA 24

NUMARA 38

Defter olur ki bundan akdem ve bu def'a bâ emri âli matlub-u cihandarî buyrulan asakir-i mâlum olmaktadır ki ber muceb-i sahl mahfuz Adana sancağının havi olduğu kaza ve nevahi dahi cemaat ve aşairine cümle marifeti ve marifetimiz ile tarh taksim olunan asakir neferatından ber vech-i âti zikr olunur huruf-u evail-i şehir-i zi'l-hicce'ti'ş-şerife sene sitte ve işrin ve mieteyn elf

Nüfus-u Adana ve kaza

Ve nevahisi

Nefer 120

Kasaba-i Sis

Nefer 88

Cebel-i Kozan

Nefer 162

Karacalı Aşireti

Nefer 43

Karsantı Cemaatı

Nefer 41

Cem'an yekün Neferât 454

Has ta'bir olunur ikraz-ı zü'l-kadriye cema'ti beyan olunur

Cerid Aşireti

Nefer 80

Tacirli Aşireti

Nefer 70

Kayalar Aşireti

Nefer 52

Abdül Fettahoğlu

Nefer 150

Ulaşlı Cemaatı

Nefer 73

Ağyarlı Cemaatı

Nefer 18

Dereh Cemaati

Nefer 7

Kebeli Cemaati

Nefer 5

Erzinli Cemaatı

Nefer 36

Başlamışlı Cemaatı

Nefer 25

İsalu Cemaatı

Nefer 6

Musa Fakılı Cemaati

Nefer 4

Naccarlı Cemaati

Nefer 12

Turuklu Cemaati

Nefer 8

Cem'an yekün neferât 1000

Özet

Adana sancağı'nın 1226 zilhiccesi itibarı ile tutulan asker kaydına dair belge.

SAYFA 25

Defter olur ki bâ emr-i âli Adana sancağından matlub buyrulan asakir-i taksim ki ber vech-i ati zikr olunur

Hurrire Fi 11 Muharrem

Sene 227

Kürekçi Aşireti

Nefer 5

Karalar Aşireti

Nefer 12

Kara Hacılı Aşireti

Nefer 10

Akça Koyunlu Aşireti

Nefer 14

Cem'an yekün 41

Neferât 41

Mihmancı Aşireti

Nefer 16

Kara İsalu Kazası

Nefer 6

Nahiye-i Dindarlu

Nefer 8

Kara Kayalı

Nefer 10

Şambayadı

Nefer 12

Kara Kışla

Nefer 6

Sarıçam

Nefer 8

Yağbasan

Nefer 2

Kasaba-i Sis

Nefer 6

Cem'an yekün

Gayri ez Kaba sakal

Neferât 111

Min haysü'l mecm'u yüz on bir nefer askerdir

Özet

1227 Muharrem ayı itibarı ile Adana sancağından talep edilen asker kaydına dair belge.

SAYFA 26

İki yüz yirmi beş ve yirmi altı senelerine mahsuben ba emr-i â'li sefer-i hümayuna yüz mertebe ve matlub buyrulan şütrândan bu def'a nüfus-u Adana ve kazalarını tevzi' ve taksim olunan şetrân defteridir ki ber vech-i âti zikr olunur

Hurrire Fî Rebî'ül-Evvel 13

Sene 227

Nefs-i Adana ve nahiye-i Yüreğir**Ve canib-i şehir**

Deve mehar 40

Menemenci Aşireti

Deve mehar 10

Şambayadı Aşireti

Deve mehar 6

Kaza-i Kara İsalu

Deve mehar 4

Kara Hacılı

Deve mehar 6

Kürkçü Aşireti

Deve mehar 6

Dündarlunun aşağı tarafı

Deve mehar 4

Yukarı tarafı

Deve mehar 4

Kara kaşlı

Deve mehar 8

Sarıçam

Deve mehar 8

Kara Kayalu Aşireti

Deve mehar 8

Kasaba-i Sis

Deve mehar 20

Cem'an yekün 124

Min haysü'l mecm'u yüz yirmi dört şütrandır

Özet

1225- 26 senelerine mahsuben Adana kazalarına taksim olunan nakil hayvanı kaydına dair belge.

SAYFA 27

NUMARA 39

Defter olur ki bâ emr-i â'li matlub buyrulan ağnam mübayaa'sının taksimidir ki ber vech-i âti zikr olunur

Hurrire Fî 15 Muharrem

Nüfus-u Adana ve kazası

Ve nevahisi ağnam Re's 180

Kasaba-i Sis

Ağnam Re's 132

Cebel-i Kozan

Ağnam Re's 243

Karacalı Aşireti

Ağnam Re's 64

Karsandılı cemaati

Ağnam Re's 62

Cem'an yekün ağnam re's

681

İkraz-ı zül-kadriye cemaa'tine

Cerid Aşireti

Ağnam Re's 120

TacirliAşireti

Ağnam Re's 11

Kibarlı Aşireti

Ağnam Re's 78

Abdölfettahoğlu

Ağnam Re's 225

Ulaşlı Cemaati

Ağnam Re's 109

Ağyarlı Cemaa'ti

Ağnam Re's 27

Duralı Cemaa'ti

Ağnam Re's 11

Kebeli Cemaati

Ağnam Re's 7

Erzinli cemaati

Ağnam Re's 54

Başlamışlı cemaati

Ağnam Re's 38

İsalu cemaati

Ağnam Re's 9

Musa fakılı cemaati

Ağnam Re's 6

Nacarlı cemaati

Ağnam Re's 18

Turuklu cemaati

Ağnam Re's 12

Cem'an yekün re's

1500

Min haysü'l mecm'u 1500 ağnamdır

Özet

Sadrazam emriyle Adana ve kazalarından talep edilen toplam küçükbaş hayvan alışverişine dair belge.

SAYFA 28

NUMARA 40

Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fezâ'il ve'l-kelâm mevzana Adana Kadısı zîde fazluhu ve peksimed tabhına me'mur ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân ayan ve zabitan ve iş erleri ve bu hususa mübaşir ta'yin olunan hassam silahşörlerinden Süleyman zîde kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki sen ki tabh peksimede me'mur muma ileyhsin bin iki yüz yirmi beş senesine mahsuben ordu-ı hümayunumda mevcut 'asker-i muvahhadinin ta'yinatları lazımesi için ma'rifetinle tabhını tertib olunan on bin kantar peksimede muktezi olan yirmi beş bin kile dakiki Adana Eyaletinde vâki' kazalardan mübaya'a olunarak tabh ve Tarsus İskelesine nakli babında ordu-ı hümayunum tarafından evamir-i şerifem ısdâr ve irsal olunmuş olmakdan nâşi peksimed-i mezkurun bu ana kadar tekmilen tabh ve irsalî lazımeden iken hala tabh olunduğuna da'ir bir haber ve eser zuhur etmediği bu def'a sadrazam tarafından iş'âr ve isti'cali havi emr-i şerifim ısdârıyla mahsusi mübaşir ta'yin olunması inhâ olunmakla bâ-isticâr-ı mezkur ordu-ı hümayunumda mevcut asker-i muvahhaidenin ta'yinatları için tertib olunmuş olduğundan bir sa'at evvel tekmili ehem-i umurdan olmağla fi mâ-ba'd te'hirini tecviz etmeyerek vusul-i emr-i şerifimde derhal dakiki mürettib olan kazalardan mübaya'a ve tahsik ile tekmilen tabh ve hitâmı haberini Der-'Aliyyeme tahrir müsarâ'at eylemen fermanım olmağın te'kid ve isti'cali havi işbu emr-i âlişanım ısdâr ve ile irsal olunmuşdur imdi vusulünde ber vech-i muharrir peksimed-i mezkur ordu-ı hümayunum tertibatından olub bir sa'at evvel tabh ve tekmili ehem-i umurdan idüğü ma'lumun olundukda fermanım olduğu vechle dakiki mürettib olan kazalardan 'alâ ical mübaya'a ve tahsili ve peksimed-i mezkuru bir gün evvel ve bir sa'at mukaddem tekmilen ve ser'iyyen ve âcilen tabh ve hitâmı haberini tahrir sa'y ve gayret eyleyüb şöyle ki ordu-ı hümayunumda zahirenin lüzumu olmak hasebiyle peksimed-i mezkurun bir kadem akdem tabh ve tekmili matlub-ı kat'î olmağla bu babda her kim muhalefet ve betâ'et eder ve hitâmını derkâr ve o makulelerin icrâ-ı te'diblerini ibzar olunacağı iktiza ederlere ifade eyleyerek işbu emr-i ehemmin tanzimine dikkat eylesin ve siz ki kadı ve ayan ve zabitan-ı muma ileyhim ve sa'irlerisiz siz dahî mucib-i emr-i şerifimle 'amel ve hareket ve hilafından ziyade hazer ve mücanebet eylesiniz ve sen ki mübaşir-i muma ileyhsin akrânın meyânında bi'l-intihâb bu hıdmete me'mur etmekden 'arz-ı aslî peksimed-i mezkurun bir gün evvel tabh ve tekmili kaziyyesi olmağla görevim seni mürettib olan dakikin tahsili peksimed-i mezkurun bir kadem akdem tekmiline gayret ve ihmal ve müsamaha ile imrar-ı vakt edenleri olur ise icra-ı tedibleri için keyfiyetini Der-'Aliyye'me tahrir müsarâ'at ve hilaf-ı hareket ile(...) mu'attab olmakdan tecaşi ve mücanebet eylemen babında vardukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafta-ı südur olan işbu

emr-i şerif-i alışanımın mazmunuyla â'mil olası şöyle bilesiz 'alamet-i şerifime itimad kılâsîz tahrîren el-yevmü'l-sani Safer sene sitte ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf

Be Makam-ı Kostantiniye El-Mahruse

Özet

Adana'da 1225 senesinde ordunun ihtiyacı olan un ve ekmeğin Tarsus iskelesine nakledilmesi bildirilmesine rağmen ekmeğin üretilmemesi üzerine ordunun ihtiyacının temin edilmesi için yeniden emir verildiğine dair ferman.

SAYFA 29

NUMARA 41

Mefâhirü'l-Kuzât ve'l-Hükkâm Ma'denü'l-Fezâ'il ve'l-Kelâm Adana Sancağında vâki' kazaların kadıları ve naibleri zide fazluhum ve kıdvetü'l-emacid ve'l-ayan Adana mütesellimi Mehmed Sâdık zide mecdihu ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân ayan ve zâbitan ve iş erleri zidehum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki sen ki mütesellim-i muma ileyhsin Asitane-i Devlet-i Aşyanımda makam-ı ibâdullahın tevşî'-i fevât-ı yevmiyeleri için iki yüz yirmi beş senesine mahsuben Adana Sancağında vâki' kazalardan maya mübaya'ası tertib ve fermanım olan otuz bin kıl râyic hintasının şimdiye kadar yerlü yerinden icab ve iktiza edenlerden tekmilen tahsil ve Tarsus İskeleyi'ne nakil ve tenzil ve sefâyine tahmilen Der-Sa'adet'ime irsal Tersane-i Amirem anbarlarına teslimi lâzımeden iken temvik ve te'hîr ile ahalileri tereddüd ve taharrud eyledikleri mesmu'-ı şahanem olmağla işbu emr-i şerifim vusulünde ne vechle ve ne tarîk ile olursa olsun hinta-ı mürettibe-i mezkureyi yerlü yerinden ve icab ve iktiza edenlerden müddet-i kalile tahsil ve sefâyine tahmilen Der-Aliyyeme irsal ve tesbile müsara'at ve ba'de izin dahî te-iyesinde muhalefet ederi olur ise te'dibat-ı lâyükeleri icra kılınacağı emr-i mukarrır olmağla iktiza edenlerin gûş-ı hûşlarına ilkâ ve tefhim eyleyerek bâ vechegân müddet-i kalilede tahsil ve tekniline sarf ü sa'y-ı ma'deret eylemen fermanım olmağın te'kidin ve isticâ'len işbu emr-i alışanım ısdâr ve rikâb-ı hümayunum kaymakamı hazine çavuşu Mehmed Salim zide kadruhu ile irsal olunmuşdur imdi vusulünde bi'l-ahere zikr ve beyan olunduğu üzere hinta-ı mezkurenin bir kilesinin tevkif ve te'hîrine rıza-ı şahanem olmamağla ne vechle ve ne tarik-i ile olursa olsun müddet-i kalilede tahsil ve iskele-i mezkure nakl ve tenzil ve sefâyine tahmilen Der-Sa'adet'ime ba's ve teshiri hususuna ihtimam ve gayret ve mugayir-i rıza-ı aliyyem vaz' ve hareketden tavakku ve müba'adat eyleyesin ve siz ki kuzat ve nevvâb ve sa'ire-i muma ileyhasız siz dahi mucib-i emr-i şerifimle 'amel ve hareket eylemeniz babında ferman-ı â'lîşanım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerifimle vardıkda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafat-ı sudur olan işbu emr-i şerif-i celilü's-şânımın mazmun-ı münifi birle âmil olası şöyle bilesiz 'alamet-i şerife itimad kılâsîz tahrîren el-yevmü'l-sâni-i aşer min şehr-i Zi'l-Ka'de sene sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Özet

1225 senesinde Adana sancağından ve kazalarından Derssaadet'e gönderilmesi için talep edilen buğdayın Tarsus iskelesine nakliyesinin gecikmesi üzerine ilgililerin uyarıldığı ve talep edilen buğdayın en kısa zamanda gönderilmesine dair ferman.

SAYFA 30

NUMARA 42

Suret-i Hatt-ı Hümayun

Sen ki Mücerribü'l-Etvâr Vezirim Ali Paşasın Zatında Olan Gayret ve Himmetini Taz'if Edüb İşbu Emr-i Şerifim Mazmunu İcra ve Ser'iyyen ve Aciletan İnfaza Sarf-ı Makdur Eylemen Kati'ü'l-Muar ve Matlub-ı Hümayunumdur

Düsturü'l-Mükerrem Müşirü'l-Mükerrem Nizamü'l-Alem Müdebbirü'l-Umurü'l-Cumhur Bi'l-Fikrü'l-Sâkıb Müttehim mihamü'l-Enâm Bi'l-Re'yü'l-Sa'ib mühemmirü'l-Şanü'l-Devlet ve'l-İkbal Meşidü'l-Erkânü'l-Sa'adet ve'l-İclâl El-Mahfuf Avatıfı'l-Melikü'l-Ala hâlen Karaman Valisi olub bu def'a Karaman ve Anadolu ve Adana eyaletlerinde müştâ-yı ordu-ı hümayunuma mürettib asakirin ihracına bi'l-istiklâl sürücü nasb ü ta'yin olunan vezirim Ali Paşa edamAllahu Te'ala iclalehu tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki din-i mübin-i Devlet-i Aliyye-i Ebed-Temkinimde Rusçuk Tabiyyesi olan Moskov Keferesinin bi-'avn-i inayet-i Bâri tedmir ve tezkili ve menhusesine giriftâr olan Memalik-i Devlet-i 'Aliyyemin nuz' ve teshiri mücerridü'l-memalik ve saikatü'l-mesalik-i hakanimden ordu-ı hümayunuma tertib olunan yaz 'askerinin nevrızda ve kışlağının dahi Kasım'da ordu-ı hümayunumda isbat-ı vücud ve mukabele-i idada can siperâne nüzul-ı mechure eylemelerine mutavakkıf iken birkaç seneden berü Anadolu tarafından ordu-ı hümayunuma tertib olunan asakir vakt ü zamanıyla tamamca yerlerinden hareket ve mevsimiyle ordu-ı hümayunuma azimet etmediklerinden vâhiden bahara mürettib asakir Kasım'da şitaya terettüb olanlarla ancak baharda ordu-ı hümayunuma azimet eyledikleri ve ol dahi vâfi olmayub noksan ve işe yaramaz nanvan makulelerinden olmak mülasebesiyle bu keyfiyet me'murların za'af-ı diyanet ve 'adem-i izz ü hamiyetlerinden neş'et edüb seferin imtidadına ve düşmanın ferciyan olmasına ve beytül-mâl-ı Müsliminin zir-destane olan emval ve ra'iyyetin masarif-i seferiye ile mübtela-ı hasaret ve zaruret olmalarına sebab-i müstakil olduğu cümleye ma'lum ve halet-i hinde sarazam düsture-i şim ve serdar-ı zafer-rehberim 'avn-ı 'inayet-i Hazret-i hayrül-nâsırına tevekkül ve imdad-ı ruhaniyet-i Cenabü'l-Mürseline tevessül ederek mevcud-ı mu'ayyen olan asakir ile mukabele-i idadiye kıyam ve ibadi-i düşmanda olan memalik-i istihsaliye cüdnam etmekde ise de mevsim-i şitada bir an takarrub ve hulul eyleyüb külliyyetlü şita askerinin vücudu emr-i mevhum olmakdan naşi Anadolu ve Karaman ve Adana Eyaletlerinden vaki mahallerden şita askeri terettüb ve iktiza eden fermanları tastir ve haseki

mübaşirleriyle mahallerine ba's ve tesyîr olunmuş ise de me'mur-ı âdet-i mel'uneleri üzere kah ihzâr ve kah ta'ahhüd ilamları irsaliyle imrar-ı vakt edüb (Âyet)..... nass-ı kerimesiyle farz-ı ayn olan emr-i gaza ve cihadı te'hire düçar eyleyerek herkes kendi rahat ve âramisi için takaddum edecekleri tecarüb-i sabî'a ile müstedil ve her def'a dinimizin düşmanı olan küffar-ı hâkesar yaz ve kış dinlemeyüb cenk ve harbe ikdam ve Ma'azallah-ı Te'âla kesir-i bizâ-ı İslamiyeye kıyam etmekde olmağla bu babda envar-ı imanı ile olan o kaffe-i mümin nuvahhadin-i damen-i ibret-meyan himmet ederek düşmandan ahz-ı sâr ve intikam ve ibadi-i nekbet mübadillerine giriftar olan memalik istihsaline ikdam farz-ı 'ayn olduğunu ilan ve memurları aceleten fevc fevc yerlerine ihrac ve şita ordu-ı hümayunuma sevk ve ibrâya ve özr ve illet-i me'muriyetlerini infaza ve kusur ve beta't edenlerin icra-yı levazım-ı te'diblerine bî-payan sa'y etmek üzere vüzerâ-yı azamdan mukteza-ı vaktü'l-hilal lazım geldiği bedihi ve bâhir ve sen ki vezir-i müşarü'l-ileyhsin sen vüzerâ-yı azamım beynlerinde gayret ve salabet-ı fitriye ile şöhet şî'ar ve bu makule miham-ı vacibetü'l-ihitimamın tabk-ı irade-i şahanem üzere ruiyyet ve tesviyesine sahib-i liyakat ve iktidar olduğuna bina'en Anadolu ve Karaman ve Adana eyaletlerinden ba-evamir-i aliyye şita ordu-ı hümayunuma mürettib olan asakirin sürücülüğü istiklal-i tam ve ruhsat-ı kamile ile uhde-i sadakatine ihale ve tevfiז olunması hususuna irade-i şahanem ta'alluk edüb ol babda şerefyafat-ı sudur olan hatt-ı hümayun-ı şevketmakrunum mucibince memurunu havi rikab-ı hümayunumdan işbu emr-i şerifim ile rikab-ı hümayunum kapucu

SAYFA 31

başlılarından iftiharü'l-emacid ve'l-ekarim Kâşif Ömer dâme mecdihu ile irsal olunmuşdur imdi sürücülük mesalih-i seferiye'nin meham-ı vacibü'l-itinasından olub bu emrin istiklal-i tam ve ruhsat-ı kamile ile uhde-i sadakatine ihalesinden işbu emr-i alışanımın vusulü dakikasında heman hareket ve taraf taraf adamlar ta'yin ile zikr olunan eyaletlerden şita ordu-ı hümayunuma mürettib asakirin bir neferi gerüye kalmayarak bu def'a tarafına gönderilen defter nâtik olduğu üzere cümlesini namü'l-esami ve harb ü darba kâdir yiğitlerden ordu-ı hümayunuma yerlerinden ihrac ve ordu-ı hümayunuma sevk ve irsale ikdam ve bezl-i mechude ederek bu babda senden din-i mübin-i devletime hüsn-i hıdmet ve sadakat-i me'murine mebni ve memurlara haklarında şükür ve senayetin tez ve saltanat-ı seniyyemde müyesser ve mu'teber ve ihrac olunacak asakir hıdmatında istihdam olunmak üzere maiyetine has silahşörleri ve hasekiler dahi ta'yin olunmuş olmağla vusul-i emr-i şerifimde damen-i gayreti meyan-ı hamiiyyeti bezl ederek olduğun mahalden hareket üzere Adana eyaletinden mürettib askeri tarafından bir mukaddem ve kâr-güzar mübaşirler tayin ve buyrulduklar tahririyle ihraca ikdam ve Anadolu ve Karaman eyaletlerinden olanlardan da rastında olanları yemin ve yesarında buyrulduklar tahrir ve mübaşirler tesyiriyle yerlerinden ve yurdlarından tahrik ve ihraca sa'y-ı kelam ve 'özr ve 'illet ve kusur ve betâ'it edenlerin ve yemin ve yesarında buyrulduklar tahrir ve mübaşirler irsaliyle ihracına ikdam eylediğin memurlardan tereddüd ve gitmekde muhalefet edenlerin emr-i ciharan imtina' etmiş olduklarından mukteza-ı istiklalin üzere bi'l-nefs üzelerine varub ira-ı levazım-ı te'diblerine ihtimam ederek cümlesinin adlarını alub sub-ı memurlarına ve imrarlarına müsara'at eylemen irade-i kat'-i mülukanem muktezasından idüğü ve bu sene-i mübareke sene-i sabika ve işbu me'muriyet

mevad-ı sa'ireler kıyas olmayub icra-ı irade-i şahanemde kusuru vuku'a gelenlerin ba'de'l-tahkik haklarında vahim olunacağı ve Kengiri Sancağı her ne kadar Anadolu dahilinde ise de Dergah-ı Muallam Kapucu Başlılarından Cabbar zâde dame mecdihunun ber vech-i malikane uhdesinde olduğundan liva-ı mezburdan mürettib şita askerinin ihracı mir-i muma ileyhın uhdesine ihale kılındığı ma'lumun oldukda ana göre icra-ı levazım-ı me'muriyete kıyam ve mübaderet ve senden me'mul ve muntazır-ı şahanem asar-ı sıdk ü sadakat ve istikamet ve levazım-kâr ve âgâhi muktezalarını ifaya ve derkar olan mehasin-i teveccühât-ı şahanemi te'yid ve tasdike sarf ü sa'y-ı makderet ve hilafından bi-gayet tavakku eylemen babında ferman-ı alıšanım sâdır olmuştur buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafta-ı sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı ita'at-makrunuyla 'amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücanebet eyleyesiz şöyle bilesiz 'alamet-i şerifime itimad kılâsız tahriren fi evâ'il-i şehr-i Şevvalü'l-Mükerrem sene sitte ve 'işrin ve mi'eteyn ve elf

Be-Makam-ı Kostantiniye El-Mahruse

Özet

Rusya ile savaş halinde olan devletin, Adana, Karaman ve Anadolu eyaletlerinden ordu için talep ettiği askerlerin gönderilmemesi ve askerlerin mevsiminde orduya katılmaması üzerine tekîden gönderilen ferman.

SAYFA 32

NUMARA 43

Hâlen erîke-i hilâfet-peyra Sultan Mahmud Han Halledehü'l-Hilafetehu Efendimiz Hazretlerinin Şehzade-i Civanbahtları Sultan Murad etâlellahû umrehû mede'z-zaman Hazretlerinin Tulu' ve Â'mme-i Â'lemyâna Sürur-ı Hümayun Emirleridir

İftihârü'l-ematicid ve'l-ekarim el-muhtassu bi-mezid-i inayetü'l-mülkü'l-dâ'im Dergah-ı mu'allam kapucubaşlılarından Adana Sancağı mütesellimi dâme mecdihu ve mefahirü'l-kuzat ve'l-hükkam ma'denü'l-fezâ'il ve'l-kelem Adana Sancağında vaki kazaların kuzat ve nevvabı zide fazluhum ve mefâhirü'l-emasil ve'l-akran ayan ve sa'ir zabitan ve vucuh-ı ahali zîde kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki Cenab-ı Vahibü'l-Vücut ve müfebbizü'l-hayr ve'l-sücut takaddüset zâti 'anhü'l-vâlidü'l-mevlûd hazretlerinin iradetü'l-tehiyye-i izaliyet ve müsibet-i samdaniye-i lem yezilesiyle selatin-i azam-ı nusfet-âyin ve havakin-i kiram-ı ma'delet-karının zeyur-ı efzâ-yı hilafet ve ziynet-bahş-i erike-i saltanat olmaları ba'is-i tevaliyetü'l-emn ü âman ve sebeb-i tezayüd-i asayiş-i ibâd-ı Rahman ve vesile-i inkita'-ı 'urûk erbab-ı bagi olmakdan naşı padişah-ı 'adalet-unvanın ittisal-i zuhur-ı nesl-i celil ve piruze-i tâhir-i silsileleri müstelzim-i tertib-i icrâ-yı nizam-ı â'lem ve müstahkem-i râbita-ı şiraze-i ahval-i beni Adem olmağla taht-ı âli-baht-ı şehriyari üzere cûlus-ı meyâmin-i me'nûs-ı hüsvânem vâki' olalıdan berü eğerçü nazm-ı kerim-i

icaze ve seymUllah-ı yehibbu lemen yeşâ'u inasen ve yehibbu lemenneşâ'ü'l-zekûr ma'na-ı mevahib-i intihâsına mazhariyetle nâ'il-i müvehhib-i Rabb-i şekûr olub lakin müttali'-i eşrâk-firûz ikbal-i saltanatımdan bir necl-i sa'adet-i celilin zuhur ve tulu'una ya'ni dûman-ı felek-unvan-ı hilafetimden bir şehzade-i civan-buhtanın dahi zuhur ve birûz olmasına dest-i keşâ-ı müsellemet ve müteveccih-i dergah-ı hadis olarak 'uyun-ı segân-ı iftâr-ı mutarassıd mevi'-i terakkub ve intizar iken fehmen da'im hamden atıyye-i Subhani ve ahter-i maşrikü'l-envâr-yezdânı tâli' olub işbu bin iki yüz yirmi altı senesi mah-ı Zi'l-kadetü'l-Şerifinin dokuzuncu mübarek isneyn gecesi semere-i şecer-i devlet ve nevbade-i ravza-ı saltanatım Şahzâde Sultan Murad itâl-i ebed-i 'ömr-i meddi'ü'l-zaman-ı rûnakda mehd-i vücud-ı vücûh-ı riz-kehvâre-i şahsuvar olmak hasebiyle bi-işaret-i zuhur-ı behcet-i nişurundan bi'l-cümle segân-ı muttasır-ı hilafet-şânım ha'iz şâdani ve sürur olduklarına binâen bu 'inayet-i Subhaniye ve 'atıyye-i 'ilahiye teşekküren muttasır-ı hükümet-i mülûkanem olan İstanbul ve cevanib ve eknâfında rûsum-ı 'ıyd misillü icra-yı ayin-i müsrrret olunub bu ni'met-i 'uzma ve mevhibe-i küberânın etraf-ı memalik-i mahruseme neşile kaffe-i ibâdUllah'ın hisseyab-ı envâ'-ı müserrât kılınmaları lazıme-i tahdis-i ni'm-i celile-i Bâri olduğu ecilden tebşir-i viladet-i şehzade zımnında rikab-ı hümayunumdan işbu emr-i şerifim ısdâr ve dergah-ı muallam kapucubaşılardan kıdvetü'l-emacid ve'l-ayan Ömer dâme mecdihu ile irsal olunmuştur imdi vusulünde bâ-küre-i hadika-ı saltanatımın imtidâd-ı 'ömr-i devleti için meşayih ve zühhâd ve sa'ir bendegân-ı sadakat-itiyadım taraflarından mesacid ve mehafilde edâ-ı vezâ'if-i du'a ve tertib-i envâ'-ı mücame ve senâ ile Der-Sa'adetimde olduğu gibi yedi gün 'ıydeyn misillü hisar ve kal'âdan top ve tüfenk şenlikleriyle şan ve şevket-i saltanat-ı seniyyem icra kılınarak izhar-ı müserrret ve şadümaniye mübaderet ve bu vesile ile re'aya ve ahaliye te'addi ve tecavüzden bi-gayet hazer ve mücanebet eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuştur buyurdum ki

Vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafıta-ı südur olan feman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı ita'at-makrunuyla 'amel ve hareket ve hilafından tehaşi ve mücanebet eyleyesiz şöyle bilesiz alamet-i şerifime itimad kılarsız tahriren fi evasıt-ı Zi'l-Ka'de sene sitte ve işrin ve mi'eteyn ve elf

Kayd-ı Vusul Hurire 17 R Sene 226

Kostantiniyye El-Mahruse

Özet

Sultan 5. Murat'ın doğumu dolayısıyla yayınlanan kutlama fermanı.

SAYFA 33

NUMARA 44

Hasan Paşa zâde Mehmed Bey Hazretlerinin Mütesellimlik Emr-i Şerifidir

Mefahirü'l-kuzat ve'l-hükkam ma'denü'l-fezâ'il ve'l-kelem Adana kadısıyla Adana eyaletinde vâki' kazaların kuzat ve nevvabı zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran ayan-ı vilayet zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki Adana eyaleti işbu sene-i mübarekede ordu-ı hümayunumda vuku' bulan tevcihatda mutasarrıfı düstur-ı mükerrem müşir-i müfehhem nizamü'l-alem vezirim es-Seyd Ahmed Paşa edamAllahu Te'ala iclâlehunun uhdesinde ibka olunub ancak müşarü'l-ileyh süvari muhafızı olmak mülâsebesiyle zabt ü rabt-ı memleket ve himayet ve siyanet-i ahali ve ra'yyet hususlarına liyakatı bedihi eyalet-i mezbureye birinin mütesellim nasbından lâbid ve muktezi olmakla Dergah-ı Muallam Kapucubaşlarından Hasan Paşa zâde iftiharü'l-emacid ve'l-ekarim Mehmed Bey dâme mecdihu evsaf-ı mezkur ile muttasıf olduğuna binâ'en eyalet-i mezkureye mütesellim nasb ü ta'yin olunmak babında emr-i şerifim sudurunu müşarü'l-ileyhin kapu kethüdası bâ-takrir ifade etmekle vech-i meşruh üzere mütesellim nasb olunmak fermanım olmağın imdi siz ki mevlana ve sa'ir-i muma ileyhümâsız mir-i muma ileyh müşarü'l-ileyh tarafından eyalet-i merkumeye mütesellim nasb ü ta'yin kılındığı ma'lumunuz oldukda ber vech-i muharrir mütesellimlik-i mezkur muma ileyhe zabt ve müşarü'l-ileyh tarafına râci' öteden berü teveccühle ahz olunagelmış ise de ol vechle ahz ü kabz olunub hilaf-ı ferman mütesellimliği umuruna kat'en dahl ve ta'arruz olunmamak babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdur buyurdum ki emr-i şerifim vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafta-ı sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımu'l-imtisalimin mazmun-ı ita'atmakrunuyla 'amel ve hareket ve hilafından bi-gayet hazer ve mücanebet eyleyesiz şöyle bilesiz alamet-i şerifime itimad kılasız tahriren fi evahir-i Zi'l-Hiccetü'l-Şerife el sene sitte ve işrin ve mi'eteyn ve elf

Kostantiniye El-Mahruse

Özet

1225 senesi itibariyle Adana mütesellimi iken süvari muhafızlığına atanan Ahmet Paşa'nın yerine Hasanpaşa zade Mehmet Bey'in mütesellim olarak atandığına dair ferman.

SAYFA 34

NUMARA 45

Şeri'at-şi'âr Adana ve Tarsus Sancaklarının hâvi olduğu kazalarının kuzât ve nevvâbının faziletlü efendilerin zîde fazluhuma ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-ayan mütesellimleri

sa'adettü ağalar zîde mecdihuma ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân ayanları ve zâbitan-ı sâ'ireleri ve vücûh-ı ahâli ve bi'l-cümle iş erleri ve ol tarafda olub sevk-i asakire me'mur silahşörân hassa sabık kethüdamız izzetlü Hasan Ağa zîde kadruhuma inhâ olunur ki işbu evân-ı meyâmin-i encâmda Anadolu ve Karaman ve Adana eyaletlerinde vâki' olan evliyelerden ve kazalarından müştâ-yı Ordu-yı Hümâyun'a mürettib ve matlub buyrulan Adana Sancağı'ndan bin nefer ve Tarsus Sancağından üç yüz nefer süvari asakiri maddesi bundan akdem mübaşirimiz kethüdamız ağa-yı muma ileyh yeddiyle mersulumuz olan suret-i emr-i şerif-i âlişân ve buyruldumuz mantuklarından ma'lûmlarınız olmuş olduğu derkâr ve asakir-i mürettebât-ı matlubeyi bu ana kadar ihrâc ve sûb-ı me'murelerine irsâlleri infâz-ı emr-i âli ve tahsil-i rızâ-yı hazret-i tacedârîye ve ifâ-yı me'muriyet halâtın esbab-ı istihsaline dikkat ve sarf-ı mukadderet eylemeniz ve bir dahi vusulüne varmamıza hâcet bırakmalarınız sizlerden ahass-ı me'mul ve melhuzu olduğu ve mukteza-ı diyanet ve gayret ve hamîyyet dahî minval-i muharrir idüğü (silik) bedîdar ve nemudar ise dahi bâ-hatt-ı hümayun me'mur ihrâc buyrulduğu asakir-i mezkurenin isti'calini ve kusur ve betâ'it edenlerin haklarında icab ve icrâ olunacağı ahkamı hâvi bu def'a dahî sâdır olan ve silahşörân-ı hassa ve Dergah-ı Ali gediklülerinden izzetlü Ahmed Ağa mübaşeretiyle vürud eden ferman-ı celilü'l-'unvân bir kît'a mümezza sureti ihrâc ve irsâl olunmuş olduğu ve işbu 'asker maddesinde kusur ve betâ'ite cesaret edenlerin her kimler olursa olsun beher hal ukba-ı hazret-i pâdişahiye giriftâr ve tarafımızdan dahî kederini müşâhede edecekleri emr-i âşikâr olmağla isti'cali şâmil mezkur emr-i âli mantûk dahî yegân yegân ma'lum ve mahzumlarınız oldukda imdi sizler ki muhâtabûn-ı mûma ileyhümasız elviye-i merkumlardan mürettib ve matlûb asakir-i ma'lume bu ana kadar ihrâc ve tıbk-ı irade-i şâhane üzere müştâ-ı ordu-ı hümayuna ayalar başbuğulaklarıyla irsallerine sarf-ı mukadderet olunmuş ise de ni'mü'l-matlub ve eğer olmamış ise bundan böyle dakika-ı vâhide 'avk ve te'hire cevaz ve ruhsat gösterilmeyerek ve bir kederini müşâhede etmeyerek mantuk-ı evâmîr-i 'aliyye ve buyruldumuz derhal ihrâcları ve müsara'ata ordu-ı müştâ-yı hümayuna bir an akdem ve evvel irsal ve isalleri ve ihraclarının ilamlarını ilm ü haberini şer'iyen ve acilen tarafımıza takdimi hususlarına bi'l-ittifak mezid-i itina ve dikkat ve (silik) hilafını tecvizden tavakku ve müba'adat eyleminizi sâdır olan emr-i âlişânı nâtık te'kidten ve ikdâmen ve isti'calen işbu buyruldu-ı divan eyalet-i Karaman ve havali-i emrinden tahrir ve ısdâr ve kıdvetü'l-ematicid ve'l-akran tatarlarımızdan Osman zide kadruhu ile irsal olunmuşdur inşallah-ı Te'ala vusulünde sen ki mübaşir ağa-yı muma ileyhysin sen dahi mantuk-ı emr-i âli ve buyruldumuz 'amel ve harekete ziyade ihtimam ve dikkat ve hilafından bi-gayet temaşi ve mücanebet eyleyesin

21 R Sene 1223

Özet

Kış ordusu için Adana sancağından 1000 asker Tarsus sancağından 300 askerin gönderilmesine dair belge.

SAYFA 35

NUMARA 46

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkam ma'denü'l-fezâ'il ve'l-keîâm Üsküdar'dan Şam-ı Şerif'e varıncaya kadar esnâ-yı râhda vâki kazaların kuzât ve nevvâbı zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emacid ve'l-ayan mütesellimîn ve voyvodagân zîde mecdihum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akran vücûh-ı memleket zîde kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki bu def'â bartiye-i valâ-yı vüzerât Mirü'l-haclık inzımamı ve Kudüs ve Nablus Sancakları ilhakıyla Şam-ı Şerif eyaleti silahdar-ı esbak düstur-ı mükerrerem müşir-i müfehhem nizâmü'l-alem vezirim Süleyman Paşa edamAllahu Te'ala iclalehuya tevcih ve ihsan-ı hümayunum olub müşarü'l-ileyh mukteza-ı me'muriyeti üzere mükemmel ve muntazam da'ire ve kapusu halkıyla Der-Sa'adetinden hareket ve Şam-ı Şerif canibine teveccüh ve azimet etmek üzere ise de el-halet-i hinde mevsim şita olduğundan esna-ı rahda müşarü'l-ileyhin da'ire ve kapusu halkının beytutetleri için iktizasına göre hane ve konaklara kondurularak sûb-ı maksûda 'azimet eylemesi lazım gelmeğle siz ki mevlana ve sa'ir-i muma ileyhümâsız müşarü'l-ileyh bu taraftan hareket ve Şam-ı Şerife varıncaya kadar esna-ı rahda da'ire ve kapusu halkı meşakkat çekmemek için iktiza eden konak ve haneleri münasibi vechle vusulünden evvelce tertib ve tehiyye ve hazır ve âmâde eylemeniz fermanım olmağın tenbihen ve ifhâmen rikab-ı hümayunumdan mahsus işbu emr-i şerifim ısdâr

ve ile irsâl olunmuşdur imdi bu taraftan Şam-ı Şerif'e varınca esnâ-ı râhda müşarü'l-ileyhin da'ire ve kapusu halkı meşakkat çekmemek için iktiza eden konak ve haneleri münasibi vechle vusulünden evvelce tertib ve tehiyye ve hazır ve amade eylemeniz matlub-ı mülûkânem idüğü ve ağmaz ve sa'ir gûna vaz'-ı harekete bir vechle rıza-ı alıyyem olmadığı ma'lumunuz oldukda ber vech-i meşruh 'amel ve harekete bi'l-ittifak ikdam ve dikkat ve hilafı vaz'ı tecvizden müba'adat eylemeniz babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdur buyurdum ki vusul buldukda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafı-ı sudur olan ferman-ı vacibü'l-ittiba' ve lazımü'l-imtisalimin maznun-ı ita'atmakrunuyla 'amel ve hareket ve hilafından hazer ve mücanebet eyleyesiz şöyle bilesiz alamet-i şerifime itimad kılâsız tahriren fi evâhir-i şehri Muharremü'l-Haram el sene seb'a ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf

Kostantiniyyetü'l-Mahruse

Özet

Süleyman Paşa'nın Kudüs ve Nablus sancaklarına tayini dolayısıyla İstanbul'dan Şam tarafına yapacağı yolculukta kendisinin ve hane halkının konaklama ihtiyacının giderilmesine dair ferman.

SAYFA 36

NUMARA 47

Deve Bedeli Emri

İftiharü'l-emacid ve'l-ekarim cami'ü'l-mehamid ve'l-ekarim el- muhtassu bi-mezid-i inayetü'l-mülkü'l-da'im dergah-ı muallam kapucubaşlarından Adana Sancağı mütesellimi Hasan Paşa zâde Ahmed Bey dâme mecdihu ve mefahirü'l-kuzat ve'l-hükkam me'adinü'l-fezâ'il ve'l-kelem Adana Sancağında vâki' kazaların kadıları ve naibleri zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran ayan ve zabitan ve sair iş erleri ve bu hususa mübaşir ta'yin olunan sadrazam tatarları Oda Başı Ahmed zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olacak ma'lum ola ki siz ki mütesellim ve kuzat ve nevvâb ve ayan ve zabitan ve muma ileyhim ve sairiersiz işbu bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben ordu-ı hümayunum lazimesi için Adana Sancağında vaki' kazalardan ihracı tertib ve fermanım olan iki yüz elli mehâr şetranın ordu-ı hümayunum maiyetinde umur-ı cihadiyede istihdam olunmak üzere tertib olunmuş olduğundan vaktiyle gelüb istihdam olunmaları lazimedden iken adem-i vürudları hasebiyle ücretleri 'ani'l-nakd ordu-ı hümayunum hazinesinden ita olunarak yerlerine mahal-i aherden ol mikdar şetran tedarik ve hıdmat-ı mukteziyede ve edevat-ı hazinede istihdam olunduğundan gayrı bundan böyle cümlesi aynen ihrac olunursa istihdamları vakti güzâr eylediğinden bir işe yaramayacağı ecilden fukaraya merhamet-i anıyyen icracılarından sarf-ı nazar ile beher mehârı sabıkları ve emsalleri misillü yüz ellişer guruşdan bedeli kat' ve icab eden otuz yedi bin beş yüz guruş bedellerini masarif-i seferiyeye tahsisen serıyyen tahsil ve ordu-ı hümayunum hazinesine irsal ve teslimi huususna irade-i seniyyem ta'alluk etmekden nâşi bedeliye-i mezkure ma'rifet-i şer' ve cümle ma'rifet ve ittifakıyla yerlü yerinden ve icab ve iktiza edenlerden tamamen ve kamilen ve serıyyen ve acilen tahsil ve tahsil ve mübaşirine teslimen ordu-ı hümayunum hazinesine irsal ve tesbili emrine müsara'at eylemeniz fermanım olmağın hasseten tenbihi havi işbu emr-i şerifim ısdâr ve

ile tesyar olunmuştur imdi vusulünde ber vech-i muharrir sene-i mezkureye mahsuben liva-ı mezburdan mürettib mezkure'l-mikdar şetranın icab eden ol mikdar guruş bedelleri masarif-i seferiyeye tahsisen irad-ı mukarrıra-ı miriye tahtına idhal olunmuş olduğu ma'lumunuz oldukda fermude-i seniyyemin tarafınıza vürudu tarafınıza vürudu günü fiyat-ı mezkure ile icab eden otuz yedi bin beş yüz guruş ma'rifet-i şer' ve marifetiniz ile yerlü yerinden ser'ıyyen ve acilen tahsil ve mübaşirine teslimen ordu-ı hümayunum hazinesine irsal ve teslime mezid-i ihtimam ve dikkat ve tekasül ve rehavetden mücanebet eyleyesiz ve sen ki mübaşir-i merkumsun sen dahi mucib-i emr-i şerifimle amel ve hareket eylemen babında ferman-ı alışanım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-i şerifimle

Vardıkda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafta-ı südur olan işbu emr-i şerif-i alışan-ı vâcibü'l-imtisâl ve lazımü'l-ittibain mazmun-ı ita'at-makrunuyla â'mil olasız şöyle bilesiz 'alamet-i şerifime itimad kılasız tahriren el-yevmü'l-hamis-i 'aşer şehri Zi'l-Hicce sene sitte-i işrîn ve mieteyn ve elf

Özet

1226 senesine mahsuben ordu için Adana sancağındaki kazalardan gönderilmesi istenen 250 nakil hayvanının vaktinde gelmesi mümkün olmadığından yerini bedelinin ödenmesine dair ferman.

SAYFA 37

NUMARA 48

İftiharü'l-emacid ve'l-ekarim cami'ü'l-mehamid ve'l-ekarim el- muhtassu bi-mezid-i inayetü'l-mülkü'l-da'im dergah-ı muallam kapucubaşlarından Adana Sancağı mütesellimi Hasan Paşa zâde Ahmed Bey dâme mecdihu ve mefahirü'l-kuzat ve'l-hükkam me'anü'l-fezâ'il ve'l-kelem Adana Sancağında vâki' kazaların kadıları ve naibleri zide fazluhum ve mefahirü'l-emasil ve'l-akran ayan ve zabitan ve sair iş erleri ve bu hususa mübaşir ta'yin olunan sadrazam tatarları Oda Başı Ahmed zide kadruhum tevki'-i refi'-i hümayun vâsıl olıcak ma'lum ola ki el halet-i hinde sefer-i hümayunuma muhaffak olmakdan naşı bin iki yüz yirmi yedi senesi evvel bahar asarında ordu-ı hümayunumda tahaşşur edecek izzât-ı Müslimin hıdmetinde ve sair levazımat-ı cihadiyede istihdam olunmak üzere mahiye bin akçeden lazım gelen ücretler ordu-ı hümayunum sarban başısı yeddinden verilmek şartıyla mevkufatdan ihrac ve derun-ı emr-i şerifime mevzu'en irsal olunan suret-i defter mucibince Adana Sancağında vâki' kazalardan ihracı fermanım olan iki yüz elli mehâr mekkari şetrânı mükkemmel havit ve civalar ve pesatlar ile yerlûden ahz ile sarban başı nasb ü ta'yin olunarak nevrüz-ı firuzdan mukaddem yerlü yerinden ihrâc ve 'ala cenahü'l-isti'cal orta anbarları mevcudundan tahmil ve ordu-ı hümayunuma irsal ve isale müsar'at ve MaazAllah-ı Te'ala geçen sene misillü mürtekib ve muhtekir ta'ifelerini sarbaşı nasb ile fukaradan tevzi olunan akçeyi tahsil ve ahz ve kendü tama'ına tabi olarak imrar-ı vakt ederek ruz-ı Hızır'dan sonra ordu-ı hümayunuma gelüb bir iki mâh hıdmet etmeksizin Kasım geldi hıdmetimiz tekemmül oldu deyü firarı irtikâb etmek ve bu sene-i mübarekede dahi Ruz-ı Hızır'da ordu-ı hümayunumda mevcut bulunmayub Kasım'a kadar altı mah hıdmet tamamın lazım gelür ise şetranları canib-i miriden zabt ve sarbanları te'dib olunacaklarını sarban başılarına telkin ederek yola ihrac ve irsal ve tesyîr emrine irade-i aliyyem ta'alluk etmekle hasseten tenbihi havi işbu emr-i şerifim ısdar ve mübaşir-i merkum ile irsal olunmuşdur imdi vusulünde siz ki mütesellim ve kuzat ve nevvab ve sa'ir-i muma ileyhümasız liva-ı mezburun havi olduğu kazalardan sene-i mezkure mahsuben ber-mucib-i suret-i defter mürettib ve matlub olunan mezkure'l-mikdâr şetrânı mükemmel havut ve cevval ve nevrüz-ı firuzdan mukaddem ihrac ve oradan zehayir tahmil ve ordu-ı hümayunuma irsal ve isale müsara'at ve şart-ı mezkuru sarban başılarına bir hoşca telkin ve tefhime mübaderet ve tekasül ve rehavetden müba'adet eylesiz ve sen ki mübaşir-i merkumsun sen dahi mucib-i emr-i şerifimle amel ve hareket ve hilafından müba'adet eylemen babında ferman-ı alışanım sadır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerifimle vardıkda bu babda vech-i meşruh üzere şerefyafıta-ı südur olan işbu emr-i şerif-i celilü'l-şan-ı vâcibü'l-ittiba' ve lazımlı'ı-ı imtisalimin mazmunu üzere ânil

olasız şöyle bilesiz alamet-i şerifime itimad kılasız tahriren fi el yevmü'l-tâsi'-işrin şehir-i Zilhicce sene sitte ve işrin ve mieteyn ve elf

Özet

1227 senesinde seferde kullanılmak üzere aylığı 1000 akçe ücret ile 250 devenin talep edildiğini, rûz-ı hıdırı kadar gönderilmezse develere el konulacağına dair belge.

SAYFA 39

NUMARA 49

İftiharü'l-emacid dergah-ı muallam kapucu başlarından mir-i ahur-u evalim payesiyle Bozok sancağı mutasarrıfı çobanzade Süleyman Bey ve emir-i mecdehû kıdvetü'l kuzat ve'l hükkam me'adenü'l fezail ve'l kelim mevlana Adana kadısı zîde fazluhum ve kıdvetü'l asl ve'l kur'an bu hususu mübaşir t'ayin olunan rikab-ı hümayunum defterdarı çukadarlarından Mehmet zîde kudretü fe'y-i refi'u hümayun vasıl olacağı malum ola ki dergâh-ı muallam kapucu başlarından Adana mütesellimi sabık Ahmet Bey dâme mecdehûnun ber vech-i iştiraki malikane uhdesinde olan Adana eyaletinde vak'ı Anadolu mukaatasının bundan mukaddemce ihraç ve irsal olunan suret-i defter tahrir ve beyan olunduğu üzere iş bu bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben m'a harac dört taksit akçası olan cem'an iki bin yedi yüz yirmi yedi gurus işbu sene-i mübareke evahiri ş'abanında divan-i müşirü'l erkanında umum kapu kullarını ihrac ve tevz'i olunan mevacibe tertib ve tahsis kılmakdan naşi bir gün evvel tahsil ve hazine-i amireme teslim olunmak beyanında sene-i mezkura evahir-i mah

Özet

Adana yörükhan mukatasının 1226 senesi hesabına göre 4 taksit olan toplam 2727 kuruşu bu senenin Şaban ayında teslim edilmesine dair belge.

SAYFA 40

NUMARA 50

İftiharü'l emacid ve'l ekarim camiü'l mehamid ve'l mekarim el-muhtassu bî mezidi inayeti'l melikiddaim dergah-ı muallam kapucu başları Adana mütesellimi ve emr-i mecdehu ve mefahirü'l kuzat ve'l hükkam madenül fezail ve'l kelim Adana sancağında vaki kazaların kadıları ve naibleri zide fazluhum ve mefahirü'l emacid ve'l ayan kazaların ayanları zîde mecdühüm ve mefahirü'l emasıl ve'l akran-ı zabitan ve sair vücuhu memleket zîde kadruhum tevki'i refi'i hümayun vasıl olacak malum ola ki geçen sene bahar için Anadolu sefer-i

hümayuna müretteb asakirin ekseri kalmayub kalanlar dahi nakısların kaldığından kusur kalan asakirin memuriyetleri meştaya sarf ve tahvil olunmuş ise de mevsim-i şitanın nısfından ziyadesi mürur iderek meştay-ı asakiri kalmayub bahar gününden takrib idüb mesful-ü devlet-i aliyyemin kâffe-i emsal-i islamın düşman teb'ası olduğundan her ne kadar mesalihay-ı rabıta tarafından mir-i haslar t'ayin olunmuş ise de mesfulden bir vecihle emniyet ve hayırlı bir mesali akd-i melhuz olunub devlet-i aliyyemi iğfal ve ba'taten hudud-u ıslahiyeye tecavüz ile hal-i selam hakkında muzmir zamir olan ihaneti icra ideceği şimdiden bil-tecrübe m'alum olduğundan işbu sene-i mübarek-i ve'l baharı için müceddeden asakir tertibine hacet-i has itmiş olduğuna binaen meştay-ı tertibinden iğmaz ile her bir kazadan sülüsani süvari ve sülüs-ü piyade yüzer nefer-i asker tertib olunmuş olduğundan ve Anadolu ve Karaman ve Adana eyaletlerinin sur bekçiliği heman iştigale'l name ve ruhsatı kamile ile Karaman valisi düstur-u mükerrerem müşir-i müfahham nizamü'l alem vezirim Ali Paşa edamallahü te'ali iclalehü Bey uhdesine ahali ve sair süvariyeçilerin dahi memuriyetleri kezalik bahar askeri ihracına sarf ve tahvil ve virilen ruhsatları ibka kılınub ol babında memuriyetlerini havi evamir-i şerifim tasdir ve tertib olunmuş olduğundan muhtemel sizin mütesellim kapucu başı ve mevlana ve sair muma ileyhimsiz işbu sene-i mübarek-i evvel baharı için liva-i mezburda vaki Tarsus maada sair kazalardan sülüsani süvari ve sülüsü piyade olarak tam el-esliha harb-u darb-ı gadre bin nefer tertib ve bin nefes 'ayan muma ileyhim m'aiyetleri ile ihrac nevrüz-u firuzun evvel orduy-u hümayunda sadzaram maiyetinde isbat ve cevri eylemeleri için

Özet

Geçen sene Anadolu'dan talep edilen askerler mevsiminde gelmediğinden bu sene de aynı hatanın yapılmamasını bildiren ve Adana, Anadolu ve Karaman eyaletlerinden süvari ve piyade olarak 1000 askerin tertib edilmesine dair belge.

SAYFA 42

NUMARA 51

Hala Ramazanoğlu evkafı mütevellisi es-seyyid Ali Bey hala Asitane-i aliyyede mukim seyyah Garibzade Ahmed Seyyid

Efendiye olan deynine mahsuben ceste ceste irsal ve teslim eylediği meblağ-ı defteride ber vech-i ati diğer

üçyüz yirmi dört senesine mahsuben gerek ak kapu develik mezzası bedel-i iltizamından ve gerek nakden Asitane-i aliyye

02100+ Adana dizdarı Mehmet Ağa ve vekil-i fukara Mustafa Ağa ve avamları husunda cem'i teslimat

00160+ sene-i mezburda Tatar Mustafa yediyle deynine göre mahsuben Kara Ali Efendi zadenin Emin Ağa ile irsali

00400+ yirmi beş senesine mahsuben ak kapu develik bedel-i iltizamından Kara Ali Efendi zadenin aynı ağa ile irsalı

00300+ sene-i mezburede Efendi muma ileyhın Tarsusda aynı ağaya nakden virdüğü

00200+ sene-i mezburede Tatar Mustafa yediyle ba poliçe irsal eylediği

00110+ yirmi altı senesi Pulad oğlu Alemdar marifetiyle efendi muma ileyhın adamı Ahmed Ağa ile irsal olunan

=3275

000080+ def'a Ahmet Ağaya sene-i mezburede Sis değirmeni müste'ciri Hacı Halil zadelerden geçen

00300+ Alemdar Ağaya efendi yolcuya virüb çarşı hamamı müste'ciri Abdülfettahdan sene 27 icarından geçen

00250+ Alemdar merkum sene-i mezburede icarından çarşı hanından Kastamonî Mehmet Ağa yediyle virdüğü

00250+ def'a Alemdar merkume sene-i mezburede merkum Mehmed Ağa yediyle es-behasından nakden virdüğü

00100+ defa' Alemdar merkume sene-i mezbure yalı hamamı icarından zühtî yediyle virdüğü

00100+ def'a Alemdar merkume muma ileyhın saray-ı vakıfda nakden virdüğü

=04355

Özet

Ramazanoğlu evkafı mütevellisinin İstanbul'da mukîm Garipzade Ahmet Seyyit Efendi'ye olan borcunun parti partı ödendiğine dair defter.

SAYFA 43

NUMARA 52

Medine-i Adana'da çukur mescid mahallesinde vak'î asahab-ı hayratdan küncî zade el-hac Mahmud nam sahibü'l hayrın bina eylediği mescid-i şerifin yevm-i Cuma ve 'iydinilerde ser mahfil müezzini olmayub nasbü'l 'ayn olmak lazım ve mühim olmakla erbab-ı istihkakdan işbu vazi'i tevz'i ve refiü'l şan-ı hakani es-seyyid molla Ali bin Mustafa bir vecihle layık ve mahal ve müstehak olmağın müezzinin mezbur ber vech-i tevcih olunub yerine müceddeden berat-ı şerif ayetname virilmek babında bâ faal vakf-ı mezburun mütevellisi el-hac zîde gadre arz itmeğın mucebince merkum tevcih ve sıdk idüb bu berat-ı

hümayun saadet makrunu virdüm ve buyurdum ki b'adel yevm es-seyyid molla Ali bin Mustafa varub zikr olunan mescid-i şerifinde yevm-i Cuma ve 'iydinilerde ser mahfil müezzini olub hidmet-i lazımesine mer'i ve müerri kıldıktan sonra ber vech-i hasbi mutasarrıf olub vakfın ruhu ve devam-ı 'ömr-ü devletim için duaya hidmet göstere ol babda taraf-ı ihrac-ı ferd-ü man'i ve merahim ve me'arız olmayub asla dahl ve t'arız kılmıyalar şöyle bilüb alamet-i şerifime 'itimad kılalar tahriren fi el-yevmü'l san'i ve'l 'ışrin menşurü'l muharremü'l haram sene sitte ve 'ışrin ve mieteyn elf

Özet

Adana'nın Çukur Mescit Mahallesi'nde bulunan mescide Ali bin Mustafa'nın müezzini olarak tayin edildiğini bildiren belge.

SAYFA 43

NUMARA 53

Medine-i Adana'da çukur mescid mahallesinde vak'i ashab-ı hayratdan küncî zade es-seyyid Mahmud nam sahibü'l hayrın bina eylediği mescid-i şerifte feraş olmayub nasb-u t'ayin olunmak lazım ve mühim olmakla erbab-ı istihkakdan işbu rafi'u tevzi'i refi'ul şan-ı hakani Ahmed halife bin Mehmet her vecihle layık ve mahal-i müstehak olmağın feraşlık-ı mezkura ber vech-i hasbi tevcih olunub yedine müceddeden berat-ı şerif-i ali şanın virilmek recasına bi'l fa'al vakf-ı mezburun mütevellisi el-hac İshak zîde gadre arz itmeğın ruznamçe-i askeriyye nazar olundukda mescid-i mezburede feraş olmayub lazım olmakla hasbî Süleyman veliyyüd-dine mütevellisi Hacı Hüseyin arzıyla bin yüz yetmiş beş senesi cem'aziye'l evvelinde tevcih olunduğu ba'del der کنار ber muceb der کنار-ı merkume tevcih-ü sıdk idüb bu berat-ı hümayun-u saadet-makrunu virdüm ve buyurdum ki b'ade'l yevm merkum Ahmed halife bin Mehmed varub zikr olunan mescid-i şerifte mezburanın yerine feraş olub hidmet-i lazımesine mer'i ve müerri kıldıktan sonra ber vech-i hasbi mutasarrıf olub vakfın ruh-u devam-ı 'ömrü devletim için duaya müdavemet göstere ol babda taraf-ı aherin ferd-ü man'i ve mezahim ve me'arız olmayub asla dahl ve t'arız kılmayalar şöyle bilüb alamet-i şerifime itimat kılalar tahriren fi el-yevmü'l hamis min şehri-ü saferü'l hayr sene sitte ve 'ışrin ve mieteyn elf

Özet

Adana'nın Çukur Mescit Mahallesi'nde bulunan mescidin temizlikçisi olarak Ahmet Halife bin Mehmet'in atandığına dair belge.

SAYFA 44

NUMARA 54

Ba'is-i Tahrir-i Huruf Oldur ki

İşbu bin iki yüz yirmi altı senesi mâh-ı Zi'l-Ka'detü'l-Şerife'nin evâsıtında Medine-i Adana mahallâtından Serrâcân Mahallesi sükkânından iken bundan akdem vefat eden Kına Hasan zâde Hasan Ağa'nın zâhirde vâris-i ma'ruf ve ma'rufesi olmayub terekisi cânib-i beytü'l-mâla â'id ve râci' olmağın müteveffa-ı mezbur Hasan Ağa'nın hal-i hayatında mülk ve hakkı olub ba'de vefât zahirde varis-i ma'ruf ve ma'rufesi olmamağla taraf-ı beytü'l-mala âid olan terekесinden Şeyhzade Mahallesinde vâki' kıbleten Deli Ali menzili ve şarken Hacı Abdurrahman menzili ve şimalen çilehane ve garben Hacı Kerim menzili ile mahdud bir bab fevkani ve tahtani nisf beyt ma' sofa ve yine bir bab tahtani nisf beyt ve küb ve küllük ve kenif ve bir mikdar havluyu müstemil mülk menzilinini ma'rifet-i şer'le sûk-ı Sultanide ve mücemmi'-i nâs olan mahallerde talibine 'arz ve nidâ ve müzayede olundukda rağbât-ı nâs inkıta'ından sonra iki yüz elli guruşda karar edüb ve ziyade ile talib-i aheri zuhur etmeyüb ve meblağ-ı mezbur menzil-i mahdud-ı mezburun el-yevm semer-i misli olduğu müte'ayyin olmağla menazil-i mahdud-ı mezburelerin nisf bi-cemilü'l-tevâbi ve'l-levâhık ve kaffetü'l-hukuk ve mürâfık ve tarafından icab ve kabul havi ve şurut-ı mübtele ve müfessideden â'ri bey' ü bât-ı sahîh-i şer'î ile talib olan işbu ba'isü'l-temessük Muhzır Başî es-Seyd Halil Ağa'ya iki yüz elli guruşa bey' ve teslim ve temlik eylediğimde ol dahî ber vech-i muharrir iştira ve temellük ve tesellüm ve kabz ve kabul eyledikten sonra semeni olan meblağ-ı mezburu merkum Halil Ağa yeddinden tamamen ahz ü kabz ve tesellüm eyledim fi ma ba'd menzil-i mahdud-ı mezburların nisf merkum Halil Ağa'nın mülk-i müştērâsı ve hak-ı sarfıdır keyfe mâ yeşâ ve hasbeten yehtâr mülkiyet üzere mutasarrıf olması için işbu zabt temessükü tahrir ve yedd-i merkuma ita olundu gerekdir ki tarafımızdan ve taraf-ı aherden hiç kimesne mâni' ve mezâhim olmaya ve's-selam tahriren fi'l-târihe'l-mezbur

Es-Seyd Mir Mehmed Hasan Ser-Bevvabin-i Dergah-ı Âli Mütesslimü'l-Adana

Şuhudü'l-Hal

Hâlen Mezune'l-Bi'l-İftihâ Faziletli Es-Seyd Mehmed Emin Efendi

Gök Veli zâde İzzetli Paşa Bey

Katib-i Divan Mahmur Baba Efendi

Sabık Kırmızı zâde Hazinesdârı Ali Ağa

Katib-i Mahkeme Kul zâde Mehmed Efendi

Ve gayrihum mine'l-hazırîn

Özet

Adana'da Seracan Mahallesi sakinlerinden Kına Hasan zade Hasan Ağa'nın vefatı üzerine mirasının varisi olmadığı için hazineye aktarılacağına dair belge.

SAYFA 44

NUMARA 55

Bâ'isü'l-Mürâsele fahrü'l-emacid ve'l-ayan Vâni zâde sa'adettü İbrahim Ağa ve Kırmızı zâde hazinedarı Ali Ağa ba'de'l-tesellüm inhâ olunur ki medine Adana derununda Eski Cami'-i Şerif kurbunda vâki' Balcı Oğlu Hanı demekle ma'ruf han sinin-i vâfireden berü münhedim ve harab olub müştemil olduğu hacrat kabil-i sükna dahi olmayub taraf-ı beldeye vârid olan teklif-i 'örfiyye nef'i münkati' olduğuna binâ'en cenablarınız han-ı mezburu müceddiden ta'mir ve ihyâ edüb işbu bin iki yüz yirmi yedi senesi mâh-ı Muharremü'l-Haram'ının guresinden itibarla on seneye kadar tekâlif-i 'örfiyeden mu'af ve müsellemler olmaları bi'l-cemil vücut-ı ahali iltimas etmeleriyle han-ı mezbur sene-i mezburdan bi'l-itibar on seneye kadar sizler varub âbad edüb tekalif-i 'örfiyeden mu'af ve müsellemler olmanız için kibel-i şer'-i â'liden işbu mürasele tahrir ve yeddinize ita olundu gerekdir ki vusulünde ber vech-i meşrûh mucib-i mürasele ile âmil olasız ve's-selam

Hurire Gurre-i M Sene 1227

Özet

Adana'da tamire ihtiyacı olan Balcıoğlu Halil isimli hanın tamiri için 1227 senesi muharreminden itibaren 10 sene boyunca tekalif-i örfiyeden muaf tutulduğuna dair belge.

SAYFA 45

NUMARA 56

Vech-i Tahrir-i Hurûf Budur ki

Bin yüz seksen beş senesinde Ak Kapu'da vâki' kibleten Curi / Huri oğlu Mehmed yeri garben tarîk-i 'amm berzen Balcı oğlu bağçesi şarken Dağlı Oğlu bağçesi ile mahdud Şişman oğlu Salih'den iştirâ demek mülk bağçemi işbu tâlibân ve raâgıbanları Telli zâde Hacı Mehmed Ağa'ya ve İnce Hacı Mehmed Ağa zevcesi Hacı A'îşe Hatun'a 'ale'l-iştirâk dokuz yüz otuz guraşa bey'-i bât sahih ile bey' ve merkumân ber vech-i meşrûh iştirâ ve kabul eylediklerinden sonra semen-i misli olan dokuz yüz otuz guraş müşteriyân-ı merkumân yedlerinden bi't-tamam ahz ü kabz olunub yedlerine zabtı ve tasarrufları için işbu temessük

verilmiştir gerekir ki zikr olunan bağçe ba'de'l-yevm mülk-i müşterâlarıdır 'ale'l-iştirâk zabt ve tasarruflarına tarafımızdan ve âherden bir ferd mâni' olmaya

Huri oğlu Mehmed

Şuhudü'l-Hal

Derviş oğlu Mehmed

Sofu Oğlu

Kadı oğlu Sâlih

Şişman oğlu Sâlih

Huy oğlu Ömer

Karındaşı Mustafa

Molla Hasan oğlu Sâlih

Molla Yusuf oğlu Hasan

Ve Karındaşı Huri

Ve Oğlu Ulvi

Elverdi oğlu Yusuf

Karındaşı Ali

Pir Hasan

Karındaşı İbrahim Baş Çavuş

Hacı Ali

İnce Ağa oğlu Hacı Mustafa Ağa

Tellâl zâde Hacı Mehmed Ağa

On başı Hacı Mahmud

Molla Beşe

Ve gayrihum mine'l-hazırîn

Özet

Akkapı'da bulunan bir bahçenin Telli zade Hacı Mehmet Ağa'ya ve zevcesi Hacı Aişe hatuna satıldığına ve bedelin eksiksiz bir şekilde teslim alındığına dair belge.

SAYFA 45

NUMARA 57

Ba'is-i Tahvil-i Tahrir-i Hülas Oldur ki

Bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben Adana Sancağı kazalarından mübaya'ası tertib olunan bin beş yüz re's ağnamın bâ-ferman-ı â'li tahsiline me'muriyetim hasebiyle ağnam-ı mezburdan ber-mucib-i sicil-i mahfuz nefis-i Adana ve nevâhi ve civarında olan kazalara isabet eden yüz seksen re's ağnamın ber-mucib şurût beşer guruşdan icab eden yalnız dokuz yüz guruş bedeliyesini hâlen Adana mütesellimi Hasan Paşa zâde ser-bevvâbin-i Dergah-ı Âli Mehmed Bey Hazretleri yeddinden tamamen ahz ü kabz eylediğimi müş'ir li-ecli'l-sened işbu mühürlü tahvil tahrir ve mir-i muma ileyh yeddine ita olundu gerekdir ki 'anhü'l-hâce ibrâz ve ihticac oluna ve's-selam

Fî 17 M Sene 227

Özet

1226 senesinde Adana sancağı kazalarında satılan hayvanlardan Adana nahiyeleri ve kazalarına isabet eden 180 hayvanın her biri beşer kuruştan 900 kuruş bedelinin Adana mütesellimi Mehmet Bey'in elinden teslim alındığına dair belge.

SAYFA 46

NUMARA 58

Es-Seyd Hasan El-Mevlana El-Medine-i Adana

Medine-i Adana'da vâki' merhum Kürd Bayram oğlu Mehmed Paşa'nın evlâd-ı utekâlarından olub müşarü'n-ileyhin medine-i merkumede vâki' zikr-i câri evkâfına ber mucib-i vakfiye-i ma'mulun- bihâ aslah ve erşed olmak üzere tevliyet iddi'a eden medine-i mezbure mahallatında Bemhal Mahallesi sükkanından râfi'ü'l-kitâb Yazıcı oğlu dimekle 'arif Ahmed bin Mehmed nam kimesne meclis-i şer'-i şerif-i hatır-u lâzımü'l-şerifde yine vâkıf-ı müşarü'l-ileyhin evlâd-ı utekâlarından olub medine-i merkum mahallatından mahalle-i Eski Hamam sakinlerinden zatı ta'rif-i şer'le ma'ruf olan 'A'îşe bint-i Ahmed nam hatun tarafından zikr-i âti evkafın şurut ve kuyuduna ru'iyet ve tasdiğe vekil olan zevci Bayram

Ağa'nın oğlu Hasan nâm kimesne mahzırında şöyle da'va ve takrir-i kalam ederek müşarü'l-ileyh Kürd Bayram oğlu Mehmed Paşa hal-i hayatında ve kemâl-i 'akl ü sıhhatinde medine-i merkumede vâki' Eski Hamam Mahallesiinde beynü'l-ahali ve'l-cibrân ma'lume'l-hudud ve'l-müştemilât menâzil ve orta ve ahur ve han ve bağçelerini evvelen kendü nefesine ba'de evlâd-ı evlâd-ı evlâdına ba'de'l-inkıraz tevliyet ve tasarruf ve süknâsı 'utekâ ve evlâd-ı 'utekâsının aslah ve erşedine şart ve ta'yin edüb el-yevm evkaf-ı mezkur tevliyet ve tasarrufu evlâd-ı 'utekaya münhasır olub ben ve karındaşlarım Mustafa ve Fâtıma vâkıf-ı müşarü'l-ileyhânın evlâd-ı 'utekasından olub lakin cümlesinden evkaf-ı mezkurenin tevliyet ve tasarrufuna ben aslah ve erşed olduğum hasebiyle zabt murâd eylediğimde merkum Hasan'ın zevce-i menkuhesi A'îşe dahî vâkıf-ı müşarü'l-ileyhânın evlâd-ı 'utekâsından olmağla kendüsü aslah ve erşed olmak zam'ıyla evlad-ı mezkurenin tevliyet ve tasarrufu bana meşrûtdur deyü zabt ve tasarrufumu mümana'at eder su'al olunub takrir-i tahrir ve mucib-i vakfiye-i ma'mul bihâ 'amel olunmak matlubumdur dedikde gibbe's-su'al vekil-i merkum cevabında evlâd-ı 'utekâdan olduğunu ikrâr lakin şurut-ı vakf-ı minvâl-i muharrir üzere meşrut olduğuna iştibâh edincek def'-i iştibâh için Medine-i merkume mahkemesinde mahfûz sicilât-ı tetebbu' ve istikrâ'en birle müte'addid vakfiye-i ma'mul bihâ ihrâc ve şurut ve kuyuduna nazar olundukda tevliyet ve tasarruf şurutu mezkur müdde'-i merkumun takrir-i meşruhası üzere olduğu mu'ayyen ve musarrah olduğundan başka müdde'-i-i mezkur Ahmed evlâd-ı 'utekâsından olub ve aslah ve erşed olduğun vukûf-ı tâmi ve kemâl-i ittîlâ'ı olan Müsliminden El-Hac Musa Efendi ibn-i Kandilli zâde Halil ve Şeyh-i Kefeşkiran Tiryaki oğlu El-Hac Ömer ve es-Seyd Ahmed Ağa ibn-i Süleyman ve sâbıkan Adana Serdârı Mustafa Ağa ibn-i Ahmed ve Gözübüyük zâde 'Ali Ağa ibn-i Mehmed nâm kimesneler huzur-ı şer'e gelüb 'ale't-tarikü'l-iştihâd tevâtüren haber vermeleriyle 'alâ mucib-i şehâdethûm merkum Ahmed evlâd-ı 'utekânın aslah ve erşedi olub evkâf-ı mezkurenin tevliyet ve tasarruf ve süknâsı hakk-ı meşrutası olduğuna ba'de'l-hükm ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu hurire fî evâhir-i Zi'l-Hiccetü'l-Şerife sene sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Özet

Kürt Bayramoğlu Mehmet Paşa'nın anadolu'daki vakfı ile alakalı varisleri arasında geçen dava.

SAYFA 47

NUMARA 59

Bin iki yüz seksen tarihiyle sicill-i mahfuzdan ihrâc olunub bu def'a Kürd Bayram oğlu Mehmed Paşa'nın Vakfiyesi İşbu Mahalle Kayd Fî M Sene 1227

Elhamdülillahillezi ca'lü'l-hayrât ve aliyyü'l-derecât ve salâvat ve's-selâm 'alâ seyyidina Muhammed efdâlü'l-mahlukât ve 'alâ âlihi ve ashâbü'l-fâ'izin bi cemilü'l-sa'adât ve ba'de zâlike işbu kitâb-ı şer'iyyü'l-fiha ve tahririne bâdi budur ki medine-i Adana mahallâtından

Cami'-i 'Atik mahallesi sakinlerinden emirü'l-ümerâ'i'l-kirâm kebirü'l-küberâ'i'l-fihâm zu'l-kadri ve'l-ihtişâm el-muhtassu bi-mezid-i inayetü'l-mülk'ü'l-'allâm hâlen Şam-ı Şerif vâlisi olan sa'adetlü El-Hac Mehmed Paşa bin Derviş Ağa El-Şehir-i Bâbin Kürd Bayram tarafından vakf-ı âtiye'l-beyânı ikrâra vekil olub vekaleti El-Hac İsmail bin Molla Halil ve El-Hac Ahmed bin Haydar şهادetleriyle sabit olan müftehirü'l-emasil ve'l-akran sâbikan Başbaki kulu olub hâlen muma ileyhın kapu kethüdaları olan Ali Ağa bin Mahmud nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i enverde vakf-ı âtiye'l-beyân-ı zikri li-ecli'l-tescil ve'lemrü'l-itmam ve tekmi'l mütevellı nasb olunan Mustafa Ağa bin Ahmed nâm kimesne muhazzırında bi'l-vekâle ikrâr ve takrir-i kelim edüb müvekkil-i muma ileyh Mehmed Paşa hazretlerinin bey' sahih-i şer'ıye ile semen-i ma'lume müfehhrü'l-ayan Mehmed Ağa ibn-i Mehmed nâm kimesneden iştira edüb ilâ hadd elan silk-i mülk-i sahihinde münselek olub Dimaşk El-Mahruse mahallatından Kanvat Mahallesinde vâki' dahiliye ve hariciyesi müştemil ve muhtevi ve hariciyesi dahî ulyâ ve suflayı müştemil olub suflasında vâki' ka'ide ve eyvân ve meshabesinde müşrî' ile nehir fetvâtından câri havuz ve ka'ide-i mezburenin haricinde bir bâb oda ve dahilinde bir bâb sagîr oda ve karşusunda taşdan binâ olunmuş bir bab revvâk bir kemenü'l-ma'i ve ka'ide-i mezburenin cânib şarkında hazine-i mâ'i ve âlâsında münhedimü'l-binâ bir hazine-i mâ' dahi ve üst tarafında bir bir maşrike kilar ki andan bir taş kapu ile dehliz dahil olub ve üst tarafında bir tabaka-ı sagire ve sol tarafında taşdan bina olunmuş ahur ve sâhesinde havuzun mütekabili ve canibinde eşcar-ı hamz ve saha-i mezburede bir kib ma' ve etrâfi sofa-ı kameriye ve matbah ve kenif ve zikr olunan hariciyenin ulyasında vâki' eyva ve eyvan-ı mezburun garbında zokağa nâzır kıblesinde bir bab oda-ı sagîr ve karşusunda kezelik bir bab oda-ı sagir ve bir bab kahve odası ve dahilinde bab-ı sagir kilar ve şimalinde bir bab sagir oda ve canibinde bir bab oda kezelik odaların canibinde iki bab oda ve bir kenif ve şahnişin taşı nerdüban bu cümleye çıkur olunur duvar-ı mezkurun dahiliyesi eyvan ile müştemil olub kıbleten şarki ve garbı iki kubbe şarkının dahilinde bir dehliz ve kubbe-i mezkurun şimalinde bir kenif ve karşusunda matbah ve kilar ve eyvan-ı mezburun karşusunda eşcar-ı hamz ve gayrı müştemil bağçe ve havuz ve sahasında nehr-i mezburdan cereyan eder bir kib ma' zikr olunan dar-ı kürek dahiliyesinde müvekkil-i muma ileyhın müceddiden kendi bina eylediği tahdid ve tavsifden müstağni hamam-ı cedidi müştemil dâr-ı mezkurun hâriciyesi kıbleten Kör 'Acem mülkü ile nehr-i Kanvan'a mürur eden tarık-i â'mm ve şarken dâr-ı mezkurun dâhiliyesinde ve şimâlen Hasan Ali Ağa mülküne ve garben tarık-i â'mma müntehi ve dâr-ı mezkurun dahiliyesi kıbleten nehr-i Kanvât ile tarık-i 'amm ve şarken Beddah Bey mülküne ve şimalen Câmî Vakfı'na senevi iki gurus çekeri olan arazi-i hâliye ki kıbleten ve şimâlen on iki zir'a ve şarken ve garben yirmi yedi zir'a bina ile tevliyeti Şeyh İbrahim ma'rifetiyle yeddinde olan arazi-i mezkur ile mahdud ve mümtaz olan mülk menzilimi ve arsası Şeyh Halil Merkadi Vakfı olub mütevellisi ma'rifetiyle senevi iki gurus icare-i zemin ile müvekkil-i muma ileyhın kendi malı ile müceddiden bina eylediği kıbleten tarık-i 'amm ve şarken merkad-ı mezkur ve şimalen medrese ve garben kendi dükkanları ile mahdud ve mümtaz bir bab dükkanımı cem'î tevabi ve levahıkıyla hasbeten Lillah-ı Te'ali vakf-ı sahih-i müebbid ve hasb-i sarıh-i muhallid ile vakf ve habs edüb şöyle şart ve ta'yin ve tasrih eyledi ki menzil-i mahdud-ı mezkurun süknasını ve dükkan-ı mahdud-ı mezkurun tasarrufunu evlâd-ı evlâd-ı evlâdı zekûren ve inâsen batnen ba'de batn ve karnen ba'de karn 'ala tertibü'l-'ırs mutasarrıf ola ve ba'de'l-inkıraz ne'uzubillah 'an kahrü'l-giyâz 'utekalarım ve evlâd-ı evlâd-ı evlâdları mezkur üzere mutasarrıf olalar ve ba'de'l-inkıraz re'y-i hâkim ile

bir mütevellî nasb olunub menzil-i mahdud-ı mezkur ile dükkan-ı mezkur icareye verilüb hasıl olan gallesinin ta'mir ve termiminden sonra fazla-ı gallesini Medine-i Münevvere fukarasına irsâl oluna deyü şart ve ta'yin ve tasrîh edüb fâze 'anî'l-şevâgil menzil-i mahdud-ı mezkur ile dükkan-ı mezburu mütevellî-i mersuma vakfıyet üzere teslim ve ol dahi tesellüm ve sa'ir evkâf mütevellîleri gibi tasarruf eylesün dedi dedikde gıbbe'l-tasdik vekil-i muma ileyh bi'l-vekâle vakf-ı merkumeden rücu' ve mukaddema tez'ıye şuru' edüb vakf-ı 'akar muhtar-ı 'aime-i ahyâr olan İmam-ı 'Azam ve Hümâm hazretleri mezheb-i şer'ileri üzere ancak sahih olub lazım olmamakla menzil-i mahdud-ı mezkur müvekkil-i muma ileyhın kemafî'ü'l-evvel mülküne istirdâd muradıdır dedikde mütevellî-i merkum dahî kendüye lazım ve mahal-i mülayım cevâba â'zim olub gerçi İmam-ı 'Âzam Hazretleri katında vakf-ı akar sahih ve gayr-ı lâzımdır lakin İmamînü'l-Hâmin katlarında sıhhat lüzumdan mufarakat etmemekle İmâmînü'l-Hümâmin kavlı-i şerifleri üzere vakf-ı mezburun sıhhat-ı lüzumuna hüküm taleb ederim dedikde hakim-i mevki'-i sadr-ı kitâb tûba lehu ve hüsn-i me'âb hazretleri huzurunda müterâfî'an ve fasl hususa tâlibân ve râgıbân oldukda hakim-i muma ileyh dahî canibinin deliline nazar ve münâ'ü'l-hayr olmakdan hazer edüb canib-i vakfı vücuh ile evveli ve taraf-ı hayrı ezher görüb menzil-i mahdud-ı mezkur ile dükkan-ı mezkurun vakfının sıhhat ve lüzumuna imamînü'l-hümâmin kavlı-i şerifleri üzere hâkim-i mehâkim-i şer'î ve kaza-ı müberrem-i mer'î etmeğın min ba'd vakf-ı mezkur sahih ve lazım olub nakz ve nakzına mecal-i mahal ve tebdil-i tagyirine mümteni'ü'l-ihhtimal oldu cerrî zâlik ve hurire fî gurre-i Rebi'ü'l-Evveli sene semân ve 'aşer ve mi'e ve elf

Şuhudü'l-Hal

Es-Seyd Mustafa

El-Hac Hasan bin Ahmed

El-Hac Ömer bin Mustafa

Yusuf bin Molla Hasan

El-Hac Mehmed ibn-i El-Hac Mehmed

El-Hac Yusuf ibn-i Abdullah

Es-Seyd Mahmud

Ser Muhzıran El-Hac Halil bin Ahmed

Ahmed Efendi ibn-i Himmet

El-Hac Ömer ibn-i Ebu Bekir

Abdülmu'in ibn-i Halil

Hasan Çelebi bin Ali

Mehmed bin Ali

Özet

Kürt Bayramoğlu Mehmet Paşa vakfının alım,satım ve kira işleri ile ilgili belge.

SAYFA 48

NUMARA 60

Elhamdülillezi ce'ale'l-hayrat ilâ nebilü'l-derecât

Ve salâtü's-selâm 'alâ seyyidinâ Muhammed efdalü'l-mahlukât ve 'alâ âl ve ashâbihi el fâ'izin bi-cemilü's-sa'adet ve ba'de zâlik işbu kitâb-ı şer'iatü'l-(...)'in tahrir ve imlâsına bâ'is ve bâdi budur ki medine-i Adana mahallâtından Cami'-i 'Atik mahallesi sakinlerinden emirü'l-ümerâ'i'l-kirâm kebirü'l-küberâ'i'l-fihâm zül kadri ve'l-ihîşâm el-muhtassu bezm-i yedd-i inâyetü'l-melikü'l-'allâm haliyâ Şam-ı Şerif Valisi olan sa'adetlü El-Hac Mehmed Paşa bin Derviş Ağa eş-şehir bâbin tarafından vakf-ı atiyü'l-beyânı ikrâra vekil

Özet

Şan valisi Mehmet Paşa'nın Adana'da kurmuş olduğu vakfin vakıf senedi.

SAYFA 48

NUMARA 61

Medine-i Adana mahallâtından Mihral / Behral Mahallesi sükkânından olub Kürd Bayram oğlu merhum ve mağfirun-leh Mehmed Paşa ibn-i Derviş Ağa nâm sahibü'l-hayrın ber-vech-i meşrût evkâfında bi'l-fi'il müteveli olan Ahmed bin Mehmed nâm kimesne medine-i mezburda meclis-i şer'-i şerif-i şâminü'l-erkân ve mahfel-i din-i münif-i râyihü'l-beyânda medine-i mezbure mahallâtından Eski Hamam Mahallesi sükkânından işbu bâ'isü'l-kitâb Bayram Ağa'nın oğlu Hasan Ağa kimesne muhazzırında şöyle ikrâr-ı tâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm eder ki mahalle-i mezbur Eski Hamam'da kâ'in kıbleten Abdülgani Bey menzili ve şarken ve şimalen Hasan Ağa Cami'-i imamına meşrut vakıf menziller ve garben çelik kızının menzili ile mahdud ve mevsûf olan bir bab fevkani ve tahtani beyt ve yine bir bab tahtani beyt ve bi'r'ima' ve küb ve külek ve eşcar-ı müsmire ve gayr-ı müsmire ve kenif ve bir mikdar havluyu müştemil el-yevm muma ileyh Hasan Ağa'nın içinde rükn ve mütevettin eylediği vakıf menzil sinîn-i vâfireden berü ekser mahalleri harab ve ba'zı mahalleri dahî ta'mir ve termime muhtâc olub canib-i vakıfdan menzil-i mezburu ta'mir ve termime iktidar ve müsa'ade olmadığından menzil-i mezbur rafte rafte izmihlâl ve indirâs bulacağı kaziyyeden olmağla menzil-i mezburu el-yevm icar-ı misliyle icar etmek vakfa evlâ ve enfa'

ve elyak olmağla menzil-i mezburu iktiza eden iki yüz guruş mu'accelesi ahz olunub ve beher sene ba'de'l-ta'mir ve'l-termim onar guruş cânib-i vakfa icar-ı müeccele vermek üzere merhum Hasan Ağa'ya icar olunub ol dahî ber vech-i muharrir isticâr ve kabul ve ta'ahhüd etmeğın hıfzen li'l-makanü'l-vesikatü'l-aanhi tahkikatü'l-bi'l-ittifâ ketb ve imla olundu hurire fi el-yevmü'l-hamse mib şehir-i Rebi'ü'l-Evveli el sene seb'a ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Hacı Mustafa ibn-i Mehmed

'an evlâd-ı 'atikât-ı müşarü'l-ileyh

Fatıma ve Â'îşe 'an evlâd-ı 'atikât-ı müşarü'l-ileyh

Hacı Musa Efendi Kınalı zâde

'Alemdâr Karslı Mahmud Ağa

İhtisab-ı Sâbık Süleyman Ağa

Hasan Ağa Subaşı Yusuf

Ali Birader-i Zevci Ömer Beşe'nin Oğlu

Mustafa Ağa Arslan'ın Oğlu Mustafa Ağa

Ve gayrihum min hazırın

Özet

Adana'da merhum Mehmet Paşa bin Derviş Ağa isimli hayır sahibinin vakfında mütevellî olan Ahmet bin Mehmet isimli kişi, vakıf binasının tamire ihtiyacı olduğunu fakat vakfın tamire gücü olmadığından binanın Hasan Ağa'ya iki katına kiraya verilip, 200 kuruşunun peşinat olarak alınmasına karar verildiğine dair belge.

SAYFA 48

NUMARA 62

Kır Musad Oğlunun İcar Temessükü

Vech-i tahrir-i huruf budur ki bin iki yüzyirmi yedi senesinin mâh-ı Muharreminin gurreinde Hacı Fakih Mahallesinde vâki' Kınacı Osman rahmetullah-ı 'aleyhin Medine-i Münevvere'ye vakf eylediği bir bâb tahtâni beytki Karisâ zâde Mehmed Ağa'nın kendi beytinin derununda olub bir nâ-ehle icâre vermek münasib olmadığı ecilden ta'mir ve termimi kendi üzerine ve bin guruş dahî masârif olur ise beyt-i mezbur yine aslı üzere vakf olub her ne

kadar masarîf olur ise vakfa teberru' olub ve eğer hadmına sebep olur ise bin guruşluk bir şey mübadele etmek şartıyla senede sekiz guruş cânib-i vakfa eda etmek üzere yeddine işbu memhûr temessük ita olundu beher sene canib-i vakfa sekiz guruş icarî eda etdikce keyfe mâ yeşâ ve yehtar taht-ı tasarrufuna idhâl ve ihrâcına tarafımızdan ve taraf-ı aherden bir ferd mani' ve müzahim ve dahl ve ta'arruz eylemeye deyu yeddine işbu düsturü'l-'amel temessükü ita olundu vakt-i hâcetde ibrâz eyleye ve's-selâm

Es-Seyd El-Hac Mehmed Vekil-i Mütevellî-i Vakf-ı Mezbur

Özet

Hacı Fakih Mahallesi'nde bulunan Kınacı Osman isimli kişinin Medine'ye vakfettiği ev Mehmet Ağa'nın evinin dahilinde olduğundan ve ehil olmayan birine kiraya verilemeyeceğinden tamir masrafı 1000 kuruşu aşarsa aslı üzere kalmasını veya yıkılmasına sebep olursa 1000 kuruşluk bir şey ile mübadele edilip vakfa senede 8 kuruş vermesini karara bağlayan belge.

SAYFA 49

NUMARA 63

Vilayet-i Anadolu'da Medine-i Adana'da sakin iken bundan akdem vefat eden El-Hac Mehmed Ağa ibn-i Abdullah'ın veraseti sulbiye-i kebire kızı Fatıma nâm hatuna isabet eylediği ba'de'l-tahakkukü'l-şer' mezbure Fatıma Hatun'un hâlen zevci ve tarafından âheri tevkîle me'zun vekili olduğu zât-ı mezbure bi'l-ma'rifetü'l-şer'iyye ârifân Mehmed Tahir Ağa ibn-i Abdullah ve es-Seyd Mustafa ibn-i İsmail nâm kimesneler şehâdetleriyle şer'an sâbit olan Ali Ağa ibn-i Hasan nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i enverde ba'isü'l-hünerü'l-vesika diğer Ali Ağa ibn-i Hasan nâm kimesne muhazzırında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kalam edüb müteveffâ-yı mezbur El-Hac Mehmed Ağa'nın hayatında yeddinde emvâli ve ba'de vefât zevcem müvekkilem mezbureye mevrûs olub hâlen medine-i mezbure mütesellimi Mehmed Bey'in bi'l-icâre vaz'-i yed olduğu bi'l-cümle tereke ve tarla ve arazilerini merkum Mehmed Bey'den mahallinde taleb ve da'va ve ahz ü kabza ve lede'l-iktiza sulh ve ibrâya ve bunların mutavakkıf olduğu umurun küllisine tarafımdan merkum diğer Ali Ağa'yı vekalet-i sahiha-ı şer'îye ile bi'l-vekâle vekil ve nâ'ib-i menâb nasb ü ta'yin eylediğimde ol dahi vekalet-i merkumeyi kabul ve hıdmet-i lazımesini kemayenbağı mahallinde edaya ta'ahhüd ve iltizam etmeğin ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu fi el-yevmü'l-işrîn min Zi'l-Ka'detü'l-Şerife el-sene sebt ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Mehmed Ağa

Ahmed Ağa

Ve Gayrihum

Özet

Adana'da vefat etmiş olan Mehmet Ağa bin Abdullah'ın kızı Fatıma Hatun'a intikal eden mirasa Ali Ağa bin Hasan'ın vekil tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 49

NUMARA 64

Medine-i Adana mahallatından Cami'-i Cedid Mahallesi sakinlerinden işbu ba'isü'l-kitab Fatıma bint-i Abdullah nâm hatun ile Ali bin Öksüz Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i hatır-ı lazımu'l-tevkîrde mahalle-i mezbure sâkinlerinden Fatıma bint-i Mehmed nâm hatun müvacehesinde şöyle da'va ve takrir-i kelam eylediler ki müverrisimiz müteveffa-ı merkum Öksüz Ali Beşe'nin terekesinden mahalle-i mezburede vâki' beynü'l-ahali ma'lumetü'l-hudud ve'l-cibrân bir bab fevkani ve tahtani beyt ve bir ortayı müştemil menzilini işbu merkum zabt etmekle su'al olunub takriresi tahrir ve keff-i yeddine tenbih-i şer'î murâdımızdır dedikde gıbbe's-su'al mezbure dahî cevabında benim dahî müverrisim zevc-i nâkihim müteveffa İbrahim Beşe işbu merkumeden iştirâ eylediğine binâ'en ben dahî bi'l-verâse zabt ederim deyü bir kıt'a hüccet-i şer'îye ibrâz ve def'le mukabele edicek gıbbe'l-istintâk dâfi'e-i merkumeden def'-i meşruhasını mübeyyin beyyine taleb olundukda ba'de'l-imhâl ve'l-istimhâlü'l-şer'î isbat-ı beyyineden izhâr-ı 'aciz birle tahlife tâlibe olmağın mucibince müdde'îye-i merkume Fâtıma dahî 'ala fevkü'l-su'al halef-i billahi'l-'ali el'âli etmeğın mucibince mârû'z-zikr menzilden merkumenin keff-i yeddine tenbih-i şer'î birle ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu hurire fi el-yevmü'l-hâdi ve'l-ışrîn min şehr-i Rebi'ü'l-Ahir sene reb'a ve 'ışrîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Katib Kul zâde Mehmed Efendi

Ser-Muhzırân Es-Seyd Halil Ağa

Ferâşi Ali Efendi

Tiftik Hasan

Kükürk Ahmed

Küpeli es-Seyd Mehmed

Ve Gayrihum mine'l-hazırîn

Özet

Adana'da Camii Cedit Mahallesi'nden Fatıma binti Abdullah ve Ali bin Öksüz'e Öksüz Ali Beşe'den miras kalan evin Fatıma binti Mehmet isimli kadın tarafından işgal edildiğini ifade eden belge.

SAYFA 50

NUMARA 65

Fi'l-asl medine-i Adana sükkânından olub hâlen Asitane-i 'Aliyyem sâkinlerinden zâtı ta'rif-i şer' ile ma'ruf olan Çopur zâde kerimesi Fâtıma bint-i El-Hac Mehmed Ağa nâm hatunun pederi müteveffa-ı muma ileyhden bâ-ırs-ı şer'î hissesine isabet eden bi'l-cümle tereke ve bağ ve bağçe ve arazilerini mahallinde taleb ve da'va ve ahz ü kabze ve bey' ü şirâya ve lede'l-iktiza sulh ve ibraya ve bunların mutavakkıf olduğu umuru küllisine tarafından bâ-hüccet-i şer'îye vekil ve na'ib-i menab nasb ü ta'yin eylediği Ali bin Hasan nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i hatır-ı lâzımü'l-tevkirde hâzır olanlardan zatı ta'rif-i şer' ile ma'ruf işbu bâ'isü'l-kitâbü'l-müstetâb Çopurzâde kerimesi ve merkumenin ümmesi Hadice bint-i diğer El-Hac Mehmed Ağa nâm hatun tarafından vekil-i müseccil-i şer'îsi damadı Fermuz zâde es-Seyd Hasan Ağa muhazzırında şöyle ikrar-ı tam ve takrir-i kelim edüb müvekkilem merkumenin medine-i mezburede Bağçeya Adana Zokağından Ada Zokağında Değirmenli Bağçe demekle ma'ruf kıbleten nehr-i kebirden münfasıl cüdül ve şarken Silahdar oğlu Bağçesi ve şimâlen tarık-i has ve garben Musa Balı oğlu Bağçesi ile mahdud ve mümtaz olan bağçeden nısf hisse bağçe-i mezbureye muttasıl üç göz âsiyabdan pederi müteveffa-yı muma ileyhin müstakilen mutasarrıf olduğu bir göz değirmen hissesinden bin beş yüz guruşdan 'alâ tarikü'l-münasebe müvekkilem merkumenin sehemine isabet eden dört yüz elli yedi guruş ve üzerine kırk üç guruşdan zam ile cem'an beş yüz guruşa semen-i misliyle muma ileyh Hasan Ağa'nın müvekkilesi merkume Hadice nâm hatuna bey' ü bât-ı sahih-i şer' ile bi'l-vekale bey' ve teslim ve temlik eylediğimde vekil-i muma ileyh dahî bi'l-vekâle kabul ve tesellüm ve temellük etmeğin semeni olan meblağ-ı mezbur beş yüz guruşu ağa-yı muma ileyh yeddinden tamamen ve kamilen ahz ü kabz eyledim fi ma ba'd hadika-i mahruse-i mezburede kâ'in nısf hisse asiyaından bir gûna asiyaından olan hissesi müvekkile-i muma ileyhâ Hadice Hatun'un mülk-i müşterası ve hakk-ı sarfiyedir keyfe mâ yeşâ ve hasebü'l-yehtâr mülkiyet üzere mutasarrıf olsun dedikde gıbbe'l-tasdikü'l-mu'teber ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu hurrire fi el yevmü'l-hadi ve'l-işrîn şehir-i Rebi'ü'l-Evveli sene seb'a ve işrin ve mieteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Müstacir zâde Faziletli Es-Seyd Ali Efendi

Faziletli Es-Seyd El-Hac İshak Efendi

Faziletli Es-Seyd Mehmed Emin Efendi

Mahdum-ı Mükerrerleri Es-Seyd Ali Efendi Boz Zade Es-Seyd Hüseyin Efendi

Es-Seyd Katib-i Mahkeme Seyyid El-Hac Abdülcélil Efendi

Fermuz zâde Hazinedarı Ali Ağa

Ve Gayrihum mine'l-hazırın

Özet

Adana sakinlerinden olup İstanbul'da ikamet eden Çopur zade kızı Fatıma binti Mehmet Ağa isimli kadın ile annesi Hatice binti Mehmet Ağa'ya intikal eden mirasın paylaşımına dair belge.

SAYFA 51

NUMARA 66

Medine-i Adana mahallâtından Kasab Bekir Mahallesi sâkinlerinden Fatıma bint-i nâm hatun işbu rafî'ü'l-vesika meclis-i şer'-i şerif-i enverde şöyle takrir-i kelam edüb bundan akdem cami kapusundan ahz eylediğim hazır-ı bi'l-meclis işbu yetim-i sagir Mehmed hâlen terbiyemde olmağla sagir-i merkur Mehmed'e kadr-i kifâye bir mikdar akçe nafaka karz ve takdir olunmak taleb ederim dedikde zeyl-i vesikada muharrirü'l-esami Müslimîn-i bi-farz-ı Muhammedînin tahmin ve takvimleri üzere hakim-i mevki'-i sadr-ı kitab tûba lehü ve hüsn-i me'ab hazretleri sagir-i merkur Mehmed'e levazım-ı zaruresi için beher yevm nafaka behası beş para karz ve takdir edüb hin-i zaruretden mezbur beş parayı eşedâne edüb vech-i meşruh üzere merkur yetim Mehmed'in levazım-ı zaruresi için nafaka beha harc ü sarf ve min lehü hakku'l-taleb ve'l-ahz üzere ve lede'l-zaferden rücu'a izin verilmişdir deyü ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu tahriren fi el-yevmü'l-sabi'-i aşer min şehr-i Muharrem sene seb'a ve işrîn ve mieteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Hacı Nebi zâde Mehmed Efendi

Abdülmecid Efendi zâde Mehmed Efendi

Katib Mehmed Efendi

Özet

Adana'da Kasap Bekir Mahallesi sakinlerinden Fatıma isimli kadının baktığı yetim Mehmet'in nafakası için kendisine günlük 5 para verilmesine izin verildiğine dair belge.

SAYFA 51

NUMARA 67

Fi'l-Asl Malatya ahalisinden olup bi'l-misafire medine-i Adana mahallatından Hurmalı mahallesi sükkânından Hasan bin Musa nam kimesne kendi tarafından asaleten ve sulb-i sagir oğlu Ali ve sulbiye-i sagire kızı Hadice tarafından vesayeten medine-i mezburede meclis-i şer'-i şerif-i enverde mahfel-i din-i münif-i izhârda mahalle-i mezbure sükkânından râfi'ü'l-vesika Güzülü Ali bin Durmuş nâm kimesne muhazzırında üzerine şöyle dava ve takrir-i kelim edüb işbu tarih-i kitabdan kırk beş gün mukaddem zevcem Sultan nâm hatun işbu Güzülü Ali nam kimesne taş ile darb ve curh edüb ve müte'essiren fevt olmağla zevcem müteveffıye-i merkumenin ber mucib-i şer' iktiza eder bi'l-asale ve bi'l-vesaye merkum Güzülü Ali'den talep ve dava eylediğimde beynimiz müslimûn-ı musalahadan tavassut edüb el-sulhü'l-hâkim ve'l-salih akd-i şerifi üzere zevcem merkumenin lazım gelen dest-i mesru'a-ı ma'lumesinden medine-i mezburede canib-i nehr nahiyesine tabi Atanlı mezrasında vaki' ma'lume'l-hudud tahminen sekiz dönüm mikdarı bir kıt'a bağ ile bir re's bargir ile sulh eylediklerinde ben dahi hâlen salihâ ve bi'l-vesaye sulh-ı mezburu kabul ve bedel-i sulh olan mezburları merkum Güzülü Ali yeddinden tamamen ahz ü kabz edüb husus-ı mezbure müte'allik aimme-i dava ve kaffe-i mutalebeden merkum Güzülü Ali'nin deynini ibrâ ve iskat-ı hak eylediğimde ol dahi ba'de'l-kabul bana medfu' olan bedel-i sulh olan eşya-ı mezkure müteallik aimme-i davadan benim zimmetimi ibra'-ı 'amm ile ibrâz ve sâkıt etmeğin ben dahî ibrâz-ı mezkuru kabul eyledim dedikde gıbbe'l-tasdikü'l-mu'teber ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu tahriren min şehr-i Şevval sene site ve işrin ve mieteyn ve elf

Özet

Adana'da Hurmalı Mahallesi sakinlerinden Hasan bin Musa'nın karısı Sultan'ın, aynı mahalleden Ali bin Durmuş tarafından darp edilip vefatına sebep olduğu ve tarafların 8 dönüm bağ ve 1 beygir karşılığında aralarında sulh yaptığına dair belge.

SAYFA 52

NUMARA 68

İhtiyâr Zâde İcâr Temessüküdür

Vech-i Tahrir-i Huruf Oldur ki

İşbu bin iki yüz yirmi dört senesinde mâh-ı Rebi'ü'l-Ahirin gurreinde Bağçe-i Adana Zokağında ceddin merhum Osman Çavuş Evkafından olup 'an asıl bağçe olmağla mürur-ı ezman ile hâli ve harab ve eşcar-ı müsmiresi münkatî' ve bi'l-küllîye arsa-ı hâli olduğu hasebiyle canib-i vakf-ı şerife nef'i kalmayub itibarı sakıt olup kıbleten tarik-i 'amm ve

şarken musakkara ve şimalen Battal Ağa Bağçesi ve garben yine tarîk-i ‘amm ile mahdud tahminen altmış dönüm mikdarı icare-i mü’eccele ve mu’accele ile bağçe-i mezbure tâlib ve râgıb olan işbu bâ’isü’l-temessük İhtiyar zâde semahatlü es-Seyd Abdülkerim Efendi’ye senevî beş gurus icare-i mü’eccele ile icar ve kabul ve mu’accesini dahî canib-i vakf-ı şerif için tamamen ve kamilen ahz ü kabz olunub işbu temessük ita olundu gerekdir müsta’cir-i muma ileyh Abdülkerim Efendi ve evlâd-ı evlâd-ı evlâd-ı evlâdı keyfe mâ yeşâ’-ı ve hasbi yehtar mutasarrıf olub ve ber vech-i muharrir zabt ve tasarrufuna tarafımız ve taraf-ı aherden ferd-i min kâne ve keyfe mâ kâne mâni’ ve râfi’ ve mezâhim ve mu’arız olmaya ve’s-selam

Mühür: Şerife Â’işe Mütevellî-i Vakf-ı Mezbur

Özet

Adana'da 1224 senesi Rebiü'l-ahir ayında Osman Çavuş'un vakfettiği meyveden kesilmiş meyve bahçesinin Abdülkerim Efendi'ye yıllık 5 kuruşa kiraya verildiğine dair belge.

SAYFA 52

NUMARA 69

Medine-i Adana mahallatından Ağca Mescid Mahallesi sâkinlerinden Şerife Â’işe nâm hatun meclis-i şer’-i şerif-i enverde işbu ba’isü’l-kitab İhtiyar zâde Semahatlü Es-Seyd Abdülkerim Efendi muhazzırında şöyle ikrar-ı tam ve takrir-i kelam ederek medine-i mezbureden Bağceha-ı Paşa Zokağında vâki’ ceddî merhum Osman Çavuş evkafından ‘an asıl bağçe olmağla mürur-ı eyyam ile hâli ve harab ve eşcar-ı müsmiresi münkati’ ve bi’l-küllîye arsa-ı hâliye olduğu hasebiyle canib-i vakf-ı şerife nef’î kalmayub itibardan sâkıt olub kibleten kibleten tarîk-i ‘amm ve şarken musakkara ve şimalen Battal Ağa Bağçesi ve garben yine tarîk-i ‘amm ile mahdud tahminen altmış dönüm mikdarı icare-i mü’eccele ve mu’accele ile bağçe-i mezbure tâlib ve râgıb olan işbu İhtiyar zâde es-Seyd Abdülkerim Efendi’ye senevî beş gurus icare-i mü’eccele ile icar ve kabul ve beher sene mu’accesini dahî canib-i vakf-ı şerife eda etmek üzere bin iki yüz yirmi dört senesi mah-ı Rebi’ü’l-Ahir guresinden itibar ile müfe’ekere-i mezkuru ber vech-i muharrir mu’accele ve mü’eccele beher sene canib-i vakf-ı şerife beş gurusu eda ve teslim eyledikde evlad-ı evlad-ı evlad-ı keyfe mâ yeşâ ve hasben yehtar mutasarrıf olsun dedikde muma ileyh efendi dahî müteahhid olub gıbbe’l-tasdikü’l-mu’teber mâ heva’l-vâki bi’t-taleb ketb olundu hurire fi el-yevmü’l-sâlis-i ‘işrîn min şehr-i Rebi’ü’l-Evveli sene seb’a ve ‘işrîn ve mi’eteyn ve elf

Şuhudü’l-Hal

Katib Es-Seyd Süleyman Efendi

Katib Mehmed Efendi

Es-Seyd Halil Ağa Ser-Muhzırân

Ve gayrihum mine'l-hâzırîn

Özet

Adana'da Ağca mescit Mahallesi'nden Şerife Aişe isimli kadının cediti Osman Çavuş'un vakfettiği zamanla harap olmuş meyve bahçesinin kira bedelinin yıllık 5 kuruş olarak vakfa teslim edildiğine dair belge.

SAYFA 53

NUMARA 70

Medine-i Adana mahallatından Çukur Mescid Mahallesi sükkânından işbu ba'isü'l-kitab Musa Balı demekle arîf es-Seyd Abdülbaki ibn-i Ömer Ağa nam kimesne meclis-i şer'-i şerif-i şeri'at-garra ve mahfil-i din-i münif-i tarikat-zehrâda Sofu Bağçesi sükkânından es-Seyd Mehmed Efendi ibn-i Beşir Beşe nâm kimesne üzerine şöyle dava ve takrir-i kelam ederek bundan akdem Saclı Hamid Mahallesi sükkânından Abdülaziz Ağa ibn-i İbrahim nam sahibü'l-hayrın Kapalı Bağ Mahallesinde vâki' ma'lumetü'l-hudud beyne'l-ahali ve'l-cîran iki bab fevkani ve tahtani beyt ve bir orta sofa ve bir yan sofası ve bi'r-i ma' ve kenif ve bir mikdar havluyu müstemil menzil ile hariciye iki bab tahtani bi-cümleti't-tevabi' ve'l levâhık mülk menziline bin iki yüz otuz altı senesi Recebü'l-Ferinde huzur-ı şer'de Adana Kadısı Rahmetullah Efendi Hazretlerinin imzasıyla temezzu ve hâtemi ile mahtûm hüccet-i şer'iyesiyle hasbeten-illahi's-samed vakf ve habs ve tevliyetini evvelen kendi nefesine vefatıhi evladı ile karındaşı İbrahim'in evladları 'ale'l-iştirâk mütevellî ve mutasarrıf olalar deyü şart ve ta'yin ve tasrîh eylediği menzil-i mezkur-ı mevkûfumu pederim merhum Ömer Ağa bir sene icâre gitmeyüb hâli kaldığı bahane edüb bi hasebü'l-zarure menzil-i mevkuf-ı mezkuru pederi müteveffa Beşir Beşe'ye pinası mülk ve arsasına beher sene beş gurusu icar kat' birle iki yüz otuz gurusu semen-i ma'lume ile bey' edüb beş sene mutasarrıf oldukdan sonra pederim merhum Ömer Ağa fevt olub vâkıfın kayd-ı şart-ı meşruhası üzere tevliyet bi-sarfı bana intikal eyledikde vakf 'akarın bey' ü şirâsı câ'iz olmadığını fukehâ-ı 'azâm hazretinin iştihâdları üzere tarih-i kitabdan beş sene mukaddem Abdurrezzak Efendi'nin vakt-i neyabetinde vâkıf bi'l-murafa'a mütalebe olundukda mahal-i niz'anın üzerine Katib-i Mahkeme Şeyh İmam zâde Hum Ali Efendi ber vech-i neyabet menzil-i mahdud-ı mevkûf-ı mezkurun üzerine varıldıkda müteveffa-ı merhum Ali Efendi mezbur Beşir Beşe tarafgir olduğuna binaen menzil-i mevkûf-ı mezkur harabe olmadığı izhar-ı mine'l-şems zâhir ve aşîkar iken harab olmuş ve vakfiyetden çıkmış deyü hakim-i sabık muma ileyh Abdurrezzak Efendi'ye hilaf-ı inhâ ihbâr etmeleriyle benim gaybetime menzil-i mevkufeyi hilaf-ı emr-i fukehâ vakfiyetden çıkmış ve nakz olmuş deyü hüküm birle yeddine bir kıt'a hüccet vermeğe elan menzil-i mevkuf harab olmayub hin-i bey'de tamir olunan mahalleri 'ayan vakfiyetden çıkmadığı beyan olsun içün kıbel-i şer'-i âliden bir emin nâ'ib nasb olunub mahal-i mevkufenin üzerine varılub bi'l-mu'ayene müşâhede olunması matlubumdur dedikde kıbel-i

şer'-i Nebevîden me'zunen ber vech-i neyâbet kethüda Mevlana Mehmed Â'dil Efendi irsal olunub mahal-i vakfın üzerinde müteveffa Beşir Beşe'nin zevce-i menkuhe-i metrukesi Hadice bint-i Bekir Beşe ve sulb-i kebir oğulları merkum Es-Seyd Mehmed Efendi ve sulbi oğlu sagir İsmail muhazzırlarında 'akd eylediği meclis-i şer'de zeyl-i vesikada muharrirü'l-esami kimesneler müvâcehelerinde vakt-i bey'de haraba müşraf olan mahallerin tashîr olunan yerlerine 'aynü'l-yakîn nazar olundukda menzil-i mezkurun hîn bey'de kâbil-i süknâ olunub vakfiyetden çıkmadığını ba'de'l-müşâhede huzur-ı şer'-i şerifde ifade ve ihbar olundukda yine müdde'-i-i merkum Abdülbaki vakıf 'akarın bey' ü şırası ve 'akardan gayrı istibdâlî câ'iz olmadığını mübeyyin iki kıt'a fetvâ-ı şerif ibrâz edüb nazar olunub medine-i Adana müftüsü faziletli es-Seyd Mehmed Emin Efendi hazretlerinin imzasıyla mümezza ita eylediği fetva-ı şerif mazmunu bir vakfın meşrutası olan menzilin bir mikdar yeleri harab olub ve lakin binası bi'l-küllîye münhedim olmayub arsa-ı sarfe ve nakz değil iken vakfın mütevellisi olan Zeyd bina-ı mevkufunu icabından 'Ömer'e bey' eyledikten sonra fevt olub müebbet-i tasarruf-ı zeyd müteveffanın oğlu Bekir'e intikal etmiş olsa merkum ol binayı mevkufu Ömer'in yeddinden ahz ü kabze şer'en kâdir olur mu Allahu Âlem el-cevab olur deyü ketb-i mu'teberâtından mestûr-ı fî'l-tahriyye ve'l-binâ'ü'l-mevkuf bey'-i kable'l-inhidâm ve mestûre'l-kâdihân lâ yecûz bey'ü'l-vakf mülkü'l-bâyi' ve bu suretde Bekir-i mezbur ol binayı mevkufu Ömer'in yeddinden ahz ve kabz eyledikde Bekir Ömer'in sâkin olduğu müddet için ecr-i misil almağa şer'an kâdir olur mu Allahu Âlem olur deyü yine ketb-i mu'teberâtından mestûr fî'l-mutala'allah istirdaden şükraha sümme zahara ennehe vakfun bi dunî şartı'l vakfî fela yemlikühü illel gadi ve şartun fil habs hurucuhu a'nil intifai bil külliye ve kevnül bedeli akaran ve müstebdilü gadi el mukırrubil ilmi vel ameli ve fî maruzatil müfti Ebus-Suud ennehu fî ketbihi verade emru şerif bi men'il istibdali ve imrarihi yesiru bi iznis-sultan teb'an li tercihi'l sadakati'l şer'iyye münif-i şerifleri üzere balâ-yı imzasıyla mümza ve hâtimi ile mahtûm tezyin iden hükm-i hâlisin mevki'-i kuyud-u şurutuna mukem hükm-i şer'i ile hükm edüb mârû'z-zikr müdde'iyûn-ı 'aleyhim olan merkumînî münaza'adan men' ü def' birle mâ hüve'l bakî hâze'l-vesika bi't-taleb ketb olundu hurire fî el yevmü'l-hâdi ve'l-işrîn min şehr-i Saferü'l-Hayr sene sitte ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhûdü'l-Hal

Es-Seyd İbrahim Efendi

Halıcı Mustafa Efendi

Zincirci Mustafa Ağa

Ser-Muhzıran Mehmed Ağa

Altunlu zâde Mehmed Bey

Sabık Muhzır Başı Halil Ağa

Gani Bey zâde Mustafa Ağa

Ali Bey

Kul zâde Mehmed Efendi

Ve Gayrihum Mine'l-Hazırın

Özet

Abdülaziz Ağa'nın Adana Kapalı Bağ Mahallesi'nde vakfetmiş olduğu gayrimenkulu ile alakalı Abdülbaki bin Ömer Ağa'nın Mehmet Efendi'ye açmış olduğu vakıfla alakalı dava.

SAYFA 54

NUMARA 71

Tamm-el-kelam ceffe'l-kalem bîavni'llahil melikil allam hurrara hû el fakirullahil an sair

Es-seyyid Hasan (...) bi medine-i Adana sabıkan

Bu bağın bağbanı lanedan çok mur uçurmuştur

Benim gibi hezar biçareler konmuş göçermiştir

Şarab azl içmekden kaçır sanma beni saki

Değildir münasib dünya cihanda kimse baki

Teslimat

Guruş

03050+ nüfus-u mahallatdan hazinedar Ali Ağanın makbuzu

01101+ Yüreğir nahiyesinde su başı yediyle teslim

00800+ canib-i şehir nahiyesinden su başı yediyle teslim

01112+ yedi pare kuradan

02600+ hanatdan

02420+ kazaların takyitinden teslim

00267+ bahçelerden teslim

=11400,5

01900+ sirkeci oğluna teslim olunan ihraç

=09450,5

00500- şancı garibzade Ahmed Reşit Efendiye teslim

=08950

Sahhü'l baki sekiz bin dokuz yüz elli buçuk guruş mukabele-i defterde olan sahifeye nakil birle fûru-nihade olunmuştur

SAYFA 55

NUMARA 72

İPTAL

SAYFA 56

52490 İşbu varaka halfinde müfredatıyla mestur ser bevvabin-i Dergah Mehmed Bey hazretlerinin taraf-ı vilayetden matlubu bu sahifeye nakl ve tahrir olunub ba'de'l-yevm 'amel ve muhasebe işbu sahifeden ru'iyet oluna eğer şübhe 'arız olur ise yine sahife-i ma'kuseye müraca'at oluna

- + 00650 Hazinedar Ali Ağa ma'rifetiyle serdarlık ca'izesine ba-emr-i ali vürud eden ocak katibine ve çavuşa verilen hıdmet Hurire Fi Ra 227
- + 00600 Ağnam mübaşirine hıdmet yirmi yedi senesine mahsuben
- + 00400 Ali Paşa'nın zahire hasbi Koğuş Ağası Nu'man Ağa'ya hıdmet
- + 01350 Derviş Ağa'ya verilen harc-ı rah
- + 01375 Devletlü Mustafa Paşa Efendimiz Hazretlerinin teşriflerinde Mehmed Bey Efendi'nin Paşa Bekir yeddiyle al'a tarikü'l-hediye irsal olunan beş yüz bi-hisab guruş

= 56065

- + 00500 Umur-ı memleket için bundan akdem irsal olunan Yusuf Tatar'a harc-ı rah
- + 00500 Yine umur-ı memleket için devletlü paşa efendimiz hazretlerinin tatarına verilen harc-ı rah

= 57065

- 10500 Cümle ma'rifetiyle Ramazanü'l-Mübareke esnasında tevzi olunan hıntadan inayetlü Mehmed Bey hazretlerine teslim olunan 350 Kile Hınta

= 46565

Sahhü'l-Baki kırk altı bin beş yüz altmış beş guruş matlubatı kalmışdır

- + 01800 Umur-ı memleket için irsal olunan Boz zade Hüseyin Efendi'ye verilen meblağ
= 48365
- 07083 Fi 15 Ra Sene 27 hane salyanesinden 4250 ba'de 28 R Sene 27 Bağçe salyanesinden Ohannes zımmi yeddiyle 225 ve yirmi yedi senesine mahsuben
- + 01000 Kazaların taksit-i evvelisinden Kahr-ı iyalun 260 ve kahr-ı kışlakun 500 ve yukarı dizdarlun ve sarı saçan karsındı oğlundan vürud eden taksite mahsub ve ba'de tarih-i mnezburun sene 27'de olan hane salyanesinden Saadetlü İbrahim Ağa yeddiyle teslim 1148 gurus ki cem'an işbu bin iki yüz yirmi sekiz senesi mah-ı Muharrem evahirine kadar min haysetü'l-mecmu' yedi bin seksen üç gurusdur Devletlü eyalet-i Adana Valisi El-Hac Mustafa Paşa Efendimiz hazretlerine sadrazam müşiri için vürud eden 'Alemdar Yağız Ağa'ya inayetlü Mehmed Bey Efendi hazretlerinin verdüğü meblağ fi Ra Sene 27 evasıtından bin gurusdur
- + 00550 Bundan akdem mübaya'a zahiresi için Çapar zade inayetlü Süleyman Bey hazretlerinin taraf-ı vilayetden 15000 gurus matlubuna dair vürud eden mübaşir Süleyman Ağa'ya hıdmet
- + 10000 Sene 28 mah-ı Rebi'ül-Evvelinin on üçüncü günü meblağ-ı mezburun kabz ve tahsili için vürud eden Zahireci Başısı 'Abdi Ağa'ya teslim olunan
- + 00800 Ağa-yı muma ileyhe hıdmet-i mübaşeriye
= 53632
- + 7500 İnayetlü Mehmed Bey Efendi'nin umur-ı memleket için varub beldeden matlub olunan
= 61132
- + 15000 Çopur'un oğlu yeddiyle veliyyü'l-ni'm efendimiz için kapuda ba-poliçe müşarü'l-ileyh efendimize verilen Sene 28
- + 12250 Mübaya'a bedeli ve hıdmet-i mübaşiriye eseb-i behaya Mehmed Bey Efendinin verdiği
- + 05800 Ragıb Paşa hazretlerine eseb beha ve daire-i devletlerine verilen
- + 01780 Mavi Ağa'ya hıdmet-i mübaşiriye ve eseb beha Beyefendi'nin verdiği
= 95962
- + 01000 Ağasına hıdmet-i mübaşiriye beyefendinin verdiği
- + 00840 Serdar-ı Hümayunla üç def'a gelen tatarlara beyefendinin verdiği
- + 00170 Mübaya'a sefinesiyle veliyyü'l-ni'm efendimizin İbrahim Ağa kumanyalarına verilen
- + 00300 Karataş-ı Kebirden altmış kile şi're beyefendinin verdiği
- + 04750 Memleket için arpacılara verilen şi'r behası
= 193022

- 000250 Hacı Ali Paşa Efendimizin mübaya'a için gelen mir-i ahur Ömer Ağa'ya beyefendinin verdiği
- 000500 Mustafa Paşa Efendinin tatarına harc-ı rah verilen
- 000350 Mustafa Paşa Efendimizin tatarına Hafız Ağa yeddiyle harc-ı rah verilen
- 000150 Def'a Mustafa Paşa Efendimizin Tatar Aağası çırağına ve Aşık Mustafa'ya beyefendinin verdiği
- = 104272
- + 001000 Kapudan Paşa Hazretlerinin tarafından gelen mübaşire eseb beha ve hıdmet-i mübaşiriye verilen
- = 105272
- 47561 1229 senesinde ba-defter-i müfredat cümle ma'rifetiyle mir-i muma ileyhe vaz' ve havale olunan Fi 5 Rebi'ü'l-Ahir Sene 1229
- = 57711 Sahhü'l-Baki elli yedi bin yedi yüz on bir guruşdur
- 3000 Ramazan-ı Şerif evahirinde teslim olunan 12 Şevval 229
- = 54711
- 03000 Paşa ma'rifetiyle teslim olunan
- = 51711
- 08000 Vaz Olunub havale Fi Zi'l-Kade Sene 229
- = 44711

SAYFA 57

Sahifeden Nakl

44711

- 5000 Tevarih-i Mezburda 100 kile hinta bedeli
- = 39711
- 20000 Bu def'a dahi mir-i muma ileyhin alacağına mahsuben Vali Devletlü El-Hac Mustafa Paşa Efendimizin ma'rifet ve cümle ma'rifetiyle Defterdar Çukadarı Ahmed Ağa'ya nakden defter-i salyaneye vaz' ve teslim olan Fi Evası-ı Receb Sene 230 Mir-i muma ileyhin ma'rifetiyle deyni için teslim
- = 19711

- 05000 Def'a ba-ilam-ı şer'i otuz ve otuz bir senelerinin mal hazineden havale olunub mir-i muma ileyhe teslim olan

= 14711

- 06000 Def'a taraf-ı vilayetden teslim olunan elli kile şî'r bedeli Sene 230

= 12711

Evasıt-ı Receb'de yaylağa teşrifinde mir-i muma ileyhe teslim

Maslahat için mürettib mübaya'a poliçesi için Necabetlü Mehmed Bey

Özet

Dergah-ı Ali çavuşlarından Mehmet Bey'in vilayetten talebi ile alakalı defter.

SAYFA 59

NUMARA 73

Elhamdülillahi'l vakfı 'ala külli halin alimi'l gaybi veş-şehadeti'l kebiri'l-müte'al ve's-salatu vesselamu ala seyidina Muhammedin efdalü'l mahlukat hayru'l ashab ve'l mümeyyizat. Emma b'ad işbu kitab-ı sıhhat nisabın tahrir ve inşasına ve tastir-i imlasına bais ve badi budur ki Medine-i Adana mahallatından Serahan mahallesi sakininden sahibü'l hayrat ve'l hasenat ve talibü's-sadekat ve'l müberrat hala Adana mütesellimi ser-bevvabin-i Dergah-ı ali Hüseyin Paşa zade Ahmet Bey bin Abdullah Paşa tarafından vakf-ı ati zikr-i takrir-i vekil olunub vekaleti şahidîn-i adilîn ile hükm-ü şer'i lahik olan katib Mahmud Efendi nam kimesne meclis-i şer-i şerif-i Ahmedide muhassıl din-i münif-i Muhammedide vakf-ı atil beyana li eclit-tescil ve'l imla itmam ve tekmil-i mütevellî nasb ve ta'yin eylediği ser muhzıran es-seyyid Halil Ağa bin Süleyman nam kimesne mahzarında bi'l vekale şöyle ikrar-ı tam ve takrir-i kelam idüb vakf-ı suduruna değin müvekkilem mir-i müvekkil mir-i muma ileyhin Celadeti zade Mahmuddan hüsn-ü rıza ve ihtiyarıyla işbu atideki silk-i mülk-i sahihasında münselik olan ba' bağan mahallesinde vaki bir bab fevkani ve tahtani dükkân ve kıbleten tarik-i âmm ile ve yine garben tarik-i amm ve şarken debbağ Karaca usta dükkânı vakıf dükkânı ve yine debbağhanede vaki kıbleten tabu Hüseyin dükkânı garben Hafız Efendi buyurzen tepeoğlu dükkânı şarken tarik-i am işbu hudut-u Erbaa ile mahdud dekakin ve yine müvekkilem mir-i muma ileyhin silk-i mülk-i sarh-ı sahihasından münself olan debbağhane mahallesinde vaki taraf-ı beyyinetü'l maldan bais-i intikal iden malümetü'l hudut mushacı Ayşe Hatun menzili ve yeminen ma'ruf ve mutasarrıf olduğu mahdud bir bab fevkani ve tahtani beyt ve bir bab yine tahtani beyt ve bir sofa ve eşcar-ı müsmire ve gayr-i müsmire ve kenif ve bir mikdar havl-i müştemil-i menzilin ve ittisalinde bir bab dükkânı ve yine mir-i

muma ileyhın silk-i mülk-i sarf-ı sahihasında münselik olan sarrachane mahallesinde vaki serayinin ittisalinde müceddeden ibna eylediği bir bab bakkal dükkanı cümletit-tevabi bil havas ve kaffetü'l merafiki'l muvafık hasbeten lillahil melikis samed taleben li merzati rabbihi merdihil ehad vakf-ı sahih-i şer'i ve hafs-ı sarıh-i mer'i ile vakf-ı habs idüb şöyle şart ve ta'yin ve tashih eyledi ki ba'det temyiz ve termim fazla-i gallesini mücedden bina ve ihya cami-i şer-i her kim müezzin olursa beher sene kandil ve şem ve ravgan behası elli gurus teslim olunub baki galesi cami-i şerifin tamirine ve tenminden sonra her kim imam ve hatib olur ise fazla-i gallesini nısfıyet üzre taksim ideler deyü fariğan anış-şevağil müteveli-i muma ileyh bil vekale teslim eyledim ol dahi sair evkaf mütevellileri gibi tesellüm eyledi deükte gibbet-tasdik-i şer'i itmam-ı vakf tamam olduktan sonra vakıf vekili merkur mahmud efendi canib -i vakıftan semt-i şikaka âzim olub vakf-ı akar hazreti imam-ı azam ve meham-ı efham hazretleri katında lüzumundan ari olmağla vakf-ı mezkurdan dahi müvekkilem için mesağ-ı şer'i olmağın vakf-ı mezkurda bil vekale rücu idüb kema fil evvel müvekkilemin mülkine istirdatta hükm-i talebi derim dedükte gibbel istintak müteveli-i muma ileyh es-seyyid Halil Ağa dahi kendiye lazım ve muhıki'l melayim cevab-ı ba sevaba azim olub gerçi vakf-ı akar imam-ı müşarün ileyh hazretleri katında lüzumdan ari ise de imameyn-i hüameyn hazratları katlarında lazım-ı husus ba'det-teslim ilel müteveli sahihdir anların kavl-i şerif-i vakfiyetine hükm-ü taleb iderüm deyü hakim-i mevki-i sadr-ı kitab tuba lehü ve hüsne meab efendi hazretleri huzurunda müterafian husumete Taliban oldukları hükm-i şer'i ile huzurunda dahi caniblerinden delillerine nazar ile menne'an lil hayr olmakdan hazer idüb imameyn-i hüameyn hazretlerinin kavl-i şerifleri üzre dükkanları ve menzilini evvelen vakfiyetine ve saniyen şurut-u kaydının sıhhat ve lüzumunu hükm-ü muhkem-u şer'i ve kaza-i mübrem-i mer'i idüb min ba'd nakz ve nakizasına muhil olduğundan ba'de ma semi'ahu fe innema ismuhu alellezine yübeddilinühü inallahe semi'un alim ve ecral vakf alel hayyil kerim hurrire fil yevmi-sabi'mın şehri cumade'l ula sene sitte ve aşrin ve mieteyn ve elf

Mehmed Emin Efendi

Ser Kapu Molla Efendi

Şerafettin Osman Efendi

Salih mehmed efendi

Gök veli zade paşa Bekir

Katib-i mahkeme fevr-i zade Mehmed Efendi

Molla Mustafa

Ve gayruhu

Özet

Adana mütesellimi Hüseyin paşa zade Ahmet Bey'in vakfiyesi.

SAYFA 61

Faziletlü hakim efendinin resm-i kısmet

261 guruş İhzariye

52 guruş Kalemiye

52 guruş Nazariye

811 guruş Adliye gayraz teslim

Cem'an yekün

3828 guruş

6610 guruş yalnız altı bin altıyüz on guruştur

1652,5 guruş zevcetel mezbure

+400 mezburenin müeccel müsemmisi bu mahalle nakl olunmuştur

=2052,5 guruş

SAYFA 61

NUMARA 74

Bais-i tastir oldur ki

Abdü'lfettah Efendi zade Mehmet Efendinin Sultan zokağında kain bir kıt'a bağçe ve Düşme zokağında kain bir kıt'a ... salyane ve aher-i tekalif matlub olunmayub muaf olduğu tahkik-kerde olmağla tarafımızdan dahi kema fi's-sabık salyane ve sair tekalif virmeyüb her vecihle mu'af ve müsellemler olması için işbu bais-i tahrir yed-i muma ileyh ita olunmuştur fi mabad tarafımızdan muaf olub ez-kadim dahi muaf ve mütesellim olduğu m'alum olub ber vech-i muharrir amel olunmak matlubumdur vesselam

Miri Mehmet ser bevvabin

Dergah-ı ali

Adana

Hala

Özet

Abdül Fettah Efendi zade Mehmet Efendi'nin salyane ve diğer tekaliften muaf olduğuna dair.

SAYFA 61

NUMARA 75

İnce Ağanın oğlu salisi Ali Hasan bin Habib sakin-i bahçe-i zade Ali Efendi nam kimesne muvacehesinde sahte temessük ibrazıyla bir çift küpe behası otuz kuruşa iddia sual cevabında b'adel inkar dava-i fuzuli itmekle def' olunduğu işbu mahalle kayd şud

Fî 9 Şevval

Sene 27

Özet

İnce Ağa'nın oğlu Hasan'ın Ali Efendi'den sahte senetle alacak tahsili talebinin reddi.

SAYFA 61

NUMARA 76

Hala Yeni Hamam müste'ciri Ali nam kimesne huzur-u şer'ide Abdülgani Efendi bin Mehmet Efendi muvacehesinde şöyle ikrar ider ki mu'ma ileyh Mehmet Efendinin uhde-i tasarrufunda olan nehir kurbunda vak'i arsasına hamam-ı mezbura su cereyan itmek için müceddeden dolab bina ve ihdas eyleyib sair eşya iskelelerin icareci gibi icare takdir olunub beher sene yirmi beşer guruş icaresini kat'ı ve bedel-i icaresi mukabelesinde hamama cereyan iden işbu Mehmet Efendinin evine kaderü'l el kifaye su verilmesine müteahhid olduğunu kayd şud

Özet

Adana'da yeni hamamın su ihtiyacı için kiracısı tarafından yapılan sözleşme.

SAYFA 62

NUMARA 77

İzzet-me'âb Şer'i'at-Niab Mevlana Hasan Efendi Kâmyâb

Ba'de'l-tahiyyatü'l-Vâfiye inhâ olunur ki Adana Kazasının umur-ı neyâbet-i şer'iyesi işbu sene-i sitte-i işrîn ve mi'eteyn ve elf Ramazanü'l-Mübareki guresinden nezaret-i â'imemize binâ'en sana ihale ve tefvîz olunmuşdur gerekdir ki kaza-ı mezburu gurre-i merkumeden bi'l-neyâbe zabt eyleyüb beynü'l-ahali icrâ-yı ahkam-ı şer'-i â'lide sa'y-ı cemil ve muhallefât-ı mevtâ-ı 'askeriyenin mucib-i tahrir olanlarını tastir ve terkim ve beynü'l-verese bi'l-farizatü'l-şer'iyeye tevzi' ve taksim hususunda 'ala vechü'l-taharri dikkat ve ihtimam-ı muktezâ-ı şeri'at-garrâ ile kıyam eyleyesin ve's-selam

El-Fakir Şeyh zâde Mehmed El-Kadıasker-i Anadolu

Özet

1226 senesi Ramazan ayının ilk günü Hasan Efendi'ye Adana kazasının kadılık görevinin verildiğine dair belge.

SAYFA 62

NUMARA 78

İzzet-me'âb Şer'i'at-Niab Mevlana Hasan Efendi Kâmyâb

Ba'de'l-tahiyyatü'l-Vâfiye inhâ olunur ki ber vech-i mansıb mutasarrıf olduğum Adana Kazasının umur-ı neyâbet-i ahkâm-ı şer'iyesi işbu sene-i sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf Zi'l-Ka'de-i Şerifesi guresinden cenabınıza ihale ve tefvîz olunmuşdur gerekdir ki kaza-ı mezburu gurre-i merkumeden bi'l-neyâbe zabt eyleyüb beynü'l-ahali icrâ-yı ahkam-ı şer'-i â'lide sa'y-ı cemil ve muhallefât-ı mevtâ-ı 'askeriyenin mucib-i tahrir olanlarını tastir ve terkim ve beynü'l-verese bi'l-farizatü'l-şer'iyeye tevzi' ve taksim eyleyüb cadde-i şer'den ihrâca cevâz göstermeyesin ve's-selam

El-Fakr El-Hac Hasan El-Kadı-ı Kaza-ı Adana

Özet

Adana'da kadı olarak tasarrufta bulunan El-Hac Hasan'ın 1226 Zi'l-ka'desinin ilk günü yeni tayin edilen Hasan Efendi'ye kadılık görevini devrettiğine dair belge.

SAYFA 62

NUMARA 79

Medine-i Adana'da vâki' kalayciyan ve tevâbi' esnafının şeyhi olan Ali fevt oldukça yerine erbab-ı istihkâkdan esnaf-ı mezburun muhtarı ve müteveffâ-yı merkumun sulbi oğlu işbu râfi'-i tevki'-i refi'ü's-şân-ı hakâni Durmuş Ali her vechle lâıyk ve mahal ve müstehak olmağın meşihat-ı mezkure müteveffa-ı mezbur babası mahlulünden kendüye tevcih olunmak iktiza eder iken ashab-ı iğrâzdan İbrahim bin El-Hac Ali ber-takrib üzerine tevcih ve berat etdirüb merkum Durmuş Ali'ye külli gadr eylediğini mahallinde meclis-i şer'e inhâ ve ihbâr etmeleriyle meşihat-ı mezkure müteveffa babası mahlulünden ve mezbur İbrahim'in ref'inden merkume müteveccih olunub yeddine müceddiden berat-ı şerif-i alışanım verilmek babında nâ'ibi mevlana es-Seyd Hasan zide ilmihi 'arz etmeğin mucibince merkume tevcih ve sadk edüb bu berat-ı hümayun-ı sa'adet-makrunu verdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm merkum Durmuş Ali bin Ali zide sâlahe varub zikrolunan esnafın müteveffa babası mahlulünden ve mezburun ref'inden şeyhi olub hıdmet-i lazimesin mer'i ve mü'edda kıldıkdan sonra bundan akdem ne vechle mutasarrıf olunagelmiş ise merkum dahî ol vechle mutasarrıf olub devam-ı 'ömr-i devletim için du'âya müdavemet göstere ol babda ref' olunan mezbur tarafından ve taraf-ı aherden ferd mâni' ve müzahim ve mu'arız olmayub asla dahl ve ta'arruz kılmayalar şöyle bilüb alamet-i şerifime itimad kılalar Tahriren fi el-yevmü'l-sadis ve'l-işrîn Cemaziye'l-Ahir sene sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Özet

Adana'da kalaycılar esnafının şeyi Ali'nin ölmesi üzerine yerine oğlu Durmuş Ali'nin şeyh olarak tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 63

NUMARA 80

Medine-i Adana mahallatından Seracan Mahallesi ahalisinden iken bundan akdem vefat eden Hasan zâde Hasan Ağa ibn-i İbrahim Ağa nâm müteveffanın veraseti zevcesi Zeyneb bin Hacı Mehmed nâm hatundan gayrı zâhirde vâris-i ma'rufesi olmayub taraf-ı beytü'l-mâla â'id olmağla beytü'l-mal ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le müteveffa-ı mezburun tahrir olunan muhallefât defteridir ki ber vech-i âti zikr olunur tahriren fi el yevmü'l-sâlis min şehr-i Zi'l-Ka'detü'l-Şerife sene sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Mahalle-i mezburda vâki ma'lumetü'l-hudud ve'l-cibrân iki bab fevkâni ve bir bâb tahtani beyt: 1500

Şeyhzâde Mahallesinde vâki' bir bab fevkani ve tahtani beyt nısf hisse: 250

Sakin olduğu menzil-i mezburun civarında vâki tahtâni buyût: 500

Kal'a Kapusu Çarşusunda Bir Bab Habaz Dükkanı: 500

Sûk-ı mezburda Bir Bab Demirci Dükkanı: 60

Köhne Kilim: 1 / Kıymeti: 9,5

Köhne Kaliçe: 1 / Kıymeti: 11,5

Yasdık: 6 / Kıymeti: 6,5

Çiçekli Yorgan: 1 / Kıymeti: 17

Entari: 1 / Kıymeti: 25,3

Çiçekli Dçşek: 1 / Kıymeti: 15

Abdest İbrığı: 1 / Kıymeti: 4

Evân Nuhâs: 14 / Kıymeti: 48,5

Def'a Evan Nuhas: 2 / Kıymeti 16,5

Sini: 3 Kıymeti: 8

Leğen: 1 / Kıymeti: 4

Sultan Zokağında Vâki' Beynû'l-Ahali Ma'lumetü'l-Hudud Ve'l-Cibran Bağçe: 3000

Bağçe-i Mezbureden Hasıl Olan Hint: Kile: 15 / 375

Alat-ı Çift: 15

Bargir Re's: 3= 6

Bakır Ala Re's: 11 = 550

Bakır Re's Ednâ: 4 / 12

Kuz Kantar: 13 = 1310

Çeki: 2

Kadı Karyesinden Hâsıl Olan Hint: Kîle: 8 = 200

Cem'an: 8615,5

Min Haysetü'l-Mecmu' Sekiz Bin Altı Yüz On Beş Buçuk Guruşdur

Zimmât Beyan Olunur

Der-Zimmet-i İhtiyar zâde Abdülkerim Efendi Bâ Temessük : 150

Der-Zimmet-i Elvan Oğlu Osman: 350

Der-Zimmet-i Şeriki Fellah Bâ-Defter: 454

Der-Zimmet-i Şeriki Merhum Bâ-Defter: Hint Kîle: 7 = 175

Der-Zimmet-i Kürd Mahmud oğlu Bâ Defter: 473,5

Der-Zimmet-i Karkın oğlu Osman Bâ Defter: 220,5

Cem'an Zimmât:	1823
Terekes-i Saire:	8615
(Toplam)	10438

Cem'an Muhallefât ve Zimmâtı

Min Haysetü'l-Mecmu' On Bin Dört Yüz Otuz Sekiz Guruşdur

El-İhracât

Kızları Zahide Hatuna Ba-Temessük Deyn: 650

Bülbül Ağa'ya Bâ Temessük Deyn: 360

Bülbül zâde Hacı Mehmed Efendi'ye Deyn-i Müsbet: 2200

Techîz ve Tekfîn ve Kefâretine: 112

İhtiyar Zâdeye İki Kîl Hınta ve Bir Kîl İki Evlek Şi'r Deyn: 64,5

Kalbaklı Zâdeye Bâ Temessük Deyn: 110

Sabancı Zâdeye Bir Dükkan Parasından Deyn: 10

Nalband Otuz Yere Deyn: 12

Kayserili Halil Ağa'ya Deyn: 36

Onis Zımmiye Deyn: 65

Maryam Nâm Nasraniye Bâ Temessük Deyn: 120

Müteveffa-ı Mezburun Zevcesi Hatunun Mihr-i Müeccel-i Müsemması: 400

Nakl Olunmuşdur

Özet

Adana'da Serecan Mahallesi'nden zevcesi Zeynep bin Hacı'dan başka varisi olmayan Hasan Ağa bin İbrahim Ağa'nın 1226 senesi Zi'l ka'desinde kayda geçirilen miras listesine dair belge.

SAYFA 64

NUMARA 81

Medine-i Adana mahallâtından Sofu Bağçesi Mahallesi sükkânından İhtiyar zâde Hafız Mustafa bin Osman nam kimesne kendü tarafından asaleten ve ‘ümm zâdeleri Ahmed Efendi ve Abdülkerim Efendi ebnâ-ı ümm karındaşları taraflarından vekilleri olub Kasab Bekir Mahallesi ahalisinden işbu bâ’isânü’l-kitâb Mehmed ve karındaşı Bilal ebnâ-yı ‘alâ nâman kimesneler üzerlerine şöyle da’va ve takrir-i kelam ederler ki bundan akdem mahalle-i Kasab Bekir’de sâkine iken müteveffîye olan Emine bint-i Hasan nâm hâtun bizim halamız olub veraseti şer’an bizlere ‘an hisâri olmağla müteveffîye-i mezburenin mahal-i merkumede vâki’ ma’lume’l-hudud beynü’l-ahali ve’l-cibrân fevkâni ve tahtâni bir bâb beyt ve bir sofa ve kenif ve bir mikdar havluyu müştemil nısları ve sa’ir metrûkatı bunların zimmetinde olub vaz’ân-ı yeddleri bî-vech-i şer’î olmağın bizler mutalebe eylediklerimizde bizleri men’ edüb metrûkat-ı mevruselerimizden hisse-i şayi’alarımızı bizlere edaya ta’allul ederler su’al olunub takrirleri tahrir ve mucib-i şer’isi bi’l-asale ve bi’l-vekale muradımdır dedikde gıbbe’s-su’al Mehmed ve Bilal cevaplarında müteveffîye-i merkume bizlerin valide-i ma’neviyemiz olmak hasebiyle tarih-i kitabdan altı mah mukaddem hal-i hayatında ve kemal-i akl-i sıhhatinde menzil-i mezkurede olan hisse-i şayi’asını kendü hüsn-i rıza ve ihtiyâresiyle ba’de’l-tahliye ‘ale’l-iştirâk heyye ve menzil-i mezkureyi kilitleyüb miftahını bizlere teslim ve temellük eyleyüb bizler dahî iktisab ve tekellüm ve temellük ve kabul eylediğimize binâ’en menzil-i mezkur bizim mülk-i mevhîbemizdir deyü reddiyle cevap ve def’le mukabil eylediklerinde def’a meşruh ve mülk-i mevhûblarını mübeyyin beyyine talep olundukda ‘udûl-i ricâl-i müslimînden Mehmed bin Mustafa ve Abdullah bin Abdullah nâmun kimesneler li-ecli’l-şehâde meclis-i şer’-i şerifde hazırân olub iştihâd olundukda fi’l-hakika müteveffîye-i mezbure tarih-i kitabdan altı mah mukaddem hal-i hayatında ve kemal-i ‘akl-i sıhhatında bizim huzurlarımızda menzil-i mezbure tahliye edüb derununda bir malını dahî komayub ba’de’l-tahliye hasibe-i sahihetü’l-şer’iye ile hasbiye edüb menzil-i mezkuremi kilitleyüb miftahını ‘ale’l-iştirâk bunlara teslim eyleyüb ve merkumân dahî ithâb eyledikleri hususuna biz şahidleriz ve şehâdet dahî ederiz deyü her birileri edâ-yı şehâdet-i şer’iye eylediklerinde ba’de’l-ta’dil ve’l-tezkîye inde’l-şer’ şehâdetleri makbul olmağın menzil-i mezkure Mehmed ve Ali nâmun karındaşların ‘ale’l-iştirâk mülk-i mevhûbeleri olub ve sa’ir mevcut terekesi otuz beş guruşluk terekesi olub ma’rifet-i şer’ ile tahrir olub merkum Hafız Mustafa’ya teslim olub ve bu mezkur otuz beş guruşluk terekesinden ma’ada Mehmed’e ve karındaşı Bilal’e ve validelerine indlerinde müteveffîye-i mezburenin metrukâtı olub ketm etmediklerine yemin teklif olundukda halef-i billahü’l-‘azim etmeleriyle menzil-i mezkur merkumân Mehmed ve karındaşı Bilal nâm karındaşların mülk-i mevhûbeleri olub ve sa’ir metrukât indlerinde bir paralık eşyası olmadığını mübeyyin merkum Hafız Mustafa’yı men’ ü def’ birle ma vak’a-ı bi’t-taleb ketb olundu huriren fi-el-yevmü’l-sâmen ve’l-‘aşer min şeh-r-i Şevvalü’l-Mükerrem el-sene sitte ve’l-işrîn ve mi’eteyn ve elf

Şuhûdü’l-Hal

Debbağ Usta Şerif Ağa

Süleyman Beşe zâde Seyyid Hüseyin

Hamdi oğlu İbrahim

Hasan Hüseyin

Cum'a Ali

Seyyid Hamza Efendi

Muhzır Mehmed

Gamnî Mehmed Efendi

Abdülğani Efendi zâde Mehmed Efendi

Ve gayrihum mine'l-hâzırîn

Özet

Adana'da Sofu Bahçesi Mahallesi'nden Emine binti Hasan'ın vefat etmeden evini manevi evlatları olan Bilal ve Mehmet'e bırakması üzerine vefatından sonra yeğeni hafız Mustafa'nın İtiraz edip miras için mahkemeye başvurduğuna dair belge.

SAYFA 65

NUMARA 82

Medine-i Adana mahallâtından Eski Hamam Mahallesi mütemekkinlerinden Aşağı Kinise'nin halen mütevellisi olan Nikol veled-i Haçi nâm zımmî meclis-i şer'-i şerîf-i hâtır-ı lâzımü'l-tevkîrde şöyle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelim edüb bundan akdem Hacı Hamza'dan müntakıl Seyyid Halim'e ve Seyyid Hasan'a ve Seyyid Ahmed'e ve A'îşe Hatun'a bâ-ırs isabet eden zımmiyân Bucak Mahallesi'nde vâki' bir dükkân ve bir harab ev yeri ki Kibleten Boyacı oğlu evi ve şarken Kesber oğlu evi ve harabe ve tarik-i a'am garben yine tarik-i â'mm işbu hudud ile mülk menziline bi-cemilü'l-tevabi ve'l-levâhık ve kaffetü'l-menâfi' ve'l-merâkîf tarafından icar ve kabul havi şurut-ı muhtelden âri sâbık Aşağı Kinise mütevellisi Mıgırdıç Zımmi'ye kenep akçe olmak üzere bi'l-vekâle bey'-i bât-ı sahîh-i şer' ile el-yevm semen-i misli olan meblağ asaleten mezbur mütevellî Mıgırdıç Zımmiye bi'l-vekale bey' ve teslim ve temlik eylediğinde ber vech-i muharrir iştirâ ve kabul eyledikten sonra semen-i mübeyyi'i mezbur yeddinden tamamen ve kamilen ahz ü kabz edüb min ba'd marû'z-zikr harabe menzil ve dükkana bi'l-vekale mülk-i müşterası ve hakk-ı sarfıdır dediklerinde halen mütevellisi olan mezbur Nikol zımmi cevabında mezbur harabe ev yeri ve dükkânın Aşağı Kinise'nin mülkü olmak üzere bir kıt'a hüccet-i şer'îye talep ederim dedikde hâkim-i hâsim-i mevki'-i sadr-i kitâb-ı tûba lehû efendi hazretleri mezkur harabe ev yeri ve dükkân Aşağı Kinisa mülkü olup gıbbe'l-tasdikü'l-mu'teber ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu min Safer Sene sitte ve işrîn

Mehmed Ağa kayın Hacı Mehmed Ağa

Özet

Adana'da Eski Hamam Mahallesi'nden Aşağı Kinise mütevellisi olan Nikol isimli zımminin mahkemeye gelip Bucak Mahallesi'nde bulunan bir dükkan ve bir evin eski müteveli Mıgırdıç'a satıldığını söyleyip itiraz etmesi üzerine mahkemeden adı geçen mülkler için bir hüccet-i şeriyye istediğine dair belge.

SAYFA 65

NUMARA 83

Medine-i Adana Mahallatından Çorak Mahalles Mahallesi mütemekkinlerinden Varhanun veled-i Günhacı oğlu nâm nasraniyenin tarafından ber vech-i âtiyü'z-zikri ikrara vekil olub vekaleti zât-ı mesfûreyi â'limân olan kâfir Kethüda 'Ayzaya veled-i Pedros ve Boyacı oğlu Pedros veled-i nâm zımmiyân ile sâbit ve sübûtuna hükm-i şer'î lâhık olan Bazargân Nikol veled-i Hacı nâm zımmi şöyle takrir-i kelam ve ta'bir-i 'ani'l-merâm ederek müvekkilim Varhanun'un mahal-i merkumede vâki' kıbleten Çenberci Keşiş menzili ve şarken Fatıma Hatun evi şimâlen kâfirler mu'teberesi garben yine kâfirler mu'teberesi ile mahdud bir bab fevkâni ve tahtâni ve bir mikdâr havluyu müştemil mülk menzilini ayin-i bâtileleri üzere Aşağı Kinisa'ya vakf edüb şöyle şart ve ta'yin eyledi ki madem müvekkilem kendü hayat-ı kerîhde ola sakın ve mutasarrıf ola ve ba'de'l-mehâlike Aşağı Kinisâ'ya her kim za'm-i fâsidelerimiz üzere müteveli olur ise icareye verüb ba'de'l-ta'ahhüd ve'l-takarrum fazla-ı gallesini kinisa-yı mezkure sarf edeler deyü 'ani'l-şevâgil menzil-i mahdud-ı mezkur sahabe-i evveli olan mezbure Varhanun ba'de'l-helâk evlâdı ve sa'ir vereselerine kalmayub fakat ayin-i bâtileleri üzere Aşağı Kinisa'nın vakfı olmak üzere bir kıt'a hüccet-i şer'îye olunmak murâdımdır dedikde menzil-i mahdud-ı mezkure mesfûre Varhanun madem kendi hayat-ı karbâhda ola kendi mutasarrıf ola ve ba'de'l-hâlik evlâdlarına kalmayub şart-ı mezkur üzere ba'de'l-ta'ahhüd ve'l-terâküm fazla-ı gallesi Aşağı Kinisa'ya sarf ve harç olunması için ba'de'l-vesika bi't-taleb ketb olundu fi yevmü'l-hâdi ve'l-işrîn şehr-i Safer sene sitte ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhûdü'l-Hal

Abdülğani Efendi zâde Mehmed Efendi

Kul zâde Mehmed Efendi

Ser-Muhzırân Mehmed Ağa

Muhzır Mehmed

Muhzır Ali

Özet

Adana'da Çorak Mahallesi'nden Varnahun isimli zımminin, evini öldükten sonra Aşağı Kinisaya müteveli olacak kişiye kiraya verilmesini vasiyet etmesi üzerine vekili olan Bazargan Nikol'un mahkemeye gelip bununla ilgili bir hüccet-i şeriye istediğine dair belge.

SAYFA 66

NUMARA 84

Elhamdülillahi Rabbü'l-Alemin El-Vâkıf-ı 'Alâ külli hal Âlemü'l-Gayb ve'l-Şehâdetü'l-Kebirü'l-Müte'âl ve's-Salavat ve's-Selam 'alâ Muhammedü'l-Meb'ûsü'l-Beyyanü'l-Haram ve'l-Helal ve 'alâ âlihi ve ashâbihi hayru'l-ashâb ve hayru'l-âl. Emma ba'd işbu kitab-ı sıhhat-nisâbın tahrir ve inşâsına bâ'is ve bâdi budur kim medine-i Adana mahallatından Karasoku mahallesi sakinlerinden zâtı ta'rif-i şer'î 'Afife bint-i Hasan nâm hatun tarafından vakf-ı atiyü'z-zikri takrire vekil olub vekaleti zat-ı mezbureyi bi'l-ma'rifetü'l-şer'iye â'limân olan Mehmed Efendi ibn-i Ahmed ve Halil Bey ibn-i nâsih Beşe nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübutuna hükm-i şer'î lâhık olan Seyyid Hasan ibn-i Hüseyin nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i şeri'at garra ve mahfel-i din-i münif-i tarikat-zehrâda vakf-ı âtiye'l-beyâna li-ecli'l-tescîl ve'l-imrâ el-tamam ve'l-tekmîl müteveli nasb ü ta'yin eylediği katib-i mahkeme Kul zâde Mehmed Efendi ibn-i Mustafa Ağa nâm kimesne muhazzırında şöyle ikrâr-ı tam ve ta'bir-i 'ani'l-merâm ederek müvekkilem işbu sahibetü'l-hayrat ve'l-hasenat merkume Afife nam hatunun vakf-ı ati süduruna değin mahal-i merkumede vâki' silk-i mülk-i sahihesinde mülk ve taht-ı tasarrufunda mazbut olub kıbleten mahzere ve ba'zen Helvacı Dükkanı ve şarken Çarşu Hanı ve şimâlen Arpacı Oğlu zımmi menzili ve garben Nalband zâde es-Seyd Yahya Efendi dükkanları ve tarik-i 'amm ile mahdud ve mümtaz olan dört bab tahtani beyt ve bir orta ve bir'i im'a ve kenif ve eşcar-ı müsmire ve bir mikdar havluyu müştemil menzilini cümletü'l-tevabi' ve'l-mevahik ve kaffetü'l-menâfi ve'l-murâfik hasbeten Lillahi Te'âla vakf-ı sahih-i şer' ile vakf ve habs-ı sarîh-i mer'î habs edüb şöyle şart ve ta'yin ve tefrîh eyledi ki müvvekkilem merkum 'Afife Hatun libâs-ı hayat ile madem lâbis ola menzil-i mahdûd-ı mezkureye mutasarrıfa ve müteveliye ola ve ba'de'l-vefâtiha kâtib-i mahkeme 'emmü zâdem Kul zâde Mehmed Efendi müteveli ve mutasarrıf ola ve ba'de'l-vefat mezkur 'emmi zâdem Kul zâde Mehmed Efendi'nin evlâd-ı evlâd-ı evlâd-ı zekûru batnen ba'de batn sâkin ve mutasarrıf ve müteveli ve hamd ve du'â ile yâd edeler ve ba'de'l-inkırâz ne'uzu billah 'an kahru'l-gıyâz evlâd-ı inâsı şart-ı mezkur üzere batnen ba'de batn sâkine ve mutasarrıfa ve müteveliye ola ve ba'de'l-inkırâz ne'uzubillah 'ani'l-kahrü'l-feyyâz mahalle-i mezkurede vâki' mescid-i şerifde her kim berat ile imam olur ise müteveli olub menzil-i mahdud-ı mezkuru icâreye verüb ba'de'l-ta'mir ve'l-termim fazla-ı gallesinin mahalle imamına ve nisf-ı aheri mahalle-i mezkurede sakinün fukâranın üzerine vârid olan tekâlîfe ve sa'ireye fârigân 'ani'l-şevâgil menzil-i mahdud-ı mezkuru müteveli-i merkume teslim ve ol dahî sa'ir evkaf mütevellileri gibi tesellüm ve kabul eyledikde vekil-i merkum Nalband Es-Seyd Hasan bin Hasan tarik-i müstakimden semt-i şifâka â'zim olmağla i'âde-i kelim edüb vakf-ı â'kar İmam-ı 'Azam ve Mufham Hazretleri katında sahih ve gayr-ı lâzım olduğuna binâ'en bana istirdâda mâni' olmakla menzil-i mahdud-ı mezkuru müvekkilem

merkume ‘Afife Hatun’un kâfi’ü’s-sâbık vakfından rücu’ ve mülküne idhâl olunmak murâdımdır dedikde mütevellî-i merkum dahî kendüye lazım ve mahal-i mülâyim cevâb-ı bâ-sevaba â’zim olub vakf ‘akâr İmam ‘Azam Hazretleri katında sahih ve gayr-ı lâzım ise İmam-ı Sâni Ebî Yusuf ibn-i Ya’kub Samdâni ve İmam-ı sâlis Muhammed ibn-i Hasan Şeybâni hazerâtı re’y-i resîdeleri üzere sahih ve lâzım olmağla kavlı-i şerifleri üzere vakfiyetine hüküm taleb ederim deyü ‘alâ kitâbî hat ve hâtim ile tezyîn eden hâkim-i hâsim-i mevki’-i sadr-ı kitâb ve tûbâ lehu ve hüsn-i me’âb efendi huzurunda müyesser-i efgân ve fasl-ı hazîr-i talibân olduklarında hakim-i muma ileyh hazretleri tarafının delillerine nazar ve münaza’an olmakdan hazer edüb menzil-i mahdud-ı mezkurun evvelî vakfiyetine ve saniyen kuyud-ı şartına İmam-ı Sâni ve İmam-ı Sâlis-i muma ileyhümâ hazretlerinin kavlı-i şeriflerini evlâ ve ihtiyarıyla muhkem hükm-i şer’î ve kazâ-ı mübeddem mer’î edüb fî ma ba’d vakf ve lâzım olub nakz-ı tenkîzine mahal olmadığı ve icrâ’ü’l-vâkıf-ı ‘ale’l-hasbiyü’l-kerîm cerî zâlik hurire fi el-yevmü’l-hâmis ve’l-işrîn min şehr-i Saferü’l-Hayr el-sene sitte ve ‘işrîn ve mi’eteyn ve elf

Şuhûdü’l-Hâl

Abdülgani Efendi zâde Mehmed Efendi

Mar’aşî Hasan Efendi zâde Molla Mehmed

Sabancı zâde Mehmed Efendi

Sündük zâde Abdullah Efendi

Hacı Veli zâde Hacı Fakha

Sabık Vekil-i Fukara Mustafa Ağa

Ser-Muhzırân Mehmed Ağa

Sâbık Muhzır Başî Halil Ağa

Hacı Beşir oğlu Seyyid Ali

Muhzır Mehmed

Muhzır Ali

Ve Monla Emin

Hacı Mehmed

Ve Sâlih Ağa

Ve Gayrihum

Bin iki yüz yirmi altı senesinin Recebü'l-Müreccebinin yirmi üçüncü yevmü'l-isneyn sa'adetlü Halil Ağa'yı cemil-i vücuh-ı ahali ma'rifetiyle ser muhızır nasb eyledikleri işbu mahalle kayd-ı şed

Fî 23 R Sene 1226

Özet

Hasan kızı Afife'nin tesis etmiş olduğu vakfın vakıf senedi.

SAYFA 66

NUMARA 85

Kara Hacı Aşiretinden Çolak oğlu Ahmed karındaşı Halil vekaleten kendi tarafından asaleten huzur-ı şer'-i şerife gelüb Adana Mahallatından Hızır İlyas Mahallesi mütemekkinlerinden Onan veled-i Vartan ve oğlu Ohannes zımmilerde olan babamızın karz-ı şer'î olan cüzzi ve külli alacağı bizlere münhasıra olmağla mesfurân-ı zımmiyânda olan haklarımızı 'ale't-tamam ve'l-kemal alub bir para ve bir cebe mutalebelerimiz kalmadı deyü zeyl-i müseccilde hazır-ı bi'l-meclis olan Müslimîn huzurlarında â'ime-i dâ'vadan zimmetlerini ibrâ ve iskât-ı hak eylediği işbu mahalle kayd

Şuhûdü'l-Hal

Abdülgani Efendi zâde Mehmed Efendi

Ve Odabaşı Hasan Paşa zâde Ali Ağa

Ve Tevâbi'-i Muma İleyh Paşa Ağa

Ve Kul zâde Mehmed Efendi

Ve Subaşı Hasan Ağa

Ve Kahveci Hacı Mehmed

Ve Hacı Beşir oğlu Seyyid Ali

Özet

Kara Hacı aşiretinden Ahmet ve kardeşi Halil, babalarının, Hızır İlyas Mahallesi sakinlerinden Onan veled-i Vartan ve Ohannes isimli zımmilerde olan alacaklarını eksiksiz aldığına dair belge.

SAYFA 67

NUMARA 86

Medine-i Adana mahallatından Cami'-i Cedid mahallesi sükkânından hâlen me'zun-ı bi'l-ikatta Kastamonulu Es-Seyd Mehmed Emin Efendi ibn-i Ali Efendi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i Ahmedi ve mahfel-i din-i münif-i Muhammedî'de işbu bâ'isü'l-kitab Es-Seyd Ali Efendi ve Bazargân Haçok zımmî muhazzırlarında şevâ'il-i ikrâr-ı tam ve takrir-i kelâm eyledikde bâ-şart-ı vâkıf mütevellisi olduğum Es-Seyd İshak Efendi ibn-i Ömer Ağa nâm sahibü'l-hayrın evkâfından medine-i Adana mahallatından Durmuş Fakih Mahallesinde vâki' beynü'l-ahali ve'l-cibrân ma'lume'l-hudud Mahkeme Hanı dimekle ma'ruf han tarih-i kitabdan üç sene mukaddem sabıkan vekil-i fukara Mustafa Ağa'nın taht-ı icarında olub lakin merkumun ta'mir ve termime iktidarı olmadığından huzur-ı şer'de Hadice zâde şerâfetlü es-Seyd Ali Efendi'ye ferağ ve ol dahî kabul etmeğin han-ı mezbur on beş seneden mütevaciz mürur-ı ezmân ile harab ve mâ'il-i turab olub taraf-ı vakfa bi'l-küllîye nef'î münkati' olduğuna binâ'en beher sene ba'de'l-ta'mir ve'l-termîm fazla-ı gallesinden hâsıl olan yirmi beş guruşdan beş guruşu mütevellî-i vakf ve iki guruşu cami'-i kebir her kim imam olursa nazırına ve altmış para Keçeci Zâde Medresesinin hafız-ı ketebesine ve altmış para medrese-i mezburenin talebesine rügan behâ ve yedi buçuk guruş cami'-i kebirin imamına ve hatibine ve mü'ezzinine ale'l-tesviye tevzi' ve taksim oluna deyü vakf ve şart etmekle işbu bin iki yüz yirmi altı senesi mâh-ı Cemaziye'l-Ahiri'nin beşinci günü itibarıyla han-ı mezburun bir nısfı muma ileyh es-Seyd Ali Efendi'ye ve diğer nısfı mesmur Haçok veled-i Ferbar ile oğlu Agob nâm zımmilere mu'acceleten beher sene ba'de'l-ta'mir ve termîm yirmi beş guruşa işbu muma ileyh es-Seyd Ali Efendi'ye nısfı ve nısf-ı aheri mesfûr Haçok ile oğlu Agob nâm zımmilere 'ale'l-iştirâk icâreye verdüğümde anlar dahî ber vech-i muharrir isticâr ve kabul ve ber vech-i meşrûh icare-i mezburu beher sene cânib-i vakfa eda ve teslim etmek üzere beher birerleri müte'ahhid oldu dedikde gıbbe'l-tasdikü'l-şer' ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu hurire fi el-yevmü'l-hâmis min şehr-i Cemaziye'l-Ahiri sene sitte ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Nakibü'l-Eşraf Osman Efendi

Karamâni Faziletlü Şerafetlü Nuh Hâzık Efendi El-Mulka Bi-Paşa

Halen Müft-i Kaza Es-Seyd Ali Efendi

Sa'adetlü Es-Seyd Mehmed Sâdık Dizdâr-ı Adana Sabık

Halen Mir-i Evkaf Ali Bey

Katib-i Mahkeme Kul zâde Mehmed Efendi

Vekil-i Fukara Sa'adetlü Es-Seyd El-Hac Ali Ağa

Sâbıkan Karamidzâde Hazinedarı Ali Ağa

Hasan zâde Hafız Mehmed

Küveli es-Seyd Mehmed

Saka Başı Karındaşı Es-Seyd Ahmed

Yüregir subaşı Haşim zâde Hasan Ağa

Canib-i Şehr Subaşı Mustafa Ağa

Özet

Adana'da Camii Cedit Mahallesi'nden Mehmet Emin Efendi isimli kişinin mahkemeye gelip mütevellisi olduğu İshak Efendi evkafından Mahkeme Hanı olarak bilinen yerin kiracısı olan Mustafa Ağa'nın zikrolunan yeri tamir etmeye gücü olmadığı için Ali Efendi ve Agop isimli zimmiye kiraya verilmesini talep ettiğine dair belge.

SAYFA 68

NUMARA 87

Sabıkan medine-i Adana valisi olan es-Seyd Mehmed Paşa nam sahibü'l-hayr medine-i Adana haricinde vaki' Ada Bağçesi demekle ma'ruf mevzi'de kıbleten Ada Bağçe hendeği ve şarken nehr-i kebir ve şimalen Taş Söğüd demekle ma'ruf küçük hark ve garben Sefer Hendeği ile mahdud olan tahminen on altı dönüm mikdarı eşcar-ı müsmire ve gayr-ı müsmireyi müstemil mülk bağçeyi vakfedüb şöyle şart etmekle ki bağçe-i mahdud-ı mezkur müteveli-i muma ileyh ma'rifetiyle sene be sene icar olunub hasıl olan icaresinden beher yevm El-Hac Mahmud Ağa'nın müceddiden bina eylediği Cami-i şerifde her kim imam olursa bir cüz'-i şerif tilavet edüb sevabını ruhum için ihda edüb yevmi üç akçe vazife verile ve müteveli-i muma ileyh vefat etdikde re'y-i hakimü'l- şer' ile erbab-ı istihkakdan yine 'alim ve fazıl bir kimesneye tevcih olunub mutasarrıf ola deyü tayin ve şart etmekle halen mütevellisi olan İmam Es-Seyd Ali Efendi fevt olub yerine vakf-ı mezbur için bir müteveli nasbı lazım ve labid olmağla erbab-ı istihkakdan işbu ba'isü'l-kitab müteveffa-ı merkurum sulb-i kebir oğlu es-Seyd Mehmed Efendi 'alim ve fazıl ve her vechle tevliyet uhdesinden gelmeğe iktidarı olduğunu zeyl-i vesikada muharrirü'l-esami Müslimin meclis-i şer'e ihbar ve inha etmeleriyle bala-ı kitabda tevşih eden hakim-i hasim-i mevki'-i sadr-ı tuba lehu hüsn-i me'ab efendi hazretleri dahi müteveffa-ı merkurum es-Seyd Ali Efendi'nin yerine vakf-ı mezbura sulb-i kebir oğlu merkurum es-Seyd Mehmed Efendi müteveli nasb ü ta'vin edüb ol dahi sa'ir evkaf mütevellileri gibi tevliyet-i mezkuru ve kemafi'ül-sabık umur tevliyeti edaya müte'ahhid olmağın ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu hurire fi el yevmü'l-hadi ve'l-işrin min şehr-i Zi'l-Ka'detü'l-Şerife sene hamse ve 'işrin ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Kara Ali Efendi zade Es-Seyd Mehmed Efendi

Kara Hafız oğlu Seyyid Mehmed Efendi

Na'libend zade Es-Seyd Yahya Efendi

Davud Bey zade es-Seyd Mehmed Bey

Hızır zade Mahmud Ağa

Pençik zade Hacı Ali Ağa

Ve Molla İbrahim Hacı Mehmed

Ve gayrihum mine'l-hazırin

Özet

Eski Adana valisi Mehmet Paşa'nın vakfettiği Ada Bahçesi isimli meyve bahçesinin mütevellisi olan Ali Efendi'nin ölmesi üzerine yerine oğlu Mehmet Efendi'nin tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 68

NUMARA 88

Medine Adana mahallatından Bucak Mahallesi mütemekkinlerinden Kehr veled-i Kazar nam nasraniye işbu ba'isü'l-heza'l-kitab oğlu Minasi veled-i Nişan nam zımmi muvacehesinde şöyle ikrar-ı tam ve takrir-i kelim ederek 'akdanı suduruna değin silk-i mülk-i sarf-ı sahihimde münselik ve müncahim olan mahall-i mezburda vaki' kıbleten Paçacı Keşiş Menzili ve şarken Şeytani Kebir Oğlu menzili ve şimalen ve garben tarik-i a'mm ile mahdud üç bab tahtani beyt ve bir orta ve bir ma'i ve bir mikdar havluyu müştemil mülk menzilimi bi'l-cümletü'l-tevabi' ve'l-levahık ve kaffetü'l-menafi' ve'l-merafık tarafından icab ve kabul havi şurut-ı mubattele ve müfessideden 'ari hibe-i sahiha-ı şer'iyeye ile oğlum mesfur Minasi zımmiye beher sene Aşağı Kinisaya bir batman şir-i rügan virmek üzere hibe ve ba'de'l-tahliye teslim ve temlik eylediğimde mesfur ittihab ve kabul ve tesellüm etmekle min ba'd menzil-i mahdud-ı mezkure kat'iyyen alaka ve medhalim kalmayub mesfurun mülk-i mevhubesi ve hakk-ı sarfıdır keyfe ma' yeşa ve hasbi yehtar mülkiyet üzere mutasarrıf olsun dedikde gıbbe'l-tasdikü'l-mu'teber ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu hurire fi yevmü'l-sabi' ve'l-aşer min şehr-i Cemaziye'l-'Ula el sene sitte ve işrin ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Şakar zade Osman Efendi

Sırma Bıyık es-Seyd Ali Beşe

Es-Seyd Mustafa Beşe

Eşker zade Çırağı Mehmed

Boyacı Oğlu Makdasi Panosi

Eybe oğlu Avaki Keşiş

Tanburcu Oğlu Koca Oğlan

Peynirci Oğlu Berber Misi (?) zımmi

Ve gayrihum mine'l-hazırin

Özet

Adana'da Bucak Mahallesi'nden Kehr isimli kişinin mahkeme huzurunda Bucak Mahallesi'ndeki evini oğlu Minasiye hibe ettiğine dair belge.

SAYFA 69

NUMARA 89

Medine-i Adana mahallâtından Serâcan Mahallesi sâkinlerinden A'îşe bint-i El-Hac Ali nâm hatun yine mahal-i mezbure sakinlerinden işbu bâ'isü'l-kitâb Hûri nâm hatun muhazzırında üzerine şöyle da'va ve takrîr-i kelim ederek bundan akdem merhûme bint-i nâm hatunun bana hibe eylediği mahalle-i mezburede vâki' ma'lume'l-hudud-ı beynü'l-ahali ve'l-cibrân menzil derununda bir bab tahtâni beyt ve nısf havluyu müştemil mülk-i mevhubem olan menzil derununda olan cariyü'l-zikr mülküm olan nısf havlu-yı arsaya bu hatunun zevci Kuzucu oğlu Seyyid Ahmed nâm kimesne fuzuli bir orta binâ ve ihdâs eyleyüb menzil-i mezkuru merkum Seyyid Ahmed dahî zevce-i menkuhesi merkume Huri Hatun'a mihr-i mü'eccelesi mukabilinde bu hatuna hibe etmekle binâ'en 'alâ zâlik marû'l-zikr arsa-ı mevhubem üzerine ihdâs eylediği ortayı inhidâm edüb kendüm mutasarrıfa olmak murâd eylediğimde beni men' ve reddeder su'al olunub takriri tahrir ve mucib-i şer'isi matlubumdur müdde'ye-i 'aleyhâ-yı merkume Huri Hatun dahî cevabında bâ-sevâb reddiyle ifâde-i meram eyler ki bin iki yüz yirmi üç senes Ramazan-ı Şerif evâsıtında menzil-i mezkuru marû'z-zikr müteveffîye nâm hatunnun zevce-i mü'ekkili olan müderrisîn-i kirâmdan es-Seyd Yahya Efendi'den benim zevcim olan es-Seyd Ahmed nâm kimesne bir bâb beyt-i tahtani ve bir orta ve bir havlusunun üç bahşda iki bahşi sülüsânı olmak üzere havlu kuyu kapusu müşterek ve kendi nefsi için semen-i ma'lume ile iştirâ eyleyüb bir seneden mütecaviz sakin ve mutasarrıf olduğdan sonra sâbıkan hâkimü'l-şer' es-Seyd İbrahim Efendi'nin yirmi dört senesi Recebü'l-Ferinde fî vaktü'l-hükümet muhazzırında ba'de'l-müzafa'an şer'-i şerifin müsa'adesi merkum zevcim es-Seyd Ahmed tarafına inhirâf buyrulmağla hakim-i muma ileyh yeddine ita eylediği ba'de'l-hükm hüccet-i şer'ie ibrâz ve bundan sonra dahî menzil-i mezkuru merkum es-Seyd Ahmed mihrim mukabelesinde bana hibâ eylediğinde marû'l-zikr menzil-i mezkurun mihrim mukabelesinde mevhubam sülüsân havluda ihdâs olunan ortaya benim mülküm deyü redle cevab eylediğinde cevab-ı meşruhasın mazmun hüccet-i şer'iesine mübeyyin beyyine taleb olundukda şuhûd-ı 'udûl-i ihrâr-ı

Müslimînden Mehmed Efendi bin Mustafa ve Seyyid Mehmed bin Kara Bıçak nâmun kimesneler li-eclî'l-şehâde meclis-i şer'e hâzırân olub iştihâd olunduklarında müdde'ie-i merkume hatun ile müdde'ie-i 'aleyha hatunun zevci Seyyid Ahmed sâbıkan hâkim-i muma ileyh İbrahim Efendi'nin huzurunda müterâfî'ân olundukda menzil-i mezkurun derûnunda bir orta ve bir tahtânî beyt ve havlunun sülûsânı merkum Seyyid Ahmed'in olub müdde'ie-i merkume Aişe Hatun'u mu'arızadan men' ve keff-i yeddine tenbih-i şer'î olunub merkum Seyyid Ahmed yeddine hakim-i muma ileyh bu hüccet-i şer'iyi ita eylediğine bizler şahidleriz ve şehadet dahî ederiz deyü her birerleri edâ-yı şehadet etmekle ba'de'l-ta'dil ve'l-tezkiye şehadetleri makbul olmağın tarafeyni münaza'adan men' ve merkum Â'îşe'nin keff-i yeddine tenbih-i şer' olmağla gıbbe'l-tasdikü'l-mu'teber ma vakk'a-ı bi'l-vesika bi't-taleb ketb olundu hurire fi gurre-i Rebi'ü'l-Ahir sene sitte ve 'işrîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Abdülgani Efendi zâde Mehmed Efendi

Ser-Muhzırân es-Seyd Halil Ağa

Ve Muhzır Ali

Ve Arif

Hacı Beşir oğlu Ali Çelebi

Ve Gayrihum

Özet

Adana'da Serecan Mahallesi'nden Aişe isimli kadın kendisine hibe edilen evinin havlusuna ev yaptıkları iddiasıyla Huri isimli kadından davacı olduktan sonra Huri isimli kadının bahsedilen evi eşi Ahmet'in, Yahya Efendi'den satın aldığını ispat etmesi üzerine mahkemenin Aişe Hanımı iddiasından men edip Ahmet'e hüccet-i şeriye verdiğine dair belge.

SAYFA 69

NUMARA 90

Vech-i Tahrîr-i Hurûf Budur ki

Bin iki yüz yirmi yedi senesi Ada Zokağında vâki' değirmenli bağçede ve gerek değirmende olan hisse-i irsiyelerimizi talibi olan Mehmed Kethüda'ya semen-i ma'lume bey'-i bât-ı sahih ile bey' ve feragat eylediğimizde ol dahî tesellüm ve kabul etmeğın bedel-i ferağı olan meblağ-ı malume'l-mikdârı tamamen ve kamilen tarafımıza eda ve teslim etmekle işbu feragat temessükü tahrir ve yedd-i merkuma ita olundu gerekdir ber vech-i mülkiyet keyfe mâ

yeşâ tasarrufuna tarafımızdan ve taraf-ı âherden kimesne mâni' ve mezâhim olmaya ve's-selâm

Mühür 1: Hasan Paşa zâde Hacı Ali Bey

Mühür 2: Mir Bey zâde Hacı Mustafa

Mühür 3: Dergâh-ı Ali Adana Mütesellimi Mehmed

Özet

1224 senesinde Hacı Ali Bey, Hacı Mustafa ve Adana mütesellimi Mehmet Bey'in Ada sokağında bulunan Değirmenli bahçe ve değirmende bulunan hisselerini talibi olan Mehmet kethüda'ya sattığına ve bedelini eksiksiz aldıklarına dair belge.

SAYFA 70

NUMARA 91

Medine-i Adana mahallâtından Zambak Bucak Mahallesi demekle ma'rûf mahallede vâki' bir dükkan ve bir öbürü harâb ki kıbleten Boyacı oğlu menzili ve şarken Kesber zımmi menzili ve cenuben tarik-i 'amm ve garben yine tarik-i 'amm ile mahdud harabe olan arsa-ı hâliyeyi bundan akdem mürd olan Aşağı Kenisâ akçesiyle Hacı Hamza nâm müteveffa varisleri Seyyid Hüseyin ve Seyyid Hasan ve Seyyid Ahmed ve Â'îşe nâm kimesnelere bi'l-vekâle iştirâ edüb yine mürd olan İgor / İskor hayatında bi'l-vekâle işbu hâmiletü'l-kitâb Güher veled-i Nakzar nâm teb'âya semen-i ma'lume ile bey' eyledikten sonra nasrâniye-i mezbure 'arsa-ı mezkureye üç bab tahtani beyt ve derununa bir bi'rîma bina ve ihdas eyleyüb birkaç sene mütemekkin olduktan sonra mezburenin vekilleri olan Nikol ve Semek nâm zımmilerin iki yüz on dört senesi Şa'ban-ı Şerifinde 'arsa-ı mezkureyi ba'de'l-da'va senede bir batman şerik yağı canib-i kenîsâye verilmek üzere arsa-ı mezkureye beynlerinde icar kat' eyledikten sonra yine tarih-i kitaba gelinceye değin mutasarrıf iken icar-ı maktu'ayı ba'de'l-inkâr bertagrib arsa-ı mezkure mezburun mülküdür deyü bir kıt'a hüccet etdirdüğünü Nikol zımmi muhazzırında ma'ru'l-zikr takrir ve ta'bir-i meram eyledikten sonra iki kıt'a fetvâ-yı şerife ibraz eyledikde takrir-i meşruhasını mübeyyin beyyine taleb olundukda şuhuddan 'Aşka oğlu Osman Efendi bin Hasan ve Karabit veled-i Agob nam kimesneler huzur-ı şer'-i şerife li ecli'l-şehâde hazırân olub arsa-ı mezkureyi Kenisâ'nın vekil-i sâbıkı Mıgırdıç zımmiden mesfur Güher nâm nasraniye semen-i ma'lume ile iştirâ eyleyüb müceddiden menazil-i müte'addide bina ve ihdas eyledikten sonra iki yüz on dört senesi tarihinde vekil olan marû'l-zikr mesfûran nam zımmiler beher sene Kenisaya bir batman şarlık icareye kat' olduğunu bizler şahidleriz ve şehadet dahi ederiz deyü her birerleri edâ-yı şehadet eylediklerinde ba'de'l-ta'dil ve'l-tezkiye şehadetleri makbu'l-olmağın arsa-ı mezkureye maktu' olan icaresin beher sene canib-i Kenisaya verilmek üzere binasın mesfure Güher nam nasraniyenin malı olub vekil-i mezbur münaza'adan men' ve kasr-ı yeddine tenbih-i şer' olduğunu mübeyyin

bi't-taleb ketb olundu hurir fi el-yevmü'l-sâlis ve'l-işrîn min şehr-i Rebi'ü'l-Evvel sene sitte ve işrin ve mieteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Müftü Efendi katibi Faziletlü Es-Seyd Ali Efendi

Abdülgani Efendi zâde Mehmed Efendi

'Aşır zâde Osman Efendi

Müftü Efendi ettibâ'ı Kûpeli Destinaz oğlu Mustafa

Ser Muhzırân Halil Ağa

Özet

Adana'da Zambak mahallesinde bulunan harabe bir arsa hayatta iken İgor isimli kişi tarafından Güher isimli kiye satılmış ve Güher arsaya bir ev yaptırdıktan sonra Nikol ve Semek isimli kişiler tarafından yeniden icara verilen arsanın, şahitlerin şهادetinden sonra mahkeme kararıyla binanın mülkünün Güher isimli kişiye ait olduğunu ifade eden belge.

SAYFA 70

NUMARA 92

Ba'is-i Tastîr-i Huruf Oldur ki

İşbu bin iki yüz yirmi altı senesi mâh-ı Cemaziye'l-Evvelinin gurreesinde ceddım merhum ve mağfurunleh Ramazan zâde Piri Mehmed Paşa veled-i Halil Bey nâm sahibü'l-hayrın evkafından medine-i Adana mahallatından Eski Çarşu Mahallesinde vâki' kıbleten Şeyh İsmail menzili ve ba'zen Hacı Hasan ve ba'zen Beğli Mehmed menzilleri ve şarken tarik-i 'amm ve şimalen Hadice Hatun menzili ve garben tarik-i 'amm ile mahdud bir mikdar arsaya bundan akdem mutasarrıf olan Karadeci İbrahim Beşe ve Sabancı es-Seyd El-Hac Abdülkadir nam kimseler taht-ı tasarrufunda iken merkum İbrahim Beşe fevt olub ve merkum Sabancı Abdülkadir Çelebi dahî sinin-i vâfireden arsa-ı mezbureye itibar etmeyüb ol vechle hâli ve mahlûl olub canib-i vakf-ı şerife dahi nısfı münkati' olduğuna binâ'en talibi olan işbu bâ'isü'l-temessük ser-muhzırân sa'adetlü Halil Ağa'ya iktiza eden mu'accesesi ahz olunub ve beher sene canib-i vakf-ı şerife yirmişer para icaresin verilmek üzere icar olunub ol dahî isticâr ve kabul eyledikden sonra arsa-ı mezkure üzerine inşâ ve ihdâs eylediği bina dahî kendü mülkü olmak üzere tarafımızdan muma ileyh es-Seyd Halil Ağa'ya izin ve ruhsat verilmiştir gerekidir ki beher sene takdir olunan yirmişer para icare-i zemini canib-i vakf-ı şerife eda eyleyüb tarafımızdan ve taraf-ı aherden mani' ve müzâhim ve mu'araza olmayub ictinab oluna ve's-selam tahriren fi'l-tarihe'l-mezbur

Es-Seyd

Mir Ali Mütevellî-i

Evkâf-ı Âl-i

Ramazan

Özet

Ramazan zade Piri Mehmet Paşa ve Halil Bey isimli kişilerin evkafından olan Eski Çarşı Mahallesi'ndeki arsayı tasarruf eden İbrahim Beşe ve Abdulkadir isimli kişilerden İbrahim Beşe vefat edince arsanın diğer yarısının tasarrufu için Halil Ağa'ya kiraya verildiğine dair belge.

SAYFA 71

NUMARA 93

Medine-i Adana mahallâtından Cami'-i Cedid mahallesi sükkânından Cami'-i Kebir-i imamı ve hâlen medine-i mezbure me'zûn bi'l-iftihâr sa'adetlü Es-Seyd Mehmed Emin Efendi meclis-i şer'-i şerif-i hatîr-i lâzîmü'l-tevkîrde işbu rıf'atü'l-kitab Teslime-i bint-i İbrahim nam hatun muhazzırında üzerine şöyle da'va ve takrir-i kalam eder ki mahalle-i mezburede vâkî' kıbleten müftü Es-Seyd 'Abdülkadir Efendi ve şarken Kırklî zâde El-Hac Mehmed ve şimalen Derviş Paşa ve garben 'Abdü's-Selam Efendi menzilleriyle mahdud bir bab tahtâni ve bir bâb fevkâni beyt ve bir ahur ve bir kenif bir mikdar havluyu müştemil menzili bin yüz kırk altı senesi mâh-ı Cemaziye'l-Ahîrinin yirmi üçüncü günü Hamide bint-i Yusuf nâm hatun vakf-ı sahih-i şer' ile vakf ve şöyle şart ve ta'yin eyledi ki madem kendi hayatta oldukça sakın ve mutasarrıf ola ve ba'de vefat li-ümm er karındaşı es-Seyd Ömer'in oğlu İbrahim sakın ve mutasarrıf ola ve ba'de vefâtîha evlâd-ı evlâd-ı evlâdları batnen ba'de batnin mutasarrıf ola ve ba'de'l-inkirâz Cami'-i Cedid-i Şerif'de her kim imam olur ise ber-mucib-i şart-ı vâkıf mutasarrıf ola deyü ta'yin ve tasrih olmakla müteveffa Molla İbrahim'in nesl ve zürriyeti mutasarrıf olmağla menzil-i mezkurun ber-mucib-i şart-ı vâkıf tevliyet ve tasarrufuna izin taleb ederim dedikde gıbbe's-su'âl mersûme Teslime Hatun cevabında menzil-i mahdud-ı mezkurun vakfiye-i ma'mul-binâsında vâkıfe-i merhumenin li-ümm er karındaşı oğlu es-Seyd Ömer'in oğlu meşrûta olan Molla İbrahim'in nesli münkarız olmadı ber mucib-i şart-ı vâkıf menzil-i mezkurun zabt ve tasarruf eder evlâdı vardır deyü mukabele edecek gıbbe'l-istintâk 'akibü'l-inkâr işbu mersûme Teslime Hatun'un takririne mutabık beyyine taleb olundukda kerâren etyân-ı beyyine için mersumeye mühel-i şer' iye verildikde dokuz mâh müruruyla etyân-ı beyyineden â'ciz o'duğu lede'l-şer'ü'l-enver zahir ve nümayan olmağla ber vech-i meşrûh vakf-ı mezburun evlâdının münkarız olub müdde'i-i 'aleyha mersume Teslime Hatun mu'arazadan men' ve def' birle menzil-i mahdud ber mucib-i şart-ı

vâkıf muma ileyh Es-Seyd Mehmed Emin Efendi'nin zabt ve tasarrufuna ba'de'l-hükm ve ma vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu hurire fı el yevmü'l-tâsi' min şehr-i Cemaziye'l-Ahir sen sitte ve 'ısrîn ve mi'eteyn ve elf

Şuhudü'l-Hal

Sâdık Adana dizdârı Es-Seyd Mehmed Sâdık Ağa

Katib-i Mahkeme Kul zâde Mehmed Efendi

Küveli Mehmed

Hafız Mehmed Kürd Hasan oğlu

Sakabaşının karındaşı Ahmed

Mir-i Evkâf es-Seyd Ali Efendi

Haydar zâde sa'adetlü Mehmed Ağa

Kırman zâde Hazinedar Ali Ağa

Ve gayrihum mine'l hâzırın

Özet

Adana'da Camii Kebir imamı Mehmet Emin Efendi'nin, Hamide binti Yusuf isimli bir kadının, kardeşi Ömer'in oğlu İbrahim'in neslinin ve Camii Kebir imamının bu tasarruf olması şartıyla vakfettiği binayı İbrahim'in neslinden olmayan ve evi işgal eden Teslime binti İbrahim' den davacı olup mahkemeden vakfin tevliyeti ve tasarrufu için izin belgesi talep ettiğine dair belge.

SAYFA 71

NUMARA 94

Bâ'is-i Tastîr-i Hurûf Oldur ki

İşbu bin iki yüz yirmi altı senesi Ramazan-ı Şerifi evâ'ilinde yirmi beş senesine mahsuben Adana Sancağı'ndan müretteb ve matlûb şütran bedelinden bâ-fermân-ı â'lişân hıdmât-ı cihâdiyede müstahdem olan İsmâ'il ve Nu'man ve muhtar bölükbaşıl原因n güzeste mahiyelerine mahsuben havale olunan meblağdan me'muriyetim hasebiyle cem'an dört bin beş yüz gurus ser-bevvâbin-i dergâh-i â'li hâlen Adana mütesellimi devletlü Ahmed Bey

Efendi yeddinden sağ akçe olmak üzere ahz ü kabz eylediğimi mübeyyin müş'ir tarafımdan mir-i müşarü'l-ileyhe işbu memhur tahvil ita olunmuşdur lede'l-hâce ibrâz olundu ve's-selâm

Mehmed Solkurlu

Tatar Haydâr Zâde

Özet

1226 senesi Ramazan ayında 1225 senesi hesabına Adana sancağında cihat hizmetinde bulunmaları sebebiyle İsmail, Numan ve Muhtar bölükbaşılara aylık olarak verilecek olan deve bedelinin Adana mütesellimi Ahmet Bey'den 4500 kuruş olarak tahsil edildiğine dair belge.

SAYFA 71

NUMARA 95

İşbu bin iki yüz yirmi altı senesi mâh-ı Şevvalü'l-mükerrem'in altıncı günü yevm-i Çarşamba sâbık Adana mütesellimi ser-bevvâbin-i Dergâh-ı Â'li Hasan Paşa zâde Ahmed Bey vedâ'-ı â'lem-i fânî' edüb yevm-i mezburda ma'îfetimiz ve cümle vücûh-ı ahali ma'rifet ve iltimasıyla biraderi ser-bevvâbin-i dergâh-ı âli Mehmed Bey Adana eyaletine mütesellim nasb ü ta'yin olunub Asitane-i 'Aliyyede ferman-ı şerif-i â'lişân zuhuruna kadar bâ-mürâsele zabt ve umur-ı mütesellimlik idâreye ta'ahhüd etdiklerinde yeddine-i verilen mürasele-i şer'îye işbu mahalle kayd ve şerh verildi

Hurir Fi 6 Şevval Sene 1226

Yevm-i Çarşamba

Özet

1226 senesi Şevval ayının Çarşamba gününde Adana mütesellim'i Ali Hasan Paşa zade Ahmet Bey'in vefat etmesi üzerine yerine biraderi Mehmet Bey'in Adana mütesellimi olarak tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 72

Medine-i Adana mahallâtından Su Gediği Mahallesi sükkânından 'Abdü'l-Celil ibn-i 'Abdi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i şeri'at garrâ ve mahfil-i din-i münif-i tarikat zehrada karye-i Camuşcu ahalisinden karye-i mezbure ihtiyârı Taybıllı oğlu dimekle 'arîf Mustafa ibn-i Yusuf nâm kimesne muhazzırında üzerine şöyle da'va ve takrir-i kelâm eder ki bundan

akdem ‘ammem merhume Anadun dimekle ma’rufe Emine bint-i ‘Abdulcelil nâm hâtundan ‘ala cihetü’l-asube bana ‘ırs-ı şer’î intikal eden Baba Dursun mahallesinde vâki’ kıbleten Hacı Hatun menzili şarken Hüseyin Beşe menzili şimâlen Erzûrûmî zâde Hacı Mehmed Efendi menzili ve garben tarik-i ‘âmm ile mahdud iki bâb tahtânî beyt ve bir orta ve bir mikdâr havlu ve bi’r kenif mâ’ ile müştemil menzil ‘ammem merkûme hatundan müntakıl mülk-i müvrusum olub menzil-i mezkureden merkum Mustafa beni men’ eder su’al olunub takriri tahrir ve mucib-i şer’îsi murâdımdur dedikde merkum Mustafa cevabında bundan akdem menzil-i mezkureye vaz’-ı yed olan diğer Emine bint-i Mehmed nam hatundan benim ‘emmim kızı olub on seneden müteceviz menzil-i mezkurede sâkine ve mutasarrıf iken tarih-i kitabdan sekiz gün mukaddem müteveffıye olub terekesi ‘alâ cihetü’l-‘asûbe bana şer’en inhisârı tahakkuk etmekle benim dahi mülk-i mevrûsumdur deyü cevâb eyleyicek yine müdde’i-i mezbur merkum ‘Abdu’l-Celil Ağa’da kelâm edüb gerçi merkume Emine bint-i Mehmed nâm hatun menzil-i mezkureyi benim ‘ammem Emine bint-i Abdulcelil nâm hatundan isticare eyleyüb ‘alâ tarikü’l-icâr sâkine ve mutasarrıfa olur hatta üç sene kâmil icâresini alub sonra fakire olmakla kendüye bahş ederdi menzil-i mezkure ümmüm merkume Emine bint-i ‘Abdü’l-celil nâm hatunun abâ’i ceddi mülk-i sarfiyedir ve merkume dahi fevtinden terekesi mârû’z-zikr ‘alâ cihetü’l-‘asûbe inhisârı şer’î tahakkuk etmekle benim mülk etmekle benim mülk-i mevrûsemdir merkum Mustafa’nın keff-i yeddine tenbih-i şer’ buyrulmak matlubumdur dedikde gıbbe’l-istintâk işbu bâ’isü’l-nakzi’l-kitab müdde’i-i merkum Abdülcelil da’va-ı meşruhasın mübeyyin beyyine taleb olundukda şuhûd-ı udûl-i ricâl-i ihrâr-ı Müslimînden Mustafa ibn-i Hasan ve diğer Mustafa ibn-i Ahmed nâmân kimesneler li-ecli’l-şehâde meclis-i şer’-i şerîfe hâzırân olub iştişhâd olundukda fi’l-hakika menzil-i mahdud-ı mezkur ‘Abdü’l-Celil’in ammesi müteveffıye merkume Emine bint-i Abdülcelil nâm hatunun ecdadının evlâd-ı evlâdına ve ba’de’l-inkiraz Abdurrezzak Efendi Câmi’inin imam ve hatibine meşruta vakfı olub merkum Mustafa’nın ammesi merkume müteveffıye Emine bint-i Mehmed nâm hatun menzil-i mezkuru merkum Abdülcelil’in ammesi müteveffıye merkume Emine bint-i Abdülcelil nâm hatundan bi’l-isticâr sakine ve mutasarrıfa idi merkum Mustafa’nın ve ammesi merkumenin asla ve kat’a müdâhili olmayub menzil-i mahdud-ı mezkur merkum Abdülcelil’in ecdâdı vakfidur ve hakk-ı tasarruf Abdülcelil’indir deyü böyle şahidleriz ve şehadet dahi ederiz deyü edâ-yı şehâdet-i şer’iye edincek ta’dilü’l-tezkiye lede’l-şer’ şehâdetleri makbul olmağın merkum Mustafa’yı bu vechle mu’arazadan men’ ve def’ birle keff-i yeddine tenbih-i şer’ olub gıbbe’l-tasdiku’l muteber bi’t-taleb ketb olundu hurire fi el yevmü’l-sâbi’ şehir-i Cemaziye’l-Evveli el-sene sitte ve’l-ışrîn ve mi’eteyn ve elf

Şuhûdü’l-Hal

Harac Kâtibi es-Seyd Dede Efendi

Karındaşı Mehmed Emin

Vakfesi Kırık oğlu Es-Seyd Ali Efendi

Ve Sûfi Bağçesi İmamı Mehmed Efendi

Ve Beşir zâde Mehmed Efendi

Ve Kul zâde Mehmed Efendi

Karındaşı Debbağ Süleyman

Ve Hasan Ağa zâde Mehmed

Ve Abdü'l-Gani Efendi zâde Mehmed Efendi

Ve Gayrihum

Özet

Adana'da Su gediği Mahallesi'nden Abdülcélil bin Abdi isimli kişi, annesi Emine binti Abdülcélil'den kendisine intikal eden evin tasarrufuna, Mustafa isimli kişinin evin kendisine annesi Emine Binti Mehmet'ten intikal ettiği gerekçesiyle engel olduğunu mahkemeye bildirdikten sonra şahitlerin de evin Abdülcélil'e ait olduğunu, Emine binti Mehmet'in kiracı olduğunu söylemesi üzerine evin mülkünün Abdülcélil'e verildiğine dair belge.

SAYFA 73

İşbu bin iki yüz yirmi altı senesine mahsuben gurre-i Muharremü'l-Harâm î'tibâriyle Adana cizyesinin cibâyetini ser-bevvâbin-i Dergâh-ı Â'li Hüseyin Paşa zâde Ahmed Bey Efendi hazretinin 'uhdesine ihâle buyrulmağla ma'rifet-i şer'le güşâd olunan boğça-yı evrâkdır ki ber vech-i âti zikr olunur

Fî Gurre-i Muharremü'l-Harâm Sene 1226

Aded-i Evrâk

0444	Â'la
3594	Evsat
0708	Ednâ
4746	cem'an

Özet

1226 senesinde Muharrem ayı itibarıyla Adana'nın cizye tahsili görevinin Hüseyin Paşa zade Ahmet Bey Efendiye verildiğine dair belge.

İşbu bin iki yüz yirmi yedi senesine mahsuben gurre-i Muharremü'l-Haram îtibâriyle Adana vilayetinin cizye cibâyeti ser-bevvâbin-i Dergâh-ı Â'li sa'adettü Mehmed Bey hazretlerinin 'uhde-i gayyurânelerine ihâle buyrulmağla cizyedâr-ı muma ileyh ma'rifeti ve ma'rifet-i şer'le huzur-ı şer'de cizye boğçası fek ve küşâd olunduğu işbu mahalle kayd şud

Fî Gurre-i Muharrmü'l-Haram Sene 227

‘Aded-i Evrâk

Â'lâ 0444

Evsat 3594

Ednâ 0712

Cem'an 4750

Mezhiyetü'l-Mecmu' Dört Bin Yedi Yüz Elli ‘Aded Evrâkdır Gaflet Olunmaya Ve's-Selâm

Özet

1226 senesi Muharrem ayı itibarıyla Adana'nın cizye tahsili görevinin Mehmet Bey'e verildiğine dair belge.

SAYFA 74

NUMARA 96

Vech-i tahrir-i huruf oldur ki

Adana kazasının muhızır başılığ ba berat-ı şerif-i alışan uhde-i tasarrufumda olmağla işbu bin iki yüz yirmi yedi senesi mah-ı muharremül haramın guresinden zilhiccesi gayetine gelince iltizamına talib-ü ragıb olan işbu darende-i temsik kudret el-mace'd ve'l ayan izzetlü ve saadettü Es-seyyid Halil Ağa zîde gadruhuya sene-i sabık üzerine deruhte ve iltizam olunub ve bedel-i iltizamı olan meblağ-ı malum el-mikdarı ağay-ı muma ileyh yedinden tamamen ahz-u kabz idüb yerine işbu zabt-ı temsiki ita olundu gerekdir ki ağay-ı muma ileyh kaza-i mezbur mahkemesinde bir sene mahzar başı ve zabıta olub bir seneyi kamilen zabt-u rabt idüb ve mahzarun ve sairun üzerlerine mahzar başı ve zabıta bilüb umurlarında Ağay-ı muma ileyhe müraca'at idüb aidat-ı rüsumatını mahallerinden ber m'ana-i kadim kema fis-sabık ahz-u kabz ve zabt-u rabt ve tarih-i temsikten bir sene tamamına değin tarafımızdan ve taraf-ı aherden bir ferd m'ani ve müzahim olmaya vesselam

Özet

1227 senesi Muharrem ayında mahzar başlığın intizamına Halil Ağa'nın tayin edildiğini ve iltizam bedelinin Halil Ağa'nın elinden eksiksiz olarak tahsil edildiğine dair belge.

SAYFA 74

NUMARA 97

Baisü'l mürasele-i Medine-i Adana mahallesinde kitab-u kiram zaviyye'l ihtiramdan kıdvetü'l erbab el-tahrirü'l kalem ve asibüt-takrirü'r-rakam es-seyyid Süleyman Hulusi efendi gabe'l tahiyetü'l vafiye inha olunurki memalik-i islamiyede vak'i mahkeme başı katiblerinin ber ati kayd-ı terkin olunub hin-i iktizada hamilinin emin-i müntehib-i erbab-ı ma'arifden birinin mürasele ile baş katib t'ayin olunması babında mukaddema şerefrîz emr-i ali vürud itmekle senin her vecihle mümtaz-ı faik el-akran olduğun indimizde zahir ve vücuh-u ahalinin dahi emin ve sadıki olduğun bahir olmağla cümlelerin marifeti ve marifetimiz ile Medine-i mezkura mahkemesinde seni baş katib nasb-u t'ayin ve hidmet-i lazımesi sana ihale ve tefviz kılındığını havi hassaten işbu mürasele-i tahrir yedine ita olundu gerekdir ki hidmet-i merhumda kemal-i sadakat ve istikamet ve cümle ile iltifat idüb kema hüve yenbai'eslafın misüllü amel ve hareket mucib-i mürasele ile amel olasız vesselam

Fî Hurre 11 cem'aziye'l-evvel

Sene 226

Mine'l fakr es-seyyid mevali

Hala

kadı-ı Adana

Özet

Süleyman Hulusi Efendi'nin mahkeme baş katibi olarak tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 75

NUMARA 98

Medine-i Adana'da vaki mahkeme-i şer'i şerifde küttab olan kimesnelerin b'azısı diyar-ı aher-i olub hizmet-i kitabet ruiyyet-i kitabet kimesne olmadığına binaen olan cüz'ü kitabetmu'attal olmağla kitabet-i ruiyyete bir kimesne labid ve ehem olmağın erbab-ı istihkakdan mütealine'l ehliye ve'l istid'at işbu rafi'i tevz'i ref'ü'l şan-ı hakani kudret-i erbab-u tahrir ve'l kalem imdat-ı eshabe'l takrir ver-rakam es-seyyid Mehmed Halimî zide

fehme her vecihle layık ve mahall-i müstehak olmağın kitabet-i mezkura tevcih olunub yedine bâ berat-ı aliyyemiz virilmek babında naib-i mevlana es-seyyid hasan zîde âliye ‘arz itmeğın derun-u arzında mezkur der kenarda nazar olundukda Adana mahkemesine bir katib lazım olmağla müceddeden İbrahim’in bin yüz otuz senesi Şevvalinde tevcih olunduğu müsteban olmağla ber muceb-i derkenar İbrahim’in mahlulünden ‘arz olunan mezbur es-seyyid Mehmed Halimî halifeye tevcih-ü sıdk idüb bu berat-ı hümayundan sa’adet-makrunu virdüm ve buyurdum ki b’ade’l yevm mevlanay-ı merkum es-seyyid Mehmet Halimî zîde gadhüma varub kaza-i mezbur mahkemesinde katib olub hizmet-i lazimesini mer’i ve müerri kıldıktan sonra selefleri tevcihle mutasarrıf ola gelsinler işbu mevlanay-ı merkum dahi ol vecihle mutasarrıf olub devam-ı ömr-ü devletim için du’aya müdavemet göstere bu babda taraf-ı aherden bir vecihle dahl ve t’ariz kılmıyalar şöyle bileler ‘alamet-i şerife ‘itimad kılalar tahrire’l yevm reb’i şehr-i zil-hicce-i şerif sene hamsin ve ‘işrin ve mieteyn ve elf

Özet

Adana'da mahkemede kitabet görevi için Mehmet Halimî isimli kişinin katip olarak tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 75

NUMARA 99

Medine-i Adana’da vak’i kefeşkeran esnafının üzerlerine şeyh olan el-hacı Mehmed nam kimesne umur-u hususlarında vak’i olan hizmet-i lazimesi mer’i ve müerri kılmayub adem-i istikamet ile irtikab ve irtışan ile meluf olub şer’an halef ve kanunen mugayir her bir hareket nâbecay-i cay-ı tasaddi ve ezkadim meyan-ı ızafile cari olan resm ve kanuna adem-i kanaatden naşı merkumun vakt-i meşihatde bil cümle rahatlar meslub birle mezbur Mehmed’in evza-u tavrından bir dürlü hoşnud ve razılar olmadıklarını mahallinde meclis-i şer’ide bil cümle esnafın ihtiyarları haber vormeleriyle ref’ olunub yerine erbab-ı istidattan cümlelerin muhtarı işbu ref’i tevki’i refi’uş-şan-ı hakani ilhah-ı ‘ömr-ü zîde salaha her vecihle layık ve mahal-i müstehak olmağın meşihat-ı mezkura el hacı Mehmet’in ref’inden tevcih olunub yerine müceddeden berat-ı şerif-i ali şan virilmek babında naib-i mevlana es-seyyid Hasan zîde âliye ‘arz itmek mucebince vak’i işbu mezburun ref’inden tevcih ve sıdk idüb bu berat-ı hümayun sa’adet makrunu virdim ve buyurdum ki b’adel yevm merkum el hacı ‘ömr-ü zîde salaha virüb zikrolunan esnafın üzerlerine ref’i olunan mezburun yerine nişancı olub hizmet-i lazimesine mer’i ve müerri kıldıktan sonra bundan akdem bu vecihle mutasarrıf ola gelmişler işbu merkum dahi o levhayla mutasarrıf olub el yevm ‘ömr-ü devletim için duaya müdavemet göstere ol babda ref’i olunan mezbur tarafından taraf-ı aherden ferd man’i ve müzahim ve me’ariz olmayub asla dahl ve t’ariz kılmıyalar şöyle bilüb ‘alamet-i şerifime ‘itimad kılalar tahriren el yevm reb’i u zil-hicce-i şerif sene hams ve ‘işrin ve mieteyn ve elf

Özet

Adana'da kefeşkeran esnafının şeyhi olan Mehmet isimli kişinin görevlerini yerine getirmediği gerekçesiyle görevden alınıp yerine Hasan isimli kişinin tayin edildiğine dair belge.

SAYFA 76

NUMARA 100

Elhamdülillahi'l vakf-ı ali küll-i hal 'ılmı'l gayb-ı veş-şehadet-i kebirü'l müteal vessalavat-ü selam âli Mehmet el-meb'usı beyanı'l helal ve'l haram ve alâ 'alihî ve eshabî hayrallah ve hayra'l eshab. Emma b'ade işbu vak'ay-ı salahiye-i şer'iyenin tahrîr ve imlasına bâ'is ve bâdî budur ki Medine-i Adana mahallesinden Kasab Bekir mahallesi sükkânından sahibü'l hayrat ve'l hasenat Kerime-binti İbrahim nam hatun tarafından vakf-ı ati'z-zikr takrire vekil-i müseccil-i şer'iyesi olub vekaleti Mehmet Efendi bin Ahmet nam seyyid Halil bin Yusuf şehadetleriyle vekil olan Ali Efendi bin Mehmet nam kimesne meclis-i şer'i şerif ahmed-i mahfil-i din-i menafi mahalde şöyle ikrar-ı tam ve takrir-i kalam ider ki merkur müekkelim hatunun silk-i mülk sarf-ı sahihasında münselik ve mu'tecem olub hala mahall-i mezburede vak'ı bir bab-ı fevkanî ve tahtanî ve haricinde bir-ı fevkanî ve tahtanî beyt kahve odası dimekle m'aruf ve müşterek kenif ve havali sokak kapusu mülkü menzil-i kıbleten müşterekim İbrahim Efendi menzil-i şarken Kürd Efendi şimalen İsmail ve garben İbrahim efendi menzilleri işbu hudur-u erb'a ile mahdur menzilini cümlete't-tevabi'ul-levahik ve kafiye el-menafi ve'l merafik ile hasbeten lillah ve te'a ve taliben lerzaten rabbete'l 'ali vakf ve habs idüb şöyle şart-ı t'ayin-u mesarih eylediği madem kendim libas-ı hayatda iken sakine ve mutasarrıf olan vakta ki kıbel-i rahmanîden bana irci'ı ilâ olduğu rabbiki radiyyeten merdiyyesinde samiası ola ve b'adü fatiha müteveli merkur İbrahim Efendi sakini mutasarrıf ola ve b'ad-ü batn-ı âli evlad-ı evlad ve evlad-ı batnen b'adi batn-ı 'ali tertibi'l irsi sakine ve mutasarrıf ola ve b'ade'l inkiraz ila nasrahi mahalle-i mezkurda Kasab Bekir mahallesinde vak'ı Abdül Kerim Ağa bina eylediği cami'i şerifde her kim imam ve hatib olur ise b'adet-t'ayin vet-termim fazla gallesi alî es-seviyye mutasarrıf ola deyü ferğân 'aniş-şevağil menzil-i mahdud-u mezkur-i müteveli-i merkuma teslim ol dahi saire evkaf kabilleri gibi mütesellim-i kabul eyledi virdikde gibbe'l tasdik'ül muteber vakıfa-i merkume iade-i kalam idüb vakf-ı akar İmam-ı 'azam ve hümam-ı bedr-i efham efham hazretleri katında sahih lakin gayri'l 'azm olmağla benim için rüc'u-ı mesani-i şer'i olmağın bil vekale vakfından rüc'u ve kemafi'l evvel milkine istirdat ve o muradımdır didikde müteveli-i muma ileyh dahi cevab-ı ba sevabında gerçi imam-ı müşir-i ileyh ba sevabında gerçi imam-ı müşir-ün ileyh huzur-u katında hal-i minval-i muharrer üzeredir lakin imameyn-i hüameyn hazretleri indilerinde sıhhat-ı lüzumdan müfarakat itmekle onların şer'ileri üzere vakfiyetini talep iderüm ve bu bilay-ı kitab-ı müzeyyen iden hakim-u hâsım mevk'i-i sudur kitab-ı tûba lehüve hüsne meab Efendi hazretlerine huzurumda mütenafian oldukda Efendi muma ileyh hazretleri dahi tarafeynin deliline nazar ve mani'an lil hayr olmakdan hazer idüb menzil-i mahdur-u mezkurun evvelen vakfına ve saniyen sıhhat-ı lüzumuna hakim-u mehakim-u şer'i idüb min

b'ad-ü nakz-ı nakizine mecal-i mahal oldu hurrirre fi'l yevmü'l hamis min şerri muharrem
sene sitte ve 'ışrin ve mieteyn ve elf

Ganî Mehmet Efendi

Abdülgani Efendi zade Mehmet Efendi

Kul zade Mehmet Efendi

Süslü Halil

Se mahzaran Mehmet Ağa

Mahzar-ı Ali

Özet

Kerime binti İbrahim'in Kasap Bekir Mahallesi'nde kurmuş olduğu vakfın vakfiyesi.

SAYFA 76

NUMARA 101

Ba'is-i tastir-i tahvil budur ki

Bin iki yüz yirmi altı senesi mah-ı rebî'ul-ahiri evasıtında sene-i merkume mahsuben
imdad-ı seferiye akçasından memurîyeti hasebiyle ser bevabin-i dergah-ı aliden hala Adana
mütesellimi devletlü Ahmed Bey Efendi yedinden yalnız beş bin gurus ahz-u kabz eylediği
müş'ir-i mübin tarafımızdan mir-i müşarü'l ileyh hazretletine işbu tahvil virilmiştir lede'l
veche ibrar oluna

Sene 1226

Özet

Adana vilayetine ait imdad-ı seferiyenin tahsiline dair tahvil kaydı.

SAYFA 77

NUMARA 102

Medine-i Adana mahallesinden Su Gediği mahallesi sükkânından zeameti tarif-i şer'i ile Emine binti Mehmet nam hatun meclis-i şer'i şerif hatır-ı lazım'el-tevkirde işbu b'ais-i tahrir-i kitab Medine-i mezbur Portan mahallesi sükkânından iken bundan akdem fevt olan zevc-i Bağ Bekir ibn-i Mustafa nam müteveffânın varisleri ve vasîsi olan mahzarında şöyle dava ve takrir ider ki mezbur müteveffânın zimmetinde iki yüz elli guruş mihr-i müeccelim olmağla taleb iderim didikde t'arir-i tahrir gab es-sual mezkurları cevabında müteveffay-ı mezburun duyun-u kesiresi olmağla bil cümle eshab-ı hukuk m'arifeti ve marifet-i şer'ile terekisi temrir olunub ber vech-i gurrehâ beher guruşa on bara isabet itmekle mezbure Emine hatun mihr-i müecceli olan iki yüz elli guruş ber vech-i gurrehâ taksim-i hissesine altmış iki buçuk guruş isabet idüb lakin beynimizde muslihun tavassut idüb mezbure hatun müteveffay-ı mezburu debbağ Bekir'de olan mihr-i müeccelem olan mezkur meblağı ve gerek ırsa müteallik cüzü ve külli seksen üç kuruş terekisine vaz'ı'ı yed olan varisleri ve vasi-i merkumiden ahz eyledim mezburların 'ama-i d'avayı ve metalibattan ve kaffe-i muhassemetinden zimmetlerini ibrar-ı 'am ve ıskat-ı hak eyledim didikde her birerlerimiz ber vech-i muharrer ibrasını kabul eyledik didiklerinde gibbe'l-tasdik ol muteber hazihi'l vesika ma vak'a bit-taleb kitab olundu tahriren fi'l yevm'üt-tas'i ve'l aşre min şehr-i zil-k'ade sene hams ve işrin ve mieteyn ve elf

Kul zade Mehmet Efendi

Abdü'l Gani Efendi zade Mehmet Efendi

Ser mahzaran Mehmet Ağa

Mehmet hacı beşiroğlu

Mezbure Emine hatuna otuz üç guruş bir küpe ve elli guruşluk eşya virilmiştir

Özet

Su gediği mahallesi sakinlerinden Emine binti Mehmet'in ölen kocası üzerindeki mehrini vasiden talep ettiğine dair dava kaydı.

SAYFA 78

NUMARA 103

Medine Adana Mahallatından Yurt Mahallesi sükkânından bundan akdem fevt olan Bağ Bekir bin Mustafa nâm müteveffânın veraseti zevce-i menkûhesi Emine bint-i Mehmed nâm hatun ile sulb-i kebir oğlu Mustafa'ya ve sagîr oğlu Ali ve sulbiye kızı Hadice ve Fâtıma'ya münhasıra olmağla lakin duyun-ı kesiresi olub bi'l-cümle ashab-ı hukuk ma'rifeti

ve marifet-i şer'le tahrir olunub dÿyûn-ı müsebetesine tevzi' ve taksim olunan guremanın müfredat defteridir ki ber vech-i âti zikr olunur min şehr-i Zi'l-Ka'de sene Hamse ve İşrîn ve mi'eteyn ve elf

Hınta Kîle: 25= 300	Şi'r Kîle: 1,5 = 10	Koza Çeki: 23 = 207,5
Çift Demiri: 2= 5	Kazma Aded: 11 = 11	Harman Dükkanı: 2 = 8
İnek Düğesi: 6 = 9	İki Beşer DON: 1 = 10	Kilim: 1 = 20
Aba: 1 = 1,5	Evan Nühâs Kıyye: 142 = 37,5	Balta: 1 = 1
Buzağı: 1 = 3	Kahve İbrîğı: 1 = 1	Kahve Toy: 1 = 0,5
Kaşık: 0,5	Hasır: 1	Terazi: 3
Sil: 0,5	Çuval: 3	Debbağhane Dükkanı: 150
Kuratma: 7	Def'a Evân Nühâs Kıyye: 7,5 = 18,5	
Yekûn: 993,4		
Yalnız dokuz yüz doksan üç guruş bir reb'adır		

Ber mucib-i techiz ve tekfîn: 50	Çift Salyanesine: 45
Resm-i Kısım: 126	Harc-ı Mahkeme: 24

Sahhü'l-Bâki

758,5

Zevcesi Emine'nin mihr-i mü'eccel müsemması: 250 Sehem: 64,5

Müteveffiye Zevcesi Rabi'a'nın mihr-i mü'eccel müsemması: 400 Sehem: 100

A'îşe Hatun'a 380 Sehem: 95

Deyn-i Debbağ Hüseyin Çelebi'ye 940 Sehem 235

Eyyüb Çelebi'ye Deyn: 400 Sehem: 100

Deyn Hüseyin'e: 26 Sehem 7,5

Deyn Halil: 60 Sehem: 15

Dutma'ya Deyn: 100 Sehem 25

Dilhâ Hatun'a Deyn: 37 Sehem 9,5

Debbağ Bekçi Ali'ye Deyn: 33 Sehem 8,5

Tiftikçi Zımmi'ye Deyn: 13,5 Sehem: 3,5

Deyn Bekir'e: 3 Sehem: 1,5

Validesine Deyn: 100 Sehem: 25

Emine Hatun'a Deyn: 100 Sehem 25

Bu ana gelinceye kadar düyun-ı mukararaları vereseleri vasi ve ma'rifet-i şer'le 'alâ vechü'l-gareme ve'l-tevzi' ve taksim beher guruşa on pare isabet etmiştir

Özet

Bağ Bekir bin Mustafanın borçlarını karşılamaya yetmeyen tereke kaydı.

SAYFA 79

NUMARA 104

Bin iki yüz yirmi dört senesi Rebi'ü'l-Evvelinin yirmi yedinci gününden yirmi altı senesi Saferü'l-Hayr'ın selhi gününe değin gerek mâhiye ve gerek taksit ve sa'ir matlubatı hesapları ru'yyet olunub ba'de küll-i hesâb devletlü Ahmed Bey Efendi hazretlerinin memleket üzerine sahhü'l-baki alacağı

72927

- 17700 Mübaya'a bedeliyesinden ber mucib-i defter teslim

= 55227

- 00520 Kara Ali kazasından taksit-i evvela ve taksit-i saniyeden teslim

= 54707

- 07500 Çiçok zımmiye deyni için mesfûre teslim

= 47207

- 00610 Hâne salyânesinden Pene Bey Efendi deyni için Pulad oğlu Mehmed Ağa'ya Teslim

= 46597

- 28849,5 Asitâne-i Aliyye'de kethüdâ-yı vüzerâ-yı Bâb-ı 'Azam kapu kethüdaları devletlü Hasan Efendi hazretlerinin muma ileyh Ahmed Bey Efendi'de olan yirmi sekiz bin sekiz kırk dokuz buçuk guruş memleket deyni olub matlubatlardan ihrâc olunub

= 17747

- 10430,5 Ba'de küll-i hesab sahhü'l-baki düyun-ı memleket on yedi bin yedi yüz kırk yedi buçuk guruşdur

= 07317,5

- 07317,5 Bu def'a dahî on yedi dört yüz otuz buçuk guruş mübaya'a zahiresi için tenzil olunub sahhü'l-baki yedi bin üç yüz on yedi buçuk guruş kalmışdır gaflet olunmaya

=

Def'a salyâne-i mezbureye idhâl olunub hazinedar Ali Ağa yeddiyle teslim olunan fûruht olunmağla işbu sicilü'l-hıfz tenzil ve fûruht olunmakla mir-i müşarü'l-ileyh hazretlerinin işbu matlub defterinden ruiyyet ve kat-ı hesab olunmuşdur Fî 7 M Sene 27

Özet

Ahmet Bey'in Adana vilayetinde görevi dolayısıyla oluşan alacağına dair defter kaydı.

SAYFA 79

NUMARA 105

28849,5 Balâ-yı defterde meşrûh kapu kethüdası devletlü Hüseyin Efendi hazretlerine taraf-ı vilâyetden verilecek meblağ yirmi altı senesi Saferinin salhı gününe kadar müşarü'l-ileyh Hüseyin Efendi'ye edâ olunacak meblağ

- 05000 İşbu meblağa mahsuben muma ileyhin çukadarı Bayburdî Ahmed Ağa'ya teslimen bâ poliçe taraflarına irsâl olunan

= 23849,5

- 10000 Def'a Kastamnonî Mehmed Ağa'nın yeddiyle efendi-i muma ileyhin Asitane'ye poliçe eylediği yedi bin ve bu taraftan merkum Mehmed Ağa'ya poliçe olarak ahz olunub cem'an Tatar Halil yeddiyle irsal olunan on bin guruşdur Fî 21 L Sene 226

= 03849,5

Def'a efendi-i muma ileyhin Hasan Ağa ile taraf-ı vilayetden verilüb bâ-poliçe efendi-i muma ileyhe irsâl olunan devletlü Mehmed Efendimizin hazretlerinin ma'rifetiyle fakat on bin guruşdur Hurire Fî 25 M Sene 227

- 3849,5 İşbu târihde hâlen Adana Valisi devletlü El-Hac Mustafa Paşa Efendimizin kethüda-yı âlileri Mazharcı zâde inayetlü Ahmed Ağa ve Hasan Paşa zâde Mehmed Bey ve sa'ir ma'rifetleriyle hâlen Sadrazam Ahmed Hurşid Paşa Efendimizin devlet kethüdası ağa hazretlerinin buhurdan ağası Ahmed Ağa mübâşeretiyle vürud eden mebalighden kapu kethüdası Hasan Efendi'nin belleden iktiza eden bekaya matlubu üç bin sekiz yüz elli guruş Konamaz Oğlu yeddinden bir kıt'a poliçe ahz olunub ve mübaşir-i merhum Ahmed Ağa'ya teslim olunub muma ileyhi Hasan Efendi'nin taraf-ı vilayetde olan muhasebesi tamamen ruiyyet ve defteri reside ve yeddinden bir kıt'a eda tahvili ahz olunduğundan işbu defter zeyline şerh verildi Hurire Fî Gurre-i R Sene 230

= 00000

İşbu bin iki yüz otuz senesi mâh-ı Rebî'ü'l-Ahir guresinde bâ-mektûb-ı sadrazam karzına me'mur olduğım Cebrâ'il Damadı müteveffa Hasan Efendi'nin Mehmed Bey Efendi'den matlub eylediği on iki bin sekiz yüz otuz üç guruşun üç bin sekiz yüz elli guruşu taraf-ı belde olan meblağ-ı mezburun cümle ma'rifetiyle belleden istihsal ve kâmilan bâ-poliçe ahz ü kabz eyledim fîmaba'd Cebrâ'il damadı müteveffa Hasan Efendi'nin müte'allik matlubatı kalmayub bu def'a beldenin deyni olan üç bin sekiz yüz elli guruş deynini ahz ü kabzımı müş'ir li-eclî'l-tensib işbu eda tahvili verilmiştir deftere ibrazının vesselam

Kethüda-yı Huzur-ı Ali Ahmed Ağa-yı Buhurdâni

Özet

Hüseyin Efendi'ye adana vilayetindeki görevi dolayısıyla ödenecek meblağa dair defter kaydı.

SAYFA 80

NUMARA 106

Medine-i Adana'da Hacı Hamid Mahallesinde vâki' ashab-ı hayratdan Hacı Hamid nam sahibü'l-hayrın bina eylediği mescid-i şerifinde ber vech-i hasbi mü'ezzin olan 'Ali bilâ veled fevt olub yeri hâli ve hıdmet-i lâzimesi mahlûl olmağla yerine erbab-ı istihkakdan işbu ref'-i tevki'-i refî's-şân-ı hakâni es-Seyd İbrahim Halife her vechle lâyük ve mahal ve muhik-i

müstehak olmağın mü'ezzinlik-i mezkure müteveffa-ı mezburun mahlulünden tevcih olunub tevcih olunub emr-i şerif-i müceddiden berât-ı şerif-i âlişanım verilmek bâbında kadısı mevlana es-Seyd İbrahim zîde fazluhu 'arz etmeğin mucibince merkuma tevcih ve sadk edüb bu berât-ı hümayun-ı sa'adet-makrunumu verdüm ve buyurdum ki ba'de'l-yevm merkum es-Seyd İbrahim Halife varub zikr olunan mescid-i şerifinde müteveffa-yı mezburun yerine mü'ezzin-i hıdmet-i lazımesini mer'î ve mü'eddi kıldıkdan sonra ber vec-i hasbî mutasarrıf olub vâkıfın ruhu ve devam-ı 'ömr-i devletim için du'âya müdâvamet göstere ol babda taraf-ı aherden bir vechle dahl ve ta'arruz kılmayalar şöyle bilüb 'alamet-i şerifime itimad kılalar tahriren el-yevmü'l-tasi'-i 'aşer min şehr-i rebî'ü'l-ula hamse ve işrîn ve mi'eteyn ve elf

Be Mahruse-i Konstantiniyye

Özet

Adana'da Hacı Hamit Mahallesi'nde bulunan mescidin müezzini Ali'nin ölmesi üzerine yerine İbrahim Halife'nin müezzin olarak tayin edildiğine dair belge

SAYFA 80

NUMARA 107

Vech-i Tahrir-i Huruf Budur ki

Bâ berât-ı â'lişan mutasarrıf olduğum Adana Kazasının muhızırbaşılığı bin iki yüz yirmi altı senesi Muharremü'l-Haramının ibtidasından zabt etmek üzere tamamen bir sene iltizamına talib ve râgıb olan işbu dârende-i temessük-i kıdvetü'l-emâcid ve'l-ayan 'izzetlü sabıkan muhızırbaşı Mehmed Ağa zide kadruhuya sene-i sabık üzere der-uhde ve iltizam olunub bedel-i iltizamı olan meblağ-ı mezbur-ı ma'lumu muma ileyh yeddinden tamamen ahz ü kabz olunub yeddine işbu zabt temessükü ita olundu gerekdir ki ağa-ı muma ileyh kaza-ı mezbur mahkemesinde bir sene muhızır başı olub bir sene kâmilen zabt ü rabt-ı muhızırân ve sa'irân üzerlerine muhızır başı ve zâbit bilüb umurlarında muma ileyhe müraca'at edüb â'idat ve rûsumatını mahallerinde ber-mu'tad-ı kadim kemâfî'ü's-sâbık ahz ü kabz ve zabt ü rabt tarih-i temessükden bir sene tamamına gelince tarafımızdan ve âherden ferd kimesne mâni' ve mezâhim olmayalar ve's-selâm

Özet

Adana kazasının muhızır başılığı görevinin bir sene boyunca Mehmet Ağa'ya iltizam edildiğine ve iltizam bedelinin Mehmet Ağa'nın elinden eksiksiz alındığına dair belge.

SAYFA 80

NUMARA 108

Fî'l-asl Arabsun kazasına tabi Medâzi karyesi ahalisinden olub bi'l-misâfire medine-i Adana'da sâkin Monla Yusuf bin Süleyman nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i hatir-i lâzımü'l-tevkîrde medine-i Adana kal'ası derunu sakinlerinden bâ'isü'l-kitâb sâbikan dizdâr es-Seyd Mehmed Ağa ibn-i Mehmed nâm kimesne mahzarında üzerine şöyle da'va ve takrir-i kalam edüb medine-i mezbur kal'ası derunu sakinlerinden bundan akdem müteveffıye olan Ömer kızı Â'îşe bint-i Mustafa nam hatunun bâ-ırs-i şer'î veraseti bana münhasıra olmağla medine-i Adana kal'ası derununda vaki ma'lume'l-hudud beynü'l-ahali ve'l-cibrân bir bâb tahtâni beyt ve yine bir bab tahtâni sagire beyt ve bir mikdar havluyu müştemil müteveffıye-i mezburenin mutasarrıfa olduğu mülk menzilinı muma ileyh Mehmed Ağa zabtım mûmana'at ediyor olub takriri tahrir ve mucib-i şer'îsi murâdımdır dedikde gıbbe's-su'âl ağa-yı muma ileyh cevâbında tarih-i kitabdan iki sene mukaddem müteveffıye-i mezbure hal-i hayatında ve kemal-i akl-i sıhhatinde menzil-i mezkuru bana yüz guraşa bey' edüb ve ben dahî bey'-i mezbûru kabul eyledim şöyle tastir ve ta'yin eylediğini mütebeyyin hin-i vefatıma kadar sakin ve mutasarrıfa olam vefatımdan sonra dahi muhtarım olub meblağ-ı mezburu techiz-ü tekfinime sarf edüb menzil-i mezkureye mülkiyet üzere mutasarrıf ola deyü vasiyet edüb ve ben dahi vesayeti kabul eyledim ve menzil-i mezkurenin semeni olan meblağ-ı mezburu müteveffıye-i merkumenin techiz tekfinine sarf eyledim deyü mukabele edincek muma ileyhin def'-i meşruhasını mübeyyin beyyine taleb olundukda 'udul-i ihrâr-ı ricâl-i Müsliminden Monla Osman bin Hacı Ahmed ve Şeyh Mehmed bin Hüseyin nâmun kimesneler li-ecli'l-şehâde meclis-i şer'de hazırûn olub eserü'l-işhâd fî'l-hakika tarih-i kitabdan iki sene mukaddem hal-i hayatında ve kemal-i akl-i sıhhatında müteveffıye-i mezburenin mutasarrıfa olduğu menzil-i mahdud-ı mezkuru bi cümletit-tevâbi' ve levâhık ve kaffetü'l-menâfi ve'l-merâfık sabıkan dizdar Es-Seyd Mehmed Ağa'ya yüz guraşa bey' ve vasi-i neccâr edüb ol dahî bey' ve vesâyeti kabul edüb şöyle şart ve ta'yin eyledi ki madem ki kendüm hayatda oldukca sakin ve mutasarrıfa olam ve ba'de'l-vefatihim semen-i mezkur yüz guraşu techiz tekfine sarf edüb menzil-i mezkureye mülkiyet üzere mutasarrıf ola deyü şart-ı mezkur üzere ağa-yı muma ileyhden meblağ-ı mezburu müteveffıye-i merkumenin techiz tekfinine sarf eyledi bizler bu hususa bu vech üzere şahidleriz ve şehadet dahi ederiz deyü her birerleri edâ-yı şehadet-ı şer'îye eylediklerinde gayrû'l-ta'dil ve'l-tezkîye lede'l-şer' şehadetleri olmağın min ba'd müdde'-i-i mezbur Monla Yusuf'un menzil-i mezkurda asla 'alakası kalmayub keff-i yeddine tenbih-i şer' birle ma hüve'l vak'a-ı bi't-taleb ketb olundu

Fî 13 Rebi'ul Evvel Sene 1226

Özet

Arabsun kazasına bağlı Medazi köyünden olan Yusuf bin Süleyman isimli kişi Aişe binti Mustafa'dan kendisine bir ev intikal etmesi gerekirken Mehmet Ağa isimli kişinin buna engel olduğunu mahkemeye bildirmesi üzerine Mehmet Ağa'nın da evi vefat etmeden evvel

Aişe binti Mustafa'dan satın aldığını şahitler huzurunda ispat etmesi üzerine evin mülkünün Mehmet Ağa'ya geçtiğine dair belge.

SAYFA 81

NUMARA 109

Bin iki yüz yirmi altı senesinde mâh-ı Rebi'ü'l-Âhir'in gurrelerinden sene-i mezbure Rebi'ü'l-Evvelinin gâyetine değin bağçeciyan üzerlerine lâzım gelen kal'i zibîl hıdmetine tâlib olan işbu bâ'isü'l-vesika Seyyid Molla Mehmed nâm kimesneye üç yüz elli guruş ücret ile verilmiştir

Fî Gurre-i M Sene 1226

Özet

1226 senesinin Rebiü'l-ahir ayının başından Rebiü'l-evvel'in sonuna kadar bahçeciyan için lazım olan temizlik hizmeti için 350 kuruş ücret ile Molla Mehmet'in görevlendirildiğine dair vesika.

SAYFA 81

NUMARA 110

İşbu bin iki yüz yirmi yedi senesi Saferü'l-Hayrı'nın gurrelerinden sene-i âtiyede Muharremü'l-Haram'ının gâyetine kadar saray ve mahkemenin ahurlarında olan zibîl ve ser kal'a ve izale ve bağçe cibayeti üzerlerine lazım olub anlar dahî taraflarından mahalleyi cümle ma'rifetiyle üç yüz elli guruş ile on altı yük samana üzerine icaresine talib olan Seyyid Abdi bin Hasan nam kimesneye icar ve ol dahi isticâr ve kabul eylediği işbu mahalle kayd şud

Fî Gurre-i Safer Sene 1227

Özet

1227 senesi Safer ayı başından bir sonraki sene Muharrem ayı sonuna kadar saray ve mahkemenin ahırlarının temizliği ve bahçe vergilerinin toplanması işi için Abdi bin Hasan isimli kişinin 350 kuruş ve 16 yük saman karşılığında görevlendirildiğine dair belge.

SAYFA 82

Kad vaka'al-mart(?) ba'de'l asr fî yevmi'l hamîs fî tevmi't-tâsi' ve'l irsin min-şehri's
Saferi'l-muzaffer li-sene seb'a ve işrin ve mieteyn ve elf

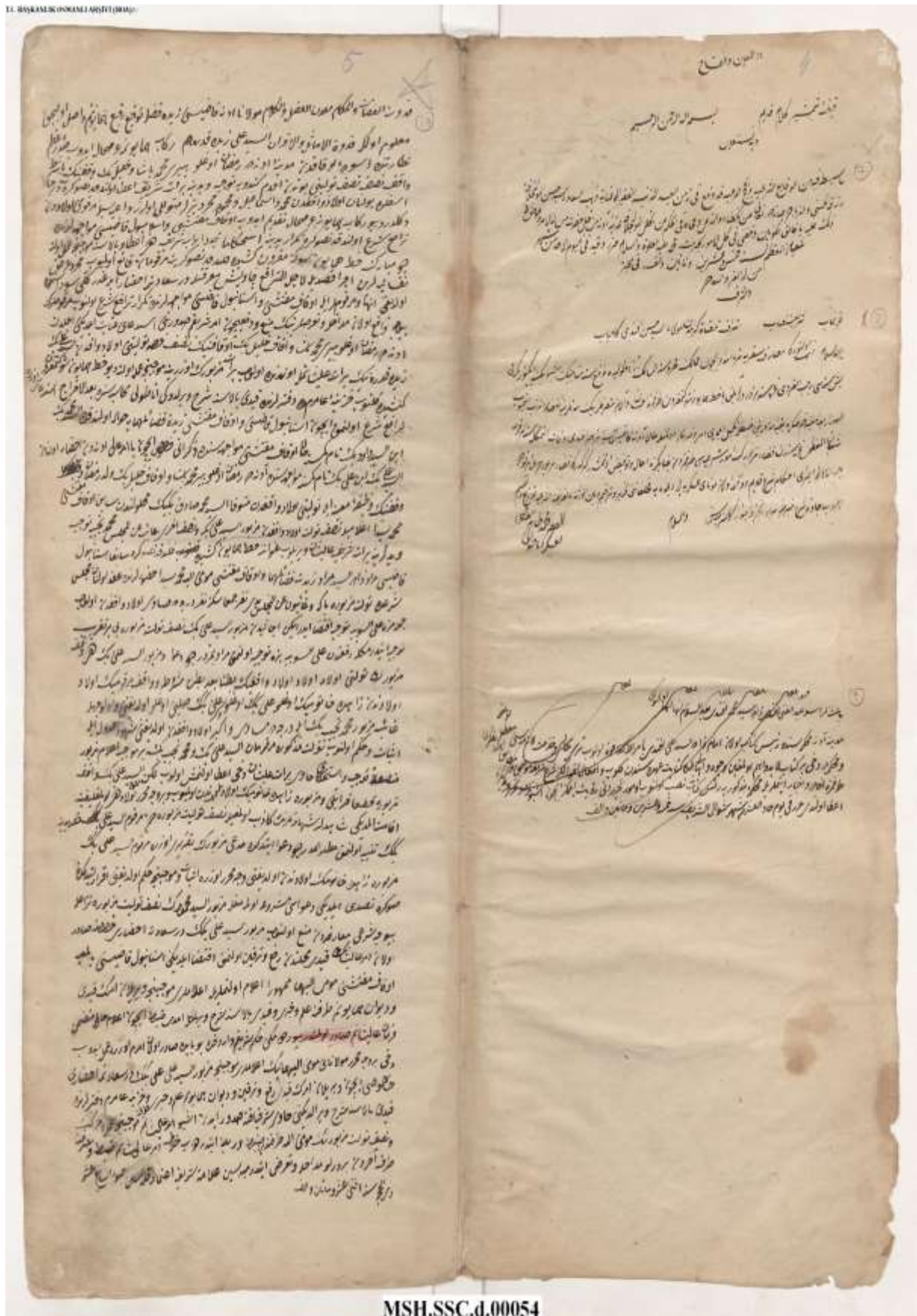
Özet

Defterin hangi tarihi içerdiğini ifade etmektedir.

2. 54 Numaralı Şer'îye Sicili Orijinal Metin Fotokopi Örnekleri

EL. HAYKEMEK (OSMANLI ARŞİVİ) (BİM)

MŞH.SSC.d.00054

فقد تم الغضا كالحمام معا والفضاء والظلم مولانا اذ قال فليس زير فضائكم
طبعكم ما لم
و قد تم الغضا كالحمام معا والفضاء والظلم مولانا اذ قال فليس زير فضائكم
طبعكم ما لم
و قد تم الغضا كالحمام معا والفضاء والظلم مولانا اذ قال فليس زير فضائكم
طبعكم ما لم

[illegible]

۶۸۱

افرازه القدرية مرفوعة

مورخه	نوروز	فروردین	عید الفصح	اول ماه
۱۴۰	۱۰۵	۷۸	۴۴	۱۰۹

احوال و حوائی در و در حوائی کرب و حوائی در و در حوائی پیش و پیش حوائی
 غنیم غنیم غنیم غنیم غنیم
 ۹۸ ۷ ۱۱ ۱۱ ۹۸

دولت علی خانی	موسوی زعفرانی	نجاری خانی	طوبی خانی	محمود خانی
۵	۶	۱۸	۱۴	۱۵۰۰

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين

فصل در تفسیر و تفسیر
و در تفسیر
و در تفسیر
و در تفسیر

فصل اول
فصل دوم
فصل سوم
فصل چهارم
فصل پنجم
فصل ششم
فصل هفتم
فصل هشتم
فصل نهم
فصل دهم
فصل یازدهم
فصل بیستم

فرضی ۸
صالح ۸
قرآن مجید ۱۰
فصلی ۱۰
۱۴۴

عبدالله بن محمد بن عبدالمطلب

میرزا محمد علی خان قزوینی

67

فصل في حكم التذلل
عائدي عبد الرحيم

نظم	قلم	احضار	مست
٥٢	٥٢	٢٦١	٨١١

۳۸۴۸
 ۵۴

٦٩١٠ --- باکذا القی بک القی بواو غر غر غر

جمعہ زوجہ الزینون
1450-
400-
1050-

بہارِ مختصر اولہ کہ

[illegible]

مدرسه سرسواد
درگاه عالی

درگاه عالی
مسموم
ادب

بجانب

و بعد از آنکه دفع اولی از آنکه قبضه کله در دست
موجو شده و منقش بر آن بر وجه کله باشد و از آنکه در دست
اولی از آنکه قبضه کله در دست

[illegible]

MSH.\$SC.d.00054

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Alkan, Mustafa. Adana'nın Bütüncül Tarihi Çerçevesinde Adana Sancağı Vakıflarının Analizi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.

Altay, M. Hadi. Adım Adım Çukurova, Adana, 1965.

Aydın, M. Akif. "Osmanlıda Hukuk", Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi, İstanbul, 1994.

Bilgin, Akgün. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Devlet Arşivlerine Göre Osmanlı Yargı Örgütü, İstanbul, 2019.

Cin, Halil/Akyılmaz, Gül. Türk Hukuk Tarihi, Konya, 2003.

Gür, A. Refik. Osmanlı İmparatorluğunda Kadılık Müessesesi, İstanbul, 2015.

Halaçoğlu, Yusuf. (2004) Adananın Tarihçesi. 22.10.2024 tarihinde <https://turkoloji.cu.edu.tr/> adresinden erişildi.

İslam, İbrahim. Adana Şer'iyeye Sicilleri ve Dini- Kültürel Hayata İlişkin Kayıtlar

Kurt, Yılmaz. Çukurova Tarihinin Kaynakları III (1572 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrir Defteri), Ankara, 2005.

Oğuz, Süleyman. Osmanlı Vilayet İdaresi ve Doğu Rumeli Vilayeti(1878-1885) Ankara, 1986.

Uğur, Yunus. Kent Sosyolojisi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını: 3676

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı, Türk Tarih Kurumu Yay., 1965. Ankara.

Yılmazçelik, İbrahim. Diyarbakır Şer'iyeye Sicilleri (Katolog ve Fihristleri), Ankara, 2001.

MAKALELER

Akbaş, Halil Emre. Bozkurt, Serdar. Yazıcı, Kübra, “Osmanlı Devletinde Lonca Teşkilatı Yapısı ve Yönetim Düşüncesi ile Karşılaştırılması”, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 2018.

Alp,Şevket. Uluçay,Habip. “Osmanlı Kent Yönetiminde Kadı”, Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2020.

Akyol, Sevil. “Şer’iyye Sicillerinin Arşiv Belgeleri Arasında Osmanlı Sosyo-Ekonomi Tarihi Açısından Önemi” USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademisi Dergisi, 2021.

Çağdaş, Tülin. “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik”, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, İstanbul, 2011.

Demir, Abdullah, "Osmanlı Devletinde Kadılar ver Naipeler", Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2017.

Döşemetaş, Ömer, “Osmanlı Devletinde Avarız Vergisi: XVII Yüzyılın İkinci Çeyreğinde Kastamonu Örneği”, Akademik Matbuat, C.: 3, Aralık , 2019.

Durhan, İbrahim. “Osmanlı Hukukunun Yapısı Üzerine Bir Etüd”, A.Ü. Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi”, Erzincan,1999.

Erdem,Sevim. 1786-1789 (H.1200-1203) Tarihli 65 Numaralı Adana Şer’iye Sicili Tanıtımı ve Fihristi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Fırat University Journal of Social Science C.: 20, Elazığ, 2010.

Eroğlu, Onur, “Osmanlı Devletinin Son Dönemlerinden Cumhuriyetin İlk yıllarına Kamu Maliyesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.: 12, 2012.

Falay, Nihat, “19.Yüzyılda Adana'nın Sosyo Ekonomik Yapısında Gerçekleşen Değişimler”, Journal of Applied and Theoretical Social Sciences, C.: 2.

İnalcık,Halil. Arı, Bülent. “Türk-islam Osmanlı Şehirciliği ve Halil İnalcık’ın Çalışmaları”, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 2005.

Kazıcı, Ziya. “Osmanlı Devletinde Din ve Hukuk”, İstem, Konya, 2003

Mumcu, Ahmet. “Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Neden ve Nasıl Kuruldu?”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, 1995.

Özdemir,Rıfat. "Şer’iyye Sicilleri'nin Toplu Kataloğuna Doğru", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ, 1987.

Teber, Ömer Faruk. “Osmanlı Toplumunda Bir Sosyal Kurum Olarak Vakıf Çeşitleri Ve İşleyişi”. Dini Araştırmalar, C.: 4, S.:12, 2002.

Ünal, Ahmet, “Eski Çağlarda Çukurovanın Trihi Coğrafyası ve Kizzuvatna Krallığının Siyasi Tarihi” ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.: 15, (Arkeoloji Özel Sayısı), Adana 2006.

Yaşar, Filiz, “XVII Yüzyıl Osmanlı Taşra Bürokrasisinin Vergi Toplama İşlemlerinde Kocabaşılar”, TAD, C.: 42, 2023.

Yılmazçelik, İbrahim. “Şer‘iyye Sicillerinin Toplu Kataloguna Doğru Diyarbakır Şer‘iyye Sicilleri”, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, S.: 90, Ankara, 1994.

Yörük,Saim,(2012), “Adana Şehrinin Tarihsel Gelişimi (XVI-XVIII. Yüzyıllar)”, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.: 21, Adana, 2012.

ANSİKLOPEDİLER

Atar, Fahrettin. “Mahkeme”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 27, İstanbul, 2003.

Atar, Fahrettin. “Kadı”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 24, İstanbul. 2001.

İlber Ortaylı. “Osmanlı Devleti’nde Kadı”,TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 24, İstanbul, 2001.

Halaçoğlu, Yusuf. “Adana”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 1, İstanbul, 1988.

Kala, Ahmet. “Esnaf”, TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, C.: 1, 1995.

Mumcu, Ahmet. “Dîvân-ı Hümayûn”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 9, İstanbul, 1994.

Sargon, Erdem. “Adana”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 1, İstanbul, 1988.

Tabakoğlu, Ahmet. “İmdadiyye” TDV İslam Ansiklopedisi, C.: 22, İstanbul, 2000.

Uğur, Yunus. “Şer’iye Sicilleri” TDV İslam Ansiklopedisi, C.:39, İstanbul, 2010.